

294.5922

వీణం - ఎమ్మె
5

71,65

ఎమ్మెస్ వరదరామయ్యం

నాటకం కోట వీణంజేయనర్త
Cat-2920

ఎమెస్కో వచన రామాయణం (ఐదవ సంపుటం)

రచన :

చరావధాని కోట వీరాఙ్గనేయ శర్మ

193

యు. శేషాచలం అండ్ కంపెనీ

మచిలీపట్నం - సికింద్రాబాదు

EMESCO VACHANA RAMAYANAM - Vol. 5

As retold by :

SATAVADHANI KOTA VEERANJANEYA SARMA

First Edition :

OCTOBER 1980

Cal - 29201222 294,5922

Publishers :

M. SESHACHALAM & Co.,

Machilipatnam - Secunderabad.

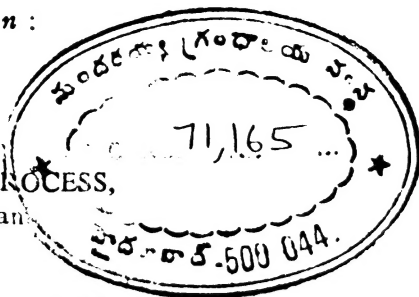
Cover Design :

B A P U

Printers

PRASAD PROCESS,

Machilipatnam

Price : Rs: 5-00

Distributors :

M/s. ANDHRA PRADESH BOOK DISTRIBUTORS,

3237, Rashtrapathi Road, Secunderabad - 500 003

ద్వాదశాదిత్యమండలం వలె ప్రకాశించే

12 సంవత్సరాల ఎమెస్కో వచన రామాయణ ప్రాశస్త్యం

ఏనాడు వాల్మీకి మహర్షి అపార తపశ్శక్తితో వేదాన్ని రామాయణాత్మకంగా అవిష్కరించాడో ఆ నాటినుండి అవిచ్ఛిన్నంగా శాఖోపశాఖలతో ఐహా నామాలతో ఆ కల్పవృక్షం భారతాన్ని పుణ్యభూమిగా, కర్మభూమిగా చేపి దిగిగంతాలకు ప్రాకింది. ఇంకా ప్రాచుర్యమంది, అందుకే ఒక కవి "రామవేళ్ళవర చాక్రిత్రము నెందరెన్ని గరులన్ వర్ణించినన్ గ్రాలచే" అని అన్నాడు. మేం కూడా ఆ పవిత్ర భావంతోనే ఈ మహాకావ్యానికి పూనుకున్నాం. ఈ సూక్ష్మ ప్రయత్నంలో ఒక విలక్షణమైన మార్గం త్రొక్కటం జరిగింది. వేదానికి వేదం ప్రమాణంలాగా చాల్మీకి రామాయణానికి వాల్మీకియే ప్రమాణంగా అనువాదంలోనే అపవాదులు విరాస్తూ చేయబడినై. యథాతథంగా అనువదించినా స్వరంభ్ర చాన్యం వలే చదువరులకు అనందం కలిగిస్తుంది. ఎన్నో గ్రంథ గ్రంథాలు వున్నై. ఎన్నోపూర్వాపర విరుద్ధాలున్నట్లు పైకి కనుపిస్తాయి. వచ్చిన కథలేవన్నై. ఒకచోట శంకకు ఎక్కడో పరిహారం ఉంటుంది. ఈ చిక్కులన్నీ ఇందులో విడదీయబడినై. తైలధారవలె అవ్యాహారంగా రచనా ప్రోతస్సు ప్రవహిస్తుంటే చవిటి నేలలు, కేవలకండాయి, నల్లని, ఎర్రని, రేగడ భూములు, విస్ఫార విరుపయోగ ప్రదేశాలు సస్యశ్యామలంగా మారి ఫలానుభవంతో, ఇహపర సుఖాలు తమంత రామే కోరి వరించి వన్నై. ఈ రచనా విన్యాసం సరికొత్తది. పండిత పాదురధేయం లేకుండా స్త్రీ శత్రు విదక్షణ లేకుండా అందరికీ రామాయణ కల్పవృక్ష ఫలాలను అందిస్తుంది. ఏ అనుమానం వచ్చినా ఈ రామాయణం ఆ ఘట్టంలో చూసుకుంటే తెలుస్తుంది. ఇంతకు పూర్వం తెలుసుని ఎన్నో రహస్యాలు వెలికి తీయబడినై. ఉదాహరణకు చక్రవర్తి ముగ్గురు భార్యలకు పాయపం నాలు భాగలెందుకు చేశాడు? వారి మర ఎందుకు భర్తబద్ధమైంది? తార వత్రివ్రతగా ఎందుకు ఆరాధ్యఅయింది? సీతా పరిత్యాగంలో రాముడు అన్యాయం చేశాడా? ఇంకా ఎన్నో ఎన్నో. ఈ బృహత్కార్యం ఎందుకు సంకల్పించామో చదివి చనువడలు సాక్షులు గండి.

స్వామి! భవత్కృపాప్రబలసంగతి నాలవసంపుటంబునున్
భూమి భవాత్మదేవు పదమూర్ స్పృశింపఁగనుంచినాను శో
భాయసూనపట్లుగను, పావని! ధైరవ సంపుటంబునున్
దామర పండిరాళి భవబంధహరంబుగ వ్రాయఁబూనుమా.

“నీవంటి ముద్దదాలు. ఆశ్చర్యకరసుందరి నన్నా చేపట్టటం? ఈ విరూపను, అనతిని, కరాళను. నిర్జితోదరిని. వృద్ధను నెట్టి, నిన్ను భార్యగా కొనుట చూనపులకు దుర్లభం. కనుక ఎవరు పంపారో వారే అన్ని విచాలా నడర్తులు. అక్కడికే పో” అని అన్నాడు. ఆతని మాటలు పడిపోసం కోసం అన్నవని గ్రహించలేని ఆ రక్కసి పరుగుపరుగున పర్ణకాలలోనికి పోయి, “రామా! ఈ విరూపను, ఈ కరాళవక్త్రును, ఈ లండోదరిని కట్టుకుని నన్ను గౌరవించటంలేదు. దీన్ని ఇప్పుడే మ్రింగి నవలిపోడులేకుండా చేస్తాను. అప్పుడైనా నా శక్తికని నాతో సంచరిస్తావు” అంటూ హుంకరించి రోహిణిపై పడే మహత్తరమైన ఉల్కలాగా భార సాచుకుంటూ పైకి దూకపోతుంది. వచ్చే రక్కసిని గట్టిగా దిగపట్టి, “లక్ష్మణా! చూచావా ఈ రాక్షసి దుశ్చేష్టలు! నీమలతో పరిహాసం చేయ రాదని ఇండుకే పెద్దలన్నారు. త్వరగా మీ వదిలను సంరక్షించు” అని చెప్పాడు. అన్నమాటలు ఆందిన సామిత్రి ఇదివరకే విరూప, వికృత చేష్ట అయిన శూర్పణఖను చేతిలోని కరవాలంతో ముక్కు, చెవులూ ఖండించాడు. అటుది కనుక అనుపుల తీయలేడు.

ఐదుడు శూర్పణఖ విచారచూచాప్పు చూచి కోపగించుట

మూర్ఖంగా నందరించిన దానివి ముక్కుచెవులు కోయగానే మొర్రో అని అడవిచూడు మోగేలాగా అడుస్తూ. ఖండనస్థానాలనుంచి రక్తం కాదుకుండగా, అక్కస్తు అచికం అడుతుండగా, ఆకనంపై కాదుడుట్టు లాగా అడవినిపడి, జనస్థానానికి పరుగెత్తి, కొలుపులోపన్న అన్న సన్నిధా నంలో పైనుండి ఏడుగుపడ్డట్టు పోయి పడి మోరంగా ఏడ్చుసాగింది రక్తంతో తడిసిన శరీరంతో, వికృతరూపంతో భూమిపై పడి ఏడుస్తున్న ముద్దుల సోచరిపాటు చూచి ఐదుడు కల్లెర్రచేసి, “సోదరి! ఎవడు నిన్ను విధంగా విరూపను చేసి ఆవమానించాడు? కొండపై నిద్రిస్తున్న కోడె

త్రాడును చేతితో తట్టి లేపినవాడెవ్వడు? కాలకూటాన్ని మ్రింగ సాహించిన ఖలుడెవ్వడు? కంఠస్థానం కాలపాశానికి చూపిన సీమడెవ్వడు? చెప్పు ఇప్పుడే వాని నెత్తురు త్రాగి వదిస్తాను. బలవిక్రమాలకు లోటు లేదు. కోరినచోట్లను కోరిన వేషాలు ధరించి సంచరించగల దిద్దిపు. ఆయువు సన్నగిల్లిన అభిము దెవడు సీకిట్టి పాటు కల్పించాడు? నరసురగంధర్వ యక్ష కిన్నరాదులలో ఈ సీతకార్యానికి తలవడిన దుష్టుడెవడు? దేవవతి అయిన ఇంద్రుడు సైతం నాకు అప్రియంగా ప్రవర్తించడంలే, ఇతరుల సంగతి వేరే చెప్పటం దేనికి?

సీటిలో కలిపిన పాలను హంస గ్రహించినట్లు. నా, నారావంతో ప్రాణాలు పీలుస్తాను. చెల్లెలా! యుద్ధరంగంలో ఎవడి ఫేవరక్టాలను నా శరణాంగ్రీతాలో చెప్పు. ఎవడు తన శరీరాన్ని బోరగలకూ, దేగలకూ ఆహారం చేయకోరాదో, నిన్ను ఆశదీపెట్టి. వాడెక్కడున్నా, నాచేతచచ్చిన వాడేయని విశ్వపించు. నేను ధనుర్ధారిని కడనరంగంలో విలిస్తే, సీకి చెప్ప చేసిన సీమడు దేవరలు పాయంచేసినా జీవించడు. వాణ్ణి రాక్షసులు రక్షించ లేరు. మహాదులు కాపాడలేరు, చరాచరజగత్తులో ఇక వాడికి నిలువసీడ లేదు. సీపు సేదదీరి ఆ కాలందీరిన కష్టకత్తుని జాడ లెచ్చు" అని అగ్ర హోదగ్రుడై ఆరిచాడు. సభంతా ఆవేశంతో నిండిపోయింది.

కూర్మజులు ఖరునకు సీతారామలిక్మణుల సంగతి చెప్పుట

ఆదరించి ఆభయం ఇచ్చిన ఆన్నతో. అశ్రువులు చారలు గట్టగా పడుస్తూ కూర్మజులు చెప్పపాగింది. "అన్నా! ఏం చెప్పేది? వాళ్ళు మాన ప్తలో. దేవతలో. తరుణవయస్కులు. తావనవేషధారులు. సుకుమారా కాషులు. మహాబలవంతులు. మృగాజినాంతులు. మన్య మూయలభక్ష కులు. దాంతులు. ధర్మరతులు. దాశరతులు. రామకష్టులు. సోదరులు. రాజలక్షణం కలవారు. దేవతాసమరేజులు. వారిమధ్యలో ఒక సుందరి పుంది. ఆమె అందానికి ఆవదిలేదు. ఆభరణాలకు ఆభరణం ఆమె చక్కదనం, ఆమెకోసం వాగ్విధ్దూ కూడబలుకుకుని, నన్ను దిక్కులేని జనివలె ఈ దేశవస్థకు పొచ్చిచాడు. ఆ ముగ్ధుని కవోష్ఠ రక్తం గలుగు

త్రాగేవరకూ నా కడుపుమంట చల్లారదు. నేను నిన్ను కోరిన మొదటి కోరికే ఇది. ఏ విధంగా తీరుస్తావో చూపాను" అని ఇంతా పూర్తిచాక ముందే ఖరుడు పింహాసనం మీదనుండి క్రిందికి దూకి, శరీరం ఆపాద మస్తకం చలిస్తుండగా, "దానవవీరులారా! మీతో సమర్థులైనవచ్చాల్సినవారై రథికులు నా చెల్లెలివెంట పయనమైపోయి, వాళ్ళు చోటు తెలుసుకుని, యుద్ధంలో వాళ్ళ నెత్తుతో నా తోబుట్టువుల చాటం తీర్చండి. మాన జాతి గౌరవం రాపాదండి. మునివేషాచుట్టా, శరణావహానులూ, పూ రులూ, ఇద్దరు మానవులు ఎవరొక్కీ నిల్వారు. వెంటనే సమ్మాయత్తులై వెళండి. నా సోదరి కోరిక చెల్లించండి" అని అజ్ఞాపించాడు. వాళ్ళు ప్రభువు చెప్పిన మాటలకు పట్టానందపరులై, చూర్మపుట బారిమాటగా శస్త్రాస్త్రభరులై, పుచిర వాహనాచూరులై, పుర్రేలం దొంగలలాచిగా యుద్ధానికి పయనించారు.

రాక్షసులు రాముని మీదికి భుషద్ధానికి దోవులు

వరాహానికి మేళుంలాగా వాళ్ళు భాహులున్న ప్రదేశానికివచ్చారు. వాళ్ళు వచ్చి సమయానికి అగ్రకుం కుంగిలి భాగంలో ఆసీనులై ముగ్గురు లాడుతున్న ముగ్గుర్నీ కూర్చుంటూ రాక్షసులు చూపించి, రాముడు, వరాధవంపించి పారిపోయిన కూర్పులు ప్రసారంకోసం చాళ్ళంతో దండెత్తివచ్చిపోతూ ఉదంతం గ్రహించి, "రమ్మదా! నీవు మీ వజ్రను తక్షిస్తూండు, నేను వీళ్ళ సంగతి చూస్తాను" అని హెచ్చరించి రాక్షసుల వంక చూచి, "దైత్యులారా! మేం రంగ్రి ఆజ్ఞ పారివెళియోసం దండ కారణ్యానికి వచ్చాం. మేం శాతాహులం. మునిమూరానుపాదులం. ఉత్రియులం. దండలం. భర్మరులుం. మేం నిర్దేశకడుగా మోకటి ఏమీ అనం. అటువంటి మాపైకి మీరేం వచ్చారు? ఇంతరుప్తార్థం మేం తానులకు మీ భయం లేకుండా చేస్తామని అడయం ఇచ్చాము. మీ యంతట మీరే దీపాన్ని చేరే ఊదకల్లాగా చేరవచ్చారు. దైత్యులంబు అయితే నిలవండి. దైత్యహీనులైతే పారిపొండి. నేను ముందగా మీపై వేయి చేసుకోను. మీకు తగినంత వ్యవధి ఇస్తున్నా. తిలోగమనమో.

ప్రాచార్యుణమో మోజించుకొనండి" అని నిశ్చయిద్దై, విల్విరారుద్దై మేఘ గర్జనంలాగా పలికాడు. ఆ పలుకులు వానవవీరులకు ముఠుకుల్లాగా నాటి, శూలాయుధపాణులై, "ఓయీ! మానవా! మేం యెంచుకు పచ్చామో వివరిస్తాం విను. నీవు రుడిచి కూర్చుండలేక మా ప్రభువుతో వైరం తెచ్చి పెట్టుకున్నావు. చ-బరేంద్రుని తోబుట్టువును కర్ణనాసికాచ్యేదం చేసి ఆమెను విక్రమరూపిణిగా చేయటం వారుచా, మాప్రభువుల ఆగ్రహాగ్నిలో అగ్నిపోతావు. దానికి ప్రతీకారంగా మీ ముగ్గురి రక్తం త్రాగాలని మారాజు సోదరి కోరింది. అది తీర్చుకొని పచ్చాం. నీవేమో సయాంరంజుటలతో మమ్ముల పంచివాలని చూస్తున్నావు. మేం సమరంలోకి రానేరాం. వస్తే కద చూడరుచా పోం. కయ్యానికి నీవు దిగకపోయినా మేం మాత్రం విన్ను సహించటంకల్. ఇదిగో రాచుకో. వజ్రసన్నిధిలైన మా శూలాయుధ భూతానికి ప్రక్కక యెలా జీవిస్తావో మేం చూస్తాం" అంటూ రాక్షసి పక్షస్థలాన్ని లక్ష్యంగాచేసి అందరూ ఒక్కసారిగా విపరారు.

పగవట్టిన బ్రాచులూ నాడుకలు క్రోలుతూ వస్తున్న శూలసంతానాన్ని రాముడు బంగారు వృంధాబుగల బాబాయి వచ్చాల్సి కోరడందంతోనిచ్చి అరణ్యం లోకి విడిచాడు. ఆ వస్తున్న శూలాలను ఈ అస్త్రాలు రాకి విన్నాచిప్పుం నరికినై. ఆ అస్త్రపాటవాన్ని చూచిన అనుదలు దిగ్రాభం రుదై తిరిగి యెది యెచ్చుచునేలోపల, కొండలను భేదింపగల రుక్మపుంభిక శరాలను మరి పచ్చాల్లా ప్రయోగించాడు. ఆ బాబాయి నిర్దాక్షిణ్యంగా పచ్చాల్లా ముఖాలుగా మానుకొనిపోయి అచిశతురైన పక్షనలుగురి గుండెల్లో తొరిగిటి తెన్నుదాటి వెలుపలికి వచ్చి భరపై వ్రాలినై. మొదలు నరికిన పృథ్వీలాగా కోటతూటలు వ్రవహిస్తూ భూమిపై పడ్డారు. ఆ పాటు చూసిన అదగుది కొండలు నిండేలాగా తోడినం చేస్తూ వరుగై ఖరుని పాదాలపై పడి "సోపరా రక్షించు రక్షించు" అంటూ ఏడ్వసాగియి. "యెంచుకో ఏమస్తావు? మీసం రాక్షస నాయకులను పంపాను గదా! వాళ్ళు ఈనరికి నీ సర్రువులను అంకం చేశేవుంటారు. వాళ్ళ నాడుప్రాణంలాంటివాళ్ళు. ఓయి చెరియని చూరగ్రేసరులు. మేం సాధించిన విజయాలన్నిటికీ వారే కారకులు. ఇప్పుడేం వచ్చింది? ఇంకా ఏమస్తావెంచుకు?" అని ఖరుడు

కోపంతో సోదరిని కనుదుకున్నాడు. “జరిగిందేమిటో చెప్పు. నీవు దిక్కులేనివాళ్ళలాగా మాటిమాటికి ఏడ్వటం బాగుండలేదు. నే నున్నానుగా. భయం వీడి ఆక్కడ ఏం జరిగిందో వివరంగా చెప్పు. వగలీర్చుకుంటాను” అని అన్నాడు.

భూర్వుణ్ణి సోదరుణ్ణి రామునిపై యుద్ధానికి పురికొల్పటం

“సోదరా! చెప్పటానికేం మిగిలింది? నరంతులైన మనవాళ్ళు దేవంతులైన వాళ్ళచేతుల్లో పడి మడిచారు. ఇన్ని యుద్ధాలు చూచాం. ఎన్నోయుద్ధాలు చేశాం. ఇటువంటి విపరీతంగా కదనం చేసిన వీరుణ్ణి కాంక్షలేదు. రథమా? గుర్రమా? ఏమీలేదు. పాదచారి. ఒక్కడు. బ్రతుకంతాను కొంటే పారిపోయ్యాడు. మనవాళ్ళు విసిరిన కూలాలు మళ్ళాలోనే ముక్కలు చెక్కలైతే. మళ్ళీబాటలు వేసే అవకాశం వాళ్ళకు కల్పించలేదు వచ్చాల్సివస్తూంటే మన సేనానాయకుల్ని వదిలిపెట్టి ఏకకాలంలో భూకాయనం చేయించాడు. సీతప్పలేదు నామీద అభిమానంకాస్తీ ప్రాణాధిపతులనే యుద్ధానికి పంపాడు. అయితే ఏం? ఆ పురుషునిపాం బొట్టనెట్టుకున్నాడు. ఇంకొక్కక్షణం ఆక్కడ ఉంటే నాచావుచూడ జరిగేదే. భయపడి పారి వచ్చాను. ఇప్పుడికీ ఆ కంపం రగ్గలేదు. అవమానోర్మికలతో, దుఃఖ సక్ర సంవయంతో నిండిన విషాద సముద్రంలో మునిగాను. ఊరడించి వన్ను ఒడ్డునకు చేర్చు. సీకోపం చారుణంగా మరణించిన రజనీవరులకోసం, నాడైకరిగిన అమరాగ నిదర్శనంకోసం, నీకు రాముణ్ణి ఎదుర్కొనే శక్తి ఉంటే యుద్ధానికి సిద్ధపడు. నావగవాణ్ణి నీవు శంకరిపోతే నీముండ నేను చస్తాను. ఇప్పుటి అరిని విక్రమం చూస్తే, నీవు, నీసైన్యం ఇదవిముందు క్షణం నిల్వలేవని లోస్తూంది. కూకమానివిరాని నిజమైన కూడుదపురాపు. బలవంతుణ్ణి భావిస్తావురాని అది ప్రాంతి మాప్రమే. నీవు చానపుడవు. వాళ్ళు మానవుడు. అయినా వాళ్ళతో సమరం యడపాళాన్ని ఎదుర్కోవటం. నీవు నిజమైన పోటుకానివీవైతే యుద్ధానికి సిద్ధం గా. పండలైతే పారిపో. వాళ్ళు నిన్ను ప్రాణంతో వడలరు. వాళ్ళు నారంటికి రాక్షస వంశ నాకనానికి మానవారంతో పట్టిన మృత్యువులాగా గోచరిస్తున్నాడు.

భద్రుడు నైస్యంతో రామునిమీదికి యుద్ధానికి పోవుట

అని భూర్బుజు అక్రోశించింది. ఖడగ పండ్లు కొరుకుతూ, నొసలు ముడిపెట్టి, "చాలు శత్రుస్తవం ఇంక ఆపు. ఇదివరకే సీలవమానంతో రాజునున్న శ్రోచగ్ని నానైన్యాచి శకుల సంహారంతో ప్రజ్వరిల్లింది, ఇరదీన్ని ఆవటం ఎవరికరమూ రాదు. చూడు. భద్రుని భూరత్వం. దేవతలకే అతేయుడైన భద్రుని సీమహవపులదేత అవజయం పొందురాదా? ఏనాడు నాకు ప్రత్యర్థిగా రజరంగంతో నిల్చాడో ఆనాడే వాడు అంతకుని ఆశ్రయం పొందాడని నమ్ము. నా అమ్ములు రొమ్ము చాకగానే మేడినెత్తురు వెడలి జమ్ముని చిమ్ముతుంటే విశానంగా కడుపునిండా జుర్రుకో. తమ్ముడా! మాషడా! జలధీమదేగం గలవాళ్ళూ, వసురంలో పెనికట్టగు చేయలి సాహసీకులూ, నీలదీమూర సన్నిధమైన దేహంగం భయంకరులూ, క్రూరులూ, హింసారకులూ, సింహవిక్రములూ, నా చిత్తానువర్తులూ. పుగ్రణులూ అయిన మనదాళ్ళును వచ్చాల్లువేలనైన్యం సమకూర్చు. వివిధ యుద్ధ సాధనాలను సర్వర్థవకము. శత్రు దుర్జీరీత్యమైన నాశనం లేవకునిరా. సమస్త శస్త్రాస్త్రాలు అందులో సమరించు. నేను ముందుపోయి పాలస్యులకు చాపుచురగా రామునకు విజయం లభించగా కీర్తి మూర్తినవుతాను." అని అచేరించగానే, సర్వ నైస్యాచితే దూషణుడు లెప్పపాటు కాలంలో అన్న ఆజ్ఞను పాలించి రథం సిద్ధం చేయించాడు.

ప్రళయార్థ నిభంగా, శబ్దాశ్వుయుక్తంగా, రస్తాకాంచన సంహారంగా. స్వర్ణమయవక్తంగా, చేపలవలె, పూలవలె. చెట్లవలె, పర్వతమువలె, పక్షి వలె, శనివలె, రవివలె రామసంచారయోగ్యమై కనిపించేదాన్ని, బంగారు కేతనంలో, ఖడ్గ, శర, చాప, టూ, పరిమ, వట్టన, తూటాలచే నిండివున్న శథాన్ని రాక్షసరాజు అధిరోపించాడు. అతనివెంటి దూషణుడు మహా ధ్వజనీ సేవితుడై ఆజ్ఞాగోని అనుసరించాడు. అతమూ సమాహా పద ఘట్టనానికి, రథవక్త్రాత నయగుము, గుర్రాల దెక్కల ఘోరాలకు రేగివ ధూళి అలాలతిమిరం కల్పించి అతని సత్త్వాతకు భీతి కూర్పించి. అనతే రాక్షసులు, అందులో మానవులతో యుద్ధం. ఆపై ప్రభువు మృగ్యేక్షితో వయోధం. వారినంతోడం పట్టగా పగ్గాలూ, శిషిస్తే పీఠిల చాలకుండా

వుంది. కుల, ముద్గర, కృపాణ, పరశ్వధ, ఖడ్గ, వక్రపి, పట్టిన, పరిమ, కార్ముక, కలంది, పాశపాణులై, ఖర, నక్ర, వృక, వ్యామ్ర, పింహ, వరాహాది ఖీకర వాహనా రూపాలై నడుస్తుంటే, సముద్రం పొంగి వస్తూన్నట్లు గోచరించింది. చరాచర పరివృతంగా ధరణి కంపించింది. ఉచ్ఛాహంతో ముందుపోతున్న నైన్యం వెంటనంటేట్లుగా సారథి ఖరుని రథాన్ని వేగంగా నడిపించసాగాడు. ఆ రథ మట్టానికి దిక్కులు, విడిక్కులు చెరుడు తారినై. ఆ వేగంబూ ఆగ్రహోన్మత్తులైన ఖరునకు చాలలేదు. ఖరకళ తిస్సానంతో, మహాబూతురాహతికి రెండు జలచర శకలాలు లాకి గర్జించినట్లు, “వేగంగా రథం రోలు” మంటూ సారథిని ఖరుడు పొడువసాగాడు.

ఖరుశరు దుశ్శత్రువులు కనపడుట

ఈవిధంగా సర్వ సన్నద్ధమై జగదుపద్రవ కారణంగా మాషణ పరి రక్షితమై నైన్యం నడుస్తుంటే రథా రూపులై వస్తున్న రాక్షసరాజు ఖరుడు దుశ్శత్రువలనను చూచాడు. గాకిచె రంగుతో మేఘం రక్తమిశ్రమణంగా వర్షించింది. పాగిపోతున్న నైన్యం వాహన సముదాయం సమరలంఠోనే జారిపడింది. అప్పటికప్పుడు చ్యామరహిత వర్ణంలో ఆలాతచక్రంలాగా సూర్యమండలాన్ని పరివేషం చుట్టింది. ఖరుని దంఘరపు దెక్కింపై గ్రద్ద వ్రాలింది. స్వరహీనంగా తీరుషలు కూపినై. వక్కులు పూశ వేపినై. అకారణంగా సూర్యుని చూస్తూ చుక్కలు మొడిగినై. పర్యతాలు బ్రద్దలై నెత్తుడు చెమ్మకార్చినై. మజ్ను ఘోష్యంతరియెఁ భేదం తెలియకుండా డట్టింగా క్రమ్మింది. ఆపమయంలో సంత్య రక్తవర్ణం దార్చింది. ఖరునకు ఎదురుగా నిల్చి కంకవృకాదులు తీక్షణంగా అరిచినై. నిప్పులు క్రమ్ముతూ పరడులు భయంకరరావం చేపినై. పర్యం కాకుండానే బాసుణ్ణి స్వర్ణానుపు అక్రమించాడు. పరిఘాకారంగా కణంపం సూర్యమండలంపుట్టూ కనిపించింది. పెనుగాతి అభిమతిగా వీచింది. దినకరుడు తేజమాళాడు. రాత్రి లాకుండగవే గ్రహకారకలు ఆకాశంలో ప్రకాశింప పాగినై. గొంగడి శుభ్రగుళితోనూ, కాంతిహీనమైన కషలాంతో కొలుకులు వెలివెల

పోతున్నై. వృషభులు ఫలపుష్ప హీనమై పాదారిపోయినై. వాయురహితంగా ధూళిరేగింది, చిరుకలు అపస్వరాలు ఆలపించినై. జ్యోతిర్మండలం, వాయు మండలం పిడుగులూ. పుల్కలూ పడచిమ్మినై. సవర్ణతాననంగా ధరణి వణికింది. భరదాసపునసు, వామనేత్రం. వామహస్తం స్పందించింది. పింహనాదం చేచాబోకే కంఠం దుద్దమైంది. కన్నుల్లో నీరుకమ్మింది. తల నొప్పి పెట్టింది. ఇన్నివిధాల ప్రకృతి రస అనిష్టం చూపుతున్నా ఆ ఊడ్డుడు ప్రయాణం అవలేదు. పైపెప్పు, అన్నిదిక్కుల చుహోర్పాత లక్షణాలు కనిపిస్తున్నా రక్షాపతి రసనైన్యాన్ని చూచి నవ్వుతూ “స్పష్టంగా కను పిస్తున్న ఈ అపకరునాలను నేను అడ్డొచ్చెట్టను. వీరిని చూచి పిరికివాడు వికలాడవుతాడు. దురంత పరాక్రమవంతుడెవడూ నరకునేయడు. నా శర దారలతో నక్షత్రాలను రాలస్తాడు. యముణి యడునదనంలోనే పులమరాను నాభిగినిని పరాభవించి, నాపరివారాన్ని హరించిన అనీడుజ్ఞు వధింపక మరల జనస్థానానికి మరలురానా? కోరిక తీరేలాగా నాస్థోచరి వారిక క్తం క్రోలు గాపుర. మున్నెన్నును యుద్ధంలో అపహాసం నేను పొందలేదు. అందుకు మీరే సాక్షులు. నేనన్నదూ అన్యకం ఆడను. ఇంట్నుట్టి పాపాశ్రాంతునిగా చేసిన నాకీమానవులేపాటి?” అని కంచుగీచినట్లు ప్రబోధించేయగా రక్కసి మూక సంతోషసాగరంలో రేలాడింది. వారి అనందం “రాజపాశబంధీ భూరం” అని వారు గుర్తించలేదు. ఇనుమడించిన ఇల్లాహంతో, ప్రగల్భా లతో, స్వాతికయంతో, అట్టుసాలతో, పెండ్లికి కుడి వెళ్ళినట్లు కలల వెళ్ళారు.

పుప్పెనరుపొంగితస్తున్న సముద్రాలలాగా పంచవటికి ప్రయాణిస్తున్న రాక్షస వైస్యం ఒకవంకా, పవతిగా, మర్దుడుగా, ఎక్కడిగా పిచ్చిన రాముడు ఒకవంకా వుండి దేవతలకు భీతి కల్పిస్తున్నారు. ఆ అసేమ యుద్ధ భర్తనానాంధులై దేవసిద్ధ మునిరాజగంధర్వయక్షులు గగనమవ్వంలో నిల్చి, రాక్షస కులనాశకుడై అవతరించిన శ్రీరామచంద్రుణ్ణి చూచి, “గోద్రాహ్మణులొక సంగర జనేభ్యః స్వస్తి! జయరు జుళురు రామః! నయంగే సర్వదైత్యాన్ నమ గుణహితవక్త్రీనాశనాన్” అని పుచ్చెన్నిన్నా దంతో పుడ్తోపించారు. భరుడు సారధిని అదలించి, వైస్యవరం అతిక్ర

మించి, ముందు నడుస్తుంటే, మంత్రులైన శ్వేతగమీ "పృథ్వీగ్రీవ" "కాలరాద్యుక్త" "యజ్ఞశత్రు" "సర్వాన్య" "పీఠయ" "మేఘమాలి" "వశిష్" "మహామాలి" "రుచిరాశనులు" "విహంగమ" "కరవీరాక్షులు" వన్నెందుమంది సాయమర్పై వెంటపోతున్నారు. వారివెనక స్థూలాక్షుడు, ప్రమాది, మహాకపాలుడు, త్రిశిరుడు, అనే నలుగురు మహారథులు దూషణుని అంగరక్షకులై అనుసరిస్తున్నారు. భరకరనిశాకరుల (సూర్యవంశుల) పైకి పోయే గ్రహాల్లాగా రాక్షసనాయకులు భరకరకులమణి (సూర్యవంశ శ్రేష్ఠుని) పై కయ్యానికి పోతున్నారు. ఏం కానున్నదో అని సభ్యులు అలిసిపోతున్నారు.

రాముడు సౌమిత్రికి యుద్ధశత్రునాలు చూపుట

ఆ రుద్రుడు అశ్రమప్రాంతంలో విహరిస్తున్న రాముడు తమ్మునితో "తమ్ముడా! చూచావా? ఉల్పాలలు కనువిస్తున్నాయి. చూతకోటి భయావహంగా పరిణమించిన ఈ దుశ్శత్రునాలు, నిశాచరనాశనసూచకంగా గోచరిస్తున్నాయి. ఏదో ప్రళయం రానుంది. విర్ణిమిత్తంగా ప్రకృతి ఇంక అలజడి పొందదు. సమరసమయంలో పోరాడేవాని వదనం విన్నవనంతో వుంటే చాపు సమీపించింటారు. నీ ముఖం సుప్రభతో ప్రసన్నంగా వుంది. నా మనస్సుకూడ ప్రశాంతంగా వుంది. ఆరాళంలో మేఘాలు గర్వధారు చాలై, భరనిన్ననలై, రత్నచరాసి చాలై కనువిస్తున్నాయి. నా చాపం సహజంగా జ్వలిస్తోంది. శరాలు పొడిలో కదలుతున్నాయి అశవిపక్షం సవ్యధి అభివయానుంగా వుంది. ఏదో ప్రాణగోష్ఠమై, భయంకర పరిణామం జరుగుతోంది. దక్షిణనేత్రహస్తాలు అడుగుతున్నాయి. మనసు జయం, సత్ప్రభు రవజయం భర్తుడు. ఆ దానవి మనలను ఇంకతో విడుదదు. దిశ్వాచా! ఆ భయంకర ఛేదీచార్యులు, అనురుల అట్టహాసాలు. అది చెప్పినట్లు భరమాషణులు నైన్యంతో కదలానికి కదలవచ్చినట్లే రోస్తున్నది. మనం ముందే దాగ్రరవదటం ఉంది.

రాముడు భార్యసోదరుల గుహకు పంపి సమయానికి

సన్నద్ధుడగుట

నీవు వైదేహిని ఆ కొండబిళానికి చేర్చి గహ్వర ముఖాన్ని
 తాపాడు. బిరుదుపల్కవద్దు. నామీద ఆన పెరుతున్నాను. నీవు బల
 వంతుడవు. కదనప్రియుడవు. భూరుడవు. నీవు ఒక్కడవే ఈ సోకు
 మూకను స్రుక్కించగలవు. నే నెరుగక నిన్ను సీతారక్షణుని నియోగించ
 లేదు. ఆమె రక్షణ అవశ్య కర్తవ్యం. ఆ పనిలో నీవున్నంత అప్ర
 మత్తర నాకులేదు. నా దృష్టి బహు ముఖీనం. నీ చూపు ఏకలక్ష్యం.
 నీకడ దానపుల మాయోపాయాలు పనిచేయవు. అచిరార్ మహదులకు
 అశయం ఇచ్చింది నేను. ఆ మాట నిలచెట్టుకోటం నా విధి. నీవు
 అన్యదా భావించవద్దు. త్వరపడు" అని చెప్పాడు. రామానుజుడు
 మారుమాట చెప్పక సమర్థుడై, ఖడకవచరూపధారియై, పవిత్రసజ్జేమంగా
 గిరికందరంలో సురక్షితప్రాంతం చేర్చి ముఖ్యాంశం ముందు పహరా
 ఇస్తున్నాడు. శ్రీరాముడు రమ్మని సౌజన్యానికి మిక్కిలి సంరోషించి,
 వారు రక్షితస్థానానికి చేరగానే, అనలసన్నిభమైన కవచావృతవస్త్రుడై,
 చీకటిలో పొగక్రమ్యని కృతానురులాగా వెల్లుచూ, శరచాపహస్తుడై, విగ్ని
 లాన భేదనం గలిగేలాగా సజ్యంచేసి గుఱం మీటాడు. ఆగుణవ్యాసం
 అసురనాయకుల ఆకంపింపజేసింది. ఖరుడు కోపంతో సైన్యాన్ని
 అదలించాడు.

అప్పుడు ముప్పైమూడుకోట్ల దేవతలు ఆశ్చర్యంతో ఆరాశపథంలో
 గుంపులుగుంపులుగా కూచారు. దేవదానవ యుద్ధంనాడు కూడ దారంత
 భయభ్రాంతులు కాలేదు. ఖరహుషణుల యుద్ధం కళ్ళారా భార్యం
 చూచారు. ఇంద్రుడు వజ్రాయుధం వదిలి ఖరుని రాళ్ళపై పడటంకన్నాడు.
 అమరులు కనుక బ్రతికి బయటపడ్డారు. పన్నాలుజేల ప్రుక్కడిరక్కసి
 మూక, ఒకచే ఒకరు రాముడు. వాళ్ళు వాహనాచారులు. ఈశుడు
 పవన్లుడు. వరగర్వితులు. మాయోపాయకరుడులు. చాత్రించరులు. ఏ
 విధంగా యుద్ధం ముగుస్తుందో ఎవ్వరూ ఘాహించలేకున్నారు. ఆ సమ

యంలో సత్యలోక సంబంధులైన మహర్షులు వచ్చి “స్వస్తి గోబ్రాహ్మణే భ్యోఽస్తు. యేత్రీభువనానాం అభినంగరాక్షసయామి నీచరాజా పౌలస్త్య నిచయాన్ రణే రామచంద్ర మహీశ్వరోజయతు జయతు. చక్రపాణివ్యధారణే సర్వదైత్య పుంగవాన్” అని ఆశీర్వాదించారు.

మహర్షుల ఆశీర్వాదానంతరం శ్రీరామునిలో అచేయపరాక్రమం, అఖండ దివ్యతేజం పరోక్షంగా ప్రాదించింది. అప్పటి చాళరథి ఆకృతి లయకాలంలో పినారపాణి ఆకృతికి ప్రతిగా నిల్చి జడదీకరంగా వుంది.

భరుడు సైన్య సమేతంగా రాముని చూచుట

కేరసకింకిణ్వణంతో, రథనేమికరకరచ్ఛానంతో, హయబుర్రుట్టన టకటకరావంతో, గజమీంకారంతో, పదారుల అట్టహాసంతో, నాయకుల హుంకారంతో, చాపటంకారంతో భేరివాంకారంతో, రికికవరులధిక్కారంతో పదదళక్కారంతో కదనానికి కదలివచ్చిన శత్రుసైన్యం నిశ్శబ్దప్రచేకం చేరి రాముని తేరిపార చూచింది. ఒంటరిగా నిల్చిన రఘువీరుని చూచి కొందరు పెదవి విరిచారు. కొందరు చప్పురించారు. కొందరు ఇకిరించారు. కొందరు నకిరించారు. కొందరు స్వీయశేనానముద్రానికి చెరియిరికిట్టగా భావించారు. కొందరు మానవుడైనా దైత్యుల భీమజలానికి రగ్గడని భ్రామించారు. దూరంగా వ్యాహ రచనలో నిల్చిన రాక్షసవాహినిని రఘురాముడుకూడా వీక్షించారు. శత్రుపులకు కవ్వోపు చర్యగా, హేలగా, రీంగా, డనుపు పంది నారి సంధించారు. ఒక్కసారి అల్లెరాటిని ఆకర్షాంతంలాగి విడిచాడు. ఆ గుణభర్తనికి పర్వలాలు ప్రతిభ్రునిందినై. సముద్రాలు మూర్ఛిల్లినై. దిక్కులు ఓటులువారినై. దిగ్గజాలు మొగ్గరిల్లినై. భూమి అదిరింది. మృగకులం బెదరింది. విపక్షం గుండె చెదిరింది. ఉరుని రథకేరసం కదిలింది. నూషణుని డెండంలో భయం మెదలింది. అమృతం దైర్యం ప్రిదిలింది. ఆవేళ పుష్కలావర్తమేఘంలాగా, వార్తి బహిష్కరణదళాగిలాగా, దక్షిణవర్షంసహేతు పీఠభద్రుడులాగా. రోషభీషణుడైన రఘువంశ భూషణుని మూర్తినుండి నిర్గతమవుతున్న రేజును చూచి భారతజాతి

మహామోషలో స్తంభీభూతమైంది. దేవతలే తేరి చూడలేకపోయారు. దండరావాసురైన రావణులంతద్యుబురై అనందంతో ఆశీస్సులు కురిశారు.

భరుడు సైన్యంతో శ్రీరాముని లాకుట

పేరువిన్నవరాన ప్రాణాలు కంఠగతమయ్యే భయంకర సైన్యంతో వచ్చిన తన్ను నిర్లక్ష్యంచేసి మేరువుగా నిల్చిన రాముణ్ణి చూచి కరువు భగవంతుడగు భరుడు సారథిలో “వైరికి అభిముఖంగా తేరు తోలు” మన్నాడు. భరుని రథం కదలగా నే సర్వరాక్షససైన్యం ఒక్కసారి కదిలింది. ఉదయవానుణ్ణి మేఘంవలె. ఆక్రమించిన దనుజవహాభినిపై, తనకు అసహజమైన అగ్రహం కల్పించుకుని విలాసంగా తీవ్ర శరాలు విడిచారు రాముడు. దానికి ప్రతిగా దైత్యులు తమ తమ ఆయుధాలు విడిచారు. చిరికిచిరికి పెనువానగా మారినట్లు నిర్లక్ష్యంగా మొదలైన సమరం లెక్కెన్ని అంచుకుంది. కాండాలతో, మదపేదండతండాలతో, రథక్షండాలతో అసురులు చందాకువంశమండనుడైన శ్రీరామునిపై బడి, భారాధరం భరణీధరంపై జలధారులు వర్షించినట్లు దాటాలు వర్షించారు.

క్రోధవిష్టుడైన రాత్రింబరలు వచ్చాల్సివేలమంది ఎడతెగని మారణాస్త్రాలను ప్రయోగిస్తుంటే రాముడు పొంగివచ్చే నదులను సముద్రుడు తనలో ఇముడ్చుకున్నట్లు క్షణంలో చాటినన్నిటిని శక్తిహీనం చేశాడు. వజ్రాహుతి చెక్కుచెదరని శైలంలాగా తన్ను దాటాలు రావరన్నా చరించలేదు. శరీరం నుంచి రక్తం స్రవిస్తుంటే చినారచేత మేఘం గ్రమ్మిన మిహిమకులాగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. ఒక్క మానవునిపై మ్రుక్కడి రక్కసుల మూకపడి అలియిస్తుంటే గగనవరులై కాంచురున్న సురలు కన్నీరు చార్చారు. అసురులు సంతోషంలో హద్దు మిగిలి తీవ్రమైన నారావకంపకంలో చివరకవంశమూషణుని మిక్కిలిగా నొప్పించారు. అంత వరకు హేలగా భావించిన రఘురాముడు అంతరాచ్యుతిలో శరసంధాన మోక్షదాలు శత్రువులకు తెలియరాకుండా ప్రయోగించి క్షణకాలం సైనికుల సాహసం నిలువరించాడు. శత్రువులు తిరిగి పుంజుకుని దండరావుని సహాయంలో ప్రహరణ సాధనలలో బీభత్సంగా రలవడి చాళరథిని నేలకు

కోలన తెచ్చి సింహనాచాలు చేశారు. ఆకలకళానికి అమరులూ, ముఖులూ ఎంలో చింతపడ్డారు. దూరస్థుడైన లక్ష్మణుడు తెలియకుండానే ధనువున దాసం చేర్చాడు. మైదిలి మిక్కిలి మనోవేదన పొందింది.

శ్రీరాముడు భద్రుని సైన్యాన్ని నురుమాడుట

ఇంతలో రాముడు మండరీకృతవాపుడై, వందలు, వేలు, యమ దండాన్ని పరిహసించే విషలిప్తదాదాలు వైరిసమూహంపై ప్రయోగించాడు. అవి యముని కాలపాపంలాగా గుండెల్లో దూరి రక్తాన్ని పారిస్తూ, త్రాగుతూ అగ్నిజ్వాలలు పూర్వముఖంగా పోయినట్లు ఆకాశంవైపు పోయినై. అసుర సైన్యంలో హాహాకారాలు మిన్నుముట్టినై. దాహమువార్తైన దాదాలు ఏసి, గుండెల్లో దూసి, కోసి, చ్రచ్చి, చ్రచ్చి, చేరులు, కాళ్ళు, రాలలు, తొడలు, నొగలు, పెక్కలు చుప్పలుచుప్పలుగా కూలిపడగా, దాశరథి జగతలి రాముడూ, రాక్షసవిరాముడుగా ప్రకాశించాడు. సనకభాషణలలో కన్నుల కింపు అలంకృతైన అల్పాలు సాగలలో కూడి చచ్చిపడినై. మూవ టేండ్లతో మత్తమోరింగాలు మడిపినై. రథిరసాగలలో రథాలు నేల కూలినై. చతురర గర్వచుక్కల భటచుక్కలు కూరముక్కలుగా తరుగబడి కూలిపోయినై. మండరీకృత చండకోదండచండమండరీకరుడై, చంచాంబుప్రభలతో పెరిగే చలులవిభవరంజన సర్వలో ముఖ నిర్గళైజః పుంజాలుగా వెలువరించి నమరవోణిని శృణాన వోణిగా మార్చు పొంది స్తుంటే, మహారులు "రామచంద్రః విజయావతః రమురలసోమః శుభంధా యాత్" అంటూ అరిక్కులు పలిస్తూ ఆనందంతో తన్మయురై నారు. నిర్జరులు అనిమిషకణ్డాన్ని ఆర్థదంతు చేరారు పెక్కువనాన్ని గోచిష్టేకుడు (అగ్ని) సింహముఖులగా చిహించినట్లు, చండచంద్రతో కళ్ళు కానక వచ్చిన ఒరేండ్రుని సైన్యం కలుచి నడినాదికి కాపు తెగింది. కొందరికి దాహముల్లో శక్తి కలుగుతాగా. కొందరికి ముఖంపై నేలలు అరకాళ్ళు వచ్చినై. పెక్కువిద్యుత్కవ చెల్లాచెన్నై చాటిపోరుంటే, సేనాపతులు చేయిపడి, కో అని అర్చి, బలగాన్ని మెగింది, దాహపు అప్పుంది,

మీసాయుష్యి, అహంకారంకో క్రావ్యి. భూలాయ, బల్లేయ. ఈడెయ, గండ్రగొడ్డప్ప, కత్తులు, కుంతలాయ, సర్పాస్త్రాయ, గరుడాస్త్రాయ, దారుడాస్త్రాయ ధరించి, సారథుల నవల్పి, త్రవవివర్పి, భటులభక్తికొల్పి. ప్రతిష్ఠ నెలకొల్పి, విజృంభించి విరుచుకుని రామునిపై పడ్డారు. అవ్యాహతంగా అస్త్రాలు, శస్త్రాలు ప్రయోగించి ఆయాసం కల్పించారు. పూపిరి పీల్చుకోకుండా పుక్కిరిబిక్కిరి చేశారు. ఆశించని అసురుల యుద్ధకౌశలానికి రాముడు అశ్చర్యపడ్డాడు. ఇక వీళ్ళకు అవకాశం యివ్వటం మంచిది కాదనుకున్నారు. గారేయదత్త డివ్యాస్త్రాలను చాణింపాడు. అభిమంత్రించి అస్త్రప్రయోగం చేశాడు. ఆ అస్త్రం అనంతరూపాలుగా విస్తరించి, వారి శరశరాసాదులనే కాక తిరస్సులుగూడా నరికి కొండపైనుండి గుండ్లు దొర్లించినట్లు మెకలపైనుండి పుడమికి వొర్లించింది. అపాటు చూచి దానవసైన్యం చేటుకాలం చేరువైందని తలపోస్తూ భరేంద్రుని శరణు కోరుతూ కలకొలది పరువెత్త సాగింది. అమరులలో యుద్ధంచేసి అపజయం పొందని సేన ఒక మానవుని ఎక్కటిపోయిలో వచ్చినవారు చావగా బ్రదికినవారు బలుసాక్షై నా తిని బ్రతుకవచ్చునని భావించి పారిపోవటం దూషణునికి తలకొట్టినట్లు జుంది.

తానేమో అన్నముండు ప్రగల్భాలు పలికాడు. తన పత్యవేక్షణలో తలపడి సైన్యం చిన్నాభిన్నమై చిక్కులమెంటు పడగెత్తుతుంటే తానేమి చేసినట్లు? చేవరలెరుగని ఈ అస్త్రవిద్య ఈ మానవమాత్రున తెలు తెలిసింది? శరీరం ఏకైకమైనా భావిన అశోకులాగా చెక్కుచెదరక ప్రతిపక్ష భయంకరంగానిచ్చుటకు ఏకైక రోచ్చుకురూం? ఇంత పరగాభిని ప్రయోగించిన అస్త్రశస్త్రాలు సముద్రంలో పడినవి వర్షం సముద్రంలో నేలమయమైనట్లు అరని దాదాలల్లో ఆంబరించినట్లునై. ఈ స్థితి ఇక సహించలేను. “యశోవా పృథ్వీర్వా” అని రీతంగా భావించి హతశేష సైన్యాన్ని అడలించి. తన కథాన్ని తలగడిచి నగిసిస్తూ, మహోద్రేకురో రాముణ్ణి మార్కొన్నాడు. రోషభీషణంగా దూషణుడు రణంలో ముందుకు రాగానే చెడివిడిపడిన సేన మళ్ళీ సన్నద్ధమై రణభూమిలోకి వచ్చింది.

రామునితో దూషణుడు భీషణయుద్ధం చేయుట

చాపుకు తెగించి సంగ్రామంలోకి దిగిన రాక్షససేన, పరిమ, పట్టిన
 కూల, బిండివాల, ముసల, ముద్దర కొడుల ఒక్కసారి ప్రయోగించింది,
 అగ్నిపై ఆజ్యంవలె దూషణుడు ఘోర దారుణ మారణాస్త్రాలు పుంభాను
 పుంభాగా కురిపాడు. రామునికోవంశం గండుమిగిలి భండనంలో ఆజేయ
 మైన కల్పాదుల కాయలను భంక భండాలుగా తరిగి కుప్పలుపోపింది.
 అయినా ఆసురులు వెనకంజ చేయలేదు. యావచ్చక్తి కూడగట్టుకుని
 యాచానులు సర్వాస్త్ర ప్రయోగంచేసి చాపుకు తెగించి సమరం సరిపారు.
 ఆసురుల అస్త్రవర్షంలో అగ్ని, వింతల అంకితారణంధురంగా కనుపిం
 చింది. లేట్లమీద రోమ భాద్రణలై దిగ్భ్రాంతిలో తిలకించసాగారు.
 శ్రీరాముడు పింహనడంచేసి, గారడర్పణరాచారాన్ని వ్యానించి, సర్వరాక్షస
 సైన్యసంహారంగా ఆధిమంత్రించి కోవంశముక్తం చేశాడు. అ దివ్యాస్త్రం
 నిజలేఖం సీతార్ధంగా దివలు నిండిస్తూ కోటాను కోటిదళాలను సృష్టిస్తూ
 రోదంకరాణాన్ని వీరబిరుదుం చేస్తూ, సృష్టికి అవసానకాలం చేరువైందని
 అనిపిస్తూ శత్రుసైన్యంపై పడ్డది. కలకాలం సూర్యగమనం స్తంభించింది.
 జగద్వలయం నివ్వారమైంది. చిక్కులు తెలివి తప్పిస్తే.

విరిగినకాళ్ళు, తెగినచేతులు, చొరలుతున్న కొరలు, పడిపోయిన
 పిడేలు, పగిలినదేహాలు, ముకముడిగిన పదాలు, మరణించిన మతంగ
 తురంగాలుగా యుద్ధభూమి కనుమూసి తెగేచోపల వల్లకాడైపోయింది.
 అదానప్రదానాలు కనడకుండా శరసంభానం చేస్తూండే కరకంకచరణ
 నిక్యంకనం తప్ప రాక్షసులను రాముడు కనుపించడంలేదు. అస్త్రాలు తగ
 లటం, వెంటనే నొగలటం, వెనువెంటనే చావటం, చచ్చినేలపడటం యుగప
 త్రియగ(ఒకేసారిగా) జరుగుట వేల్పులుచూపి వెగడుపడ్డారు. తలపాగలతో
 ధరణివొడ్లుతున్న కొరలు, కంకణ భుజీర్తులతో తెగి దాహపులు కట్టలు
 కట్టలుగా ప్రోగుపడుతూ, నరికినచెట్ల వరుసగా తొడలు నరుకుబడి, వివిధ
 రత్న కాంచనభూషణాలతో చరణాలు తెగి మూలముట్టుగా మొత్తంచేహం
 నిలువలేక తోర్లపడి యుండగా, గుర్రాలపై ఏనుగులు, వాటిపై రథాలు,

వాటిపై సారదులు, వారిపై రథికులు పడి, భూక ప్రేత పిశాచాలకు ఆటపట్టె. కంకగృధ్ర స్వగాలాలకు ఆలవాలమై, అరణ్యంలాగా, అంబుది లాగా, పర్వతంలాగా, ప్రవాహంలాగా ఆ మహాసంగ్రామం నిశ్శేష భూక జాత భీతి జాతకమై దృగ్భీషంగా మారిపోయింది.

శ్లో॥ ౧౮౮ నిరో దూషణుడు పోలి చచ్చుట

విరిగిపోయిన చేరులూ, కూరినేలపారైన కూడలూ, ప్రీతిపోయిన జెందలూ, దెక్కిలూ, రెరిచిన నోరులూ, పారిపోయన్న పీరులూ, త్రెళ్ళిన కరులూ, తెగిన హరులూ. నరికిన చేరులూ, రరిగిన మూతులూ, రారాడు తన్ను భీరులూ కరిగిన నిజనైన్యాన్ని దూషణుడు దూషణ పొంగిపొర్లగా చూచాడు. అజేయమైన లన బలాన్ని నమ్మి అనువులు దాసిన అనురుల పాటునకు 'అపురు'షన్నాడు. చావగా మిగిలిన నైన్యాన్ని సన్నద్ధం చేశాడు. అయిదువేలమంది సాహసికులు రనవెంట రాగా రలపడి తన అత్తపాండిత్యం చూపాడు. రాముడు దూషణుని పరాక్రమం సహించక హతశేష నైన్యంతో అరణ్ణి నొప్పించాడు. అనురుడు రాముని బాదాలను లక్ష్మ్యపెట్టక పెక్కు వాడిమురుకులతో మిక్కుటంగా స్రుక్కించాడు. నొచ్చిన దాశరథి హెచ్చిన కోపంతో దూషణుని ధనువు సరికి, నాలు బాదాలతో గుర్రాలను చంపి, రెండు బాదాలతో సూర్యుణ్ణి తెగటార్చి, మూడు టీముఖాలతో పక్షాన్తలాన్ని చీల్చాడు. ఆ బాధను సహిస్తూనే, బంగారపు తొడుగు కలదీ, పర్వతశృంగమల్యమైందీ. దేవతల బలిగాన్నదీ, శంకువు లతో శాపితమైందీ, శత్రువుల రక్తంతో పేరుతున్నదీ, వైరుల ప్రాదానిలా నికి ఘటంగమైందీ, వజ్రాయుధాన్ని సరకుకొనందీ, శత్రు పట్టణ ప్రాంచిత గోపురోద్ధగన బంధురమైందీ పరిఘ ధరించి పుక్కు మిగిలి రామునిపై పడ్డాడు. ఈ లోపల రాముడు రెండు అర్థచంద్రకాలను ప్రయోగించి రెండు చేరులూ నరికాడు. ఇంద్రుని ఛ్వణం కూరినట్లు పరిఘరో కూడి దూషణుని హస్తద్వయం నేలవారింది.

చేరులు తెగి రాక్షసుడు షీలిపై దంచాడు విరిగిపడిన దంతివలె పడ్డాడు. పడిన రక్కసుని ప్రాణం పంచభూతాల్లో తీనమైపోయింది.

దుర్మార్గులలో ముఖ్యుడైన దూషణుడు చావగానే భూతసహితంగా భూదేవి ముద మంది. అమరులు అభినందించారు. మునులు మోదించారు. నాయకునిపాటు చూచిన నక్తంచరులు, రాముని కవచాశం రాకుండా చుట్టు ముట్టారు. స్థూలాక్షుడు పట్టినమూ, కపాలుడు కూలమూ, ప్రమాది పరశుపూ, భరించి. నేలమట్టిమైన కీర్తి నిలదెట్టే కాంతలో పోరు ఘోరంగా సాగించారు. అవసరంకోసం అశ్రయించిన అగ్రహం అంతరంతకు పెరిగి రాషట్రంధ్రుని అకారంగా చూసి చూడు మూర్ఖులలో మహాకపాలుని తిరమూ, పదివాచాలలో ప్రహు ధిమస్తకమూ, శరసప్తకంలో స్థూలాక్షుడి శీరం నరికి ఆయిపేల అసురసైన్యంలో ఒక్కరు లెక్కకు దక్కకుండా వంచ నహస్య చాచాలలో పౌంజవాయుధులను చుహావాయుధులో చేర్చింది.

భువు సేనాపతులు కాలరాహుకాదులు రామునిచే చచ్చుట

లోకకంటకుడైన దూషణుడు సైన్య సమేతంగా సమరంలోచావటం ఖరునకు గొంతులో పచ్చివెలగ గుఱుపడినదైంది. సకల దైత్యకోటిలో సాటిలేని పరాక్రమవంతుడిని కీర్తి గడించి యిచ్చిన జనస్థానం తనకీనాడు పభ్యస్థానంగా గోచరించింది. తనకు ప్రేమాస్పద ఆయిన సోదరి, ప్రాణాలు బలిగానే మృత్యువుపరె భావించింది. హద్దుదాటి కొడుకున్న అహంకారానికి పరీక్షనమయం ప్రత్యక్షమైంది. మిత్తిసెల్లిన కూర్చున్న వానికి మేడమాటలు వినపడవు. మంచివారు తనబడరు. పభ్యపానాదులు ప్రాణంమీదికి వచ్చినట్లు భావం కలుగుతుంది. అందుకే ఇరుడు అగ్రహించాడు. వన్నెందుమంది ప్రళయమూర్తులైన తన సేనాపతులవెంట నిడుకుని తానుగా దాశరథిలో తలపడ్డాడు. కాలరాహుకుడు, మేఘమూరి, మహామూరి, దుర్జయుడు, యజ్ఞశత్రుడు, పిహగముడు, రుదిరాశనుడు, సర్వాస్యుడు, పృథుగ్రీవుడు, శ్వేనగామి, కరవీరాక్షుడు, బరుషుడు, వారివారి సైన్యంలో దిక్కులు చీకట్లు గ్రమ్ముగా రామునిపై అహముభ్యులైన భీకరవరం కురిపించారు. వారందరు అనందోర్వాహలో అనిలోకి విగినంతకోలంకూడా అసువులు వదిలేందుకు పట్టలేదు.

71165

కూలుతున్న చాపాలతో, కుప్పలుపడ్డ భూషణాలతో, వ్రాలిన కేక నాలతో, పరియలువారిన న్యూడనాలతో, కాదుతున్న రక్తంతో, పాడుతున్న ప్రవాహంతో, “కాణి వంటయింటికి చాచను పదార్థం” అన్నట్లు పద్నాలు వేల అసురబలం, రక్తపిత్తం, రేగముక్తం, విగతజీవంతయి కుశలుపరచిన వేడికలాగా ధరణి కూరిపోయింది. ఎన్నో వేల సంవత్సరాలు రావనరౌక భయంకరులుగా, జనస్థానం. సౌమ్యులపాలించి అగ్నిహోత్రంలాగా, దండ కాటవిని పాలించిన దానవరులలో అనాడు మిగిలింది ఇద్దరే ఇద్దరు. ఒరుడూ, త్రిపుడూ. శత్రుసంహారమైన రాముడు ఒకడుగా ప్రవేశించి యుద్ధంలో ఒకడుగానే మిగిలాడు. అనాటి రాముని యుద్ధం అద్వితీయం.

రామునితో త్రిపుడు పోరి చచ్చుట

వాతాహతికి కొమ్మలు విరిగి మ్రోదైన చెట్టులాగా ఖరేంద్రుడు నైస్య నాశనానంతరం పొడవట్టాడు. రామునిపైకి ఎలాగో రథం తోలు మన్నాడు. ఆ మాటకు త్రిపుడు అడ్డుచెప్పి “నేనుండగా నీవు రథానికి దిగటం నేను నహించను. నాకు రాముడో, వానికి నేనో, మారటం కాక తప్పదు. నాచే రాముడు చచ్చే, సంతోషంతో, జయలక్ష్మీ సమేతు డనై జనస్థానానికి పోరాం. అతనిచే నేను చచ్చే అప్పుడు నీవే అకార్యం పూర్తిచేస్తావు. అంతేకాని ఇప్పుడు కాదు” అంటూ రథాన్ని రాముని కెదురుగా తోరించాడు. ప్రళయాయుధులుగా వస్తున్న త్రిపుణ్ణి రాముడు దూరంనుంచి చూచాడు. చూడగలిగినట్లుగాల పర్వతం పెక్కుగిల్లివచ్చినట్లు తోచింది. రాను చంపిన నైస్యం ఒక ఎత్తు. వీధొక ఎత్తుగా భావించాడు. త్రిపుడు వర్షకాలంలో మేఘం పర్వతాన్ని ఆక్రమించిన చందంగా రాముణ్ణి శరవృష్టితో ఆక్రమించాడు. రాముడు ఐంద్రాస్త్రిన్ని అభిషంత్రించి ప్రయోగించగా, త్రిపుని అస్త్రాలు ఎక్కడికక్కడ తునాతునకలై గాలికి వగువాతులవలె వాయువళంలో గిరగిర తిరిగి సముద్రగర్భంలో శలదాడు తున్నై. పిదపాతనుడు పిరువిలియక వాతాస్త్రిన్ని పదిచాడు. అది కారుషేఘాతుకల్పిస్తూ సాంద్రగర్భనలలో వాతార్షం కురుస్తుంటే “ఎప్పుడో

వచ్చే ప్రళయం ఇప్పుడే వచ్చిందా" అని భూరికోటి చౌగిటిపోతున్నది. దాశరథి చత్రప్రక్రియగా వాయువ్యాత్మం విడిచాడు. చాపనుండి నిర్ముక్తం కావటం ఏమిటి. జగత్ప్రాణులు సప్తమూర్తుల ఒక్కసారి సంవర్తంగా చేసి వారుణం కల్పించిన అవరోహ మేఘ మండలాన్ని నామరూపాలు లేకుండా చేసి, జగదుపద్రవాన్ని వారించాడు. అగ్రహించి అసురుడు వాడి అమృతాలూ రాముని పాలభాగంలో నాచి ఆర్పాడు. ఆ దాణభూరానికి రాముడు దాహరూరనూ, ప్రకృతి అత్తహిందీయాన్ని అభినందిస్తూ : "ఓయీ! రాక్షసాగ్రహీ! నిన్ను మెచ్చుకన్నాను. నీ శక్తి చూపావు. ఇక నా శక్తి చూపుతాను. సమర్థింపకో" అంటూ, పచ్చాల్లు వాడొక గుండెల్లో గ్రుచ్చి, నాలుగు రథాలలో గుర్రాలను బాల్చి, ఎనిమిదింటిలో సారథిని చంపి, ఒక్క ఇంటిలో ఛ్చుకాన్ని నరికి, ఉపిండుచి క్రిందికి అంఘిస్తున్న త్రిశుణ్ణి రెండు రాకాచలో కన్ను సురుమాకి చూడమని చేరి తన దురవస్థను చెప్పుకొనుకట్లు చేశాడు.

శ్రీరామునితో పురుషు యుద్ధానికి కలవకుడు

రామునిచే యుద్ధంలో రాక్షససైన్యం పచ్చాల్లుచేయ నామరూపాలు లేకుండాపోవటం, అవేయాలనుకున్న చూషణ ప్రయత్నం ఆంకరాలయంలో పాతరాళ్లు కావటం ఎదుగు గుండె చెవరింది. "ఇది ఏమి పరాక్రమం! జరిగిన యుద్ధాలల్లో ఇటువంటి పీరుడు, సర్వాత్రికోచిండు కన అనుభవా వికి అందలేదు. ఒక చూషణమాత్రము, ఒకటరివాడు, సిగపూరైరా వాడ కుండా, ఎదరెరిపిలేని యుద్ధం చేయటం సాధ్యమా? ఇది సమ్యగ్రించేరా? నా ఎదుట జరిగిన వాతనాన్ని సమ్యుపపోవటం ఏలా? ఇప్పుడు కర్తవ్యం ఏమిటి? బ్రహ్మపై రిమిలో పారిపోరా? సమరంచేసి చచ్చిపోనా. అర్హ్యయ అందరినీ ఆహూదంలో కోల్పోయి ఏకాకిగా బ్రదికి ఏం సాధించను? అవకాశం, అవకాయంతో డీవించటంకంటే పీరోవికంగా పోరాడి చావటం మంచిది. మేం చూషణలను నిర్లక్ష్యంచేసి చెవరలను వాధించటంచేత వాళ్ళు యుద్ధంలో జయించలేక చింతంతలో మమ్మల్ని నాశనం చేయటా వికి ఈరవి నాశ్రయించి బయటాది. లేకపోతే చూషణచేతిలో దానపుడు

ఓడిపోతావా? ఇప్పుడు విచారించినందువల్ల ప్రయోజనంలేదు. నీరుపోయిన చెరువుకు కట్టవేసినట్లే, ఏం రానుందో చూస్తాను.” అని మనస్సును నిశ్చయపరచుకొని భనువండుకొని సజ్వించేసి గుణటంకారం చేశాడు.

ఖరుని యుద్ధకౌశలం స్వయంగా చవిచూచిన సురలు భయభీతులైనారు. మునులకు ముచ్చెమటలు పోపినై. రాముడు నిర్విరామంగా పోరితప్పి వున్నాడు. రాక్షసుడు రథచారి. రాముడు పాదచారి. అంగరక్షక సహితుడు. ఖరుడు. రక్షణరహితుడు రాముడు. యుద్ధానికి ఇప్పుడే దిగుతున్నవాడు ఖరుడు. పోరాడిపోరాడి అలసినవాడు రాముడు. ఖరుడు మాయావి. రాముడు అమాయకుడు. దానవుడు ఖరుడు. మానవుడు రాముడు. స్వయంతపశ్చాలి దైత్యుడు. చాపనవరప్రసాది చాళరథి. నిసర్గజన్ముడు రాత్రించరుడు. కారణజన్ముడు రఘువంశదీపకుడు. దివ్యులు తీర్పుకై ఎదురుచూస్తున్నారు. కాలనిలండానికి ఇద్దరూ ఇష్టపడ్డారేదు. పుభయులు గుణటంకారం చేస్తూనే పరస్పరం షష్టిప్రయోగంతో ఎదుర్కొన్నారు. ఒంటాడు కురిసే శరవృష్టి ఇద్దరినీ రానరాకుండాచేస్తూంది. సామాన్యాత్మ యుద్ధం క్రమంగా చరమస్థాయికి చేరింది.

తేజస్వంపన్నమైన శరణాలం రూరంగంలోకి దిగింది. ప్రయోగ ప్రతిహతాలతో చూపరులకు భయం సంరోషం కలిగిస్తూంది. ఎట్టకేలకు ఖరుడు విక్రమించి, సూర్యమండలవర్తంతం బాచాలను పరుచుకుంటూ శత్రుచ్చేదం చేయగల రాత్రాస్త్రాన్ని రామునిపై ప్రయోగించాడు. అవి అంకుశం. ఏనుగు గమనాన్ని నిరోధించినట్లు రాముని చాపశక్తినినిరోధించి గుండెను చాకింది. ఇంక చెబ్బి చాకినా. ఇంతసేపు పోరినా చరించని శ్రీరాముని శక్తినికాంచి ఖరుడు నిర్భాంతపడ్డాడు. రాముడు రాత్రించరుని సింహం లేడివల్లను చూచినట్లు చూచాడు. కాని, రాక్షసుడు రామునికి అవకాశం రానియలేదు. రీప్రమైన బాచాలలో, కోవండింలో శకుంతాడిగి పట్టిన ముద్దని (గుప్పిలి) నొప్పించి అత్తనిరోధం చేశాడు. వెంటనే మోరాత్తంలో చాపఖండనం చేశాడు. మర్యాదయాలు చూపిపోయేలా మార్గబాటు కురిశాడు.

భరుడు శ్రీరాముని కవచాన్ని చేదించుట

అ విజయ సంవత్స సంరంభంలో భరుడు రథాన్ని సమీపంగా తోలించి, అలాశంలాగా చాపం త్రిప్పుతూ నవ్యాపనవ్యాదగా ప్రదరాలను ప్రయోగించి వక్షస్థల రక్షిరంగాపున్న పుక్కుకవచాన్ని చేదించి దిక్కు హరాలు ప్రతిఛ్వనించేటట్లు అట్టహాసం చేశాడు. అనురులు అనందించారు. అమరులు హాహాకారాలు చేశారు. రాముడు రాక్షస శరరాడితుడై భూమం లేని అగ్నివలె రక్తపిత్తగాత్రంతో ప్రకాశించాడు. అదేభ్యమైన తన కవచాన్ని చేదించిన అత్రు విద్యా కౌశలానికి మెప్పు, “నీగతి ఇక చూడు” మన్నట్లు నిచ్చా. రెండు నేత్రాలల్లో రానరాగా, అగస్త్యమహర్షి దత్తమైన వైష్ణవ చాపం న్యూరించి, చేత చరించి, కౌటిక మహర్షి ఇచ్చిన అత్రుదేవత లను చానించి, చారుడాత్తంలో భరుని రథకేతనాన్ని రెండుగా ఖండించి, తిరుస్సుపై, రొమ్ముపై, చాహరిపై బలమైన మూడునాలుగు, బడుసంఖ్యల్లో బాదాలు రాముడు నాటాడు. భరుడు అది సహించక నాల్గు విభాలు రొమ్ములో నాటాడు.

పట్టరాని కోపంతో పన్నగంవలె విజృంభించి, ముందు పదమూడు బాదాలతో సర్వాంగాలు నొప్పించి, నాలుకూపులతో గుర్రాలనూ, ఒక బానిసో సారథినీ, మూడిలో నొగలూ, రెంటిలో అక్షమూ, పన్నెండింటిలో చేతనున్న చాపం నరికి, చూరనారాచనప్రకంతో రాముడు చూరదైత్యుని గుండెలు చీల్చాడు. హతకేతనడూ, హతహయడూ, హతసారథీ అయి రాక్షసవతి రోషంతో భరణికి లంఘిస్తూ గద చేతగొన్నారు. అంతవరకు రథిగాపున్న రక్కసుడు పదతిగా మారునట్లు చేయంగానే దేవమానుల మొగం విప్పారించి. ఆయుష్కాలం డడాలలోకి వచ్చిందని ఆహ్లాదం పొందాడు. రాక్షాకారంతో భయంకరమైన గద భరించి నిచ్చున్న భరాసురుణ్ణి కన్నులనిప్పుల రాలిగా వాంచి రాముడు కఠినంగా పల్క సాగాడు.

భరుని శ్రీరాముడు నిందించుట

“ఓరీ! రాక్షసాధమా! వరభుజబలగర్వంతో జనస్థానాన్ని ఆక్రమించుకొని నిరసన చేసి భయంకరారణ్యంగా మార్చిన మహాపాపివి. లోకజేమంతోసం సర్వం త్యాగంచేసి తపస్సు చేసుకునే సాధువులను అసంఖ్యాకంగా వధించిన క్రూరకర్ముడవు. మీది ఏమి జీవితం? లోకభయంకరంగా తపస్సు చేస్తారు. లోకనాశనకరమైన వరాలు పొందుతారు. సాటి మానవులను చంపుతారు. క్రూరమృగాల్లాగా రక్తం త్రాగుతారు. మాంసం తింటారు. అనాగరక జీవకోటికి ఆహారంగా మృగపక్షి సంచనాన్ని పరమేష్టి ప్రభవింపజేశారు. బ్రహ్మవంశంలో పుట్టి, వేదాలు వల్లించి, తపస్సు చేసి, మళ్ళీ శాపసులను సంహరిస్తారు. విధాత సృష్టిని రక్షిస్తామన్న మీరు క్రూరులుగా మారటం, జక్షిస్తామన్న యక్షులు లోకపూజ్యులు కావటం విద్వారంగా లేదా? మీ పూర్వులు మహాశక్తి సంపన్నులయ్యకూడ, నాశనం కావటం చూచి కూడ, మీరీ దుర్బుద్ధి ఎందుకు విరనాడలో బోధపక్షం లేదు. ఋతుకాలం రాగానే వృషాలు పలించినట్లు అనుభవకాలం సమీపించగానే చేసిన కర్మ ఫలితాలు అనుభవానికి వస్తే. విషాన్నంవలె పాపఫలం ఎంత వాటికీ వృధాగా పోదు. మీవంటి సాధుహింసకులను, పాపకర్ములను దండధరుని పాలికి పంపటానికే తండ్రి ఆజ్ఞ పొంది వచ్చాను.

పాములు పుట్టలోకి పోయినట్లు నా బాబాయి నీ పొట్టలోదూరి, సహస్రైన్యంగా చచ్చిన నీ తమ్ముణ్ణి చూడటానికి ఇప్పుడే తరలిస్తాయి. నీచేత, నీ బంధుమిత్ర పరివారంచేత చచ్చిన సాధువుల అత్మలు ఇకనైనా సంతోషిస్తవి. నీదేహం భూపాతం కాగానే వియవృరులు అనంతకోలాహలాన్ని చేస్తారు. నీ బ్రదుకుకాలం దగ్గరవడింది కాబట్టే నారో రలవద్దావు. నిన్ను మించిన నీవారంతా నీరైపోవటం చూచి కూడా నీవు పోరాటానికి సిద్ధపడ్డం నీ చావు చెప్పుకొ చెప్పటాంది. తాడిచెట్టునుండి పండురాలినవిరంగా నీతల ఇప్పుడే నేల కూలుస్తాను. సర్వశక్తులూ సమకూర్చుకో. నీకు కొంత వ్యవధి ఇస్తున్నాను” అని. ఆ మాటలకు అనురుదు అజ్ఞానపడిన అగ్నిలాగా భగ్గునమండి “ఓరీ! మానవా! సామాన్యుల చంపినంతమాత్రాన నిన్ను నీవు ఇంత పొగడుకోనక్కరలేదు. బుద్ధిమంతుడెవడూ ఆత్మశ్లాఘ పరా

యముడు కాలేడు. నీ బలాన్ని నీవు చెప్పుకుంటే ఏం గౌరవం : నీకులు నీలాగా వాగుతారు. చావునమయంలో నిన్ను నీవు మెచ్చుకుంటున్నావు కాని, లోకంలో ఎవరూ ఈ పని చేయడు. దర్శ నిప్పుపై పడి కాల ననుకున్నట్లుండి నీ గర్వభాషణం నీ కంకటాన్ని భేదించి, నిన్ను రక్త పిల్లంగాని చేసి, చావులచే ప్రకాశించు భరణీవరంలాగా గద చేతపట్టి నిల్చున్న నన్ను కన్నెత్తి చూడు. యజ్ఞపాతాన్ని ప్రతిఘటించవచ్చు. ఇంద్రుని వజ్రాన్ని ఎదుర్కోవచ్చు. విష్ణుసుడిర్చనాన్ని ఓహటింపవచ్చు. నా గదాపాతాన్ని మాత్రం సైరించటం దుర్లభం. అది నీకు కాదు, సృష్టి కర్తకురూద సాక్ష్యంగాని పని. ఇక నీ సంగతి వేరే చెప్పటం దేనికి : నన్నట్లు నిన్ను నేనంటానికి ఎన్నో వున్నాయి. మాటలతో మాకు పనితేదు. అనన్న దినాంతం అయినది. రవి జారిన యుద్ధవిఘాతం వస్తుంది. ఈ లోపలనే మాకు చేయవలసిన పని ఒకటి వున్నది. ఆ ఉత్తమ కార్యం ఏమిటంటే : నీ చావుచూపిన సురలు అశ్రుమార్జనం చేసేలాగా చేయటం. అందుకు సిద్ధపడు" అని అన్నాడు.

భరణి గదను శీరాముడు ఖండించుట

రవిభంగా ఒకరినొకరు విందించుకుంటూ ఖరుడు గదను గిరగిర త్రిప్పుగా రాముడు కోడిందంలో బాణం సంధించగా చరాచరజగత్తు స్తంభించింది. "ఇదిగో చచ్చావు, కాదుకో" అంటూ ఖరుడు నమించిపై ఇం దుడు వజ్రం ప్రయోగించినట్లు బలంగా విసిరాడు. రాముడు కాతశర ప్రయోగంతో గదను మధ్యలోనే తునాతున్నట్లు చేశాడు. మంత్రబలంతో పటి ప్రాణం హరించినట్లు రామబాణం రాక్షసుని గదను ఖండించటం కాంచిన దేవతలు "రామా! వీరభారశక్త్యాలు నీకే చెల్లిన"వని సంస్తు తించారు. గదను వమ్ముచేసిన రాముడు దిగ్గ్రహ చెందుతున్న దైత్యుణ్ణి లక్షించి "పలువా! ఇంచాక ఏమేమో ప్రేలావు. నీవు అంతగా చెప్పుకున్న నీ గద గతి ఏమైందో చూశావు గదా. ఇంకేమైనా నీవద్ద వాదతగిన ఆయుధాలంటే తెచ్చుకో. నా చావుకు దేవతలు కాదు అశ్రుమార్జనంచేసేది, నీ చావుకు నీవాళ్ళు. గదతక్కువగా అప్పురం హరియించినట్లు వీప్రాచాలు

హరిస్తాను. ఇక నీవు కాదుకో. గ్రుడ్డివాడు తెలియక అడదాన్ని కౌగిట చేర్చినట్లు బాహువులు చాచి ధరణిపై బోరగిలవడిన నీ శరీరం భూమిని ఆలింగనం చేసుకున్నదన్న విధంగా చేస్తాను. అవిధంగా పడి దీర్ఘనిద్ర పో. అంతటితో ఈ అరణ్యం పీడ వడలుతుంది. గుండెలపై చేతులు పెట్టుకొని సంయమిత్వము సుఖంగా బ్రదుకుతారు.

ఓరి నృశంసా : నీచా : దురాత్మా : విప్రకంటకుడవై, క్రూర కర్ముడవైన నీ పాలనంలో అగ్నిలో హవిస్సు ప్రేల్చే లోపల ఏమవు తామోయని ఇంతవరకు ప్రాదాలు అరచేతుల్లో పెట్టుకొని బ్రతికారు. ఇక మీదట నిట్టచులై హాయిగా మునులు తమ విషయ నిర్వహించుకుంటారు. నీ చావుతో జగత్సానంలో మిగిలిన రాక్షసులు చెట్టుకొకడు. పుట్టుకొకడుగా పారిపోతారు. విన్ననైన మోములతో, కన్నీటి కాల్యాలతో నీ భార్యలు “ఇట్టి అర్థాయువు గలవాణ్ణి, అహంకారిని, అప్రయోజకుణ్ణి మగడుగా కట్టుకొన్నందుకు సంసారసౌభ్యాలకు దూరమై విరరక జీవులై నశిస్తారు.” “అవశ్యమనుభోక్తవ్యం కృతం కర్మ కుభాశుభమ్” అంటూ మోరంగా నిందించారు. రాక్షసవతి రాముణ్ణి చుల్కనగా చూస్తూ, “ఓహు నవాపకదా! ఇది రణం. ఒకసారి ఒకడికి అవకాశంవస్తే, ఇంకోసారి ఇంకొకడికి అవకాశం వస్తుంది. కాలంతీరిన సమయంలో వివక్షత కోల్పోయి, ఇంద్రియ శక్తి నశించి అప్రశస్తంగా ప్రేలినట్లు ప్రేయతున్నావు ఇంత వరకు విజయమే నేనెరుగుదును. ఇప్పుడది వ్యతిరేకమైతే కావచ్చు. నిన్ను జయిస్తే నశించని కీర్తి నాకు వస్తుంది. నీచేత చస్తే వీరస్వర్గం వస్తుంది. అంతేకాని నోటి దురుసు మాటలెందుకు? అని పల్కుతూ సమీపంగా వున్న పెనుకొండను సమూలంగా పెకలించి కటములదక, బొవలు ముడిపడ వడిసెలలో రాయి విసరినట్లు విసరివైచాడు. ఆ వేగానికి వృక్ష సంతానం మొదళ్ళతో త్రెక్కింది. మృగాలు గుండెలదరి నోటివెంట రక్తం కక్కులున్నై. వాతహూతమై భూమి వనమంతా వ్యాపించింది.

శ్రీరాముడు భరుని శిరం ఛండించుట

భరుని భుజిలాలినికి రాముడు విస్త్రుటోయాడు. ఇంత శక్తిసంపన్నుల క్రూరమార్గానుచరులు కాక సామ్యవత సంచారులైతే లోకం ఎంత

కాంతి సౌభాగ్యంతో వర్ణిల్లుతుంది; గులాబులకు ముళ్ళు, ఏనుగులకు చిన్న కళ్ళు విడి కల్పించినట్లే, వీళ్ళకు క్రూరత్వం కల్పించాడు అని భావిస్తూనే శాతకంఠులన్నీ శరాసనంలో నందించి వచ్చే పర్యతాన్ని పిచ్చుపిచ్చులై పడేలాగా వగులకొట్టాడు. “వీడినిక విడిచిపెడితే ప్రమాదం వస్తుంది. వీడు అరితి కదనరంగాన్ని వీడడు. ఇప్పటికే కాలహరణం చేశాను.” అని కరోరవాదాలు వైచి రాయంచెల్లులు పడి రక్తం చాచేట్లుగా చేసి శక్తి హీనుణ్ణిగా నలిపాడు. ఓరుడు కాలం ఆనన్నమైనవని గ్రహించాడు. సమపిపొరున్న శర్యశక్తులను కూడలీసుకొని రామునిపైకి దూరాడు. రాముడు రెండడుగులు వెనక్కువేసి, ప్రరాశంలో బ్రహ్మాదంబంకంబే ప్రశస్తమూ, బదదాగ్నిచుర్యమూ, అప్రతిహతమూ, అంతకపాశనన్నిధమూ అయిన బంద్రాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు అది పిడుగులాగా ఆకాంతము ప్రతిఘనంపగా ఓరుని వక్షంలో గాడి పారింది. ఆ అత్తనంస్పర్శతో అనురుడు అద్యంతం, త్రిపురాంతకునిచే దృష్టమైన అంభాసురునివలె దహింపజడి బూడిదరాశియైనాడు. పేసంతోనముచీ వజ్రంతో, వృక్షదూ, భస్మవైనట్లు రాముని బంద్రాస్త్రంతో రాక్షసుడు బూడిదై రావణంతో దిక్కులు తెలివొందినై. అరాశం నిర్మలమైంది. సూర్యుడు ప్రభతో ప్రరాశించాడు భవదావదాచిత లోకం కిశకిశలాడింది. గుంపులుగుంపులై రాజులు, మునులు, దండకారణ్యవాసులైన ధిల్లులు, కోయలు రాముని చేర వచ్చారు. మునులు శ్రీరాముని సమీపించి “విజయధామా ! దశరథరామా ! విన్ను స్తుతిచేదోతే, ఆకీర్వడించదోతే ఆనందంతో కంఠం దుర్దమై పోతుంది. విన్ను గన్ను కౌసల్యా దశరథులు కడు భన్యులు. పార్వతీ పరమేశ్వరులు కుమారుని దేవతలకు దత్తంచేసినట్లు దండకారణ్య రావసుల రక్షిణార్థం విన్ను దత్తం చేశాడు. వీవు శరభంగుని దర్శనార్థం వస్తున్నావని తెలిసే ఇంద్రుడు ఆయన్ను ముందుగా కలిపి విన్నీ ప్రాంతానికి పంపే ఏర్పాటుచేసి వెళ్ళాడు. అంతరికే అగస్త్యమహర్షికూడ తన ఆశ్రమంలో వుండుకొనక పంచవటిలో నివాసం నిర్ణయించాడు. నీటికి చూ బాధలు కడగండ్లు గట్టెక్కినై. చూ మంత్రాంగం ఫలించింది. చూ వసులు తీరినై. ఇక మేం నిర్మింతులమై సవనకర్మలు సాగించుకొంటూ, తపస్సు చేసుకొంటూ కాలం నీ నామస్మరణంతో గడుపుకుంటాం” అని కృతజ్ఞతా

సూచక భాషణం చేస్తుంటే, పిద్ధచారణ దేవయక్ష గంధర్వాదులు పుష్ప వృష్టి కరిపించారు. దుందుభిద్వానాలతో డిక్కుపారాలు విండినై. "అహో! ఏమి సరాక్రమం! ఔరా! ఏమి దాక్ష్యనత్వం! వచ్చాల్సివేల మనుజాళనులను పదాతియై నిర్వి ఘటికాశ్రయంలో. కాలుని పురానికి పంపటం కలలో ఇలలో సాధ్యంకాని పని. దండకారణ్యం ఇప్పుడు నిజంగా జనస్థానం అయింది. మహర్షుల దర్శనార్థం నిర్వయంగా వెళ్ళిరావచ్చు. విష్వంశ సంభూతుడు కనుకనే నిర్ణయించుకొని నిర్భూషణం చేశాడు." అని ప్రశంసిస్తూ అమరులు తమతమ నెలవులకు తరలిపోయారు.

శ్రీరాముడు భార్యా సోదరుల చేరవచ్చుట

అసుర సంహారంతో విజయలక్ష్మి కరగ్రహణం చేసి శ్రీరాముడు సతీ సోదరులను చూడబోతుంటే వారే గుహ వెడలి వచ్చారు. పరస్పరం క్షేమంగా పున్నందులకు పరమానందం పొందారు. రావణులు దాళరక్షిని ఆశీర్వదించి ఆశ్రమాలను చేరుకొన్నారు. శ్రీరాముడుకూడ సీతలక్ష్మణ సహితుడై స్వాశ్రమానికి చేరాడు. భవన భయంకరులైన భరమాషణుల సంహారంచేసి విజయియై వెలిగిపోతున్న భర్తను పుష్పసుకుమార సుందర మైన బాహులతో జానకి గాఢానింగనం చేసుకుంది. రాముడు ప్రియురాలు స్వయంగా ప్రసాదించిన కొగిరి సుఖంలో కరిగిపోయాడు ఎన్నోప్రశ్నలు వేసి మైథిలి శ్రీరాముని పుక్కిరిదిక్కిరి చేస్తూంటే శాంతప్రసన్నముఖుడై రాక్షసులతో జరిగిన రణరంగ వార్తలు వివరంగా వినిపించాడు. కండరాం తర్వాగంలో ఏకాంతంగా పున్నప్పుడు అనుక్షణం రను పొందిన ఆరాటం జానకి తెలిపింది. అప్పుడప్పుడు మరచి వచ్చి మీ క్షేమం తెలుపుతూ, నా కుళలం గుర్తిస్తూ కంటికి రెప్పలాగా కాపాడినట్లు చెప్పింది. రాముడు తమ్ముణ్ణి కృతజ్ఞతాభరంతో గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి అనింగనం చేసుకున్నాడు. లక్ష్మణుడు వినమిత భీసుడై, తన కర్తవ్యపాలనకు అన్న అనందించి నందుకు తన పుట్టుపు సార్థమైనట్లు తలచాడు.

అకంపనుడు రావణునకు ఘోరాలు వధుగూర్చి చెప్పుట

ఋదు తమ్మునితో, నైన్యంతో కడనరంగంలో మడిసిన సంగతి జనస్థానానికి చేరుకుంది. ఆవార్త చిలవలు పలవల్తై వ్యాపించింది. అంతః

పుర రాక్షసాంగసలు, వారి బంధువులు, వారి పరివారం కోకాది దేవత ఒడిలో జోకొట్టబడ్డారు. రామలక్ష్మణులు ఎప్పుడో తమ్ముకూడ హత మారుస్తారన్న భయంతో సామాన్య రాక్షసులంతా తలకొక దారివట్టి పారి పోయారు. అంతఃపుర రక్షణకోసం వుంచిన అకంపనుడు భయకంపి తుడై, అంతానగరానికి పరుగెత్తాడు. దశకండుడు నిండు సభలో, సంద డిగా నున్న సమయంలో అకంపనుడు ఆక్రోశ్టు రావణుని పాదాలపై పడ్డాడు. దశగ్రీవుడు వచ్చినవాణ్ణి ఓచార్చి, కారణం ఏమిటని ప్రశ్నించాడు. అకంపనుడు రెండు చేతులెత్తి మ్రొక్కి “మహాప్రభూ! జనస్థానానికి చేరువలం వచ్చింది. తమ సోదరులు పచ్చాల్లువేల నైస్యంతో యుద్ధరంగంలో ప్రాణాలు కోల్పోయారు. రాణులు దిక్కులేనివారైనారు. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ భీరావహూరై పారిపోయారు. జనస్థానం ఇప్పుడు హరస్థానం అయింది. నేను అంతఃపుర రక్షణంలో వున్నందున చావక మిగిలాను. తమకీ వార్త చెప్పటంకోసం వచ్చాను. ఇంక తమ చిత్తం” అని చెప్పాడు.

అంతాపతి ఆవలుకులు విని లయకాల రుద్రునివలె మండిపోయాడు. “ఎవడురా ఇంత పనిచేసింది? సకల సౌభాగ్యవంతుడు, సర్వశక్తి మంత్రుడు ఐన జనస్థానాన్ని కూర్చివేసిన చూక ఎవడు? సింహం మీసలతో చెలగాటచూ? ఏడుగుక్రింది రాపురచూ? నా కవచారం తలపెట్టి దేవతలే సుఖపడలేదు. పీడు సుఖిస్తావా? అష్టదిర్బాలకులు పింహాసనసోపానాలుగా నుండు నట్లు చేసిన నా కోపాగ్నిని ఏమిడత రగుల్కొల్పింది? నా ఆజ్ఞ లేక పంప భూతాలు సంచరించలేవు. చెప్ప. ఇంద్రుడా? యముడా? వరుణుడా? అసురుడా? వీవు చూస్తుండగానే పాదాక్రంతుల చేపి ప్రతీకారం తీర్చుకుంటాను” అన్నాడు. ఆ ఆర్తుడు వణుకుతూ, “ప్రభూ! నన్ను రక్షిస్తానని అభయం ఇస్తే అంతా చెప్పతా” నన్నాడు. “నన్నాశ్రయించిన వీకింకా ప్రాణ భయం దేనికి? నేను విన్ను రక్షిస్తున్నాను. వున్నది ఉన్నట్లుగా వివరించు” మన్నాడు. అకంపనుడు ఆ మాటలకు తేరుకుని “ప్రభూ! బలిష్ఠుడవు, అశమానుడవు, వ్యూహాంసుడు, చంద్రునివంటి చల్లని పదనం గలవాడు. దశరథ రాజునకు పెద్దకుమారుడు, ధృతకీర్తి,

బాదానలమూర్తి, అవరాజితుడు, రాముడను పేరు గలవాడు, మన జన స్థానాన్ని మారణహోమం చేసినవాడు" అని తెలిపాడు. "అకంపనా! ఇంతమాత్రం కాదు. ఇంకా విపులంగా చెప్పు. దేవతల సహాయంతో జనస్థానానికి వచ్చాడా? అసలు యుద్ధకారణం ఏమిటి? ఎక్కడ జరిగింది?" అని మళ్ళీ రాక్షసరాజు అడిగాడు. అకంపనుడు తెలిసినంత చెప్పసాగాడు.

అకంపనుడు రాముని పరాక్రమం రావణునకు వివరంగా చెప్పుట

"దేవరా! నావయలు అసత్యాలుగా, అవహేళనంగా, అత్యుక్తులుగా నీవు భావించవద్దు. నీ కపకారం కోరే వాడు నీ జాతిలో లేడు. నిన్ను శ్రయించి, పోయిన సౌభాగ్యం పుంజుకొని రాక్షసులంకా స్వేచ్ఛాజీవనరై నుభిస్తున్నాడు. కలకాలం నీ ప్రభుక వర్తిల్లాలని కాంక్షించేవాళ్ళం. ధనుర్దారులలో అంతటివాడు పూర్వం పుట్టలేదు. ఇప్పుడు లేడు. ఇకముందు పుట్టడు. అతనికి స్వాధీనమైన దివ్యాత్మ విద్య నేనింతెక్కడ చూడలేదు. యుద్ధంలో ఇంద్రుడు నిల్వలేడు. పేరు శ్రీరాముడు. అన్నివిధాలా అన్న యంతవాడు తమ్ముడు. పేరు లక్ష్మణుడు. అరుణ వర్ణ శరీరచ్ఛాయ కలవాడు. దుందుభిచ్ఛానం వంటి కంఠరవం గలవాడు. వికపితవద్భ్యం లాగా మనోహరమైన వదనం కలవాడు. అన్న సేవలో అనుక్షణం అప్ర మత్తుడై వుంటాడు. అన్ని కార్యాల్లో అగ్నికి వాయువువలె తోడ్పడుతాడు. ఆ ఇద్దరిలో రామునిచేత జనస్థానం హతస్థానమే అంది.

నీవు భావించునట్లు దేవతలు రాలేదు. ఇంద్రుడు రాలేదు. శరశరా సనాలు తప్పా అతనికి తోడు మరెవ్వరూ లేరు. పరాతిగా నిల్చాడు. పద్మాలువేల భయంకర రాక్షససైన్యం ఆయుధ గజరథయరగనహాకీర్ణమై అహవంలో నింపై మూడు గడియలకాలంలో డిశురక్షేత్రంగా మారి పోయింది. నీ దండయాత్రలో ఎన్నో యుద్ధాలు చేశాం. ఎందరినో వీరాధిపీతులను చూశాం. ఇటువంటి భూరుణ్ణి, ఇంత శత్రు విద్యా రహస్య కోవిదుణ్ణి నేను చూడలేదు. అంత భీకర యుద్ధంచేసే మన

నైనాభివతులు ప్రయోగించిన ఏ అత్తంకూడా అతని సమీపానికి పోలేదు. మధ్యలోనే తునిగిపోయేది. అంపవాన కురుపిస్తూంటే రప్పిచారి అయినా అతని శరీరాన్ని తాకలేదంటే ఆశ్చర్యం కలగటంలేదా : దూషణత్రికురు మాత్రం అతణ్ణి కొద్దిగా నొప్పించారు. మరుక్షణంలోనే సౌరకాయల తరిగినట్లు శిరాలను తరిగాను. ఖరేంద్రుడు చెప్పుకోరగ్గ యుద్ధం చేశాడు. అభేద్యమైన అతని కవచాన్ని చేపించి శరీరమంతా శరణాలతో జర్రుతీ భూతం చేశాడు. వీలటీమూతచాయుడైన శ్రీరాముడు వికసిత కింకుక వృక్షంలాగా, శంపాసాంద్రజలవరంలాగా శోభించాడేరాని చెప్పుచెదరలేదు. ఖరుడు కోదండ ఖండనంచేసి అవశరహారంగా అత్తపాతాన్ని చేస్తున్న పృథు రాముడిక లేదని మునులూ, దేవతలూ ఘోరంగా శోకించారు. కాని, అదేమి నేర్పి, అదేమి రహస్యవిద్యో, కొండంత చాపనజ్వలమై హస్తంలో నిల్చింది. ఇంకేముంది : సారథి రథ హయకేతన చాపాలను ఏకకాలంలో దునుచూడి, కవచం నరికి నేలకు తెచ్చాడు. తిరుగులేని ఖరేంద్రుని గదను చెండులాగా తుండెతుండేలుగా ఖండించాడు. పర్వతాన్ని విసరితే పిండిపిండిగా కొట్టాడు. ఇంద్రాత్తంతో చివరకు అనుపులనే హరించాడు. పంచశిరస్సుల నాగాలవలె అతని బాణాలు, ఏయే విధాల దిగులుతో ఏయే మార్గాల, ఏయే రూపాలతో మనచాళు పారిపోతున్నా, ఆయా విధాలుగా ఎదుర్కొని నాశనం చేపిస్తే. ఎక్కడ చూచినా రాముడే కనుపించాడు. దేవా : ఈ విధంగా మన జనస్థానం మట్టిపారైంది," అని కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడుస్తూ. కలరూపు తెలిపాడు. కాళ్ళబడి కాగల వార్యం చూడుమన్నారు.

విషయమంతా విన్న చక్రగ్రీవుడు విస్తుబోయాడు. "ఇక నీ చేగి మనవాళ్ళను లంక చేర్చు. నేనా మానవసోదరుల అందు తేలుస్తాను. నాతో పగ తేలికగా పోదు. ఇప్పుడే పోతాను. ఒకటింటో యుద్ధం కాదు రావణునితో యుద్ధం. తేచ్చుకొనే తిరిగి వస్తాను. నీ లింక పో" అంటూ లంకేశ్వరుడు ఆసనంనుంచి లేచాడు. అకంపము చేతులు వ్రోడించి "ప్రభూ! ఆగండి. త్వరపడకండి. అతనితో ఎదురుగా నిల్చి నమరం

నల్పకం మంచిది కాదు. అరదాగ్రహిస్తే గల్లోరసి పారే ప్రవాహాన్ని బాదాలతో బంధిస్తాడు. రాదాగ్రహమందలంతో బానించే ఘనపదాన్ని శీమిషాలతో చేదిస్తాడు. అరడు శ్రమించును. ఉక్తిరలాన్ని పద్ధతింప గలడు. సప్తసాగరసంగరంగా ముంచగలడు. అరడు ఉద్ధతుడు. అత్త కొశలంతో అంబుకులను హద్దులు దాటేట్లు పొంగిస్తాడు. నిర్వలాగా ఇంటి స్తాడు. వాయువు స్థుధించుచుంది. సూర్యవంద్ర గమనం నిర్విపోతుంది. అరడు ధనువు ధరించనంతవరకే దాక్షిణ్యం కురుస్తాడు. ధనువు రాల్చాడో సృష్టిస్థితిలయాలు అతని కరగకమవుతువి.

సీతాపహరణమే శ్రీరాముని వధులు మార్గం అని దైత్యుడు చెప్పుట

ప్రహా! క్షమించు. నీవే కాదు చతుర్థ భువనాలు ఎల్లివచ్చినా, త్రిమూర్తు లెవరిని నిర్మించా, దేవదానవసూరగణాలు ప్రతిఘటించినా ఆరని ఖరతేకు నడలాడదు. సామయ్యుడు స్వర్గంలో ప్రమోదలేట్లు అధి ములురై ధనుష్టాళులు అరనిని దామరేరు. ఇది ముక్కానెరే నర్మం. అరట్టి చంపే పుసాయు నాకు లోదించి చెప్పురా విను. రాముడెంతటి వీరుకో అతని భార్య అంత అందకత్తె. ఆమె సౌందర్యానికి ఆమె సాటి. ఆమెను ప్రత్యంగవర్ణనం చేయించి విషయ ప్రస్తారం, చరిత్రక చర్చలు, ఆమ్రేషికం అపురుషే కాని అనలు చెప్పినట్లు రానేరదు. ఆమె అకనికి అవ్యష్టదేవక. అప్పరణలు ఆమెను చెలికత్తెలుగా సేవ చేయటానికి పనికివస్తారు. నాగకిన్నరగుభర్త వహులు ఆమె అనుగ్రహానికి పాత్రరైతే వారు పరితాపాలు అయినట్లే. ఆమెను అరహించిరెన్నే, ఆమె వియోగాగ్నిలో శంభమై నెస్తాడు. అంతకుంటే మేలు చూగలేము. ఆ అరహారు అయినా వాడలేని సమయంలో పరగాది. అయిలో లక్ష్మణుడు వుంటే నీ మామయీ, గీయూ పనిచేయవు. అరడు నిపురు కప్పిన నిప్పు. తెలియరాని పూది. వగుదాసుపాటి మిన్నాగు సుప్త పంచాననం. రాముని కోపం అననరహస్రమైంది. లక్ష్మణుని కోపం టివి

తాచిమైంది. ఇతనికి ఆగ్రహం తోచించినంతగా రామునకు తోచించదు. అతడు సహజ ప్రసన్నమూర్తి. వాళ్ళను గురించి నాకు తెలిసినది ఇది. నీ బుద్ధిదైవంతో ఇంకా సూక్ష్మంగా పరిశోధించి కార్యసాధనకు కదంగు. ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ ఎదురుగా యధానికి దిగవద్దు. నీకు చెప్పవలసిన దంతా చెప్పాను. ఇక నీ ఇష్టం" అని ముగించాడు.

రావయ్య మారీచుని వద్దకు పోవుట

అకంపనకు చెప్పే శ్రుతి వాక్కుల జాగ్రత్తగా విన్నాడు. అందుకు చూరం అంతరంగంలో అర్థమవుతే అలోచించాడు. అకంపనా సీమంతగా చెప్పిన విషయం నిర్లక్ష్యంగా చేయను. ఏది యత్తమో, ఏది సర్వోపరిమో, ఏది ప్రచిడమో, ఏది ప్రమోడమో జాగ్రత్తగా విచారించి కార్యచరణలో కాలావేశాను. నీవింక నిర్భయరహిత, జన స్థానంలో బ్రతికెళ్ళి మనవాళ్ళను ఇక్కడికి చేర్చు. వాళ్ళను తోకం పోండాడ్డనీ, ప్రతికరంచేసి పగ చేర్చుకుంటానీకి ప్రతివహనినాననీ చెప్పి సముదాయించు. రాజుతో, రాజణతో నిలస్తాడు. అద్దరు మాత్రం ఇత వుండదు." అంటూ రావయ్య అంతఃపురానికి వెళ్ళాడు. అకంపనకు జన స్థానానికి చేరుకున్నాడు. ఏకాంతంగా కొంతకాలం గడిపాడు. చేయబోయే పని పూర్తావరాలను బహుముఖాలుగా పరిశీలించాడు. నిర్ణయానికి వచ్చాడు. విశ్చలమైనాడు. ఉపసాహస్తి అహ్వనించాడు. గరుడాకృతి సమక్షంలో సాక్షాత్కరించింది.

బలాకాకారంలో భవకాంతరు చిమ్ముతూ ఆరాశంలో పోతుంటే అశాల చంద్రావయంలాగా గోచరిస్తున్న విరాగంలో అసేమదైవవదులు రాజుకి యాశ్రమంలో అవతరించాడు. రాకరాక వచ్చిన రాక్షసపతిని మరీచుడు అహ్వనించి, అర్చ్యపాద్యాదు లిచ్చి, ఆననం సమర్పించి, అమానుష భక్ష్య భోజ్యాలతో దృష్టని గావించి, "రాక్షసేంద్రా ! బహు కాలానికి దర్శనమిచ్చాడు. అంతా కుశలమే కదా ! ఇంత హఠాత్తుగా సామాన్యుని ఆశ్రమానికి రావటం ఏదో గొప్ప పనివుంటే కాని జడగమ. అంత అవసర కార్యం వుంటే కలుగుచేస్తే నేనే వచ్చేవాణ్ణి కదా ! ఇంత

శ్రమపడి రావాలా!" అని సానునయంగా, నవినయంగా ప్రశ్నించాడు. "పూజ్యుడా! నిన్ను రప్పించవలసిన పవిత్రాదు కనుకనే నే వచ్చాను. లంకా పట్టణమంతా సరిక్షణంగానే వుంది. చెట్ట జరిగింది జనస్థానానికే. పద్మాలువేల సైన్యంతో ఖరదూషణ త్రిరాక్షసులు మానవుడిచే హతులై నారట. ఆకంపను డింతకముందే ఆ వృత్తాంతం చెప్పాడు. అది విన్నప్పుడీనుంటే అవమానాగ్ని నన్ను కాలుస్తోంది. అత్యయం మరణం అనుక్షణం వేచిస్తోంది. ప్రతీకారభావం పెరుగుచూంది. అందుకు నీ సాయం అర్థించి వచ్చాను. నీళ్ళముంచినా, పాలముంచినా నీదే భారం" అని పంక్తిముఖుడు దీనంగా పల్కాడు. దైన్యం ఎరుగని దానవపతి తన్నింతగా బ్రతిమాలుట ఏదో ప్రమాదం రానున్నదని మరీచుడు ముందుగానే అనుమానించాడు. ఖరదూషణాదుల వల దేవతలకే సాధ్యం కాలేదు. మనవుని చేతిలో మరణించటం ఎలా జరిగింది? వైరకారణం ఏమిటి? ఒక్కడు ఇందరిని ఏ విధంగా చంపాడు? ఎవడా మానవుడు? అంతా అగమ్యగోచరంగా వుంది. ఆతడెందుకు వచ్చాడో, తానేం చేయాలో, చేయగలిగిందో లేదో, చేయకపోతే ఏం జరగరాని పని జరుగుతుందో అన్న శంకతో ధణకాలం మౌనంగా వుండి, లేని ఆదరగౌరవానిను ఎరువు తెచ్చుకుని "లంకేశ్వరా! వినరాని మాట నీ నోట విన్నాను. ఖరదూషణాదులు గణించారా? నమ్మసాధ్యం కాకుండా వుంది. అందులో ఒక్క మనవుని చేతులోనా, అంత శక్తి గల మానవుడు నాకు తెలిసినంత వరకు రాము డొక్కడే వున్నాడు. ఆతనికీ, నీళ్ళకూ వైరం ఎందుకు వస్తుంది? విషయం అయోమయంగా వుంది. ఇప్పుడి నీ రాకకు కారణం ఏమిదో బోధపడటం లేదు" అని మరీచు డన్నాడు.

"పూజ్యుడా! నీవు సరిగానే ఆలోచించావు. ఆ రాముడే మన వాళ్ళను సంహరించాడు. అసలు వైరకారణం నాకూ తెలియదు. ఆతడు పంచవటిలో ఆశ్రమం నిర్మించుకుని భార్యానుజ సహితుడై వున్నాడట. ఆతని భార్య త్రిలోకసుందరి అట. ఆమెను అపహరించి తెస్తే, ఆమె ఎడబాటును సహించలేక ఆత్మహత్య చేసుకొంటాడు. అందుకని ఆతని

దార్యను హరించే తలంపుతో వచ్చాను. నాకా కార్యంలో నీవు సహాయ పడాలి. నా పగ ఈ విధంగా తీర్చుకుంటాను" అన్నాడు.

రామునితో విరోధం వద్దని రావణునకు మారీచుడు చెప్పుట

ఆ మాటలకు చూరీచుడు అశనిపాతం ఆయినట్లు అదరిపడ్డాడు. "లంకేశ్వరా! ఈ గతిమాలిన అలోచన నీకు చెప్పిన దుర్బుద్ధి ఎవడు? అతడు నీ క్షేమం కోరి చెప్పాడా, లేక నీ చేటు కోరి చెప్పాడా? ఆ చెప్పిన వాడు నీకు హితుని రూపంలో ఉన్న శత్రువు. ఇంకొకటి ఇంకొకటి కాదు. సతి ఆచరణం సామాన్యుడే సహించడు. ముల్లోలా లేలే పురుషోత్తముడు సహిస్తాడా? చాలభుజంగం కోరలను పెతల్పుమని ఏ పలుగాకి నిన్ను ప్రేరేచాడు; దవానలాన్ని కౌగిలించమని ఏ కలుషాత్ముడు సంపాదు: హస్తాగ్రంలో అశనిని విల్పుమని అన్న నీచుడెవడు; విద్రితసింహాన్ని తన్ను మన్న ఆధమధము చెవ్వడు; పవిత్ర కులాభిజనాగ్రహస్థమై, శౌర్యదానమై భుజాగ్గోవిషాణమై, (దంతాలు) శత్రుభయంకరమై నంచరించే రామచంద్ర గజాన్ని ప్రాణాళ కలవాడు ప్రతిఘటించడు. కలహనంతరం వారిం ముడుచుకొని, రాక్షస వంశ నాశనకారణాలైన శరణాపిదంష్ట్రలతో నోరు తెరచి, విద్రిస్తున్న సరసింహమూరిని నిర్ణిమిత్తంగా మళ్ళీ ఎందుకు లేపు తావు; చేయరగినన్నీ ఇదివరకేదేరావు. సంపాదించరగిన కీర్తి పూర్వమే సంపాదించావు. అడ్డులేని భోగాలు అనుభవిస్తున్నావు. అతడు అడవికి వచ్చిన కారణ మేమిటో, మనవాళ్ళు అతనితో వైరం ఎందుకు పెట్టు కున్నారో ముందు తెలుసుకుని అనంతరం ఆలోచించాలిగాని, త్వరపడి చేయగూడని పనిచేసి పశ్చాత్తాపపడటం మంచిది కాదు. రాముడు గుణ గ్రాహి. జలవంతుడనని నీటికిమాటికి తగాదాకు రాదు. సమరంలో చచ్చినవాళ్ళకోసం చావనివాళ్ళ నందన్నీ చంపటం నీకు ధర్మం కాదు. రాక్షస కులం నీ నీడలో రక్షితమవుతూంది.

నీ చేతగాని భవనినుర్వంగం చేసిన రాముణ్ణి మానవమాత్రుడుగా భావించడోరు. లక్ష్మణుడు రామునికంటేషుద్ధుడు. మహారాష్ట్ర వాణ్ణి నామరూపభేదమేకాని అంతరంగికంగా అనమత్వం లేదు. ఇప్పటికి ఈ

దురలోచన వడలి, దురలోచనవడలపై సహనంతో యోజించు. తన కోపం తనకే శత్రువన్న పెద్దలమట బడిసారి స్మరించు. ఇంత దూరం మాట్లాడినందుకు నన్ను తడించు. నేను నీ జేమం కోరేవాళ్ళలో ప్రథముడనని నీకు తెలిసెను. నీకు ఈ దర్శనం చేసినదా నీకే రాకమన రాక్షసకులానికి నాశం వస్తుందని గుర్తించలేదు. నీవకుడ అత్యుంధు నాశనంతో అగ్రహంలో వన్నావరాని అలోచించలేదు. వీరక రహస్యంగా జరిగింది కనుక యి: ఈ విషయం ప్రసక్తం కాకుండా చూడు. నేను చెప్పిన చుట్టలో గుఱముందే గ్రహించు. లేపోతే నన్ను మన్నించు. అంతేకాని నీకు అవమానం జరిగితే నేను సహించానని మాత్రం తలపు నకు రానీయకు. జేమంగా తిరిగి లంకకు పో. సుందరవందిత వన సీమల్లో సుందరాంగులతో చూయగా సుఖించు. రాముడు తన భార్యతో సుఖంగా కాలం గడుపుతాడు" అని ఎంతో హృద్యంగా నీలి బొడిచాడు. రావణుడు కూడ మోడిచని వుపదేశం మంచిగానే వున్నదని లృప్తపై లంకకు వెళ్ళిపోయాడు.

శూర్పణఖ లంక కేగి రావణుని చూచుట

ఖరేంద్రుని సంహారంతో జనస్థానం హలస్థానంగా మారి రాక్షస రహితం అయింది. సోదరులతో సమరభూమికి వచ్చిన శూర్పణఖ. పద్మాద్ధివేల ప్రవంద దానవ సైన్యం ప్రాచీన కోల్పోవటం చూచింది. ఖరదూషణత్రివిధులు కడనరంగంలోకాని చూడిదకసులు కావటం కాంచింది. ప్రతీకారవాంఛ, అయినవారి ప్రాదాంతకంగా పరిణమించిన, ఆ చెకిపెకు అంతకంతకు అగ్రహం పెరిగిందేకాని మంచి అలోచన మనస్సుకు రాలేదు. లోకభీకరులై, వరప్రసాదులైనవారంతా ఎవడి దాదాగ్నికి శలవాలైనారో వాడిని ఇంకా సాధించాలనే వాంఛించిందికాని అపై పరిచామం అనుకూలమో ప్రతికూలమో అలోచించలేదు. ఆ అనుభూతిగా జరిగిన చుట్టు నకు నెత్తి నోచూ కొట్టుకుంటూ, శైలరాననాలు మూడుమోగేలాగా

మోరంగా వీడుస్తూ, పెదబొట్టులు పెట్టుకుంటూ, రావణరక్షితమైన లంకానగరంకోసానికి పోయింది. హేమమయసాధోపరితలంలో నవరత్న ఉదీరకాంచనసంచూసనంపై ఉదయవానుడులాగా వెలుగుతూ ఆసీనుడైన అన్నసు చూచింది. జాతరూపదేవికలో జాజ్వల్యమానంగా ప్రకాశించే జాతదేవినివలె నొప్పి, నకల దేనగంధర్వ భూతలాపసామలకు అజయ్యడై, విడిలో యమవర్మరాజుకన్న కళోరునై పున్నవాణ్ణి విలోకించింది.

అతడు ఇప్పుడామె కంటికి అద్భుత శక్తిమంతుడుగా గోచరించు తున్నాడు. దేనవానవయుద్ధంలో అనివారణమైన ఇంద్రుని వజ్రంతో గాయపడి నిర్మిస కాము, ఐరావత చంకపీఠంతో ప్రణకిడాంకితంగా ప్రణామిస్తున్న వక్షం, తన్ను అవచూచించిన రాముకి గవ్యాన్ని నేలమట్టం చేయ సమర్థత కలవాడని చెప్పుకున్నై. పక్షివాని, ఎరవైచేతులు, వింజా మూలు, శ్వేతచ్ఛత్రం వెడదీతం గలిగి లోకోత్తర రాజలక్షణాలతో, స్పృగ్మైత్రూర్య సంవాళంతో, నిగనిగ వెలిగే మణిసంకలాలతో భాసించే వక్షసంతో, తేగోమూతమై, దివ్యమైన విష్ణువరాహి నానాయుర ప్రహరణాలకు భయపడి నూనీరాకారంతో, అదోహ్యమైన అర్ధవ సప్తక ప్రహేళణుడై, విభూత దేహా నిక్షేపణుడై, నమోదారకవిక్షేపణుడై, నర్మభూతశక్తి ప్రక్షేపణుడైన నామము తనకు అన్నరావటం అచ్చష్టం అని పొంగిపోయింది. అన్యధాధిపుర్వనుడు, అధిల దివ్యాత్మ శత్రుప్రయోక్త. సంయమిజనసప్తతంకు విప్పుకడుడు. భోగవరీపరివాసుకిని ప్రధనకంఠంలో పరాజితుడై చేసినవాడు. తక్షకురి ఓకించి ఆతని చార్యును హరించి, కైలాసంలో యక్షపతి కుదేవుణ్ణి కాకి పావాత్రాంకుణ్ణి చేసుకుని తలక్షణమే పుష్పక విమానం రెద్దిగోవాడు. సుందరా సుందరైన సుందన చైత్ర తవనాలను నిర్మయంగా నేలమట్టం చేసినవాడు. ఉదయ వే సూర్యచంద్రుల అరదేవితో ఆపే బలం ఉడు. లోకం బలకారాని చేసేలాగా పరివేల సువర్ణరాలు మోరంగా కవంచేసి. పక్షికలని నరికి అగ్నికుండలంలో ప్రేర్చి పరమేష్ఠిని ప్రసన్నం చేసుకున్నవాడు. అకవిదే, దైతేయ, దేవ, గంధర్వ, పిశాచ, పతంగ, పన్నగ, యక్ష, కిన్నర కిం పురుషాదులచేతనే కాక, మనుష్య జాతి కాని ఇరక సమస్త ప్రాణులచేత సమరంలో చావులేకుండా పరాలను

హిందినవాడు, హోమంలనుచెరచి. సోమం విని హరించి, పరించే యజ్ఞాలను పాడుచేసి, బ్రహ్మహంతయై, దుష్టుడై, బాధకర్కశుడై, దయాహీనుడై, అహితహితరుడై, శత్రుహతకుడైనవాడు, తప్పక తన కోరిక తీరుస్తాడని తలపోసింది.

రాక్షససుల వర్తనుడూ, ప్రత్యక్ష కాలాంతకుడూ, సర్వభూషణాలంకృతుడూ, భూతచయరావణుడూ, గీర్వాణ జగద్విద్రావణుడూ, అట్టహాసమాత్ర దేవకామినీగర్భ విస్రావణుడూ, వింశతిభుజబలభంజితకఠినదంత కైరావణుడూ, లోకపీఠన పరాయణుడూ, దుష్టరాక్షసజన తురాయణుడూ అయిన రావణుని క్రూరరాక్షసి శూర్పణఖ విషించి భయంతో చేరబోయింది.

రావణుని శూర్పణఖ నిందించుట

మంత్రిశేఖరులతో దానవేశ్వరుడు ఇష్టాగోష్టిలో నున్నారు. బలిపిన ఎండ్రవలె, నిప్పుక్రొక్కిన కోతివలె, మనుజునితిన్న పులివలె సభామర్యాద నైనా పాటించక, రక్ష విభుడన్న గౌరవంలేక, అగ్రజాడన్న అభిమనం లేక, కర్తనాపికాచ్యేదంతో కఠిన నెత్తురు గట్టిపడి చారలు కట్టి వికృతంగా కనుపిస్తున్న మొగంతో, వీడిన నాచువంటి వెండ్రుకలు విరియబోసుకుని, రోషంతో రొప్పుచూ, అవమానంతో ఏడుస్తూ సభ అదిరిపడేలాగా ఆకాశం మీద నుంచి హఠాత్తుగా దిగింది. మిన్నువిరిగి మీదపడినా చలించని ఎంక్తి కంటుడు ప్రుళిపడ్డాను. సమన్వయం చేసుకొనేలోపల శూర్పణఖ “ప్రహత్తుడా, దుర్ముఖా! ఎల్లప్పుడు రామభోగాలతో జాల్కుడవై, నిరంకుశుడవై నిన్ను సకుటుంబంగా మ్రింగటానికి సమీపించిన మృత్యువును కనిపెట్టలేకున్నావు. నిరంతరం గ్రామ్య భోగాలపై ఆసక్తి, రక్తి కలిగి రామప్రవృత్తిలో బడి తిరిగే రాజును శ్మశానంలోని అగ్నివలె చూస్తారు కాని, సవనాగ్నివలె గౌరవిస్తారా? మతిచెడగొట్టుకుని, ఎవడు రాజ్య కార్యాల స్వయంగా చూచుకోవో, వారు సహకార్యజాబుడయి స్వరాష్ట్ర సంపదలతో సర్వనాశం అయిపోతారు. ఏ ప్రభువు చారచక్షువుగాక, విచారణదక్షుడుగాక, ప్రసన్నముఖుడై సారెకు ప్రజలకు దర్శనం ఈయక, అన్నివేళ్లలో

అంతఃపురంలోఁబడి, అవసర కాల్గార్లో ఎవరి మాటలనో నమ్ముతూ, అస్వస్థుడై పుంటాడో వాణ్ణి పారించుట యరదను ఏనుగు పరిహరించిన విధంగా పరిహరిస్తారు.

ఉత్పత్తువా! నీవు పొందిన విషయాలలో పొంగిపోతున్నావు; కాని, నీవు రాక్షసరాజ్యంలోఁబడి ప్రభువన్న సంగతి మరచిపోయావు. రాము స్వయంగా చేయవలసిన పనులు ఇరులపై ఎవడు పెరతాడో వారు వాళ్ళ చేసేనే అదియో పుష్కలంగా ముగిసిపోతావన్న సామాన్య రాజనీతికూడా పాటించక ప్రవర్తిస్తున్నావు. వీధివారివరే తినేవాడూ, ఇంటివానివరే చేసేవాడూ లేకట్లు నీ పని నీ వరే ఇరులు చేస్తారా? నీ కపరారం చేయటం కోసం చేపవచ్చును కంట్రాన్వేషణ చేస్తుంటే మరల త్రాగి మదవతులతో కలం గడుపుచున్నావా? ఇంక రాజ్యానికి అవసరమైన ఒక్క వాడుకకూడా నియమముతోలేదే! ఇంక నీ రాజ్యం ఏమి నిలదెట్టుకుంటావు? నీ ప్రాణం ఎలా కాపాడుకుంటావు? నీ కింకా పవిత్రనం పోలేదు. చురుకుతనం కాలేదు. చేదుదలచిన పనుల్లో వ్యగ్రుర లేనేలేదు. ఇటువంటివాణ్ణి ఎంక కలం ప్రభువుగా ప్రజలు మన్నిస్తారు?

పేగులతో ఎప్పటికప్పుడు శత్రువుల దుర్మాటలు తెలుసుకుంటూ, వాళ్ళ ఎత్తులను పై మెత్తులు చేస్తూ, స్వీయమంత్రాంగం బయల్పడకుండా రక్షించుకోవటంలో చాత్రప్రభుకూ పుంకవి రాజాను ప్రకృతి జనులు తప్పకంటే హినుడని తలుస్తారు. చూరదర్శి అనే దిరుదు రాజాకు వుండి. ఆతడు దేశం నలుమూలలా తన చాతురిను పంపి రహస్యాలను పేకరిస్తూ, ప్రతిక్రియ మార్గాలు ఆలోచిస్తూ, పాదులను పుష్కలవం రాకుండా పారిస్తూంటాడు కనుక ఆ దిరుదు ఆతని కిచ్చాడు. నీ పట్ల అది నిరర్థకం. ఈ విధంగా మంత్రుడు సేవింపగా, పరివారం టోగలు సమహార్యగా నుండు మరగిన నీవు, నీ శత్రువులచే ఆకొని స్వజన్మిరానజనస్థానంలయం ఎలా తెలుసుకోగలవు? పచ్చాల్లుమేల పైగిరి ఖరమాషబాది బంధు సహితంగా రాముని వింటియోలను బలి అయిపోయింది. నీ అనుజారి సంకల్పి

నిర్మూలనంచేసి, ఋషుల కథయప్రచారం ఇచ్చి, దండకారణ్యాన్ని ఒక్క రాముడు నిర్మయం చేశాడు.

వట్టి పిసినిగొట్టు పెద్దమ్మవు. వేగులవాళ్ళకు వేతనమిచ్చి పెట్టుకో లేకపోయావు. పున్నవాళ్ళకు రగినంత జీతం ఇవ్వవు. వాళ్ళకూ, పీళ్ళకూ వశవర్తిపై కార్యరంధ్రాలను కాలతన్నావు. మందబుద్ధిపై ఎప్పుడూ మర్పుతో వుండి మంద్రులతో వ్యర్థంగా మంచనాలు సలుపుతావు. మీదెరుగవు. స్వదేశంలోనే కీడు జరుగుతుంటే ఇంతవరకు నీ వెరుగవు. నిన్ను ఏమని మందరించాలో తెలియటం లేదు. జీతభర్యాలు సరిగా ఇవ్వక, ఇచ్చింది సరిపడునంతగా ఇవ్వక లోభిగా సంచరించే రాజును కష్టాలు చుట్టుముట్టుతుంటే ధటవర్గం కనీసం కన్నెత్తి కూడ చూడదు. వృధాగా కోపిస్తూ, అకారణంగా అహంకరిస్తూ తన్ను తాను పొగుకునే భూపతిని సేవకులూ, స్వజనమే చంపుతారు. తెలివితేటలతో కార్య రంధ్ర సంచయం తీర్చక, ఆపదలు నెత్తిన పడ్డా ఆలోచింపక, సంపదంతా పోయి సన్యాసిగా తయారై, గడ్డిపోచకున్న విలువకూడా లేక దిక్కుమారి తిరిగేవాడు ప్రభువైనా పౌర జనం చులకనగా చూస్తారేరాని సామాన్యుని వట్ల పొందే జాలైనా పొందరు. ఎండిన కద్దెలకూ, మట్టి పెళ్ళలకూ, చివరకు దుమ్ముకైనా ప్రయోజనం వుంటుందేమో కాని, ప్రభువుగా వుండి ప్రభుడైనవాడు చిల్లిగవ్వకూ, చీపురు పుల్లకూ కూడా పనికిరాదు. కట్టి విడిచిన ఇట్టలాగా, పెట్టి తీపిన పూలందర లాగా రాజు పద ప్రభుడైతే రాజు నిర్వర్తకుడే అవుతాడు. ఎవడు అప్రమాద బుద్ధియో, ఎవడు విషయ విచక్షణా సహితుడో, ఎవడు ఇంద్రియ నిగ్రహుడో, ఎవడు కృతం తెలిసి నడుస్తాడో, ఎవడు ధర్మశీలుడో అట్టి ధారుణీపతి చిరకాలం పీరిసొక్కుం అనుభవిస్తాడు.

సయనాలు మూపి నిద్రించినా, నయవృష్టితో మేలుకుని అనయం వుంటూ, లోపల దాగిద్వేషాలు వున్నా, కనుపదనీయక ఎక్కువ దయా, తక్కువ కోపం చూపించే నృపతిని అఖిలజనులు ఆదరిస్తారు. గౌరవిస్తారు. తుదకు ఆకృత్యాగు భూదా చేస్తారు. నీయము ఎంత వెతికినా వీరికితనం లేదు. పౌరుషానికి లోబులేదు. ప్రతీకారానికి పేరుమోతావు. ప్రకృతి

శ్రేణిని పాదాశ్రాంతం చేశావు. కాని చారచక్షువు కాకపోవడంతో జనస్థానం అకాలం అయ్యాన్ని పొందడం అరయలేకపోయావు. లౌకిక భోగల్లోపడి శత్రువులను పుశేక్ష చేశావు. అపికారణంగా అట్టియ్యలైనవారంతా హతయైనారు. దేశకాల పాత్ర విధేయలు వెలిసికోలేవు. గుఱదోషాలను గ్రహించే కొలదిలేదు. కాబట్టి "లంకేశ్వరా! త్వరలోనే సర్వసంపదలకు డూరమై వ్యసనం పొందే వేళ రానుంది." అని నిర్దాక్షిణ్యంగా, కఠిన కర్మశంకా వజ్రకురుండే, రాక్షసలోకభర్త, ధన భూష వర బల గర్వ దర్పితుడు కొంతకాలం విచారించి, కన్ను ఎర్రబడగా ఎత్తికోలు మాటలతో హేళన చేస్తున్న చుప్పనానిని చూచి, "చెల్లెలా! అక్కడ బడిగిన సంగతి సర్వం వదించు. ఎవడా రాముడు? ఏపాటి పరాక్రమవంతుడు? రూపం ఏమిటంగా వుంటుంది? వాడు దండకారణ్యానికి రావటానికి కారణం ఏమిటి? సోదరులను ఏ అయ్యదారితో వడించాడు? అనలు మనవాళ్ళకూ, వాడికి సంఘర్షణ ఎందుకు వచ్చింది? ఇంత తెలివి గలవానిని నీవుంటి కూడా దారుణ చురణ కాండ జడగురుంటే నాలెందుకు వార్త సంపలేదు? సహాయ సహకారాలు లేకుండా, ఎట్టి వాహనం లేకుండా, నేలపై విలిచి మానవుడొక్కడు మహోద్ధతులైన మనవాళ్ళను సంహరించటం ఎలా సాధ్యమైంది? ఓర్పాలకులకే ఓక్కులేకుండా చేసిన శ్రీరంభర దూషణలు చూనావాస్త్రాలతో మరణించటం నాకు అర్థం కావటంలేదు. వాడు అదవిలో ఒంటరిగా వుంటున్నాడా?" అని అడిగాడు.

రావణునకు శూర్పణఖ రాముని వృత్తాంతం వర్ణి చిచెప్పుట

"అన్నా! అవమానభారంతో, అర్థియుల మరణంతో, అర్హాభిమానంతో, గంగవేడురెల్లె కాని మాటలన్నాను. క్షమించు. అంతా చెప్పాను. అలకించు. ఒకనాటి పుడయం నేను అదవిలో స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ, పంచ వట్టికి పోయాను. అక్కడ చక్కగా పున్న పర్ణకాల కనపడింది. ఇంతకు పూర్వం లేని ఈ ఆశ్రమం ఎప్పుడు వెలిసింది? ఎప్పుడున్నాడు? ఎందుకు వచ్చాడు? అన్న అరా తెలుసుకుందామని అక్కడి వెళ్ళా. పర్ణకాల ముందర దర్పలు అననంగా పరచుకుని, ఆజానుదాహుడు, పీనవజ్రుడు, జలధరశ్యా.

ముడు, విశాలనేత్రుడు, ప్రసన్న వదనుడు, గుణ గాంధీద్యుడు, జటాకృష్ణాశీన వల్కలాంబరధారుడు పద్మాసనస్తుడై కూర్చుని ఉన్నాడు. అతనికి వామపార్శ్వం వైపున జగదేక సుందరి కూర్చుని మాట్లాడుతున్నది. కొంచెం దూరంగా తప్త కనక వరుడు, అరికోపుడు. రూక్ష వీక్షణుడు, నునిశత బుద్ధిశాలి, అన్నివిధాలా అన్నకు డీటిన రగినవాడు అవసరమైన దర్బులు, సమిధలు, కర్పూలు సమకూర్చుకుంటున్నాడు నేను వాళ్ళను సమీపించి అడుగవలసిన ప్రశ్నలు అడిగాను. అతడు శాంతంగా రాము అయోధ్యానలి దళరధుని పుత్రులవనీ, పేరు రామలక్ష్మణులనీ అతడు అమ్మదనీ ఈమె జనకమహర్షి కూరుడు, పేరు సీత, నాకు భార్య అని చెప్పారు. తండ్రి ఆజ్ఞానుసారం కొంతకాలం ఇక్కడ ఉండవలసి వచ్చింది. సీతవరని నన్ను ప్రార్థించాడు.

నేను లంకేశ్వరుడైన రావణుని కూరిమి తోలుట్టుననీ, పేరు కూర్పణ అనీ, మేం పౌలస్త్యులం, బ్రహ్మచరణం వాళ్ళవనీ చెప్పాను. అతడు విని పూరకన్నాడు. కానీ, నేనే తొండరవద్దాను. అట్టి మనవ శ్రేష్ఠుడని గుర్తించినా, అతని భార్యను చూచి అసూయ పట్టింది. ఎందుకంటే అమె అతని ప్రక్కనగాక సీతప్రక్కన ఉండాలని. అమెను సీత అహూతరించి నీ వన్నన పొడదాడనకున్నాను. ఆ భావం నాకు కలగటానికి కారణం లేకపోలేదు. అమె సౌందర్యం అట్టిది యక్షకాంతలను. కింపురుషాంగనలను, దైత్య రామినులు నాగకన్యలను. గంధర్వ రామినులను, అవ్వరసలను చూచాను వారంతా ఈమె పాదనీరాగ్రం ముందు పనికిరారు. అమె రాముని ప్రియదార. రమణీయ సంచార. జగద్విజితయశశలిత. రంభోరు లలిత. సారంగనాస జ్యోత్స్నాస వహాస. కృంగార నదన. పూర్ణచంద్రవదన. భర్తృహిత భావపూర్ణ. జన్మహేమవర్ణ. అలినీ కుంతలధార. సుజ్ఞానసార. సంచననమధ్య. త్రిలోకాధిప్య. సీతాధిపాన. సుశ్రీనివాస. అపరలక్ష్మీలాగా, వనలక్ష్మీవలే ఉన్న అందల రాని అపహరించాలని ఆశ పుట్టింది. ఎవడికి సీత భార్యో, ఎవడు అమె అలింగన సాఖ్యంలో ఆనందిస్తాడో వాడు త్రిలోకాధిపత్యాన్ని సయితం కాలదన్నుతాడు. ఆ పుదారభావ విహార సీత రగిన దారా నిర్ణయించి, మే ఇద్దరినీ

పోర్ని చూచి హఠాత్తుగా ఆమెను సమీపించాను. నా మోసం మారంగా వున్న లక్ష్యమును గ్రహించి రటాలన నావద్ద నిర్వి అడ్డుకుని, అడుదానను కనుక చంపక ముక్కు చెవులు కోపి అవమానించి పో పొమ్మని హెచ్చరిస్తూ ముందుకు త్రోచాడు. ఆ దాడిలో జనస్థానానికి పోయి 4౦ చూషణులతో చెప్పి ఏర్పాటు. వాళ్ళు నన్ను టిబిర్చి, ముందు పచ్చాల్లుమందిని వాళ్ళవైకి పంపాడు. వాళ్ళు నన్నుతో చెప్పి చచ్చారు. ప్రతికూపి సాహస్యము కాదని 4౦రు నడైస్కాగా నవరం సల్పాడు. మూడు గడియాల కాలంలో అంతా చూపైపోయారు సీటు చెప్పే వ్యవధానమేదీ ఆ కాముడి యుద్ధం లేదు. అంతా అశ్చర్యంగా వుంది

కాండ సంధానం, కాండ వికల్పణం, కాండ ప్రయోగం కాండ లేకుండా జరిగింది దాని పండిన పైరుపై వడగంట్లు పడితే నేల పాలై నట్లు నేల చూడరున్న నేర మాత్రం కనుపించింది. బంటు రొడుగు గల కోదండం కలిగి దాదాబు చిమ్మరుంతు పగవట్టిక గ్రామలు పైరుటినట్లు మురవాళ్ళపై పడ్డమేమిటి, ప్రాదాబు హరించట మేమిటి, ఏకకాలంలో జరిగిపోయేది. ఇండికు ఎవర్ని నిందించినా ప్రయోజనంలేదు. ఇది స్వయం కృపావరణం. అక్కడికెందరు పోవాలి? పోయి ఆ సీతను ఎందుకు చూడాలి? చూచి పూరుకొనకి నీ కోసం ఆమెను అపహరించాలని ఎందుకు ప్రయత్నించాలి? అందుకు ప్రణీతంగా ముక్కు చెవులు పోవటం కాక అర్మిణండుషల అందర్నీ ఎందరు పోగొట్టుకోవాలి ఈ సంగతి సీటు చెప్పి నిన్నుకూడా కలహంలోనికి కాలు దూర్చేట్లు ఎందుకు చేయాలి? అన్నా! అఖండమాటా చెప్పడన్నాను. ఆ సుందరి మాత్రం సీటు కోటి జన్మరెత్తినా సీటు లభ్యంకాదు. నా మాటలలో నవ్వుకం లేకపోతే సీటు పోయి చూడు. చూచి నేనెందుకు ఆపహరణానికి యత్నించానో తెలుసుకో, ఆమెను చూచి సీటు బంటుగా రాలేపు. ప్రాదాబునా ఇస్తావు. లేకపోతే అమెనైనా రెస్తావు, నేను చెప్పింది సీకష్టమైతే జన్మదే లే. అపసవ్యపాదం జయార్థం ముందుకు కాదు. వాళ్ళు బ్రతికి వుండగా ఆమె సీటు స్వాధీనం కాదు. కనుక యుద్ధ సన్నద్ధుడై పో, నీ బలమెంతో, ఈ జరిగిన పరిణామాన్ని ఇట్టి శత్రువుల బలమెంతో సరి నిర్ణయించుకో, అంతేకాని, నా మాటలపై

విశ్వానం పుంచి కార్యక్రమనికి దిగవద్దు, వాళ్ళను పువేక్ష చేస్తే మన కులానికే విషత్తు వస్తుంది. దండకారణ్యంలో పున్న శాపసులందరికీ రాముడు దైత్యవధ చేసి రక్షిస్తానని అభయం ఇచ్చాడు. ఆ ముఠకు అంకు రారోహణం జరిగింది. ఇకముందు ఏమీ చేస్తారో ఎవరికీ తెలియదు. సీతావ హరణం ముఖ్యమని ఎందుకు చెప్పానంటే, వాళ్ళను యుద్ధంలో గెలవటం నభూతో నభవిష్యతి. వాళ్ళు బ్రతికితే మనం బ్రతకటం కూడా నభూతో నభవిష్యతి. అందుకే ఆలోచించి, “ఏక క్రియాత్ ద్వ్యర్థకరీ బభూవ” అన్నట్లు అని గ్రహిస్తే అవమానంలో రాముడు ముందు చస్తాడు. అతనితో తమ్ముడు అత్తణ్ణుడు చస్తాడు. ఆమె సీకు అంతఃపురాంగన అవుతుంది. విషయంలో పున్న రహస్యం విప్పిచెప్పాను. అనుకూల ప్రతికూలాలు నీవే ఆలోచించుకో. అనుజన్మల అత్యలకు శాంతికలిగేట్లు ప్రవర్తించు” అని రాను రాముని కామించి రోగాడా తెచ్చానన్న సంగతి మూత్రం మరగుపరచి చక్కనదంతా, పున్నదన్నట్లుగా రూర్పణం చెప్పింది. సావధానంగా త్వచ దాచరవతి (రాత్రి చరించేవాళ్ళ నాయకుడు) విన్నాడు. సోచరిని హఠాత్తునికి పంపాడు.

రావణుడు రహస్యంగా మారీచాశ్రమానికి పోవుట

చెల్లెలు చెప్పిన సీత సాందర్యం భావించి రోమహర్షణుడయ్యాడు. అనుజాతను పంపిన అనంతరం మంత్రులతో మంత్రాంగం చాలాసేపు సాగించాడు. రత్నావ వాళ్ళకు పెరిచిచ్చి, తాను ఏకాంతమందిరంలో, వన్నే పూహాన్ని పలుసార్లు వెనకాముందరా చింతించి, స్థిరనిర్ణయానికి వచ్చి వాహనమందిరంలోకి వెళ్ళాడు. “అకంపనుడు చెప్పించానీకీ, చెల్లెలు రూర్పణం చెప్పించానీకీ ఏమీ భేదం లేదు. కార్యసాధనం కావాలంటే కలహం ముందు పనికిరాదు. సీతావహరణం జరిగిందేరావె. ఎవరు దీనికి తోడ్పడతారు? ఇటువంటి సంతయ నమయాల్లో మారీచునివంటి మర్కణ్ణుడు, మాయకుడు ఇంకొకడు లేడు. ఇంకకుపూర్వం ఈ ప్రస్తావన చేస్తే మంచిదిరాదని మందలించాడు. మళ్ళీ అదే విషయం అతనికికెపిలే అంగీకరిస్తాడా? తిరస్కరిస్తాడా? నేనర్థించటం, అతను తిరస్కరించటం

జరిగే పని కాదు. ఏమైనా ఆతని సహాయంతోనే అవయవములు అవతరించాలే", అని తలపోసి సారథిని పిలిచి రథం సిద్ధం చేయమన్నాడు. ఆతడు కామనంచారమూ, కాంచనాచితమూ, ఖరపిశాచవదనభరయుతమూ, అంబుదచ్ఛానమూ, ధవళాతపత్రమూ, ధవళవాలవ్యజనమూ అయిన తేరు సిద్ధంచేసి తెచ్చాడు. కర్ణకాంచనకుండలాలు కాంచునగా, స్నిగ్ధవైచూర్య సన్నిభుడూ, వింశతికర్ణుడూ, దశవదనుడూ అయిన రావణుడూ, దర్శనీయంగా వెలిగే పదిరలుగుల పర్వరంలాగా, చంచలాబలావాసహీరంగా పున్న శరత్తులాగా రథారోహణం చేశాడు.

ఆ రథం అంతరిక్షపథంలో, చల్లని మంచినీటితో నిండిన సరస్సులనూ, అనేక ఫల పుష్పభరిత వృక్షాలతో నిండిన పర్వతకాననాలనూ, అందరి రావసాశ్రమాలను, సాల, రాల, తమాల, తక్కోల, నారికేళ, కదరి, కాళకి, పూగ, పున్నాగ, కమలూర, కేకీ, భల్లూర లింకుపాది భూరుహ లరాహుషణులై, నాగ, సువర్ణ, కిన్నర, గుంభర్వయక్షుల చేతనూ, అర్జున మిరాహురులైన ముసులచేతనూ, ఉరకాములచేతనూ, వైదానసులచేతనూ, మాషవంశజులచేతనూ, మరీచప, చాలధిల్వ, సిద్ధచారణులచేతను అలంకృతమై, నిరంతరం వేద ఘోషాలతో, యజ్ఞఘోషంతో, పతనపాతకప్రవచనాలతో నిండి భూలోకనాథంగా పున్న వేదాప్రదేశాన్ని చూస్తూ ముందుకుపోయి, వేదపుపాటలాభరణ అటలపాటలతో, అంబల, క్రౌంచ పక్షుల మధురమంజుల స్వరసంచయంతో, నీహారరుల్వములూ, విర్మలములూ, హరివిశాలములూ, హరసంచారములూ, మనోహరగీతవాది త్రసం జిష్ట దేవయానాలూ తేజరిల్లగా, అచ్చరలూ, వియవృక్షలూ, విజయపోతలసాధిత సమస్త లోకులూ, సువాసనావాహిత వృక్షలూ, కరిగి కన్నులపండుగమై, ప్రాణతర్కజమైన సుందరవనాలతో నిండినదాన్ని, ముక్తావ్రవాళ వీరజనకత్తము, స్వచ్ఛజలపూర్ణ తటాకచంద్రబాహియుక్తము, వృక్షంరాగుల్వవృక్షము, విత్తచాన్యవనిరాజనతాయుతమైనదాన్ని, కరిమరగ న్యూదనభరితమై, మలయమారుతసంచారమై మనసును ఆహ్లాదం కలిగించే దాన్ని వేలాతీరస్థదేశాన్ని కాంచి క్రిందికి చేరుచగా వచ్చి, శతయోజనాయుత కాళితో ప్రకాశించుచున్న మహా పటవృక్షాన్ని సమీపించింది.

పూర్వం గరుత్మంతుడు గజకచ్చపాలను కాళ్ళుగోళ్ళలో ఇరికించు తుని, తినటానికి ఈ మర్రికొమ్మపై వ్రాలగా, అతని చారం నహించలేక పెట్టిన విరిగింది. ఆ కొమ్మపై వల ఖిల్యాడులు తీవ్రంగా రవస్సు చేస్తుంటే వారి తపానికి భంగం రాకుండా దాన్ని ముక్కున కరచుకుని పోతూ, దారిలో ఒంటిరాలుతో వాటిని భక్షించి, విషామల విషయం చెరచి, మునీశ్వరుల ముక్తులగా నొనర్చి, ద్విగుణీకృతమై గగనానికిలంఘించి, వైజయంతిలో ఇనుపరమ్ముల కిడికిలను పగిల్చి, నాగరక్షకతో వాచిన అమృతాన్ని హరించి రల్లి దాస్యం దాపనట్టి చరిత్రకు స్థానమైనదీ, అరుణ సోదర కృతచిహ్నమైనదీ, సుభద్రమనే పేరు గలదీ అయిన ఆవటవృక్షాన్ని అధిగమించి, సముద్రతరణంచేసి, ఖురాశనుడై, మృగవర్మధరుడూ, జటా భారుడూ, చల్కలాంబరుడూ అయి రవస్సు చేసుకుంటున్న శాటవానందను డైన మారీమని ఆశ్రమంలో ఆగిపోయింది.

రావణుడు మారీమనితో జనస్థాన పృథ్వాంతరం చెప్పుట

రథావతరణం చేసి రావణుడు ఆశ్రమంలో ప్రవేశించాడు. వచ్చిన ప్రభువును యథావిధి పూజించి ఆతిథ్యం ఇచ్చి మారీమని “రాజా ! అంతా షేమంగానే పున్నారు కదా? ఇంత ర్వరలో మళ్ళీ రావటానికి అవసరం ఏమి వచ్చింది? మాటిమాటికి ప్రభువులు రాజాధ్యాయ సహసురు ప్రకృతి జనులకోసం వచ్చిపోతుంటే, తెలియనివారు నిండులు వేస్తారు. ఎన్నో అనుమానాలకు అవకాశం వస్తుంది. సన్నిహితునికి పిలిపించాలి. అవసరమైతే కొలదికాలం మాత్రమే అతనికి ఏకాంతం ఇవ్వాలి. నాకు తెలిసినంత వరకు ప్రమాదాలు ఏమీ పున్నట్లు లేవు. చేయదగిన యుద్ధాలుకానీ, ఆక్రమించవలసిన రాజ్యాలుకానీ, అణచవలసిన శత్రువులుకానీ లేనే లేవు. ఇంక ఈ రహస్య గమనానికి హేతువేమిటి?” అనిరావణుని ప్రశ్నించాడు. “మంత్రీ! జాగ్రత్తగా విను. నేను స్వయంగా వచ్చానంటే ఎంత అవసరమో అది ఆలోచించు. నేనిప్పుడు అర్దుడనై పున్నాను. నీ సహాయం కోరి వచ్చాను. నీకంటే వేరే శరణ్యం నాకు లేదు. లోగడ వచ్చినప్పుడు జనస్థానాన్ని గూర్చి నీకు కొంత చెప్పాను. అప్పుడు నీ హితం పాడించి

జరిగిన సంగతి సమగ్రంగా విచారించి తెలుసుకున్నాను. నా సోదరులైన భరదవాషణులు, వెల్లెలైన కూర్పణలు, త్రివిధులు సేవింపగా పద్నాలుగు వేల రీత్ర లేజులతో, బాదలతో జనస్థానం వివాసస్థానంగా చేసుకుని, భర్తరనులనూ, తావనులను దాచిస్తూ, మానవలోకభయంకరులుగా దండారణ్యాధిపతులుగా పున్న సంగతి వీరు తెలుసు కదా! అక్కడ మనవాళ్ళ చేత పీడింపబడే మురులుగా చేరి రంధ్రీచేత వెళ్ళగొట్టబడిన ఈ రాముణ్ణి ఆశ్రయిస్తే, ఈ సభాముఖు వాళ్ళకు అభయం ఇచ్చాడట. అది తెలిపి నా వెల్లెల వాళ్ళ గుట్టుపట్టులు గుర్తించాలని వాళ్ళున్న పంచవటి! పోతే, రాముని తమ్ముడట. లక్ష్మణుడట, నిష్కారణంగా పట్టుకుని కర్ణనాసికా చేదం చేసి "నీ దిక్కున్న చోటికి పో. నీ మాయలు ఇక్కడ సాగవని ఎన్నో చూడూరం చూశాడట. ఆ సంగతి భరదవాషణులు విని సంతోషంగా యుద్ధానికి పోతే, ఒక్క పటపాక్షైకా పయనంకా, బాదాలతో స్రాదాలు రీశాడు. ఇక అక్కడ మర అటలు సాగవు. మన ఆధిపత్యం పట్టిపాలైంది. ఇది ఇంకటితో అగుచుందో, లేక మనదాకా వస్తుందో చెప్పలేం. పరసహాయంలేకుండా, పదాలిగా మన ఆత్మీయులను పాపకాహోమం చేసినవాళ్ళి 'మన కెందుకులే' అని పుదాపీనంగా పూర మరలే ఇంక నా రాజ్యానికి అర్థం ఏముంది? అక్కడ రాక్షసుడు కనపడ్డా యశురోగానికి ప్రయాణం కట్టిస్తాడు. ఇటువంటి విషయాలలో నీ బుద్ధి ఏదేనిగా పనిచేస్తుంది. అందుకే నీ సహాయం అర్థించి వచ్చాను. "

రావణుడు మూరీచుని తోడపడుచుని వేడుట

అది ఏమిదో వివరిస్తా విను. ఎదురుపడి యుద్ధం చేయటంకాదు, మోసం, నయమంచన రాముడు భార్యను విడిచివ్రకలేడు. వట్టి ఇంద్రియ లోబడు తనకంటే చిన్నవాడైన తమ్ముడు భార్యను విడిచివస్తే, తానేమో భార్యను పెంచి తెచ్చుకున్నాడు. ఇంకకంటే వేరే నిదర్శనం ఎందుకు? ఈ బలహీనత సాహసీమయ అరని భార్యను ఆపహరిస్తాను. భార్యావియోగ కర్మమైతే, దానిపడుతూ మరీత్రాధుడై తిరిగేవేళ అరణ్ణి చంపుతాను. నీవు, నా తమ్ముడూ దానటగా నిలిస్తే నిర్బంధకోటివైనా నేలపాలు చేస్తాను.

నన్ను గూర్చిన సర్వవిషయాలూ నీ వెరుంగుదువు. నన్ను రాముడు కాదు, వాణ్ణి పుట్టించినవాడీయ్యాడా సాక్ష్యం కాదు. వీర్యంలోగాని, దర్పంలోగాని, పుష్పాయంలోగాని, మాయలోగాని నిన్ను మించినవాడులేదు. నీకు నీవే సాటి. ఆ సంగతి తెలిసే కదా అందర్నీ వదలి నీ వద్దకు వచ్చాను. అందుకు “నన్నేం చేయమంటా”వని అడుగుతావేమో. నే నాలోంచినిన ఎదుగడ చెప్పరా. నీవు పంచవటిలో రాముని పర్వతాలకు సుదూరంగా వాళ్ళకు కనుపించి, కనుపించకుండా శరీరంనిండా బంగారు వన్నెచిన్నెలు వెలుగుతుండగా రేడియోవంతో అమాయకంగా తిరుగుతూ వుండు. నీకు నీ అందానికి ఆకాపడి అన్నరమ్మలను నీకోసం పంపుతుంది. చార్లెట్ ప్రాచా లర్పించే రాముడు తప్పక ఆమె కోరిక తీర్చటానికి తమ్ముడితో నీ పున్న చోటికి వస్తాడు. ప్రేమంగా కూరచేటు దూరం కొనిపో. వాళ్ళ దృష్టిపతనం మంచి పర్వతాల చప్పులగానే, నేను రాహువు వంద్రుణ్ణి గ్రహించినట్లు నీరసు శ్రగపించి తగినచోట వస్తాను.

ఆ తర్వాత వాళ్ళ నీడలాగా వెన్నంటి అవకాశంచూచి అంతం వేస్తాను. ఇంతిమాత్రం నాకు తోడుపడు. ఇది నీకొక లెక్కలోది కాదు. నీవు చేయవలసినదల్లా అన్నరమ్మలను ఆమెనుంచి వేరుచేయటం ఒక్కటే. చక్కని కార్యమందా దానిచేళ్ళకుదేచేస్తాడు” అని మారీచునితో దళవదనుడు చెప్పాడు. రావణుని పక్కాలు విసగానే మారీచునకు పయి ప్రాణం పైనే పోయింది. చకితుడైనాడు. నిశ్చేష్టుడైనాడు. నోరెండిపోయింది. కంటి చూపు విర్లిపోయింది. ఎండిన పెదవులు తడుపుకుంటూ, బిగువు జారి పోగా, ప్రేతకల్పంకై, రావణునివంక చూడలేక చూస్తూ, పుభయులకు డేపుం కలిగేవిధంగా చేతులు మోక్కి చెప్పసాగాడు. “ప్రభూ! నన్ను గురించి, నిన్ను గురించి నీవు చెప్పింది నిజమే. ముఖప్రీతిగా మాట్లాడే ఛాదు లోకంలో కోకొల్లలు. చింటానీకి అద్రియంగా పున్నా సత్యమైన ఛూదమే! జంకకుండా చెప్పేవాడూ, వినేవాడూ అరుదుగా వుంటారు. మొదట నీకు నీరపై మోహం ఎవడు కల్పించాడో కాని అది నీకు తీరని ఛూదమీకాద్యంగా మారింది. నీరాపహరణం చేతుకు మూలం. బుద్ధి ఛూద్యకరీగా మృత్యువును కొనితెచ్చుకోవలం. నీవు చెప్పినంత పరాక్రమ

పంతుడవైతే అరదూపణంవలె కయ్యానికే కదలివెళ్ళింది. కాని, వీరుడు లాగా, అరదానిని అవహరించటం చేసికీ, "వృష్టరాదనాల్ దంత భగ్గు!" (మర్రిపై తంతే మూతిపండ్లు రాల్చినవి) అన్నట్లు మనోవికారం వేరుగానూ, మాటలు వేరుగానూ ఎందుకు చెప్పటం? నిష్కారణంగా కూర్చుంటున్న చెవులు ముక్కు కోళారని చెప్పావు. అనలక్కదే జరిగింది అనర్థం. కూర్చుంటున్న స్వేచ్ఛా సంచారిటి. చక్క అంచాన్ని చూసి అరిచింది. లేక సీత చక్కదనాన్ని నీకు చర్తం చేయాలని కలచింది, ఈ రెండింటో ఏదో ఒకటి జరిగివుంటుంది. అయితే కనుక అవహరించి పంపారు అని నా పూహ.

అంతలో అగక అపారంబో, అనారోచితంగా అయిన పైకి మనవాళ్ళంతా యధానికి విధ్వంసమయ్యారు. అయిన చేయవలసిన పని చేశాడు. అంతేరాని, మునీశ్వరులకు అధ్యయన ఇచ్చానని తనకునుగా మనపైకి రాలేదు. మొదట తప్పు చేసింది మనం. అ తప్పు సమర్థించుకోటం నిమిత్తం ఇంకా తప్పులు ఎందుకు చేయటం ?

రావణునకు మారీచుడు రాముని బలవత్కారములను తెల్పుట

నీ కిదివరలో కొంతవరకు రాముణ్ణి గురించి చెప్పాను. అప్పటికి అంతే అవసరమైంది. ఇప్పుడు పూర్తిగా చెప్పరాదు. నీవంత దేగాన్ని పారీస్తున్నా వేగులను నియమించుకోలేదు. అందుచేత ఎవరెట్టివారో నీకు తెలియదు. నారా మహావీరుని సంగతి ఎలా తెలిసిందోకూడ చెప్పరాదు. ఆ పూజ్యునికి అగ్రహం కలుగకుండు గాక. ఈ బగత్తులోని రాక్షసకులం విద్యులం కాకుండు గాక. తండ్రి! నీవు చిన్నవాడవు. మేం హర్షించి నిన్ను పెద్దను చేశాం. నీమీద కొండంత ఆశలు పెంచుకున్నాం. ఆ కారణంచేత నీకు అవిష్టమైనా కొన్ని సర్వాలు చెప్పుక తప్పదు. నిలుపునా నీ ప్రాణాలు తీయటానికి జానకి జన్మమెత్తకుండు గాక. ఆమెకై నీవు చేసే దుష్టయత్నంలో నాకు ఏ విధమైన హాని కలుగకుండు గాక. కామ వృత్తుడవు నీవు లంకావతి రావటం చేత, అశేయమై, సాధించే సౌందర్యం

కర్మదైన లంకానగరం నాశనం కాకుండు గాక, విపక్షబారహితుడవై, విశ్మంభరింగా తిరిగే నీనుంచి బంధుజనం పాడుకాకుండు గాక.

రావణా! రాముడు క్షత్రియమాత్రుడే కాదు, మ నవమాత్రుడేరాదు. ఆకారం తాల్చిన ధర్మం. నడుస్తున్న సత్యం, చూస్తున్న సంయమం, చేస్తున్న వైదికకర్మం. సంబాషిస్తున్న శాంతం. అంతేకాని, నీవన్నట్లు క్షత్రియపాంసనుడూ, కుశీడూ, లోభీ, ధర్మహీనుడూ, అనష్టదుడూ కాదు. ఆయన, తండ్రి బలవంతంగా పంపినా అడవికి రాదు. నీకు చెప్పినవాళ్ళు విజం చెప్పలేదు. తండ్రి పినతల్లిచే వంచితుడైతే ఆయన్ను ఋజువాదిని చేయటంకోసం, పినతల్లి తృప్తికోసం తనంత తానుగా వనానికి వచ్చాడు. ఆతడు కర్కశుడు కాదు. కళాహీనుడూ కాదు. అవశ్యుడూ కాదు. ఇంద్రియవశుడూ కాదు. రాముడు దేవతలపాలిటి సుత్రాముడు. రావసులపాలిటి అగ్నిహోత్రకుండం. ఆశక్తులపాలిటి ఆభయముద్ర. దీన జనులపాలిటి శ్రీనతి. ఆ జానకి లోకపావని. సుషితి సూర్యతేజాన్ని హరించినట్లు నీ తేజాన్ని, రూపాన్ని కూడా హరిస్తుంది. అలోకేశ్వరి నేనా నీవు అపహరింపబోయేది! ధనురింధనంతో, శరశేలామలినంతో, జాబ్బులంగా వెలిగే రాఘవ వహ్నిలో పడటానికి ఎందుకు పడుగెత్తురావు! చాపవ్యాధితమైన దీప్తవక్త్రంతో, ఆత్మపాశంతో, నిరయతో, సామర్థ్యంతో, విపక్షనంహరుడైన శ్రీ రామచంద్ర మండభద్రుని ఎదుర్కొని సుఖవ్యాపార జీవానువుల ఎందుకు బలిపెట్టుకుంటావు! సీతాసహచరత్వంతో ప్రకాశ మానడైన శ్రీరాముని చాపం ఆమె రక్షణలో అప్రమత్తంగా వుంటే నీ తరమా ఆమెను హరించటానికి నరసింహుడైన రాముని నతి చుడూ, మహావతివ్రత, ఆ తల్లిని సమీపించకు. నీ మేలు కోరి చెప్పుకున్నాను. రాముడు జానకిని ప్రాణాధికింగా ప్రేమించురాదు. అమెకు అవకాశం జరిగితే నీవే కాదు చతుర్దశ భువనాలు ఎదురునిల్చినా జాణాగ్నిలో మౌతం చేస్తాడు. సాగనివనికీ ఇంత సాహసం చేయకు. ఆరని కంటకాడితే ఆయువు తీరినట్లే.

కొంతకాలం రాజ్యరోగ సుఖాలనుడవై బ్రదుకవలినే, రామునితో నిరౌఢం తెచ్చుకోకు. నీవు, నీ జాతి క్షేమంగా వుండాలంటే ఆయన

మనస్సును నొప్పించుకు. వెంటనే తిరిగి లంకానగరం పో. ధర్మహితుడూ పూజ్యుడూ అయి విభీషణుని సభకు రప్పించు. అతనితో మంతనం నడపు. చేసే పనిలో మంచిచెడ్డలు నీకు నీవుగాక పడుగురు పెద్దల్లో పెట్టి లేల్పు. స్వపక్ష జలాజలాటూ, పరపక్ష జలాజలాటూ, హితహితాలూ అన్నీ కాలంగా అలోచించు నాకు లోచన మాటలు నాకు నీకనిష్టమైనా చెప్పాను. ఇటువంటి ప్రాణాంతక, పిలాంతక సమయాల్లో, నిష్ఠురంగా పున్నా నిజమే చెప్పింది కనుక చెప్పాను. నేను ననా నీ మేరకోలేదాదినే కనుక నాకు ఛిన్మం అనిపించిన దాని తెలిపాను. మరి రెండు మాటలు చెప్పతాను.

మూడవ రాక్షసునితో నాకు ఛిన్మం వదిలపాట్లు చెప్పటం

నేను పూర్వం చేయి ఏడుగురు జలంతో, పర్వతారంతో, నీల కీమూర నన్నిపై న శరీరంతో, దింగుకర్మకండలాలు ప్రకాశిస్తుండగా రాక్షసులంగా పున్న చాలాన్ని కేల ఛించి విభ్రాంతమెల్లనందరినూ, దండారణ్యవాసులైన రాక్షసులను తింటూ, ఎదురులేక జీవిస్తూండేవాడిని. ఒకనాడు కొందరు ఒక సమయం కలపెట్టి హోమం చేస్తుంటే పొగలేచింది. నేనా దోనికి పోయి, మాయ కల్పించి సమయాన్ని పొడుచేసి, యజ్ఞాల సంపత్తి చనిపించి భక్షించి చచ్చా పోయాను. ఆ తరువాత నాదగ్గరకు సార్లు ఈవిధంగానే జరిగింది. కొందరు చండకాసరుడూ, శక్తి మందులైన రవన్నీ దానా, శనించడానికి ఇష్టపడక, పరివృజించిన కోపాన్ని పరిగ్రహించి యద్ధానికి రిలవడక ఆయోధ్యకుపోయి- దశరథుని అర్పించాడు. అయిన నన్ను చూచి నడన రక్షణం చేస్తానంటే వద్దని, పన్నెండేళ్ళ దానినైన రాముణ్ణి కోరాడు. అందుకు సమ్మతించి, రామునికి తోడు రమ్ముడైన లక్ష్మణుని తోడిచ్చి పంపాడు. తిరిగి గాధేయుడు క్రతువు ప్రారంభించాడు. అలవాటుగా నేను అలవాడగా పోయాను. చాపహస్తం, ధూర్వహస్తం ప్రకాశించి చాపిస్తున్న దాంతులు కనుపట్టాడు. పరగర్వంతో పున్న నేను చాళ్ళు అత్యుపెట్టుటకు ఇష్టంలేక మాయతో కల్లా, మాంసం రక్తం హోమకండలములో వర్షించసాగాడు, అరాముడు మాయాచ్యేదక

మైన వైష్ణవాస్త్రాన్ని ప్రయోగించి నా విజరూపం గుర్తించి, దారుడాస్త్రాన్ని రక్షించి విడిచాడు. ఆ మేగానికి మూడు యోజనాల దూరములో వున్న లవణనముద్రములో పడి మూర్ఛపోయాను. లక్ష్మణుడు తక్కిన రాక్షసుల తరిగి ముక్కలు కుప్పలుగా పోశాడు. ఊన షోడశ వర్షప్రాయుడైన రాముడే అంత పనిచేస్తే, ఇప్పుడు ఇంతెంత చేస్తాడో వూహించు. అందుకు ఖరదూషణాదుల వధ ప్రాతిపదికగా గ్రహించు.

కాబట్టి రామునితో యుద్ధంగానీ, రామవత్ని అపహరణంకానీ, రామునికి అగ్రహంవచ్చే ఏ పనికానీ తలపెట్టవద్దు. ఎవడు రక్షిస్తాడని ఆశ పెంచుకుని అసురలోకం అంతా ఆశ్రయించిందో, వాడే వాళ్ళ నాశనకార్యానికి నాంది కావటం నా కిష్టంలేదు. రావణా! లోకజ్ఞానం లేనివాణ్ణి గాదు. నీ పేలూ, దానితో దానవకులం పేలూ దర్శించి నీకు ఈ విషయము ఇంతగా చెపుతున్నాను. సజ్జనుడు తాను స్వయముగా పాపం చేయకపోయినా, పాపుల నహవాసముతో భ్రష్టుడైనట్లు నీ వొక్కని పాపకర్మలతో, అనుబంధం లేని అనుబంధంలా వుసురులు వీడుతారు. శూర్పుణుల చేసిన తెలివికక్కున పనికి బంధుజాలమంతా పాడైపోలేదా? ఒకవేళ మోసగించి నీ ప్రయత్నం పొందించుకున్నావంటే అది నీ కులాంతా నికే కూడివచ్చిందని విశ్వపించు. నద్యఃఫలితంగా యుద్ధం జరక్కపోయినా, ముందైనా జరిగిజరుగుతుంది. ఆ యుద్ధంలో అనురాగనలంతా విధవ లవుతారు. రామదాడాగ్నికి సుందర లంకానగరం భస్మపటలం అవుతుంది. ఇదంతా నీ తలంపులో నాకు కనబడుతున్నదృశ్యం. పరదారా పహరణం పరమేష్ఠికైనా పనికిరాదు. అహరిణు అశించి ఇంద్రుడు చెడ్డాడు. దమయంతిని కోరి బోయ దగ్గుడెనాడు.

వారితై వారు కోరివచ్చిన కాంతలు వేలసంఖ్యలో నున్నారు. అవురూప సౌందర్యవతులైన అత్యుదారలున్నారు. స్వేచ్ఛగా అనుభవించు. కామచరులైన రాక్షసులు పరిషేష్టించియున్నారు. తెలివిగలమంత్రులున్నారు. ఐచ్ఛిమంతులు, బాహువిక్రములు తమ్ములున్నారు. అశనిసంకాతులైన అత్యుజ్జ్వలున్నారు. నీ కిష్టదేం తక్కువ? నీ క్షేమం గిట్టనివాళ్ళు నీ వాళ్ళల్లో చేరి నీ నాశనం కళ్యాణ చూడాలని చేపిన దుర్బోధ ఇది.

అందరు అడవాళ్ళవంటిది కాదు ఆమె. ఆమె బాహ్యసౌందర్యం వీలాంటి వీచకాముక శలధారకు అగ్నిహోత్రం అని తెలుసుకో. నేను వీకన్న పెద్దవాడనొకచే పెద్దగానూ, బంధువుడనొకచే బంధువుగానూ, సచివుడనొకచే సచివుడగానూ, మిత్రుడనొకచేమిత్రుడగానూ, చనవు తీసుకుని ఇంతగా సంభాషించాను. ఎన్నివిచార ఆలోచించినా ఈ కార్యం వీకు మేలు కూర్చును నరీ గదా, వీ చావుకు సన్నిహితంగా వుంది.

మాకీచుడు రాముని బారిపడి తప్పించుకున్న సంగతి చెప్పట

ప్రభూ ! ఎంత విగ్రహించుకున్నా రాముని శక్తి కలతపెడుతుంది. దాచుకోలేకపోతున్నా. గారేను నవనరక్షణ సమయంలో ఎలాగోబ్రదికాను. తర్వాత నా వెనుకటి మువ్వకర సంహారం మానలేదు. రాముడు చిత్ర కూటంలో వుంటే, ముసులంతా ఆరనికీ తెలియకుండా పంచవటికి చేర్చి ఇక్కడి మా వాధంతా చెప్పారు. ఆరికించి అతను అభయం ఇచ్చాడు. అప్పుడినుంచీ మేం రాక్షసాకారంతో తిరుగుటం మానేశాం. నేమా. కొంత మంది నా అనుచరులూ, రేళ్ళరూపంలో తిరుగుతుంటాం. నమయు దొరకీసప్పుడల్లా పర్ణకాలర్లో ప్రవేశించటం, చంపటం. రక్తం తాగటం, మాంసం తింటుంటే సున్నాం. ఒకనాటి వుదయం పంచవటి ప్రాంతానికి పోయాం. సీతారామలక్ష్మణులు అనందంగా వుదయశోభను వీక్షిస్తూ పర్ణకాలముండుగా కుళలపై కూర్చున్నారు. అంతకుపూర్వం వాళ్ళు వనానికి వచ్చినట్లు కర్ణాకర్ణిగా విన్నానేకాని చూడలేదు. అనాడు పాదుగారుతూ చూతపల్లవకోమరింగా పున్న రామలక్ష్మణులు బలిష్ట గంభీరమూర్తులుగా కనుపించారు. తాపనవేషం, మితాహారం, భూతావనాసక్తి. శాంతప్రసన్న వదనం, నిర్మయ విశ్వలత్నం నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేపిస్తే. కాని, పాత వైరం మనస్సులో కలుపుకున్నది. శత్రువు చిహ్నాడన్న సంతోషంతో గంతులు పేస్తూ, వాకి కొమ్ములు వంచి గుండెల్లో పొడవటానికి చంగున లంఘించాను. ఎలా కనిపెట్టాడో నా భావం నజ్యం చేపిపుంచిన కోదండంలో మారుతాస్థ్రాలను మూసింటిని గూర్చి నాపై ప్రయోగించాడు. ఆ బాణ తీవ్రత ఎటువంటితో అనుభవం పున్నవాణ్ణి కనుక అందకుండా పారిపోయాను. సహచరులంతా శరాహతికి శమన నిలయం చేరారు.

అనాటినుండి క్రొవ్వం జనుకుని తాపనవృత్తిలో జీవిస్తున్నాను. రాముని పేరు చెప్పినా, విన్నా నాగుండె కొట్టుకుంటుంది అప్పటినుండి ప్రతి చెట్టినా, గుట్టినా, రాయినా, రప్పినా, రాముడూ, విల్లూ కనపడు తుంటుంది. యముడు పాశహస్తుడై వెన్నంటుతున్నట్లు రాముడు నన్ను వెంటాడుతున్నట్లే భయం కలుగుతూ ఉంటుంది. ఈ భయం పోవటానికి నిద్రినే కలలోకూడా రాముడే కనిపిస్తాడు. కలవరింకలలో చాలం గడుస్తుంది. ఇంకా విచిత్రం ఏమంటే; రాముడనే రాదు, రక్షారంబుడ వచ్చే రత్నాలూ, రచాలూ, రామలు అనే పదాలు విన్నా ప్రాణం కంకరల మధు తుంది. ఆతనితో అకారణ వైరం వద్దు. బిసీ, నమసిని జయింపగల నమధుడు. నీవు నిజంగా నమింపవైతే, శక్తిసంపన్నుడవైతే, ప్రతీకార భావం బలంగా కలవాడవైతే ఎదురుగా పోయి యుద్ధం చేయి. అంతేకాని సీతావహరణ మూత్రం చేయకు. అమెను కొనిరావటం మృత్యువును లంకకు చేపటం.

సీవింక వైరం పూసవానికైనా సరియైన కుట్రలు లేవు. అహమి కతో మన మిష్టవాని అకారణంగా వాళ్ళకు ఆగ్రహం కలిగింది. ముందు భయముకోనం ముక్కుచెవులు మూత్రం కోపి, అడుచి కినుక అనువులతీయకుండా వదిలాడు. అంతటిలో అగత కిదుపుగో నీవు కదలకుండా వున్న ఖతదూషణాలను ప్రేరేపించి. కళ్ళుగానక కయ్యానికి తలవడి అంకా కాలవర్కం చెంచారు. ఈ విషయంలో రాముడు చేసిన తప్పేమిటి? అంకా స్వయంకర్పితమైన అపరాధమే ఇంకకు భార్యము నిస్తుల సతోష్టాముడనీ, అంతరైర్యస్థమైననీ, అంతరైర్యస్థమైననీ పిలువబడే రాముణ్ణి అఖిల దానవలోకపరాముడని పిచ్చి అపరాధం ఎందుకు కల్పిస్తావు? ఆమె చుట్టాలకు ఆనందపృథ్వం ఇమి నా చుట్టలకు ప్రయోజన ప్రవర్తనం కలిగించు. ఇంకకంటే నే చెప్పేది ఏమీ లేదు " అని మోసాదుడు ఒకవంక చాపుకు తెగిందీ, హిరాన్ని లగిందీ ప్రసంగం ముగించాడు.

రావణుడు మారీచుని తిట్టి సాయానికి నన్నుద్ధరి చేయుట

మరణాన్ని కోరేవారు మందులపై విరక్తి చూపించినట్లు, మారీచుని యుక్తమూ, క్షయమూ, క్షేమమూ అయిన మాటలను రావణుడు తిరస్కరించాడు. వినిపించిరుండె రావణుడు విచేరిం కోర్చెను. పుత్రుడై, వింకరినేత్రులు వింకరినవలె కాగా, "... కీవా! ఈ చర్మవ్రసంగు చేయు మని నిన్ను ఎవ్వడు కోరాడు. ఎంత నోరు పారేసున్నావో రాముడు మౌనముడు. మూర్ఖుడు. పాపాత్ముడు. రాజులమ్యు గల వివాటాలు నీవా కోర్చెడి? ఒక ఆడుచి కావీస్తే, రల్లించుటకు విడిచిపెట్టి అకపుల్లో పడి జంతువులాగా జీవించేవాణ్ణి నీవో గొప్పవాడని ప్రేమియన్నావు. వాడు నా చుట్టటి అడముడు. నీవు మాస్తుండగానే నా సోదరుల చంపిన ఆ చుట్టటి వం చేస్తానో చూడు. వాడి ప్రాణానికి ప్రాణమైన నీరను అపహరించి అల్లాడి చచ్చేట్లు చేస్తాడు. వాడితో యుద్ధంబాడ ఎందుకు? నా నిశ్చయాన్ని నీవా త్రొప్పేడి? ఇంద్రులు వైరిం నా సంకల్పాన్ని మార్చలేరంటే ఇక నీవా మార్చేడి? గుణదోషనిర్ణయాంను గూర్చి అడిగి నప్పుడు మంత్రులైనవాళ్ళు తెలివిలో అలోచన చెప్పరాదు. ఇప్పుడు నీతో మంతనాలు నలవటం కోసము రాలేదు. చేయవలసినదేదో అది ముందే నిశ్చయమైంది. ఇక మిగిలింది నేను చెప్పినట్లు నీవు చేయటం. నేను నిన్ను ఈ కార్యాన్నిగూరించి నీ యర్థప్రాయం నిమిరి అడిగితే బ్రదుకుపై ఆక నీకు వుండే చేతులు కట్టుకుని తెలిపింది చెప్పారే. కాని, అడగని దానికి ఇంత చొరవగా పరికింతుకు నిన్నేం చేసినా లభ్యలేదు. హితమైన మాటలైనా అపియమైన కీతిగా రాజుకు చెప్పరావంటే, అప్రియమైన మాటలు పదుషంగా చెప్పిన నిన్ను ప్రాణంకో మించాను. అంటుకు ముందు అనందించు. మానం ప్రవానంగా తలచే ప్రయత్న, అధిగానానికి భంగం కలిగించే విభంగా పున్నట్లయితే అది ఎంత శుభమూర్తులైనా, ఎంతభివాడు చెప్పినా చెవిని పెట్టకు. నీవు తెలిసిన మూర్ఖుడవా? తెలియని మూర్ఖుడవా?

ఇంద్రునివలె విక్రమం, అగ్నివలె వృష్టం, చంద్రునివలె సౌమ్యం, యమునివలె దండం, వరుణుడువలె ప్రసన్నం కలిగి పాలించే ప్రభువు ప్రకృతిజనులకు పరమ పూజనీయుడని నీకు తెలియదా? నాకు ధర్మబోధ చేసిక నీవేం చిర్యంపొందినావు? నేను ప్రభువును. నీవు మంత్రివి. నేను పని పడివచ్చాను. చేయదున్నాను. ఇష్టమైతే చేయి. కాకపోతే చేయకు. నా కార్యంలో మేలు కీళ్ళను నిన్నడగలేదు. నీ ధర్మాన్ని దాటి, కాదు కూతలు నోటికి వచ్చినట్లు ప్రేలుతున్నావు. ఇక నాకు ధర్మం తెలిపే అధికారం నీ కెక్కడుంది? ఇప్పుడు నీవు నాకు చేయవలసిన సహాయం ఏమిటో మళ్ళీ చెప్తాను. విను. రజకరాంచన చిహ్నాలతో రమ్యంగా వుండే బంగారుజింక రూపం ధరించు. రాముని ఆశ్రమం పొంతకు చేరి సీత గుర్తించేలాగా నీవు సంచరిస్తూ వుండు. ఎంత మహాసాహ్స్యమైనా ప్రకృతిసిద్ధంగా దాక్కు చపలలు. సూర్యుని వస్తు పరిగ్రహణానకుడు. హృదయ దౌర్బల్యం పురుషులకంటే వారికి ఎన్నో రెట్లు అధికం. అందు వల్ల క్రమంగా, నీ మేనిబంబడిచాయా, ఒడలిపైన కనుపించే బొవలు వెండిపూలచాయా, అలా యింకంగా, అందముగా వుండే కళ్ళలోని జిడుగు వెలుగుగా ఆమెను తప్పక ఆకరించి తీరుతై. అకరణ అనే బీజావాపం రగానే అన్నిపనులూ అదే చేస్తుంది. ఆమె ఆ వింతజంతువును పట్టి రెమ్మని కోరుతుంది. రాముడు కార్యకు దానిన కనుక తింకకోసం వెళ్ళుతాడు. అట్టి మెల్లగా చూడంగా కొనిపోయి, అతని కంఠస్వరంగా "హి సీతా హా! లక్ష్మణా!" అని చాపుతారు కూయి. ఆ కూర విన్న జానుకీ మనస్సు విరిలం రగా, మరదిని రాముని వెదక పంపుతుంది. ఆ అవకాశం రగానే ఆమెను నేను ఇంద్రుడు శచినివలె అపహరిస్తాను.

ఇంతలో క్రమ సహాయం చేయి. అర్థరాజ్యం ఇస్తాను. అందరి కంటే అధికంగా అదరిస్తాను. కార్యసాధనంకోసం ముందు నీవు పో. నీ వెనుక నేను వస్తాను. వందనతో సీతను గ్రహించి యుద్ధంతో పని లేకుండానే హాయిగా లంకానగరం చేరుకుంటాను. ఇది నీకు కొంచెం పని. నాకు గొప్ప పని. ఇష్టపడి చేస్తే ఎంతో సంతోషిస్తాను. ఇష్టపడక పోతే బలహీనంగా చేయిస్తాను. అసలు చేయకపోతే అపమృత్యువు

నాచే నీకు తప్పదు ఆలోచించుకో. జీవించటమో, చావటమో. రాజును వ్యతిరేకించినవారు రాజ్యంలో జీవించటము, సుఖించటము ఎన్నడూ జరుగదు. విధి నీ మొగాన ఏమి విధించినదో", అని అభివారవర్చంతో, అహంకారాంతరతో పలికాడు.

మారీచుడు రావణుని మోసంగా తిట్టుట

మారీచుడు చెప్పిన మాటలలోని మంచి అంతా వేరకు తీసిపోసిన వివముగా వ్యర్థమైంది. మీదు మిక్కిలి అహంకారంపెరిగింది. దానితోడు వివక్షదా జ్ఞానం విడిచిపోయింది. కళ్ళెర్ర చేశాడు. కత్తిపై చేయివేశాడు. శబంధగడవటం యుగం గడుస్తున్నట్లు కళవశపడుతున్నాడు. "తేల్చి చెప్ప" మన్నట్లు చూపుట్లో వ్యక్తం చేస్తున్నాడు. మారీచుడు తేరుకున్నాడు. మన స్సును నిగ్రహించుకున్నాడు. "రావడా! నేను చల్లగా చెప్పిన మాటలు నీకు కారుకూతలుగా వినిపించినై. నీవు నన్నన్నది తప్ప. నిజంగా తెలివిన మూర్ఖుడవు నీవు. నీ చేతలోని గుణదోషాలు నీకు తెలుసు. చేసే పని వల్ల వచ్చే ఫలితాఫలితాలు తెలుసు. కాని, కార్యం చెర్లదని చెప్పి నన్ను ఓడిస్తానంటున్నావు. నీ మాట కంగీకరిస్తే రాముని చేరా, అంగీకరింపక పోతే నీ చేరా నాకు చావు తప్పదు. అందుకు నేను ఏద్యడం లేదు. నీవు సుఖించే మార్గమైతే సంతోషముతో నేనే చచ్చేవాడిని. నీనా చావు గాక సకల దావకుల నాశనం జరుగుతుందే అని ఇంతవరకూ ఏచాను. అందుకే వినవని తెలిసినా, విధి నాకున్నదని చెప్పాను. ఎప్పుడు చచ్చి నీవు వచ్చావో అప్పుడే చచ్చినవాడికింద చిర్రగుత్తుడు చితారో చేచ్చు కున్నాడు.

భృతమిత్ర కళత్ర భృత్యాచార్య సహితముగా చచ్చే ఈ పనికి నీవైన అలోచన ఎవడూ నీకు చెప్పింది? నీవు సుఖంగా భ్రతకలంహుని అసహాయపడిన పరుగాకి ఎవడూ? ఏ కుచ్చితుడు మోస దారుణ మృత్యు ముఖాన్ని సాందర్యమూర్తిగా చిత్రించి చూపించాడు? నీచేత పరాధాత్మన వారెందరో ఉన్నాడు. వాళ్ళు నిన్ను జయించలేక, మరణాంతరములో నీ మరణం వాంఛించి, సహజంగా నీవు నీవరాముకుడవు కనుక బలవంతు

దైన రాముని భార్యపై మరులు గొల్పారు. “రామాతురాణాం నభయం న లజ్జా”. ఇంతేం నీకు వెలితలకెక్కింది. అమెను అవహిస్తావు. ఆయనచే చస్తావు. నీకీ అలోచన చెప్పినవాళ్ళు నీ పీడ విరగదైపోయి నందుకు లోలోపల సంతోషిస్తారు. నేనే నీకు దిక్కా : లంకలో మంత్రులు లేరా, వారితో అలోచించావా : ఇది చెపితే వాళ్ళు అంగీకరించరు. మంత్రము బయటికి పొక్కుతుంది. అందుకని చూర్థులలో తెల్ల మూర్ధుడవై రహస్యముగా నా వద్దకు వచ్చావు. ఈ వెలి ఆచుప్ప నాతే నీకు గట్టిగా ఎక్కించివుంటుంది. దాని కోరిక తీర్చబోయి చందకారాజ్య జనస్థానం హతస్థానంగా చేసి శతమాషదాదులు కాలగర్భములో కరిసిపోయారు. నీకు కూడా అదే గతి పట్టబోతున్నది నేనేం చేస్తాను. “బుద్ధిః కర్మానుసారిణి” నీమడవై, సైకులనాశనుడవై, తుచ్చరాముడవై పాపివైన నీచేత చచ్చి నరకంలో పడేకంటే, శత్రువుగా రాముణి బాదించి, సకల జననందనీయుడైన ఆయన చేతి శరంశాకి చస్తే సర్వలోకాలూ నాకు స్పృహదీనమవుతై. నానావిధ మోరపాపాలు నశస్తై. మూర్ఖుడా : నిర్ణయించుకున్నాను. ఈ షణంతో నీ నామధ్య గల నేస్తం తీరిపోయిందని, నీ లంకకే కాక, నీకే కాక, నీ పక్షమైనవాళ్ళందరికీ నేలమీద బత్తెం వట్టి పోయిందని, ఇంక జరిగినా జానకి నీకు చక్కదని, అమె నీ కోసం రాముని భార్యగా జన్మించిన “అవమానపడిన అతివల అక్రోశం లోనిశాపం” అని, నిన్ను నిగ్రహించి నీచేత చావను, శత్రుదావంతో రాముని నేదించి, ప్రభువునని విర్రవీగే నీ పనిచేసి, ఏకకాలంలో ప్రభుభక్తి, మాయాశరీరముక్తి సాధిస్తాను, పోతున్నాను. ముందు నాచావుచూచి సంరోషించేందుకు నీ వున్నావు. నీ చావు చూసేందు నీ వాళ్ళెవరూ మిగులరు. ఇది నా ఓవిష్కర్షణసం, శాపంకూడా. పోతున్నాను. నా పని నేను చేస్తాను. నీవేమైతే నాకేం, నేనుండనుగా” అంటూ, ఆశ్రమంలో ఉన్న పరికరాలను కళ్ళ కద్దుకున్నాడు. “చివర కలిగిన మీ సంబంధం మళ్ళీ జన్మలో కలుపుకుంటాను. నీల”వంటూ లేచాడు.

రావణ మారీచులు పంచపటికి ప్రయాణించుట

మారీచుడు ఎన్ని కఠిన వాక్యాలు వర్కినా ఆశించి వచ్చిన పనికి అంగీకరించినందున పంక్తిగ్రీవుడు ఇరువది చేతులతో దగరకు తీసుకుని గుండెకు హతుకున్నాడు. "దేవ, ఇప్పుడు చూడరాదీన చూడలో మురుగం వుంది. నేను కోపంకొద్దీ మురిగిన్నందుకు ఫలితం వచ్చింది. ఇదివరకు ఎవడదో బాని ఇప్పుడు నీవు నిజంగా మారీచుడవైనావు. నాకు తెలుసు. నీవు ముందు రాచన్నా తరువాత అన్నక సాయం చేస్తావని. మా మంత్రి అయిన మారీచుడు. మంత్రాంగంలో మంత్రులు తలదన్నే మారీచుడు, మా క్షేత్రం కోరే మారీచుడు, యుద్ధరంగంలో దక్షిణ భుజంగా వుండి సలహాలిస్తూ సహాయం చేస్తూవుండే మారీచుడు అన్యథా ఎందుకువదుస్తాడు? ఎక్కడ నా బంధువు రథం. ఇద్దరం కలిపి పంచపటికి పోదాం. నేను తిరిగినచోట తిగు నీ పని నీవు పూర్తిచేసి నీ యష్టానుసారం వెళ్ళు. జానకి ఒంటరిగా పున్న సమయంబాసి నా పని ముగించుకుని లంకకు నేనూ పోరా" అంటూ రథం ఎక్కడు మారీచుణ్ణి చేయిపట్టి ఎక్కించు కున్నాడు. ఎవర కపరిపోయింది. వారిలో శైలరానన సమీపక రాష్ట్ర పట్టణ గ్రామాలను వాడుకుంటూ దండకాటవిలో ప్రవేశించింది. ఇద్దరూ రథం ఎగారు. నలుమిక్కులూ చూచారు. ప్రకృతిరమణి ఫాలభాగంలో మెరిసి బొట్టులాగా ప్రకాశిస్తున్న పర్వతాల కనుపించింది. రావణుడు మారీచుని అట్టి "మంత్రి! చుట్టూ ఫల పుష్ప ఫలికంగావున్న అశోక చెట్టలవల్లతో అంచాలు చిండిస్తూ పున్నదే అదే రాముని పర్వతాల అడుగులూ. ఎందుచైత్రుగా పున్న చిన్నలోయలో నెలయేదూ, హిందెట్లా తీగలూ, ఎప్పుని గరికా పున్నై. ఆ ప్రదేశం నీ సంచారానికి తగి పుంటి. నేనీ లహరి వ్యయం నీవరో చాగివంటాను. నా రథం కాదుదాపంతో కనడకుండా చేస్తాను. శుభసూచకంగా దక్షిణభుజం అడుడుతున్నది. అగ్గం నా కిప్పుడు బాగా వుంది. ఇక నీ కాంబక్ కత్తి చూపించి వన్ను కృతార్థుని చేయి" అని నీవు తట్టి అన్నాడు.

మారీచుడు మాయా మృగంగా మారుట

మారీచుడు మనస్సులో తన చావు నిశ్చయమని నిర్ణయించుకుని, అకారణంగా తన వధుడు కారణమైన రావణుని మరణం కోరుతూ, మాయా మృగరూపంగా మారిపోయాడు. ఆ విధిని లేడి రూపం చూచి అమరసితి ఆశ్చర్యబుధిలో పడినాడు. తన కార్యం సఫలమైనట్లుగా తలచాడు. మారీచుడు తన చురుకైన విధంగా భావించాడు. "అరణ్యవాస దీక్ష కొద్దికాలంలో ముగించి, అఖిల లోక జనానందంగా అయోధ్య కేగి ధార్యతో సుఖిస్తూ చరిపారించుకొని నిన్ను, భార్యావియోగదుఃఖంలో పడత్రోసి పాపం చేస్తున్నాను. ఆ పాపానికి పరిహారంగా నా శరీరాన్ని నీ శరీరానికి బలి చేస్తున్నాను. నీవు పుణ్యపురుషుడివు. ధర్మరతుడవు. సత్యపరాక్రమ డివు. నాకు పుణ్యలోకప్రాప్తి చు త్రం కల్పించు. ఈ నీ సలివియోగం కూడా నీ సామరక్షణ, దుష్టక్షణ వ్రతంలో భాగంగా పరిణమించు గాక" అని ఆ ప్రాంతంనుంచి అంతర్నిరుదైనాడు.

పంచమ పర్వత సుందరకందగంలో, లోకంలో లేని జంతువులను గోచరమైంది. మణులకాంతుల మరపించే కొమ్ములు, తెలుపు నలుపు కలిపిన లలితమైన ముఖం, ఎర్రరామర, తెల్లకలువ కూడిన నోరు, ఇంద్ర సీలాన్ని కాదనే చెవులు, కొంచెం పైకి లిక్కించిన మెడ, నీలంకాచి నీల వర్ణంగల అధరం, మల్లె, జొబిలి, వజ్రజంబి వన్నెల చిన్నబుచ్చుకున్న పొట్ట, రామరూపులో వుండే కేసరాలను గేలిచేసే పీపూ, పక్కలు, మధూక వైడూర్యాల వర్ణసముదయాన్ని అవహపించే గిట్టలూ, తనువు, జంతులూ కలిగి, ఇంద్రధనుస్సులాగా వంగి పైకిఎత్తిన తోకతో తిరుగుతూ ఆ ప్రాంతాన్నంతా ఆకర్షణీయంగా చేస్తున్నది ఆ మృగం. ఆ మాయా మృగం మైథిలిని మధ్యపెట్టేందుకు లేచిగుళ్ళను మునివళ్ళతో త్రుంచు తున్నది. కనపు నేలలో గరాబంగా కాపేపు తిరుగుతున్నది. అంతలో గాలిలాగా కదలి అరచిచెట్లలో ఆవరిస్తున్నది. కౌసల్యా వధూనికకు కనుపించేదికలో సమీపంగా వచ్చి ఓయ్యారంగా అటు ఇటు చూచి చంగున చాటి వచ్చిబయల్లో నిలిచి, గరికె కొనలు కొరికి దగ్గరలో వున్న లేళ్ళవైపు

పరుగులు తీసి, గారిచప్పుళ్ళకు చెవి కనులు త్రిప్పుచూ పారిపోయి, మళ్ళీ పరచాల నమిపానికి చేరి అరివిట్ట పడుకుంటున్నది. అకరింకగా నోరు తెరుస్తున్నది. కళ్ళుమూసి నిద్రిస్తున్నట్లుగా నటిస్తున్నది. అంతలో శ్రమ తీరినట్లు లేచి అటు ఇటు పరుగెత్తుతున్నది. మేల్పై నున్న వెండి బంగారు కంగుల చుట్టూ లేచిందా విధానమున మెరిసేలాగా చివాయన గోటలు చూపుతూ నీలమచ్చ నాడుతూనే లేచి అని చంకల నేర్పలలో కలిగి పరిగి చూస్తున్నది. అంతటికి అకరిలో ఎంచే సహజ మృగాలు చేపవచ్చి చూర్చాని పొలమిదికివంటి నుంచి వచ్చే ముట్టు వాననకు వాయులో చల్లావెత్తరైదోలవై మృగములలో బ్రుతే పిల్చునుచి. మృగలోకగద్దెల నీలమ మోసగించుటరై వచ్చిన మృగాలకు స్వయంబ్రా నైజగుదాన్ని నురగుతకస్తున్నాని.

సీత మాయామృగాన్ని చూసి మనసు పడుట

అహాయక అయిన సీత అరటివనానికి చేరువగా వేసి పెంచిన నునకలనీ, మల్లికా, అశోకసుమాలను భూతార్థంగా కొస్తున్నది. చూయలేడి చూచింది. మనస్సును చిటపు చేసుకున్నది. అంభారంలో మెరపులాగా చేరువగా వచ్చి చంగుచంగున చాచుచూ కొంతదూరం పోయి అమె చూడ్చికి అనేలాగా చిత్రవిచిత్ర తేజలు చేస్తుంది. సీత నివానించి లోయవంక చూచింది. ఆ చూపులో జింకపై స్నేహభావం వుంది. చూరీమ చిది గ్రహించాడు. చూయసారించని తన్ను లానే మెచ్చుకున్నాడు. ఇక తన చాపు తప్పదని నొచ్చుకున్నాడు. అమె వింతపడి చూచినకొద్దీ వింతవింత నడకలతో చూరీమడు మైదిలి మనస్సును ఆకరించసాగాడు. తన మేని కాంతితో కానను వెలిగించే చిత్రమృగాన్ని సీత చనివెలితన చూపులతో చూచి "రండి రండి" అని మురదినీ, భర్తను పిలిచింది. ముందుగా సౌమిత్రి వచ్చి చికిల పరికించి, వదిన ఎందుకు పిలిచిందో గ్రహించాడు. అన్నవైపు తిరిగి "అన్నా ! వదిన వింతలేడిని చూచింది. అది మనకు చూపించేముడు పిలిచింది. నేను చూచాను. ఈ లేడి లేడిరాదు. చూరీమడు జింకదూపంతో వేరువచ్చే రాజులనూ, తపస్సు చేసుకునే మునులనూ

ఈ రూపంతోనే చంపుతున్నాడని మనం ఋషుల నోట విన్నాం. వాడే వీడు. ఈ రూపం మాయాకల్పిత గంధర్వలోకం వంటిది. ఇవి చూడ తగ్గదీ, కని ఆరించడగ్గదీ రానేరాయి. వదిల దీన్ని చూచి భ్రాంతి పడి నట్లున్నది. నీవుబాదా చూచి నిజం తెలుసుకో. ఇంతకాలమైంది ఈ ప్రాంతానికి మనం వచ్చి. ఎప్పుడైనా ఇటువంటి లేళ్ళనుగానీ, ఇతర జంతువులనుగానీ చూచామా? నాకేమో అనుమానంగా వుంది. అనాలోచి తంగా లొంగిపోవడం ఏ పని చేయవద్దు. నా లోతు చేరే అరం లేదు. ఇది రాక్షసుని మాయా శరీరం. మీరు దాన్ని ఆరించవద్దని "చోత్రమే" అని హెచ్చరికగా పద్యం పఠించాడు.

నీల రేడిని తెచ్చి రాముని కోరుట

ఇంతలో దానికి భర్తను చేరవచ్చింది. "అగు మరదీ! నీకు మేలుద్దరం తప్ప లోకమంతా మాయా కల్పితంగానే కనపడుతుంది. స్వామి! నాకు అతికష్టమైన ఆన కలిగింది. లేచికిగా కొనివచ్చే మార్గం ఆలోచించండి. ఇక్కడ మనం ఉన్నంత కాలం దానిలో వివోచించవచ్చు. అపై అయోధ్యలో అంజనేయరాల్లో అలంకారంగా వుంచవచ్చు. మనం ఇంతకు పూర్వం ఈ అరణ్యంలో ఎన్ని వృథాపనులు చేసామో, ఇలాక హింస వానర భక్షక జంతుల శరీరం ఇంత శోచనీయమైనాగా వుంటుంది? విడిచిన సృష్టిలో దాన్ని వింతలను తీర్చించాడు తివా? ఆ వింతలన్నీ ఈ వింత మృగం ముందు వింత. అటు చూడండి. అది సంచలనమైన సృష్టి. నా వింత అందంగా, అందనందంగా కనపడుతోంది. ఆ అరుణానే అయితే, అందమైన సోకాంది. దానిని కట్టెలెచ్చి పరశాలకు వెలిగించండి. తోల్లి షూచినివ్వండిమండి. నా మనస్సును దాగా పొగుడుతుంది మురింపే కోసం దానికి మనస్సు అంగీకరించింది. ఇది రాక్షసుని అని వింతల ఆనందానించాలి: సృష్టిలో ఎన్ని వూహకందని పదార్థాలూ, జీవులూ లేవు? దీని తనువు బంగారం, వెండి, మణులవలె ప్రహళించడమే తదా అనుమానానికి కారణం; సౌందర్య శబ్ద సార్వత్రికం నిజంగా ప్రకృతి పట్లనే కదా జరిగేది. ఆ మాత సృష్టించే అమ్మకాలలో ఇది ఒకటి

ఎందుకు కాకూడదు ? నేనెన్నడు మిమ్ముల చేనికి నిర్బంధించలేదు. ఇప్పుడు కూడా నిర్బంధంలేదు. నాకు కలిగిన వ్యామోహం మీకు నివేదించాను. అవకాశం వుంటే సాచించండి, లేకుంటే చూడండి.

జనం అయోధ్యకు వెళ్ళగానే ఈ వింత జంతువును చూడటం కోసం, అర్హత, మరదళ్ళూ ఎంత పుచ్చాహవకారాలో మీరే యోచించండి. ఇది జీవంలో చిక్కిలే ఇంకెందు సంతోషించవలసిన విషయం చేరేమి వుంటుంది ? ఒకవేళ సజీవంగా సాక్ష్యం కాకపోతే దీని చర్మమైనా సాదించి తెండి. దానిని పచ్చికపై వదిలి ఉడోలయ రాంచుల్లో మీ ప్రక్కన అసీనులాలనై అనుష్ఠాన విధానంలో రోడ్డుకాను. తేవలం నేను కోరాని కాక మీకు కూడా ఆ మృగం ఆకర్షణ్యం గానూ, అమ్మితంగానూ వుండేనే చేయండి. నూతన వస్తువులపై ప్రాంతి పెంచు కొనటమే నాకు ప్రకృతి ప్రసాదించిన గుణం మంచి చెడ్డల గురించి మరి పట్టించుకొనం." అని విచి నిషేధాలలో పడిన భూనిస్తూ, ప్రణయించిస్తూ, మనోహరమైన గళ ఉత్పన్నాదగం భర్త భద్రాంకింపై చేరుస్తూ వదిలింది. సామిత్రి ప్రతి పక్కమైన హృదయ రంగుల అత్రుణ్ణిగా మోగి తెగింది. ఆగ్రహం కట్టలు తెంచుకుంది. అది మాతీమని మాయా రూపం వలనే కాని ఈ మూడు జంటగా చూసి చూడకుండా వుంది. కాలం తహితంగా హృదయం కీడును కంటిస్తోంది. అనుష్ఠానమేయమైన అమ్మ తి ఆహ్లాదమైంది. అధిగమించ కూడని అన్నమూర్తి అపవారిస్తోంది.

ఈ నిపక్కన సమయంలో చేరుతగా దాడు వచ్చిందై తెలుచిటాను దాని, మిమ్మలం దాడించుకుంటున్నై. "దర్శనీ నీ అరకు కారణం ఏమిది ?" 'అదే చెప్ప వచ్చాను. ఇంతమీకు అంగి, ఎలా ఒక యెత్తు. ప్రధాన భట్టం ప్రారంభం కాబోతున్నది. మారీమీకు మాయా మృగ రూపంలో మైథిలిని ఆకర్షించాడు. ఆమె రాముని పుచ్చాహవ ముస్తూంది. లక్ష్మణుని కోపం సీతరూపం కాలుస్తూంది. సామిత్రి నిషేధిస్తే జానకి కోరిక రాముడు తీర్చదేమో. అది నీ వల్లనే జరగాలి. అందుకే నీ కోసం వచ్చాను.' 'అయితే నన్నిప్పుడు ఏం చేయ మంటావు ?

రాముడిప్పుడు మానవ భావంతోనే ఉన్నాడు. ఆమె కోరిక తీర్చడానికి సంసిద్ధంగానే ఉన్నాడు. లక్ష్మణుడు గట్టిగా వారిస్తే అగిపోరాడని అనుమానంగా 'శుంకిః' 'సౌమిత్రిని సౌమ్యమూర్తిని చేయలేవా' ? 'అది నావల్ల కాదు. అదిని కను వాని ప్రసరించి నంకమేర లేకుంపుకేదాని, మాయకు చోటులేదు. రామునితోనే తీవ్రభావం ' యా మృగంపై కలిగిస్తాను. అన్న ఆజ్ఞను తమ్ముడు అంగీకరించడు. ఆరని నమ్మకంతోనే చాచాలు స్వయంబు చేస్తాడు. కార్యభంగం రానుందా చూస్తాను.' 'అబే నాకు కావాలంటే, ఇది అక్కర్లేదే కాదువక సాధ్యంకాదు. ఇంకా లోక విప్రచక్షులున్నారని. నమ్మకం చూపించడం నాకుచూడే రహస్యంగా నానగదైపోలే.' 'నీకా భయమర్కరలేదు. నృప్తి స్థితిలయాల నా లాపాలేక. ' దేవిమాడు. మీ జరుగుతుందో' అంటూ ఒక చియక తుద్రున లేచిపోయింది. రెండో చియక కొమ్మల చాచున కూర్చొని ఏం జరగబోతున్నదో గమనిస్తూంది.

శ్రీరాముడు సౌమిత్రిని సమాధాన పరుచుట

పరమానుభాగవతి, ప్రాచీత్యరి పయకుడిని రాముడు పర్వత కంఠరంబోకి చూశాడు. వాడన లోమాలా, రచ్చించిర శృంగాలూ, నీరజాప్రప్రభా, నక్షత్ర సముదాయం మెరిసినట్లు మెరిసే ఒడలిపై పొడలూ కలిగి విస్మయం కూర్చించా వింతలేటి. జానకి చెప్పినదానికి, ఈ లేడిపున్న పనికి సరిపోవటంతో రాముడుకూడా రాక్షస మృగంపై ఆశపడ్డాడు. 'చూచావుకదా తమ్ముడూలేటిని ? అద్భుతంగానూ, అశ్వరథంగానూ పండి ఆకర్షణీయమై ఆనలు పెంచుతున్నది. ఇంతకు పూర్వం చూడలేదు. ఇక ముందు చూడబోము. ఇంకాని నందన వనంలో కానీ, టడదని చైత్ర రథంలోకానీ, ఇంత వింత జరిక వున్నదని విన్నామా ? అందుకే అన్నీ వదలి పచ్చిన మీవదిన ఆశపడ్దా. దీని లోమాల ప్రతిలోమం నులోమంగా వున్నై. ఆవలిస్తే అగ్నికీటలాగా, మేఘంలో నుంచి మెరుపు వెడలినట్లు వదనంలోనుంచి నాయక వెలికి వస్తూంది. దీని మోము ఇంద్రనీలాన్ని ఎకనక్కమాడుతుంది. శంఖ ముత్యసమంగా దీని జతరంపుంది. ఈలేటికివి

అందాలివీ. నానరత్న స్థగితాంబూషణులెర మెరిసిపోయిన్న ఈ హరిణి రూపాన్ని చిలకించి నేనే మోహా పడుతుంటే అమాయక నీర అశపడటంలో అస్పృశ్యం ఏమీలేదు అమిషార్థంగానో, విని రార్థంగానో భిరణపడులు పుగాలను వధించుతాడు. చారుష్యయా, మణిహేమనినినినినిని అభేట రూపంలోనేరక అననీపరుల అరిస్తాడు. అర్థవాదులైనవారు ఏమిచార్థాలపై అసరో అటవీ చారులకారో, అర్థవాదులపేర్లైన దిట్టలుచూగా అ విచార్థాలను అర్థ్యం అంటారు. ఈ మనోహర పుగానిని ఏమిచార్థో చూడి ఏమి పుగానికి ఏమి పుగానితో, మృదుల పుగాని చేరనిర్మితం న్ని రుగీ ప్రాచురీ ప్రవేషిత రుగీ చర్మాల దీని చర్మాలకి అంకితమేమో నీవే చూచిచెప్పు. చారులతో ఈదేటి, ఈ చర్మంలో చెరిగే చెరిగిపోతూం రుప్పా రుచులేమాలని చెప్పుటానికి చేరే మృగాలు ఎక్కడవున్నై : అమె అంపటంలో అర్థంపుంది.

రాముడు మారీచుని మాయ రూపం ఐలే అవస్థంవధ్యమే అని చెప్పుట

అవనిజన్మస్థిలో కాక నీ బుద్ధిజలంతో చూచినా చూచిగ్రహణం కోసం పోవటం అవశ్యకర్తవ్యం. ఎందుకంటే: మారీచుడు ఈ రూపంతో మహర్షుల అహింస్తున్నాడనికదా అన్నాడు. అట్టిస్థితిలో వారికి అభయం ఇచ్చిననేను ఆ రక్తానుని చంపటం అవసరమని పేలే అనవలసిన పనిలేదు కదా : రావసులు దొరకని సమయంలో దేవుడువచ్చిన పృథివీపరులను చంపుతాడు. తనుక నేను పోక తప్పుడు. మాయామృగంకాకపోలే మైథిలి కోరిక తీరుతుంది. మాయామృగమే అయితే మరణించటంతో మహర్షుల సంతోషిస్తారు. పూర్వం ఈ దండకంలోనే కాకాని అనే రాక్షసుడు దేవన గాంసరూపంతో మునుల గర్భంలో ప్రవేశించి తేలువలె గర్భకుహరం చెరకుట్టి పగిల్చి చాచంగానే ఆ గాంసం అహారంగా స్వీకరించేవాడు. అవసానకాలం వాడికి రాగానే అగస్త్య గర్భంలో ప్రవేశించాడు. కొంత సేపటికి పూర్వంలాగా బయటకువచ్చే ప్రయత్నం చేస్తూఉండే, “ఓరీ బ్రహ్మ హంతకా : ఇంక ఎక్కడికిపోతావు : నిష్కారణంగా తపోధనుల చంపిన

పాపం నీవు అనుభవించనక్కరలేదా : “జీర్ణం జీర్ణం వాతాపి జీర్ణం” అన్నాడు. అన్నాడో లేదో అనుకుంటున్నప్పుడు అయిన గర్భంలో ఆరిగిపోయాడు. ఈ మృగం మృగం రాకపోతే వాతాపి వట్టిస గతే దీనికీ పట్టుతుంది. లేదని తెచ్చే ప్రయత్నంలో నేను వెళ్ళుతాను. మీ వదిన రక్షణధారం నీది. ఈమె మీదనే ముగ్ధప్రయత్నాలన్నీ ఆధారపడివున్నాయి. చిక్కిలే జీవంలో, చిక్కరపోతే చర్మంలో మృగాన్ని తెస్తాను. ఈనా ప్రయత్న విషయంలో శంకమాని, మీవదిన రక్షణ విషయంలో ప్రతిదీ శంకించు. మన అండ్రికి అస్త్రదూ, మనకు పూజనీయదూ, దృఢనమ్మకం అయిన పక్షి-జాతి జటాయువు సీమరోడుగా వుంటాడు. ఇంకవిశ్లేషించి నీకు చెప్పనవసరం లేదు. కర్తవ్యనిర్వహణ దీక్షలో నేనే నీవుకదా. పోయి వెంటనే వస్తాను జాగ్రత్త” అని చెప్పాడు.

శ్రీరాముడు మాయామృగం కోసం పోవుట

అన్న చెప్పిన మాటలు అలవించిన సౌమిత్రి పువసనగా భగ్నాడే కానీ, పశ్చాత్తాపం చూపించలేదు. రాముడు, శరవచనాదీవాలు వరించి మృగం సంచరించే స్థలాన్ని చేరటానికి ప్రయత్నించాడు. పర్వతాలలో జరిగిన శంకవర్తనం మోరీమీద గుర్తించాడు. ఇది లేని వాచిత్యమును తీర్చాడు. రాముడు కోపవర్తమా తీర్చవైతే రావటం చూడటం చిక్కిన ప్రయోగంలేదని చింతించాడు. “జీర్ణవాతాలో చిక్కిలే నీకు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యం నశించి, చిరకాలం అంధంలోనే జీవించాలి. అప్పుడు తాపిని చోరన భరించు. చిన్ను నిష్కారంగా నిండింది. మృత్యు ముఖం ముగ్ధము ప్రోషిత రావణుడు దావడు. చిక్కరపోతే ఎక్కడోన్నా ఒక్కటాణంగా చూసుకు కొంటాడు. రాముడు సర్గాడు చూడక సూరకాణి. మొదటిదానికన్నా రెండవది యుక్తంగా ఉంది. ద్రుతికినన్నాళ్ళు శరలో ఉండితం, సాచించవలసిన కార్యవ్యర్థం రావటం చప్ప వేలే ప్రయోజనం ఏమీలేదు. సజీవంగా ఆ బాధ భరించటం స్వేచ్ఛాచార్యుడైన తనకు చావుక్రిందనే ఉంది. తమక రెండవ మార్గం అనునవిస్తాను. శ్రీరాముణ్ణి చూరంచేస్తాను. కట్టుబడని నాపైశ్రమించిన రాముడు ప్రతి

వారంగా బాధప్రయోగం చేస్తాడు. కావగానే చస్తాను. చచ్చేముందు సీత, లక్ష్మణుడు వినేలాగా ఆశ్రయించి మరీ చస్తాను. సీత మరణించి చచ్చక రామునికై పంపుతుంది. లక్ష్మణుడు పెద్దకాల నాటగానే రాముడు సీతా పహారణం చేస్తాడు. కొలదికాలంలోనే చస్తాడు. చచ్చి చనివ్వకే చస్తాడు," అని చర్చనా నరవిష్ణువుల విలోకించి, రాముడు చేతువైచి కొలది గుండెల వరగా చెట్టనందులో చొరబడ్డాడు.

రాముడు సాక్షాత్తుగా లేడితిరిగే చోటికి చేరుకున్నాడు. చేరు బిడ్డగా మొగంపెట్టింపుడు చేగంగాపోయి పట్టుకొనబోయే సరికి తింక పారిపోయింది. రాముడు విచారపెన్నావాడు. చేరువకువచ్చి, కూరం నడగిరి, చిగురులు కొరికి, పూరిచేసి, మంచక్కోకలసి, అనానర్థంగా పున్నట్లు నడించి. చేయిచావగానే చొక్కించి. తనమేని కాంటి ఒక్కసారి ఒళ్ళుబుర్ర మెరిపించి, ఆకరించి, అలయించి, కలరించి, రామంపెంచి, చెయ్యిరిక్కించి, గ్రీసించిక్కించి, స్వజాతిమృగాన్ని చూచినట్లు, చానికొసం పోతున్నట్లు నడించి. నయనించి, చిర్రచిర్ర రీతులతో శ్రీరామునికి శ్రమకలగకుండా, ఆశ్రమానికి చూరమై పోతున్నాననే ఆలోచన రాకుండా. కూరమేలు కూరం చూడూమృగా రాముణ్ణి కొనిపోయింది రాముడు కూడ ఇదంతా తింక సహజగుణంగానే తలచి. ఓప్పుతో, నేప్పుతో, సజీవంగా కొనిపోయి మైకిరి మనసు కంటిప చేయాలనే సంకల్పంతో వెన్నంటు తున్నాడేకాని, శ్రమకలుగుతున్నదనే భావంచెంతకు రావీయలేదు. వచ్చిన చోటికేనచ్చి, పోయినచోటికేపోయి, చూచిన చానినేచూచి అలసిచచ్చిరకగా రాముడు దగ్గరగావున్న రావూల వృక్షంసీకలో నిలుచున్నాడు చూయేరేడి మంచులోనేరీ తలకుక్కుమన్నది. పూర్తిగా రాజపుడు దస్సిపోయాడు. ప్రాణంతో మృగాన్ని పట్టటం సావ్యంకాదన్నభావం గుర్తించింది. వెంటనే లేడికాకున్నా చర్యమైనా తెండన్న జానకీమాట గురుతు వచ్చింది.

అభావంరాగానే రామునిహస్తం అప్రయత్నంగా కోదండాన్నిఅందు కుంది. ఆవెంటనే అనికటహరిణం, "శమ్ముకిరురించివంచింది. ఆటమడించి, మిక్కిలి తటమడించి. మోసగించి. జేరించి, సర్వం సడలించి, కాంతం వెడలించి, మాయరోముంచి, ఆళను ఆకర్షణలో తేరించి, మించిన

దూరానికి కొనివచ్చిందన్న రలపుకూడ వచ్చింది. వెంటాడుతున్న రాముడు వెనుకనే అగినట్లు గుర్తించిన వంశనామృగం మందలో నుంచి మళ్ళీ పచ్చికబయలులో తచ్చాడజొచ్చింది. రాముడు దాన్ని చూచాడు. దిక్కిలిగా అలసివున్నాడు. చాహం తీవ్రంగా ఉంది. మారంగా చూచా వచ్చాడు. ఇక పట్టుకునే ప్రయత్నం ఫలించదనే నిశ్చయానికి వచ్చాడు. ధనువును నజ్యంచేసి, మృగాన్ని లక్షించాడు. మూలము అదిగమనించాడు. మరణం అనన్యమైందని మనస్సు నిగ్రహించాడు. రాను ముందు నిర్ణయించుకున్నప్రకారం చేయటానికి సిద్ధపడ్డాడు. మనసులో రామనామం రలుస్తూ, పైకి ప్రహరణం చెప్పే వాడుకేక పేయటానికి సంకల్పించేశాడు. చంగుచంగున చూచుతూ, తన చూయావిద్యా కొశలమంతా ప్రదర్శిస్తూ సమీపించి దూరమవుతూ, కొంత కాలక్షేపంచేశాడు. రాముడు మాత్రం కాయకదల్చలేదు. శరంచాపంలోనికి తొడగటం, మృగానికి తాటటం, చచ్చి నేలపైపడటం జరిగింది.

హాసీరా ! హాలత్మదా ! అంటూ అరచి మారీచుడు
మరణించుట

పూర్వం విశ్వామిత్ర సవనరక్షణ సమయంలో నిగ్రహించాడేదాని, మారీచుణ్ణి సుదాహువలె చంపలేదు. "ఈనాడు మృగరూపంలో ఉన్న తనకు నిజంగా మరణం చేయబడుతున్నా"దని తగలంగానే, లోపల "రామా, రామా, రామా" అని ముహూర్తం అంది, దిగ్గజ రాముని కంఠ స్వరంలాగానే, "హాసీరా ! హాలత్మదా !" అని అహియ సమయంలో అరచినట్లు అరచి అరయోజనం పైకిఎగిరి అపనిపైపడి ప్రాణాలు విడిచాడు. ఆ చూయావి మరణ వేళ అరచిన అరుహ, రాముని వాడు భజన స్పందనం యుగ పత్రికయ (బకే సమయం) గా జరిగింది. శరప్రయోగానంతరం రాముడు తిరిగి ఉన్నచోటికి చేరాడు. అక్కడ వింతగొల్పిన మృగంలేదు. హేమమాలి, హేమభూషణుడూ, చిత్రకేయూర మండిరముజుడూ, శర్వరావుదేహుడూ, రక్తనిహంగుడూ, దాణయత్తపార్శ్వభాగుడూ, మహాదంఘ్రిడూ, శీతరలదేష్టనాసుడూ

అయిన మొర రాక్షసుడు కనుపించాడు. అతని ప్రక్కభాగంలోనే రాక్షసుడు ప్రయుక్తశరం నాటిపుంటి. సీతావరి, ఆ దృశ్యం చూచి నిర్భాంతపడ్డాడు. సౌమిత్రి పొందిన శంక సత్యమే అయింది. ఆ క్షణమే మైథిలిపై మనసు పరుగుతీసింది. “లక్ష్మణుడు చెప్పిన మాటేమిట ఈ రాక్షసుడే అయి ఉంటాడు. నీడు మరణసమయంలో అరచిన అరుపు భార్య సోదరుని విని ఉంటారు. “ఏమి కీడు జరిగిందో” అని అడుగుతూ పుంటారు. నేను అలస్యం చేయకుండా పర్వతాలను పోవాలి. ఏ అనర్థం రాముని చేరుచుంటే చాలా దూరం వచ్చాను” అని అనుకుంటూ, “మరొక లేడిని చంపి కంసం నేకరించి భయనంచేహాలతో రాముని పర్వతాలను పయనించాడు.

సీత సౌమిత్రిని రామునికి తోడుపడ హమ్మని చెప్పుట

పర్వతాలలో సీత రామునిరాక అలస్యమైనకొద్దీ కలవరపడసాగింది. గిరికందరంలోకి చూసింది. రాముడుగానీ, మృగంగానీ కానరాలేదు. తనూ తనూ మోచి గుండెలు దడదడకొట్టుకుంటున్నట్లు. ఆ సమయంలోనే మారీచుని చావుకేర మైథిలికి వినిపించింది. ఒక్కసారి సీతా ప్రతిమలాగా అయిపోయింది. నోటరడి అరిచింది. తనువు కంపించింది. ఏటా పెగలక బలవంతంగా సౌమిత్రిని “మరదీ” అని పిలిచింది. అటులతో “మరదీ! మీ అన్నగారి అర్చనాచరిత్ర విన్నావు గదా. నాకు భీతి కలుగుతుంది. ఇంకా ఇక్కడ నిలుచున్నా వెంటనే శరణాపహరణమై అగ్రజుని తోడుపడ అవసరం లేదునున్నావా? అనుకోటి అయినను అడ్డగించి ఉంటుంది. నీ సాయితో పిలిచివుంటాడు. త్వరగా పో. ఆ దృశ్యం విన్నాక ఇంక వరకు ఇక్కడ నిలుచున్నావు? అలస్యం అయితే అక్కడ ఏం కీడు మూడుంటో” అని అంగలాల్ని రామానుజునివంక వేడిగా చూడసాగింది.

లక్ష్మణునిపై సీత కోపించి పయనింపుట

సీత ఎంత దెగ్గరిల్లినా లక్ష్మణుడు పర్వతంవరకే వలించలేదు. మారు మారు పలకలేదు. ఉన్నచోటనే ఉన్నాడు. ఆ నిర్విచారస్థితి చూచినకొద్దీ

భూదాతకు ఒడలు ముండసాగింది. ఉలకక, పలుకక చెల్లంకొట్టినాయి పరె నున్న లక్ష్మణుని చురచుక చూస్తూ, “ఏమయ్యా : లక్ష్మణా ! అన్న కష్టమయంలో పుండి ఎలుగెత్తి పేరుపెట్టి పరిస్తే కూడ ఎనుదోరుపై వరం కురిసినట్లు పట్టపట్టనట్లున్నావు. ఇప్పుటి స్థితిలో నీవు మిత్రాకృతిలో ఇన్నే శత్రువుగా కనబడుతున్నావు. దుష్కాముడా ! ఆయన నీకు చేసిన అవకాశం ఏమిటి ? కాళ్ళపై పడి ఏడుస్తుంటే, కనికరంతో కానకు వెంటి పెట్టుకుని దాచటమే నా ఆహ్వానం ; నాకంటే నిన్నుదికంగా ప్రేమించటమే తప్పదు ; నయంచదుదా : నీ నడక తెలుసుకున్నానులే. నా ఆత్మేకుని మరణం అంతరంగంలో ఆరించావు. కాకపోతే చాలు కదవదే ? లేక నా కోసం ? కావచ్చు. అందుచేతనే అన్న ఆశ్రయనం విని కూడ గ్రుడ్ల పుగించి గుఱకలు మ్రొగుతున్నావు. ఆయన కపాయం సంభవిస్తే నన్నిక్కడ రక్షిస్తావా : నీవు అడవికి వచ్చింది అన్న కోసం ? నాకోసమా ? అగ్రజుని కొరకైతే వివర్తనలో చిక్కినచేత రోడ్డుకక విలాసంగా తీవించ గలవా : నా కోసమైతే ఆయన లేక నేనుంటానా ?

చిన్ననాటినుంచి చేసిన చెలిమికి నీవిచ్చే ఫలితం ఇదేనా : నీవంటే ఆభేద బుద్ధితోనే కనా మహారి ఇచ్చిన సర్వాత్మవిద్య నీ కిచ్చింది. నా ఎడవాలైనా ఒకచే ఒప్పుకోసునేమోకాని నీ ఎడబాటు సహించలేదే. నాల్గు గడియాల కాలంలో నీలో ఇంత చూర్పు ఎలా వచ్చింది ? ఈ మొండికనం ఏమిటి : ఎంత మొత్తుకున్నా వినిపించుకోవెందుకు : నీ యీ చుట్టవర్యను గూర్చి ఏమనుకోవాలో తోచవద్దం లేదు. ఇప్పుటి నీ చుట్టవర్యమేమిదో దాచుకుందా చెప్పు. అది విన్నమివట నేను ఆలోచించుకుంటాను. అంతే కాని నీ మోసం నేను సహించలేను” అని అన్నది.

జానకీకి లక్ష్మణుడు సమాధానం చెప్పటం

“ఎందుకమ్మా వదినా ! ఇంత భయం ? నా అన్నకోసమైతే అది అనవసరం. నా అన్నసంగతి నాకు తెలిసినంత నీకు తెలియదు. నీకు తెలిసినంతవరకు చాలు నా అన్న అజేయుడని. ఇవరసుర్యంగం నీ వెరుగు దువు. పరకురాముని గర్వభంగం నీకు తెలుసు. పచ్చాల్లువేల కరకు

రక్కసుల ఖరదూషణ త్రికులతో నాల్గ గడియలకాలంతో వాటిని ఇంటికి రాపురానికి వంపటం వీపు చూచాడు. అప్పుడే సహాయకోరినా అన్న, వీ పతి ఇప్పుడు ఆరుదై ఆర్థిస్తాడా? నన్ను గూర్చి వీవన్న మాటలు కొన్ని విశం. నానా, అన్నయో భేషం లేదు. నే వచ్చింది అన్నకోసమే. ఇంతెవరి నిమిత్తమూ కాదు. నా అన్నకు ఆపకారం జరిగితే ప్రకృతి యధాతథంగా వుండదు. రత్న : ఖద్రులైన రక్కసులే కాదు, మూడు లోరాలు ఎత్తివచ్చినా నీ అన్న చేతిలో కోడందం వున్నందువలన భయం లేదు. ఆయన చేతివాదం వంగించటానికి వనమేవ్వబడే అవసరించాలె. అంతేకాని సామాన్య జీవులకు సావ్యంకాదు. అమ్మా : వదినా : నామాట నమ్ము. వృధా భయాన్ని పొందకు. అతిశ్రమకాలంలో పోయిన పని తుదముట్టింది పర్వతాలకు రాగలదు. ఇప్పుడేమి ప్రమాదం వచ్చిందని ఇంత కలవరపడటానికి : వీపు వీన్ను రంతస్వరం చూ అన్నది కానేకాదు. ఖరారులు చచ్చినప్పటినుండి రాక్షసులు మనపై కచ్చపట్టి వున్నాడు. ఇక్కడ అన్న లేక, నేను లేక వీర్లు ఒంటరిగా వుంటే ముప్పు రప్పక వస్తుంది. అన్నిటికంటే అన్న అజ్ఞ నాకు పారించవలసిన పరమప్రకరం. ఆయన వెళ్ళాకా నిన్ను అప్పగించి చెప్పిన మాటలు నీవు విన్నావు కదా ఇంత నిన్ను రుచి నేను ఎలా పోరాడు : ఆనలు అంత అవసర మేమి వచ్చింది : రాక్షసులుకా కాదుకాదు. అన్న కంఠస్థునిని అనుకరించి ఎవడో ఈ లేకపెట్టి వుంటాడు. కాని, నల్లపరాక్రముడైన నా అన్న రాదుకూడా. క్రం విన్నునే పెట్టివుండకూ, పెట్టకు కూడ. నీవు నిమ్మగింది విచారించు. అపార్థాలకు ఆపకారం ఇవ్వకు అని సామంత్రి కారంతో దానికి మాటలకు సమాధానం చెప్పాడు.

హద్దుమీరి అవనిజ అధిక ప్రసంగం చేయుట

ఆ మాటలు నీరు ఆగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్లుయినదేకాని జలం చల్లినట్లుగా కాలేదు. ఏ భావం పొందవద్దని జితేంద్రియుడు. నిష్కామి, నిర్వృదుడు నిరంజనా హెచ్చరించాడో ఆ భావమే ఆమెలో అవతరించింది. చెట్టు చెడు సమయానికి కుక్కమూరి పించెలు జ్వరకవని అనుభవజ్ఞులైన

ఎమెస్కో వచన రామాయణం

వారన్న హక్తి జాబిలో సార్థకం పొందించి చాచు పదిమూడేండ్ల కాలం ముడి సేవలో మైమరిచి నుఖించిన చైచిలి, అన్నసేవకై తన లోకిక నుభాన్ని ర్యాగంచేసి లక్షకష్టాలు పడుతున్న సౌమిత్రిని, అన్న పి టు మరాది లన్నిలో చూడుటకైన వెనుదీయని లక్ష్మణుని సేవ శంకిస్తున్నదంటే అది అపరాధని స్వభావమనలో, అనుభవకాలం ప్రేరేపణ అనలో తోచటందేటు నీ మనస్సు అనే నిష్పరాధికి లక్ష్యణుని సర్వి భాషణం అనే పిర్కుముక్తి సొరటంతోచే చెడభావం అనే నిష్పరవ్వ లేచి అనుభవకాలం అనే హుడిలో పడి అందుకుండి దనలో సేవకు విమెక్కింది పేంపి నుండించి. జనరుని బిడ్డగా, కౌసల్యకోడలుగా రాముని సతా కాకి సాహస్య శ్రీవలె రోజుతూ, ముక్కుపుటలు చలించగా, పెద్దపులు రింపింపా. చెక్కులు పర్రవలంగ, బొమ్మలు ముడిపడగా, తోచి త్రొక్కిన కలనానివలె మరడిని మాపులతో కాదుస్తూ;

టీ పయహీనా : స్మశంసా : అనార్యా : హంతరా : వందరా : సత్కులపాంసనా. ఏదని ప్రేరేతున్నావు? రాముడతేయదట రావచ్చును. అనినీ మాత్రం తోడు అవసరిమందిదా నా భర్త మరణం వీకు కావాలి. కావాలి కనుకనే రింపింపండి జరుగుతున్న నా భర్త కష్టపాలు వీకు చీమ తట్టినంతానైనా చాచి రింపించలేదు ఇది అశ్చర్యకరమనిన విషయ మేమీ కా . చాయాదులు ట్రాణచ్చన్నకుపాల్లాగా, గోముఖవ్యాఘ్రాల్లా నుకటేపురైన సోపిరిల నాకనన్ని నిరీక్షించుతూ వీలాగే పుంటారు. (ఇక్కడ వార్మికి మహర్షి హృదయం లగాడిం. పరిమ భక్తుడైన తిరుణ్ణి లక్ష్యణుడు అనుమానించాడు. అన్నింటి సౌమిత్రిని సేవలను అనుమానించింది. చక్రిరా రోమలో సేవను రాముడు అనుమానించాడు. అవతార పురుషుడైన రాముణ్ణి లోకం అనుమానించింది. ఇక అనుమానరహితంగా జీవించే ప్రాణ ప్రకృతిలో పుంటుందా: దీనికి వివరణం కథలోనే వుంది.)

సీతై సేవేవచ్చావో: తై కేయి కొడుకు నిన్ను పంపాదో: ఈ మాయా వేషం దేనికివోవా: వచ్చేవాడివి భార్యనువడిలి ఒంటరిగా ఎండుకు వచ్చావు: నాభర్తకు నమయ విధితలచివస్తే ఆపద సమయంలో ఆడుకుంటానికిపోవా:

వీవు నాకోసమే వచ్చావు. "ఇటువంటి నడుము ఏనాటికైనా రాదా" అని ఇన్నాపూకాచి, వేచివున్నావు. వీవు ఆశించినట్లే ఆయన అక్కడ చిక్కుపడ్డాడు. ఇక్కడ నేను చిక్కుపడ్డాను. నేటితో నీ నైజగుణం ఎటువంటిదో తేలిపోయింది. వీవుకావీ, కైక కొడుకుకావీ, నన్ను కన్నెత్తి చూడగలవా; కామాంధుడా; పాపీ, కృతఘ్న! అక్కడ ఆయన అపదలో పడితే ఇక్కడ వీవు "అన్నచాట దాట"నంటూ వంక పెట్టుకుని పుంటావా; ఆయన లేని క్షణంలో నేనూ లేను. మిమ్ముల, నేనా; ప్రాణానిని బాపించటానికి ఎన్ని గుండెలున్నవిరామీకు; చూడు వీవుపోకపోతే ఇప్పుడే మరణిస్తాను," అని అన్నది. "ఏనాడైతే వివేక బుద్ధి."

అక్కయిడు సీతపై కోపించి రామునితడవ పోవుట

సీత నోటి చెంట ఒక్కతెలియక వస్తున్న స్రుతి అక్షరం పరమ మం శుద్ధమైన సామిత్రి రక్త ప్రసరణాన్ని పుడికించి తీవ్రం చేస్తున్నది. చావుకాయంలో అగ్నివర్షకాలు బ్రద్దలవుతున్నవి. "ఇంతటి సీతభావం నవ్వంటే సంజాతకు ఎందుకు కలిగింది? ఇన్నిదుర్మార్గులు ఆపివూ వెళ్ళావ్రకటిస్తున్నది; ఈమె రాజవత్నీ, జనకపుత్రీ ఆయన సీతయేనా; ఆ సంప్రదాయ సంస్కృత సంస్కారాలు ఏమైనవి? ఇది భర్తపై నిజమైన అనురాగ జనితమేనా; త్రిలోక కంటకులైన దానవుల యుగముట్టించిన కోపందపాటికి ఏహృదయచే అపాయం ఈమె శంకించింది; నాలో ఏం నైచ్చ్యప్రవృత్తి కనుపించింది. పరమేశ్వరా, ఇది ఏమివరీక్ష; తన అజ్ఞానం వల్ల తనకేరక తను ఇంటి అంగూరుస్తున్న భర్తకెంతపాలు రానుందో పూహించనైనా పూహించదేమి; రుణులతో చుట్టూ, చెప్పినా గ్రహించ దేమి; ఇప్పుటికే నాహృదయం స్థాయి తప్పింది. ఈమె నా అరాచకై చానికి సహాయం చానికి కనుక బ్రతికి పోయింది ప్రవృత్తి నా జంగా లభించినగుణాలు ప్రాణి కోటికి వివేకం పెంచలేవు. నీటికి ఎదురీటులు అనుక్షణం వివక్షదా బుద్ధితో సాళవ భయాన్ని ప్రతిఘటిస్తూ పరకర్మం వైపు ప్రయాణించారి. అంతేకాని కూపస్త మందూకం లాగా అదేలోప మనుకుంటూ అక్కడేవుండి అక్కడే చావకుండా జ్ఞానభాగం పున్న మానవ మేధ వివేక వంతంగా ప్రవర్తించారి; కావీ, ఈ దుర్భాష లేదు; ఈ దుర్బుద్ధి

ఏమిటి? ఇప్పుడు నేనేంచేయాలి? ఈమె మూర్ఖతకు నా అన్నను ముఖంపాలు చేయాలా? ఈమె కఠినవాక్యాలు వింటూ ఇక్కడనేనుండాలా? అని ఆలోచిస్తున్న సౌమిత్రి బుద్ధిని మనస్సు బలంగా ఎదుర్కొన్నది.

“లక్ష్మణా. నీవు ఇచ్చెకుడవు. సుక్షత్రియుడవు. నాతిగల బ్రహ్మచారివి. ఇంద్రియజేతవు. మనసా. వాచా, కర్మదా, సీతారాములకు సర్వం దారపోస్తున్న ద్యౌగమూర్తివి. విశుద్ధశీల సంపన్నుడవు. అన్నింటికీ స్పృహతో విధి హద్దులేర్పరిచాడు. సద్గుణుడు. సతనంతవరకే అనుభవించటంలో ఆనందం ఉంది. నీవడిన నీవట్ల హద్దు దాటింది. ఎన్నివిధాల చూచినా ఈమె ఉపవ్యాధి. సీతాజన్యం ఈనియమాలి క్రమబంధేసిన జానకిలో పరివర్తనం పశ్చాత్తాపం తేలేదు. నీవుకూడ పరుష వాక్యాలతో, ఎతిపాడుపులతో. తీవ్రంగా మందలించి నీ దర్శం నిర్వర్తించు. “వజ్రం వజ్రేనభివ్యతే.” సందేహించకు. ఈమెలోని యోగ్యత నీ ప్రేమరాధకుడైన అన్నభార్య కావటం ఒక్కటే. అదికూడ ఆత్మాభిమానం దెబ్బతినకుండా ఉన్నంతవరకే. ఇప్పుడీమె సీతాభిమానం పైనే అడుగుపెట్టి అపమ విందింది. “ప్రాణం దాపి పరిత్యజ్య మానమేవాధి రక్షతి. కూరిపోయిన అభిమానాన్ని మళ్ళికూడ తీసుకో” అని. మనఃప్రతిఘటనతో లక్ష్మణుడు అపాదమస్తకం కంపించాడు. పౌరుషభావాన్ని బలవంతంగా ఆకర్షించాడు. జీవితకావ్యం అంతరించగవేశాడు. పౌరుష భాగమే కనుపించింది కానీ. పరుష భాషణ భాగం కనుపించలేదు. తన తీక్షణస్పృహతో సీత పర్కినవాక్యాలను పఠించాడు. అప్పుడతనే ఆమె పై ప్రయోగించటానికి ఉన్నట్లుదైనాడు.

మమిపావని, శాంత స్వరూపిణి, మహాయోగిని అయిన సుమిత్ర కోపాహీన వచనంతో, కాషాయాంబర ధారణంతో, ఇషమాలంకృత సాటి లలంతో, స్వాతితివర్ణకణంలతో హృదయంలో సాక్షాత్కరించింది. మానసికంగా కొడుకు చేసిన ప్రదామం అందుకొంది. “శాంతించునాయనా! శాంతించు. “హింసద్వి జనకాత్మజాం” అని హెచ్చరించి అంతర్ధానమైంది. తతోర నిద్రా ముద్రిత. దూరలళయన. పరమ సుకుమారి, దాహ్యాశీత, సంస్థారహిత. హృత్విక భర్తపాపిద్యయం స్ఫురిస్తూ, “శాంతిశాంతిశాంతి:” అన్నట్లు హృదయం గుర్తించింది. మనస్సు తన ఇంద్రజాల శక్తిని పుషనం

హరించుకున్నది. సామితి మళ్ళీ శాంతమూర్తి అయినాడు. కావున కమ్మిన బుద్ధి చక్కగా లాడింది. పద్మపత్రాలవంటి కన్నుల్లోనుంచి జాలిముత్యాల వలె నీటిబొట్లు నేలపై టపటప పడగా శిరం వంచి నమస్కరించాడు. “తల్లీ! నీమాటలకు బదులాడటం నాయభిమతంబాదు. నాకు అన్నచేపుడు. నీవాయన గేస్తురాలవు కాన దేవతవు. నీపట్టులు ముక్తిచ్చేద కాదై నా, మనస్సు ప్రతి ముంస్తున్నా, కష్టకాలం ఎదురు చూస్తున్నా, నీ నిందను సహిస్తున్నాను. స్వార్థం అల్పమైనప్పుడే బాధ్యుల నరిక్రమించే శ్రీస్తవధావం, అది అభిరాధిక మైనప్పుడు అని గమ్యం ఏమిటో ఏవటి దోషపడదు. అందుకే “నారీహృదయం సమర్థం” అన్నాడు. అది ప్రసంగం, అపార్థకల్పన, అయితే అతిసాహస్య భర్తం.

ఏముక్క చక్క ఉర్చించుచుటా, చంచలాత్మికతా, భేదచారిణులూ, ప్రసారస్వభావులూ అతివలు. సాంఘిక భర్తంలోకల్పించిన ప్రత్యేకస్థానాన్ని షిజంలో వివరించి వినియోగించుకోగలరు. ఇందులో ఒకరినొకరు విడిచిపెట్టేవలసివచ్చేమున్నది? ప్రకృతి నిర్మాణ మట్టికి. “మమతిష్ఠతి వాచిమోషితం, హృదిహాలాగలమేవకేవలమ్.”

అంతా : ఓర్వవంటి నన్నూ, తమ్ముడు దరకుట్టి పరుషవాక్యాలతో బాధించాడు. ఆ మాటలు చెరిలో కర్రు కార్చి పెట్టినట్లున్నై. ఇక నేను సహించలేను. నీ నన్నిధానంలో నిమిషంచూచా నిద్రవలేను. ముసలవాడి నైన నేననిన మాటలూ, కోపనవై అందుకు నీవు నన్నన్న మాటలూ సాక్షిహతులై వనేవరులు వింటురు గాక. పారే చిర్యాభర్యాలు నిర్ణయించు కుంటురు గాక. అకాయకుడనై, అగ్రవాణ్ణా పరిపాలనాబద్ధచేస్తున్నార నైన నన్ను నిష్కారముగా నిపుకొద్దులాడిన పాపఫలం త్వరలోనే నీ వినుకవింపనున్నావు. తల్లీ! నీకు నన్నీ. ఈ వనదేవతలు నిన్ను రక్షింతు గాక. ఇప్పుడే అన్నపున్న ప్రదేశానికి అడుగుతున్నాను. నిర్దిష్టంగా నా హృదయం జోధిస్తుంది. నిమిషాలు దుష్టంగా కల్పిస్తున్నై. తిరిగి అన్నతోవచ్చి నిన్ను చూడగలనోలేనో,” అని చివర మాట పూర్తిచేయకముందే సీత భోజనం ఏమిటూ, ఎక్కెక్క పెడుతూ, “నీవు : మక్కాద్దూ : ఎంత మమరివ్రతగానినీ : ప్రకృతంగా పోతూ

పరోక్షంగా నాకు పీతులు బోధిస్తున్నావా ; విషమైనా తింటాను; గోరమిలో నైనా పడతాను; కంఠానికి పురినైనా వేసుకుంటాను. నిప్పుల్లోనైనా చూకు తాను. రాని, పరపుడుమని కామవాంఛతో కన్నెత్తి చూడకపోవటమే కాదు కాలివేలితో కూడ స్పృశించను," అంటూ గుండెలు కొట్టుకుంటూ, అటు ఇటు పరుగెత్తుతూ, ఏడుస్తూ, తిడుతూ జానకి భయానక దృశ్యం ప్రదర్శిస్తున్నా, వందిప తల ఎత్తక ఓదార్పు మఱియ పొమ్మి చెప్పి నా, చెప్పినకొద్దీ పుగ్రురాలవుతున్నదే కాని యుక్తాయుక్తాలు పరిశీలించటంలేదు. ఇంకా మోరంగా చూపించసాగింది. అన్న మాట చాటలేక, ఎదిన కాటుకూతలు వినలేక, కర్తవ్యం తోచక, అథోముఖుడై నమస్కరించి, బలవంతాన భవిష్యం నెట్టగా, విడి లేక పొమ్మి సీతను బంధరిగా పర్ణకాలలో విడిచి వెళ్ళాడు.

కామయోధుని యెత్తిగా పూరులు

మహాయుద్ధంలో శత్రుమర్కేద్యంగా నిర్మించిన రక్షణవలయంలో పార్శ్వభంగం జరిగి ప్రవేశార్హత కలగగానే పరివంధి సంతోషించినంతగా సీతను లక్ష్మణుడు విడిచివెళ్ళగానే పంక్తిముఖుడు సంతోషించాడు. సీతా పహారడానికి పూహం అలోచించాడు. ఇంకలో చదువుకొన్న పండి పరిస్థితి గమనిస్తున్న చిరుత ప్రక్కన పూర్వం వచ్చిపోయిన చిరుత మళ్ళీ వచ్చి వారింది. అంతవరకూ కార్యవిఘ్నం అవుతుందేమోయని కంఠం పడుతున్న చిరుత, పోయిన చిరుత రాగానే ఎక్కడలేని పుల్లాసాన్ని తానే పొందింది. కళ్ళతో కృతజ్ఞతలు తెల్పింది. నీ కోసమే వేదివున్నా నన్నట్లు సంతేరించింది. అందులో ఒక చిరుత—

ఇందుడు :- “తల్లీ ! మహామాయా ! దేవలోకమంతా నీకు ఋణపడి పంపి. వజ్రనంకల్పం గల ముగ్గురిలో సామరస్యం చావకుండా నహజంగా కార్యం సాధించావు. ఈ పని నీకే సామ్యమయింది. “మహామాయా దీరత్యయా” అని పెద్దలు ఇందుకే అన్నారు.

మహామాయ :- సురసార్వభౌమ ! ఇక మీ కల్పిత నాటకం, నిర్విఘ్నంగా నిర్దిరోధంగా, వేగవంతంగా సాగిపోతుంది. ప్రతినియకుడైన

పంక్తి కంఠుడు రంగంలో ప్రవేశింపబోతున్నాడు. పంచసంఘంలో మొదటిది వీజనంబి ప్రవర్తింపబోతుంది. నీవు సూత్రభారుడవుగా, నేను నటిగా. నామకగా నటిస్తాను.

ఇంద్రుడు :- తల్లీ ! నీవు కలదుకుంటే కానిచేయుంది : కాని. నాకొక సంశయం వుంది. దానికి సర్వశక్తువాని నీవా : అతినికృష్ణమైన నీ బలు మరణిని ఎలాగనగరిగింది. అతిపి పిలా నహించాడు : నీరను విడిచివచ్చిన తమ్ముట్టి రాముడు నహిస్తావా : ఎక్కికిరక్కడ ఎన్ని క్లిష్ట సమస్యలున్నై.

మహామాయ :- చేవవటి : నీ సందేహం లోపసందేహం. అతిగావు కనుక అంతర్భం చెప్పావిను నృష్టిలో జీవకోరి రెంటుగా విభజించబడి నంది. శ్రీపుష్ప శబ్దసంకేతం అది. పురుషశబ్దంలో నృజనాత్మక చైరన్యం, పారుష్యం. బరిష్టర, పుష్టితా మొదలైన గుణసముదాయం చాత్రమేపుంది. శ్రీశబ్దం అనుభావన్నిటికి మూలభూతమైన త్రిగుణాలకు సంకేతం. సర్వరూప మోగుణాలను తెలిపేందుకే సకారరహితక దాక ఈ కారంగా "శ్రీ" అని సాధించాడు. అందుకే ఈ కారం విష్ణుడూ శ్రీలింగమే. పురుషుడు కేవలం వీజభూతుడు. నృష్టి నిర్వాణమంతా శ్రీ గర్భగోళంలోనే సాగుచుంది. అతే నా రూపం. లోకానికి అది అవ్యక్తం. మానవశక్తిలో చైతన్యశక్తిని సాధింప వచ్చు. నీర మనవరూపంగా నహి నుస్కారపరితా పుట్టింది. అందుకే నా కేతుని కేక విన్నవెంటనే "అట్లు అవదలో వున్నాను. వెంటనే లోకు పొ"మ్మంది. ఇంతవరకేది లోకసహజం. అంతవరకే అమె పూత్రునా. అదైతంబా నేనామెలో వుంది ప్రవర్తించింది. భూతావేశంలో ఆసాద్యి రావ్యాదు సాక్యం కావటం లేదా : అదే ఇది. అమె ఆ విధంగా అందున్నానన్న జ్ఞానం అప్పుడామెలో లేదు. అక్షుణుడు మిన్నువిరిగి పైగవడినా అన్న మాటకు భంగం రాసియదు. ఆ సమయంలో అరుది చేయ కరిగింది అంతకంటే పేరేమీ లేదు. ఆ ప్రయోగంతోనే అతడు

వెళ్ళాడు. ఇక సామిత్రి ఎలా దాన్ని సహించాడో చెప్పరా ఏమ. అశని చూడయ్యేరంలో మూడుమూర్తులన్నై. తల్లి, భార్య, అన్న. అతనికి పుక్కిలింకడా కోడం వచ్చింది తల్లి, భార్య దాన్ని నిరోధించి శ్రవన్నుట్టి చేశారు. నేను పూర్వీకలక్ష్యములు కోలేదుకూ వారిని కేరలేను. వారు అభ్యాప్తిక శక్తితో నన్ను చాచి వారు.

ఇంద్ర :- అవును. నీవును ఇంద్రుని కొన్ని రహస్యాలు చెబుచున్నాను. చివరకు నీవే సత్యమైనప్పుడు నీవు సామిత్రి రాముని రాముడు వాడోనైనా అంగీకరిస్తాడు. ఇక నెలవ ?

మాయ :- తేజావా. అవును. ఆ సమయపుక్షం పొంది పున్న చెవరో చెబుచున్నాను ?

ఇంద్ర :- తెలియకే రాముడు. కాదని న్యరించి యతి మాతా. అవసరమైనప్పుడు మళ్ళీ దర్శిస్తాను నేను ముందు రాదోయే పాత్రల సంపద్యం చేస్తాను "

అది ఇంద్రుడు అదృష్టమైనాడు ము. మాయవాది తిరోహిత అయింది పర్వతాలవైపు పస్తున్న యిది ఇప్పుడు పదిరలలా, ఇరవై చేతులా లేచి కర్నాటకదాలు లేచి. రాంచనవస్త్రాలు లేపు. పున్నర కాయం లే ఉద్గారణం చేసే ఉత్తమ హస్తంలో జపచూరి పుంది వామహస్తంలో కమండలం, ఉత్తరలో తింక చర్మం పున్నై. రలాదింలో బాహువుల్లో, వెక్షిస్థలంలో విహారి ముద్రలు పున్నై. రిం ప్రదేశంనుంచి మోర్యావరకు రాషామస్త్రం కట్టించి వెనుకను మడిచి దోపదడి పుంది. చిన్నగోడుగు తలపై పుంది రాళ్ళకు సాఫకోప్పు పున్నై. రామలక్ష్యణ కూన్యమైన పర్వతాల వివాకర నివాసాలు లేని సంస్కలవలె పున్నది. రాక్షస యతి రాముతో దూరమై రోహిణిదాయదోయే గ్రహంలాగా పురుష్టితో పర్వతాల చేరదోయాడు. ఆ భూతాహారుని రాకతో చెట్లకొమ్మలు కదల లేదు. గాలి ఎక్కిదా మెదిలలేదు. నిరంతరం వేగం పారే గోదావరి,

క్రూరుడు నవ్యానూపం చాత్మనటికి భయపడి మెల్లగా పారబోయిరి. అసురవతి యతిహావంతో భృగుత్పన్నరూపంగా గోచరించెను.

“భర్త దూరీకాలకు పోయి ఇంటివరికి రాలేదే, తోడుపోయిన సౌమిత్రి సరాలంలో ఆయన చేయిలు చేరాడో లేదో,” అని సూర్యుని భయాలతో వాడు పోనన చాచి చూస్తూ, దిట్టగా నిట్టూర్పులు విడుస్తూ అరవీరగా వస్తూ మైథిలిని వాచియును అల్లంబు చూచాన చూచాడు. “అరిగినదియూ, బొట్టులదా, ఈమె సొంతరొట్టి గురించి ఏమెప్పుడు? నా చెల్లెలు చెప్పినట్లు ఈమె చక్కదనం చూపవలసిందే. ఈమె పురులు అంభరారం పడుస్తుందే ఈమె సన్నెలు చెన్నెలు పడుస్తున్నై. ఈమె వదనం రలువరాయణి తీరిస్తే, ఈమె పక్షికాలు బర్కవజంట బాడుస్తున్నై ఈమె నేత్రాలు సారంగాణంబురుందే. ఈమె వాకి నమెగిల పెంచు తుంది. ఈమె పూరుపులు అరవిరందాలై వ్రాలురుందే, ఈమె యానం కలువై చెలంగుతుంది. యృతి నహితమైన మిశ్రుని విశిష్టం పరమా రించి, అద్వైతంలో రహించి చెల్లె రావసామిమంగా ఈమె సొంతరొట్టి కిన్నులవంటి చేస్తూంది. ఓహో! రమ్మలు నేత్రాలకు పెంచుములు. తనదుడుడుడుజులమైన ప్రభులమ్ములు. నడులు పిగిగీతమ్ములు. నఖాలకంటి వృక్షయే రుండిమ్ములు. నిశ్చలంగా వన్న ఈమె శరీరకాంతి చూచి శంపాలర చరిస్తూంది. ఈమె తేచావాన్ని చూచి జలవరం చెల్లాచెదిలొ తుంది. ఈమె సువనస్థవదనం చూచి చంద్రుడు జీటిస్తున్నారు. ఈమె వికవీరనేత్రాలు చూచి అంబుజాలు మురుగుడుతున్నై. సుస్థిరంగా ఈమె పురోజాలు చూచిదిగురో చక్రవారయపారిపోతున్నై. ఈమె అడరాన్ని చూచి పండిన బొందవంటి నేల పడుతుంది,” అని చాచిస్తూ నడిచాడు.

రావయిదు యతి దేషంతో సీతకడకు వచ్చుట

పచ్చం చేతిలోరేసి వచ్చలాగా పర్ణకాలను ప్రకాశంప చేస్తూ, అశ్ర మంతరంలో అసినపైయున్న సీతను నమిపించాడు. నమిపించగానే పలిస్తూపున్న వేదమంత్రాన్ని అడి, “సుమంగళీ! భర్తపై అరిగి ఏరాంత వానం ఆరింది వచ్చిన పార్శ్వరివా? లక్ష్మివా? కారతివా? రోకంలో ఎందరిదో

చూచాను. వారంతా నీకు చెలికత్తెలుగా వుండి వూడిగం చేయటానికి వనికి వస్తారు. పింహం లోక భయంకరంగా వుండికూడా నీ కౌనుగా చేరి మనక కాంచింది. కాలాహి విషం కలిగికూడా నీ వేటిని కూడి నవ్వురు పెంచుకుంది. ఏనుగు పెద్ద శరీరం వుండికూడా నీ గమనంలో దాగి వ్యాతి అర్థించింది. లేడి చంచల నేత్రాలు కలదైకూడా నీ చూపుగా చూరి నుతి పాత్రమైంది. ఓహో హో! మృగాలే నిన్నాశ్రయించి చిరకీర్తి నార్జిస్తే, నీ సర్వాంగాలను పురుషుడే ఆశ్రయిస్తే అతని అవృష్టం అందుతుందా వార్యాలకు?

వనవాటి సెలయేటిలో మునిగి ఆడుకున్న పూతీవవరె సున్నది నీ ఒడద. మెరపు కన్నుల పిరుమల్లపై నడయాడే రాదుమొగిలు వరె నీ జడ పున్నది. కలుములజవరాలు కలుగు గుల్మాలపై పూసిన గోళంవలె పున్నది నీ శరీర పరిమళం. అతిగా వర్ణింపటం అవస్తుంది. నిజంగా నీవు మదన కోదంత నిర్మల సురదానివి. ఇంత సాంవిర్య రాశి. ఇంత సుమనోరవి, ఒక్కచానివే ఈ అమల కొంపలో వుండటం చూస్తే నాకు పెర్రెత్తుతుంది. కోతులు, కొండముచ్చులు, పులులు, చిరుకలు, సింహులు, పిలుగులు, తోడేళ్ళు వట్టంగా రిరుగుచుండే ఈ ప్రదేశంలో నీవు భయం లేకుండా ఎలా పున్నావు? మువించిన ఏనుగులు మందలు కట్టి రిరుగుచుండై. వాటి ఘోరకాలరూ. పున్నవ వినివాలరూ పురుషులే వీరిల్లుతారు. నీవు ఇంక గొంతు లేకుండా సంవరింపటం చూస్తే కాలి వేస్తుంది. నువ్వు ఎవరిదానవు? ఏకాంతంగా ఎంకకు పున్నావు? అయ్యేయ్యో! మానవాళనులైన రాక్షసులు చూచూ వేషపాదులై స్వేచ్ఛగా తిరుగుతుంటారు. దారి దృష్టిలో పడితే ఎంత అపాయం వస్తుందో నీకు తెలియదు. నీ విషయం వివరంగా చెప్పు. చేతనైన సాయం చేస్తాను. నిన్ను చూస్తే ఎందుకో నాకు నిర్వ్యాజ కరుణ కలుగుతుంది. ఈ ఆశ్రమ నిర్మాదాన్ని చూస్తే నువ్వు సభర్తృకంగా ఇక్కడ రావురం చేస్తున్నట్లే కనుపిస్తుంది. ఆయన ఆహార సంపాదనార్థం ఆడవిలోకి వెళ్ళాడా? అని సహజ రావసివలెనే ఆమెను అడిగాడు. నీక కూడ శంకింపకుండగనే గృహిణీ భర్త తప్పుర అయింది.

మాయా యతిని జానకి సత్కరించుట

“యదీశ్రేష్ఠా ఇదిగో విరూపాక్షః. దీనిపై అసంఖ్య కందు. ఇదిగో. అర్జుణం ఇదే వాద్యం. ఇవే మధురఫలములు. ఎనిమిదిర అరగించండి.” అని మనః భార్యకంఠా మాయా యతిని సత్కరించింది. ఆమె ఒంటరితనం, మమర వాద్యం, మనోహర సౌందర్యం, రావణుని గంగవెరులెత్తిస్తున్నై. మనసు రంధ్రాన్నేషణం చేస్తున్నది. అత్యనాశనం కోసం ఆమెను అపహరించింది. ఆమె విధి ప్రేరేపిస్తుంది. జానకి యతిని బ్రాహ్మిణీ అడవికి పోయిన సోదరులు తిరిగి రాలేదన్న ఆరాటంతో దిక్కులు పరికించి, శాన్యమార్గాన్ని, నిశ్చలంగా ఉన్న వృక్షాలను చూచి దీర్ఘంగా నిశ్చలించుతూ ఉంది. ఆ యోగజేహు అకాశి యతి ప్రభువైన విషయం ముప్పులాగా, “యథార్థం చెప్పటం, మానవం.” అని కొంత చింతించి “ఉన్నట్టెక్కడు చెప్పటమే యుక్తం అనతర్థం ఎరికిలే శంకించి శంకించవచ్చు అయినా అన్యథ దోషం నిష్కారణంగా పొందటం దేనికని ఎక్కింది, సంక్షిప్తంగా తనంత చెప్పసాగింది.

మాయా యతికి సీత తన వృత్తాంతం చెప్పటం

ఆర్యా మిథిలాపతి అయిన జనకుడు నా తండ్రి. నా పేరు సీత. మీరు కేసు రియూజర్ నా భర్తయే శ్రీరాముడు వివాహ సంకరం సర్వ సాధ్యంతో పన్నెండేళ్లు అయ్యా. మాది ఒంట గడిపాను. పద మూడో ఏడు వానో పతి రాజ్యాధిపేత నిమిత్తం మామారు ప్రయత్నం చేశారు నమిస్త సంభారాలు. చతుస్సముద్ర ముద్రలమైన భూమిందంభో గం ప్రసిద్ధ పుచ్చాల్లీ సేకరించారు వాద్యం గల నా మూడో తల్లి కైకమ్మ, వార్త చెప్పవచ్చిన వృద్ధ భర్తను పోకిరించి. నా నామని పన్నెండు గేంట్లు ఆరణ్య వాసిగా, తన కుమారుడైన భరిజని ప్రభువుగా చేయమని రెండు పరాయి కోరింది. ఆ కోరికలు చెల్లించకపోతే, అన్నం, నీరూ ముట్టక అనుభవ విరుతాని హరం చేసింది. దానికి మామగారు తత్తుల్యా ర్థం ఇస్తాను. ఇది మానుమని ఎంత చేసినా ఆ ముల్లలు అయిన మొర

అరికించలేదు. పట్టిన పట్టు విడువలేదు. అప్పటికి నా పతికి ఇరవై అయి దేండ్లు, నాకప్పుడు పద్దెనిమిది ఏండ్లు. (పెండ్లినాటికి రామునికి పన్నెండు, సీతకు ఆరు వత్సరాలు. అయోధ్యలో రాజ్యం పన్నెండేళ్ళు.) మహానుభావుడూ, భరణిషోర్తముడూ, అయిన నా స్వామికి, రాజువద్దై చూడు అభిషేకం అందించాడు. చిన్నత్ర పిరిపించి వరాల విషయం చెప్పింది. జనకుని సత్య వాక్య పరిణామనిగా చేయటం కోసం నా స్వామి నాతోటాకి వసవైన వ్రతం తీర్చి ఈ వనానికి వచ్చాడు. చూలో నా పతి పై చూలేయడైన (రెండవ తల్లి దిద్దడు) లక్ష్మణుడు, పరమ యోగుడు. అన్ని విధాల అన్నయంతరించాడు, అన్ని సేవా కంక్షలో అడుగుదెంచాడు.

నావతి తాపనభావా తర్పించు. ఒరులకు ఇస్తాడేరాని వాళ్ళచేత పుచ్చుకోదు. అయిన ఎప్పుడూ ఋతభాషణుడే కాని, అన్యర భాషణుడూరాదు. ఇటువంటి అనియత నద్దుల సంపన్నునికు అర్థాగిన్నెండుకు నేనెంతో ఆనందిస్తూంటాను. కొలదికాలం పురిక్కడ నిలిస్తే సోదరు సహితంగా వారు వస్తారు. వారు మిమ్మల్ని ఎంతో భక్తి గౌరవాలతో స్మరిస్తారు." అని జానకిదేవుని నే చూశాను. మరణించినసంగతి మనస్సుకు వచ్చి "తానిక జాగుచేయటం తగ"దని నిశ్చయించిన రావణుడు పరిసరాలను పరికించాడు. రామలక్ష్మణులు వస్తున్న జాడ కనిపించలేదు. ఇంతలో సీత "యశోద్రా, తమ గోత్రనామాలు ఏమిటి? ఎక్కినవానం? ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చారు? దయలో నెలవిస్తే వింటాను," అని ప్రాచేయ భార్యకంగా ప్రశ్నించింది.

రావణుడు రన్నెరింగించి సీతను దుర్భాషలాడుట

తన రాకను గూర్చి రానై పరుకవలసిన సమయంలో అశ్రయ త్నంగా సీత ప్రశ్నలలో చేరిన అవకాశాన్ని రావణుడు పురిస్కరించు కుని, కర్కశ తతోర రామ వ్యాపార వచన రచనా నైపుణ్యంతో, స్వీయ కుంఠల వర గర్వంతో "ఓ సీతా! ఎవనిపేరు ఉచ్చరిస్తే పసిబద్ధలు పాలు త్రాగరో, అన్నేదులూ, అనిమిషులు, అమరులు ఐన ముప్పెముడు కోట్ల దేవతలు, స్వేదులూ, నిమిషులు, మర్త్యులు అప్పారో, ఎవడు పన్నాల్లా లోకాలలో పున్న రాక్షస సంతతికి రాజో, ఎవడు బ్రహ్మవంశ సంజాతుడో

ఎవడు పొంస్తుడో వాడేవీడు. వీడే రావణుడు. వీరుకూడా కుట్రం కలుగు గాక. వీ పరోక్షంలో నీ సాంధ్యార్థాన్ని కూర్చి విని, వినిపిస్తుడు చూచాను. ఇదివరకు ఎండరినో సుందరీమణుల అపహరించి తెచ్చి హోడుగా అతను (మన్మథుడు) సుఖం అనుభవించాడు. ఇంకెవరో ఇందు వచనలు నా పరాక్రమ భ్యాతి భోగాల నాటించి కమంత రాముగా వచ్చి నన్నులించి రాము సుఖిస్తున్నాటి. నన్ను విన్నవాడి. ఇప్పుడు కన్నవాడి వారిలో పొందిన సుఖం అభిమానించుచున్నది. నీవు నాకు దేవేంద్రై, వారించున్నీ పాలించు. శత్రు భయంకరంగా నమ్ముచు మమ్మంలో పున్న లంకలో పర్వతంపైన నా నగరం వుంది. అది యముడు ప్రత్యేకంగా నాకై విక్రిందియిచ్చిన నగరం. లోకంలో దానికి అతే సాటి. నన్నేరి. రాక్షసలోకానికి రాణివై, దైవం ఇచ్చిన నీ సాంధ్యార్థ్య ఊపికం చిన్యం చేసుకో. నా నవ శక్తితో విర్యాలు మైన అయోధ్యా నగర సౌభాగ్య సాంధ్యార్థ్య సంపదలకే మురిసిపోతున్న నీవు, దైవీ మానుష శక్తులు తెలిసి కడస్సులో సాదించి. సాహస పరాక్రమాలులతో సంపన్నం చేసిన లంకా నగరం చూస్తే, మళ్ళీ అయోధ్య మాట లలపెట్టగలవా? అక్కడ పున్న భర్తూ హర్యాణునూ, సుందర కందర సంద నాలనూ. చారు చూటిత్యి ఊర్త సంగోధిరాలైన సాధ పీఠాలనూ, లంకా వృక్ష గుర్తు సుండిరాలైన, విచక్షణ కంఠ విరచితా హృద్ధాలైన, యువ యువతీ జాత్యంగాన సంవారధాడదాడల్లిరాలైన, దేవలంపండించే విహారప్రదేశాలనూ చూస్తూ, దైవీ కేచివదే జంబారలో చూడముచ్చట గొప్పీ జలమంత్రాల నానుకున్నట్లున్నందిన స్వామికళామిర్దిలమీదనన్నానుకొని నీకు ప్రకృతి సౌందర్యానికి సాదరించే ప్రకృత్యయోగం నీకు ప్రసాదిస్తాను. నీ ఆహ్వాన్య సాంధ్యార్థ్యానికి ఈ లంకపురం కపురం ఎంత చూడ్రం లగడం. రక్షం జంగారంలో దానించినటు రామంలో దానిస్తుంది." అంటూ పుచ్చేకుగా లేచి ముందుకు పోసుకుంటాడు.

రావణుని సీత నిందించుట

నద్యరా సంస్కారాలు దూరంచేసి, లజ్జాభీమానాలు ఉజ్జగించి, కేవల రాక్షసభావంతో రావణుడు పలికిన పలుకులు ముదకులవలె చెప్పు

మారటంతో, సీత అడుపింహివలె రుషాదేశరాలై, కృణీకారణవలతో
 కాయతని తీజ్ఞపాంగవీక్షణాలతో నిట్టనిలుచునా దహిస్తూ, ఓరీ :
 జేద్రుదా : ఏం ప్రేమతున్నావో ఎరుగుదువా ? నీవు రావసినవి అహ్వనించి
 నందుకు, అర్పించినందుకు కృణిజ్జతకు మారుగా ఇంకకృతఘ్నురదవృతావా
 నీచుదా : నీ యావాగురల చిక్కిన మందభాగ్యలవంబిదానననుకున్నావా
 నేను? పరర్థంలాగా అడచుదూ, అంబుధివలె అజోబ్ధుదూ, అయిన
 శ్రీరాముని నానతిగా రా : నువ్రతను సీతను. శ్రీమహిల లక్ష్మణుదూ,
 అవక్రపరాక్రమవిక్రమదూ, నిర్వికపీరజమప్రతేజుదూ అయిన రమువంశ
 భూషణుడు రామచంద్రుడు నా భర్త. నేను రామానువ్రతనైన సీతను.
 నరసింహుదూ, నంబాననాపితశైర్మవంతుదూ. తేజోమహిరభుజపజ్జుదూ
 అయిన దాశరథి నా బృహదేశుడు. రామానువ్రతనైన నేను సీతను.
 సౌందర్యజితమన్మదుదూ, కుండిరవచాక్షుదూ, సుక్షత్రియుదూ, జితేంద్రి
 యుదూ, వియమపాలకుదూ. సర్వపరాక్రమదూ, గాధేయనననరక్షు
 దక్షుదూ, ఉరదూపదాని రాత్రింపర కంఠవియంతనుదూ అయిన కాకుత్స్థ
 ముక్తాహారతరళం నా జీవిక భాగస్వామి. నేను-నేను - నేను - రామాను
 వ్రతను. రాక్షసాహు : సీతను.

అన్యదుర్లభనూ, పింహిసలయిన నన్ను నక్కచ్చు నీవు కోరేవాడవా?
 సూర్యగోళంవంటి నన్ను స్పృశించే అర్హత నీకు ఉందా? రామవల్మీకి
 వాదించిన ఫలం ఇప్పుడే కాంచగలవు. నిష్కరజురాకుపితహార్యక్ష
 డిండ్రికనుపీక సాహపింతువా? గూరపాశ్రేష్ఠ కళోర చందాహతిలో
 కాంకూటం లేనినుకున్నావా? కుణిజరశ్రేష్ఠుడైన మందరాన్ని ఆరచేర
 పగులగొట్టగలవా? దాశరథి జ్యేష్ఠుని అర్చనల్నిని దావించి బ్రహ్మకు రాక
 పడుతున్నావా? విషం మ్రింగి బ్రదికటం, సూదులతో కన్నులు పొడుచుకుని
 చూడటం, మెడకు బండ ట్టులని అంబుధిని అవిగమించటం. సూర్యవంశ
 మణి శ్రీరాముని అర్థాంగిని ఆశించి సుభింపటం స్పష్టిలో జరిగే పనిరావరా
 డి రావ్యా : కాలాయనసూత్రాలపై మొగ్గలుచేస్తే విమరుతుందో, మందే
 మంటను గుడ్డలో ముడిస్తే విమరుతుందో, కత్తివాడరను నాలుకతో నాకీలే
 విమరుతుందో, నన్నాశించితే అదే అవుతుంది. సూర్యచంద్రాగ్నులను

గుప్పిరి పట్టటంవంటిదిగా నన్ను పట్టటం భావించు సింహానికి, నక్కకూ, నముద్రానికి చవిటి పడియకూ, వైసలేయినకూ పిచ్చుకకూ, ఏనుగకూ ఎలుకకూ, నెమలికి కోడికి, నురనడికి, కొండవాగుకూ, హరిక సాగందిక సుమానికి, అడవి పూచినకూ ఎంత అంతరమో అంత అంతరం నాభరత్తకూ వీకూ ఉంది. నీసం బంగారం కాదు. గద్ద రాజహంస కాదు. గాడిద గుర్రం కాదు. కాకి కోకిల కాదు. రాజును గురువుండు గాను. రాక్షసాధము దెప్పుకూ రాముడు కాదు. హరిహరభండనపాండితీమందనుడు రాముడు కోరుకపోణియై నా దండ నుండిగా నేను నజలను రాక అబల నని ఆశించటం మృచ్ఛపైను స్థిగా భావించి ప్రేమించటం. నా భర్త లేడని పరాగవానికి సాహసిస్తావో లోగవడిన నేయినపుతాను. నీ వంశ నాశనం చేస్తాను." అని గర్జిస్తూ నీచ భర్త రామికి వారాహతర్కవలె కంపించిపో నుంది. నా యారాపనుచామే తొలుతను సోదరుడు తోడురా శ్రీరాముడు వచ్చే చేకని నమ్మించాడు. ఇంక కాలహరణం కూడదనుచున్నాడు.

రావణుడు సీతకు తన స్వరూపమును చూపి భయోక్తులు పలుకుట

పాలిభాగంలో భ్రుకుచి ముడిపడగా, చుట్టర కలోర వాక్యాలతో పంక్తిముఖుడు వింశతిసేత్రాలలో విస్ఫులింగాలు వెదజల్లుతూ, "ఓసీ! సీతా! మానవీ! నన్నేమనుకున్నావు? శంకరునిమిత్రుడైన యక్షేణుడు నాకు అగ్రజాడు. నేను చిశకుచుట్ట. నా కేడి రావణుడింటాడు. నీవు చెప్పిన మృచ్ఛదే నేనుగా భావించి గుండ గంధర్వ యక్షములు పారిపోతారు. కారణంతరంగా కుడేరుడు నాతో కలహించి నంది చేసుకున్నాడు. నా భయంతో అంబానగరం స్వాధీనం చేసి మంచికొండకు ప్రయాణంకట్టాడు. అతని కామగమైన పుష్పకవిమానం నా విహారార్థం బలాత్కారంగా గ్రహించాను. నా రాక వింటే వానవాచి దిక్పాలకులు అడలి, వడకి, నడలి, తడబడి మునుముందుగా కోరినవన్నీచేకూర్చి నేదించవస్తారు. నేనున్నచోట గాలి వీచదు. అగ్ని మందదు. వేడివెలుగు చల్లనవుతాడు. నేను నడచిన

మేర అతుకూడా చెట్లలో అల్లాడడు. మహావేగవతులైన నదులు మందంగా ప్రవహిస్తాయి.

కూరులూ, బీరరాదులూ, అయిన రారాసిమూకలు నన్ను సేవిస్తున్నాయి. సాంఘికవ్యవస్థగా, అంబరమంబివ్రాహరసంకీర్ణంగా, కేరసప్రవాహాల శక్తివ్యూహము విదీర్ణంగా, ఉష్ణభరకరితురగసింహవాప్రవాహనాదులతో, చక్ర, వైదుర్య, నీల, గోమేధి, పుష్కరాగ, మరకత, పాటిర్య, ముర్త, ప్రవాహసంకీర్ణబోధావిరిరిత రోరవాదులతో, సర్వర్థసంప్రాపిత సుమ భంధారభూరహుహరితావరిమందన విహువనాలతో, సర్వవస్తు సంధార సంకల్పప్రదినాలతో, నిరంతరానుదోల్పాహ సంకరద్ధానవదుల సురులమైన నాలంబా ద్వీపాన్ని, సీతా దర్శించి ధన్యపూగా, అచ్చటి బోగాలను ముగిసి, తిరిగి సుర నర సౌఖ్యాంశోసం ఇంక పరిరపించుచు. మరణించే సానపడితో ఏం సుఖపడరావు? అమరుడైన దళగ్రీవుని అరివై అనంతరాలం అఖంబ సుధాన్ని అనుభవించు. నీ భర్త మాత్రమం చెప్పావు. నావిక్రమం నేను చెప్పరా విను. ఈశ్వరుడు వసింకే వెండికొండ నా దుఃఖంద దండికై గడగడలాడింది. అష్టదిగ్బాములు నా హైమ పింహననారి ఎక్కే సోపానాలైనారు. స్వర్గమర్త్య పాఠశాల నా సార్వభౌమర్థం అంగీకరించి సామంతులగా ప్రాదురుతున్నాయి. గ్రహాంధరయానం చేశాను. సంక్రాంతి వాసోహం అనిపించాను. ఎండరెక్కినా బోలు కల్పించే రామసంకారకర్మిగల పుష్కరవిహారం సాధించి గోరాలోకాలలో నిరాకుంఠంగా విహరిస్తాను. ఇంకటి నేను ఏకైక పరిరపించి అరిస్తే, ఆడదాని నీ దురు వాసుడై అక్కరకైన పెద్దవాడును రాజ్యప్రభుడై చేరిత రంధ్రీ మాటల రంధ్రాన్ని అకలికి వచ్చిన నీ ముగడు ఒక పువ్వుమధేరా అనినె నీవు అల్లాడిరాదా? ఇప్పుడు రిరస్కరించి, ముందు కోరిస్తావు. చేతులు కారికరచ్చార ఆసులతో శ్రమోజన మేమిది? పురూర పెట్టి ప్రథమంలో పాదంలో నిన్ని, రమణి ఏప్సిన పూర్వకీ లాగే నీవూ అపురావు. చదుర్కుట ప్రసాదిత వరణాలతో, నిరంతరార్థ లింగార్చనా మంత్రపరనాధ్యగంతో, వీరిహోక్తప్రతిహాన చక్షవవనంతో, ఏకనమయ బహు విధాత్ర శత్రుచారణా సంకలనా నమర్థవిశతిమజంతో, దృశ్యాదృశ్య

ప్రకటిత రామసంవాద సంపద్రహరూపదనై ప్రతిబుధించి నిలిస్తే, రాముడూ గీమనూ ఎక్కడ వుంటాడు; ఏమవుతాడు; తానుగా చేరవచ్చిన మేదునగాన్ని తన్నుకోకు. కల్పవృక్షం పెరిగిపో నిలిస్తే, కామ్యవర్షా లకు వారడవుల పట్టకు. అనురక్తపై అంగీకరించినా, అగ్రహంతో తిరస్కరించినా, నీ అవహరణం తప్పదు. ఏమంటావు; ఇష్టంగా రావటం ఇద్దరికీ జేషుం" అన్నారు.

సీత రావణుని నిందించుట

చెనువెంటనే జానకి రోషదీక్షణకారయ్యై, "ఏమిరా రాక్షసా! నీవు యజ్ఞుని తమ్ముడవా; పాంస్తుడవా; చీఫీ. యలవనంకో గంజాయి మొక్కవలె ఆ మనుజుల తపస్వికి నీవెలా పుట్టావు; యక్షగుహ్యగణేశుడైన భనపతికి నీవు సోదరుడవెలా అయినావు; అయిన తమ్ముడనని చెప్పి పిగ్గు విడిచి అనంస్కార కాల్యానికి ఎంచుకు రలపడ్డావు; ఇంత సీతరాముకుష్ఠ, ఇంతవిచేకపీడుణ్ణి, ఇంతఅల్పముపుష్టప్రభువుగాచేసుకున్న రాక్షసులు పాపం! సమూహంగాచస్తారు. అది ఇదిచేకాననీ, అంతవాదను, ఇంతవాదననీ, ప్రగల్భాని వత్తావు. నిన్ను చూస్తే జాలి కిడుగుచూపి. అంత ప్రయోజనములే నీవైతే, యక్కవలె దొడ్డివారిని ఈ ప్రచేకం చేరినీ; గడియకాలం కాలు నియవద్రోక్కి నిలుపు. నా భర్త వస్తాడు. కార్యం సాదిస్తావో, కాదని పురానికి ప్రమాణిస్తావో ఇప్పుడే లేచుమంది. నా పతపేయ ఉచ్చరించగావే నీ శరీరం చెరుకులు త్రమ్ముతున్నై. ఈపాటికేనా ఇంత విక్రపిగుతున్నావు; పాలోమని గ్రహించి ఇంద్ర వద్రాహతి జీవించగలవేమోరాని, రామ పత్నిని చూచింది రాక్షసా! బ్రతుకేపు. ఇది ముహూర్తకి సత్యం. రామ దాశం ప్రతిరోత చూస్తాం. నీవు నా అభ్యుష్టం చుంకి కాలేమి. నీ అభ్యుష్టం చుంకి ఇక్కడకు వచ్చావు. చేతేమం నీ చుకడాన్ని నీవే విధ్తం చేసుకుంటున్నావు. నీ చితికి నీవే నివృంధించుకుంటున్నావు. సన్నిపాత జ్వరాదురు బావు నడుమంలో తనవారిని. పెనవారిని భేషం తెలియక, అవ ప్రంశంగా ప్రవర్తించినట్లు నీవు ప్రవర్తిస్తున్నావు. భయమైన నా చూచుచు తాగినవానికి చాలి కనబడనట్లు వ్యామోహితుడవైన నీకు విచేకం వుండదు."

వీ! వృక్షం తలకెక్కవు, అని నీక నిందిస్తుంటే, చకవచనుడు ఆ మాటల సహించలేక, వింశతి నేత్రాలు వింశతి కొలిమి తిత్తులు కాగా, చక భుజాలపై ఓక భుజాలతో చరుస్తూ, "ఓసీ! నీలా! నా యతివేషం చూచి, ఇదే నా చూడమని అంది వాగుచున్నావు. పర్వతాలను వెళిలించి అలలాచమంటావా! మృత్యుచేరను తెచ్చి నీ ముందర వడచేసి ఈర్ష్యమంటావా! హి మాటలాన్ని గుప్పితో గ్రుద్ది పగులగొట్టి పిండి చేయడమంటావా! సూర్య గళునాన్ని నిరోధించడమంటావా! సాగరాలలోని నీకంతా త్రాగడమంటావా! నన్ను చూస్తావా! చూచి నహస్తావా! ఇదిగో నన్ను తేలిపార చూచు" అంటూ నవ్వుచూపాన్ని చాల్చాడు.

నిలుచున్న సామిలో మాయా తపి మాయమై, పసి తలలతో, ఇరు ము చేతులతో, రక్తస్పర్శిత చేమరులకలాలతో, వెన్నెల తీగలవలె వెంగే యిల్లొక పీకంతో, ఆహార ప్రసాదం సురాలలో, బహుముఖ నామాల గలిగి, అస్త్ర శస్త్రాలతో, రక్తవర్షం గల శక్తు పస్తాలతో, రక్తవర్షం గల నేత్రాలతో, విహార రేఖలతో వెలుగుచున్న గగన్తలాలతో, నమమనసు పెట్టుకున్న బంగారు పదికలోనుండి పారిలలం పరచా పున్న, వజ్ర నన్ని భద్ర, చేమ చుండంతో మెరిసే ఒడంతో, పసి పుష్పరాలు పరచ లేగినంత విహారమైన మమ రొమ్ముతో రావణునిక ప్రభువైన రావణుని నిల్చాడు. అలాంటి చూచిన నీరు విస్మయంతో పొందినట్లు అచేరిన అయింది. రావణుని "నీలా! చూచావా నన్ను! నాని ప్రగల్భాలో, యధార్థాలో ఇప్పుడు చెప్తు. నిజంగా నీకు నీరుగుతున్నది. ఈ సచరాచర జగత్తునంతా బయింది వీ చుటాల రుచిస్తాను. నలదేహించుకు. ఇంత నన్నలయించుకు. కోపం రేకెత్తించుకు. ప్రహరల్లాపితు ప్రేరేపించుకు. ఏమి చూచి ఆ ఇరుపమాని విడువలేకున్నావు! యోధ్యలో నీ యా సుఖమెట్టలేక, తండ్రి అడ్డు బాట రావంటూ నెవ పెట్టి నిన్ను నట్టవదిరి పెట్టమని వచ్చాడు. కమ్మని లిండి, కంటికి నిద్రా, లేచిందా రుచిని లోలో కాపురం పెట్టి, ఆశక్తరను బదుననేం దురు మునివేషం చేసి కాలం గడుపుతూ నిర్వృత్తి నీ నవృత్తి పాడుష పంతువని, పరమ భృ నముచసి చురి భయమెచుచున్నావా! ఒక మాటాడా డిల చిందినంత మూలాన, సర్వలోక విద్రావణుడైన రావణుని కూర

చంపగంధని త్రాంతి పడుచున్నావేమో నేను అతేముకను. నాకు, చేప దానన యక్ష గుహ్య గుంధర్వాది దేవతలచే గానీ, మృగశైల రాననామల చేతగానీ పమరంలో చాస్తే లేవనీ, అట్టి వరం వున్నవనీ నీవు తెలియుచు చాటోలు. నేను సంతోషించి విరమించను. చివర చరణ చూస్తాను.

సీతా ప హ ర డం

నీ మగనితో నాకు వగ వుంది. మా ఇరువురి లాభోష్ణం కొంది కాలంలోనే నీవు చూస్తావు. అవకాశం లభించినప్పుడు అనమరలగా యుద్ధం ఏండును ఎది ఏ సమయంలో ఎలా చేయాలో నాకు తెలుసు. నీవు తగినచట్టే నేనే కాని అల్ప బాసపుడైన రాముడెన్నోటి కాదు. చాచావుగా నా నిజహృదయం. ఇరావతియా, నానా పోరక ఏమి వున్నదో నీచే చెప్పు. నాకంటే సమర్థుడంటే నన్నే ప్రభువుగా రాక్షసలోకం ఏం నీ చేతులకే పెరిచావా. నీతో నాకు తర్కం ఏండును. నేను వచ్చినకని నిర్విముగ్ధంగా చూర్తి చేసుకుని పోలోనంటూ, వ్యంజనమృతమైన ప్రభునియంగా నేలవడి యున్న నీవు రాజులుడడై బుభుకు రోహిణిని ఒగోళంలో పట్టినట్లు భూలోకంలో రావణుడు జానకిని పట్టాడు. చుర్రవేర రోహిణియమ్మా, ఎవరం చేర రోహిణియమ్మా గ్రహించి రాముగమైన రచార్ని సంస్కరించాడు. అందుకు న్నంకలో రథం ముందు అవకరించింది. చూస్తూ నిరకమైన సీతతో తోడుచుకు ఆ రథం ఎక్కడానే అది ఆకసానికి ఎగిరింది. రచారోహిణి చేసిన రావణుడు అననాశ్రితుడై అంకసాగిపై ఆకసీకాన బాహుళ్యంగా పంపకడెట్టుకున్నాడు. భయంకరుడూ, పుగ్రుడూ, చుర్రచానకూడూ, పాపాత్ముడూ అయి అంకేపని చూచి సునదేవతలలా చాటోహా అప్పుకొని అయిచాడు. ఐహికంపై ఐహికపదవిన మేకవలె రావణాకాశాన్ని చుట్టేస్తూ సీత "రామా రామా" అని ఆర్తనాదం చేసుకొనింది. ఆమె ఆర్తనాదం సరసదేయనంగా అంబరవీధి ప్రయాణించాడు సుక్రీసురుడు.

శక్యం మీదమైన సీత నీని తెలిసి తెచ్చుకుని చాటోహా అని ప్రసాదించానని విన్నట్లు. నీతో అమ్మదా. ఎక్కడ కరు. సీతారోహిణి మెత్త నీచుకై రక్షణలును వర్షులగాలిని రాంబోషిన్నాను. సమర్థు

రక్షింపవా: ధోగధాగ్యాంను జీవితాన్ని కేవల ధర్మ సత్య రక్షణకోసం శ్యాగం చేసిన ప్రభూ! రామచంద్రా! అధర్మంగా, నీవులేని సమయంలో నీ ఆర్థాంగినైన నన్ను అనురుడు అనహరించుకుపోతున్నాడు. నన్ను రక్షింప రావా: అవివేకపరులైన దుష్టులనణచి పాదుపుంగవుల సంరక్షించే వ్రతం గల నీవు, నీ పట్ల జరిగించిన అవివేచి ఎందుకు సహిస్తున్నావు? దుర్మారుల పాపఫలం వెనువెంటనే ఫలించడేమో. ఎదిగి, వండి, ఫలించిన పైరు లాగా కాలక్రమానగాని అనుభవానికి రాదనుకుంటాను అలా వస్తే, లేడి కోసం పోయిన నా నాథుడింతకాలం రాకుండా ఎందుకు పుంటాడు? దుర్వాషలాడి తోడు పంపిన లక్ష్మణుడైనా తిరిగి ఎందుకురాడు? ఓరి రామాంధుడా! ఇష్టంలేని సతీని వికృష్టదవై హరించి ఏమి సుఖం ప్రామికొంటావురా? కాలోపహతుడవై, రాగల అనర్థ పరంపర లక్షింపక, సంద్యః ఫలితంగా కార్యం నెరవేరింది కదా అని మిట్టిపడకు. చావుమందు తీపిగానే పుంటుంది. ముందున్నది మునుక్కుపండుగ. నా జాడ తెలిసిన నా నాథుడు నిన్నూ, నీ లంకా ద్వీపాన్నీ సముద్రంలో శరసంధానంతో ముంచుతున్నప్పుడు నీకు తెలియవస్తుంది. నామరది తిళాత పాయరాగ్నిలో నీవారినందర్నీ కాలిబాడిన చేస్తున్నప్పుడు గుర్తువస్తుంది. ఈవార్త తెలిసి కైకేయి తనవాళ్ళతో చూడి తన ఎత్తుఫలించిందని, రామవిడుడిక అడవికే అర్చనమని చెప్పి అనందిస్తుంది. ఓ వృక్ష లతా పర్వత వాహినీలారా! మీరు భక్తితో మ్రొక్కుతున్నాను. నన్ను ఆన్వేషిస్తూ మీ పొంతకు రాగానే నా భర్తతో నా యాపాటు చెప్పండి. ఓ వియచ్చురీలారా! మీరైనా నా ప్రేమమూర్తి రామచంద్రుని చేరి "నీ ఆర్థాంగి రావణునిచేత దొంగిలించబడ్డ"దని చెబువండి. పర్యత శిఖరాగ్రమా! ప్రప్ర వణగిరీ! మూల్యవంతమా! మనఃపూర్వకంగా సమస్కరిస్తున్నాను. నన్ను వెదికుతు ఈ ప్రదేశానికి రావచ్చు. రాగానే, రావణుడు నీరావణు అవహరించాడని నా నాథునికి నావార్త అందించండి. గౌరీమీమాలా! నీ చల్లని జల సేవనంచేతా, పానంచేతా ఇంతకాలం సుఖించాను. ఈ అంతుడు అతి వేగంగా అనంతవళంలో పడి నా భర్తకు దూరంగా నన్ను కొనిపోతున్నాడు. నీ చేదవకు రాగానే ఇలుగుల ఎలుగుతో నా భంగపాడు నా జీవితేశ్వరునికి చెప్పు. నీకు త్రివిరణకట్టిగా నడుస్కరిస్తున్నాను. దండకారణ్యవాసులైన

రావనులారా! వనేదరులారా! మీ రక్షకుడు, మీ ప్రేమపాత్రుడు, మీ అభిమానభ్రాతృ రామచంద్రుడు నా వియోగ దుఃఖంలో పడి తెలివికప్పి, చెట్టుచెట్టు, గుట్టగుట్ట, పొదపొద విడువక నాకై తిరుగుతుంటాడు. ఆ కరుణమూర్తిని కాంచి జారిపడి నా పోదకి తెలవండి. చాలు, ఆయనకు నా వారై తెలియగానే నా శత్రువు వేహముక్తీ, నాకు లంకావీధి విముక్తీ ఒక్కసారే లభిస్తే, మీ ఉపకారం జన్మజన్మలకు మరువను. దీనురాలను, దిక్కులేనివానిని. ఇంతమాత్రం వాచాపూజ్యం కట్టుకోండి.

జానకీ జటాయువును చూచి రోదించుట

"ఓ మహర్షా! జటాయువా! నీవు నానాధుని జనననకు చెలికాడవు. నా పతికి నమ్మిన విశ్వాస పాత్రుడవు. నన్ను కనిపెట్టుకుని కాంచి గుఱివుండన్నావు. నాకే ఇప్పుడు ముప్పువచ్చింది. లేకీకై పోయిన నా భర్తరాక అలంకృతే మరణం పంపించాడు. ఆరడేగగానే మాయా యతి వేషంలో రావణుడు సృష్టించిన నన్ను బలాత్కారంగా అపహరించి రథంలో కొనిపోయినాడు. నీవు వృద్ధుడవు చెనటి రక్కసుణ్ణి ఎదిరించలేవు. సర్వాయుధపాత్రయై వున్నాడు. తండ్రి! జటాయువా! నీవు వెంటనే పోయి నా మరవన వారికి తెలుపు. అక్కరనుంచే వారు ఈ మర్కాధ్వని గమనాన్ని శరణార్థిగా నిర్దేశించి, నీకిది హరించి నన్ను విముక్తను చేస్తారు. నన్ను కాపాడుతూ నాభర్తా, మరణి వున్నారని నిర్కృ యులవై నిద్రిస్తున్నావు. "అన్యవాదితికం దాత్యం. దైవమన్యైక దిరకయేత్." నేను నీ ప్రయత్నముని దాత్యను సేకను త్వరగా నిద్ర లేచిరా," అంటూ మోకంగా అత్రంపిస్తూ అరుస్తున్న జానకి కంఠధ్వని జటాయువు గుర్తించాడు. గురగురమంటూ రూపుకున్న పక్షిరాజు కొట్టి లేచినట్లు పేదలని పైకి చూచాడు. రథంలో వాడక లంకవై రావణుని ఒడిలో పడివున్న సీతనూ. ఉచ్చేగంతో ఉన్న రావణుని చూచాడు. వెంటనే రెక్కలు రెకరెకలాచింది, వియక్తువానికింగు రథాన్ని నిర్దేశించి "రావణా! భర్తరక్షణలో నాడివికమూలా భారపోపక వాణ్ణి. గృహవధిని. మరణం నువవుణ్ణి. పేరు జటాయువు.

జటాయువు రావణుని దూషించుట

రాముడు లోకైకవిక్ర మోద్ధాముడు. అర్ధరక్షణ పరాయణుడు. అతిశాంతుడు. అమృతమూర్తి. మానవలోక సార్వభౌముడు. ఆయన ఇల్లాలు ఈమె. ఈమెనా అనహరించటం; ధర్మబద్ధుడైనరాజు పరచర హరదానికి పాల్పడతాడా; అందులో రామపత్నీ కాక రాజపత్ని కూడ. తల్లివతె రాపాదరిగిన ఈమెను బలాత్కరించటం నీకు బావ్యంకాదు. పరులసొత్తుపై భ్రాంతి ప్రాదాంతకం అవుతుంది. నీవుకూడ దానవపతిని రాజుట్టి చిర్యుచార్గంలో నడవటం తగినపని. అదర్శ మార్గంలో నడచి అంతకాలయం చేరటం అశివ తగినపని నీకుకాదు. ఏ కోలంలోనైనా, ఎట్టి సమయంలోనైనా అడవాణ్ణు రక్ష్యలు. అపైన గృహిణులు తృప్తి దేవతలు. మానవాళనుడవైన నీకు మానవ మర్యాదలేమి తెలుసు; వావి వరుసలు వికనాడి నంచరించే నీచార్గం మీది. నీవీమెను కొనిపోయి ఏమిచేస్తావు; మూనలో క్రాగుడున్న అయోమయజలం కంకంబోసింది రిషిషలోనికి గురుకుండిలా పోవీ; సుకర్మలను ప్రాప్తింప తగిన యశ శ్రీలు దుర్మార్గుడవైన నీకు నీవిధంగా సంప్రాప్తమైనై; ధర్మార్థకామాలు రాజదండాన్ని ఆశ్రయించి నడివలి కాని నిరంకుశంగా ప్రవర్తించటం ప్రభునాళనానికే కారణం అవలె.

పుష్కరలో వచ్చిన బుద్ధి పుడరలతో గాని పోరన్నట్లు. నీవు చేసా ధ్యమనంచేసినా. ఎంత కఠోర లక్షణు చేసినా నీ నైజగణం పోలేదు. బలవంతంగా నీరులు బోరించినా, మనసున కెప్పుడూ? ఎక్కడన నీమ్మల స్థిరంగా వుంటవా? నీ నగర విషయంలోకాని. నీ విషయంలో కాని నీ రామ ప్రభుని జ్యోతిం కల్పించుకోలేదే; దేనికి ఈ అకారణ వైరం రెచ్చిపెట్టుకున్నావు; తేలికగా ఇది సమాప్తంకాదు. సప్తరేఖాంధులగా నాళనం చేసికాని విడువదు. నీవారే. నీయంత వాడని నీవు భావించేవారే. అరుదు సోదర పరివార సహితంగా చుప్పనాతి కోసం పోరాడి సోజితైనా రాజుండా సమరంలో చచ్చాడు. బాచక మిగిలిన నీవు, నీ పరివారం, తానకి ఆపహరణ కారణంగా రామ శరాన్ని కుండంలో పడి చావనున్నాడు. వద్దు. లంకాపతి! నీమేలుకోరి చెవుతన్నాను. ఆశీషపడుట. గంతో అటలాద

వదు. కాలపాశం కంటానికి చుట్టకోవదు. ఎవడైనా మోయగలిగినంత బరువు మోయాలి, కాని, అశ్వాశకుటోయి అణగిపోవటం కూడదు. నీ పూర్వులైన హిరణ్యాక్షహిరణ్య కళపులంకటివారు చావలేని వరాలు కోరి చక్రచారి చేతిలో వచ్చారు. ఇక నీవెవర : నీవరణల గర్వమెంత : పవార్థం చదిగాపున్నదని, తినగలిగినంత తినాలేకాని మించితింటే అదే మృత్యువుగా మారుతుంది. "అతిసర్వత్రాసర్థయే." ఎ పనులు చేస్తే రోగంలో, శ్రేయోకీర్తి వర్షాలు నశించి, శరీరదాహం కలిగి చివరకు పేరు చూపిపోతారో ఆ పనులు మిద్రిమంపుచెప్పుచూ చేయకు.

రాక్షసవాదా : అరవై వేం వత్సరాలు నాకు నిండినై. ఎట్టి అరగార లేకుండా పైతృక రాక్షాన్ని హోమగా పాలించి వృద్ధుడైనాను. నీవు యౌవనుడవు. రహితకావ చాలివి. నన్ను చిలరనగా చూడకు. నా హితో క్షుణ్ణుల పడబడి పెట్టుకు. నీ కడుదొరనం, నా ముసలెరనం కలంపులోకి దాసియకు. నేను కషీదానానీ, నాచేరసీను చావులేదనీ నాకు దాగా తెలుసు. అయినా, నేను చూస్తూ ఉగా, బ్రహ్మివంశం నీవు సుఖంగా లంకదొర లేవు. నీవాన్నేడుం రత్నాలన్నై నోవటలు వచ్చేవాడూ నిన్ను నేను గిరో చించగలను. వాటిరాగానేనీ అయివు ఇక్కడే కలహాత్రి అవుతుంది. నక్క స్త్రీపై నీ చేరితాస్యాస్తి. అర్థాన్నీ పెరిగి దాని రెమర్కాని నీ విధంగా కంగింపలేదో. నీదా నాకే గారోకినీ చూచింది కా వద్ది దానికేమిగు కొనిపోనీవు చూచుచే నీ బాటుగా నీ భావ రానిచేరిలో నీక నిద్రపోయాడు నీవుకూడా చాలో నీ అలవానికి లుగోడు నిర్లక్ష్యంపై బచ్చాపు నీకు దానికన్న రోలం జరిగింది. అంతచే వాటి మారంగా వున్న నుకు నుంరో చ్చాకలేగ కండు హీకచేడువడై వర్షాల ప్రకంపాపు. అనహోయస్థిలో వున్న అమలం నాంబటంబుచే నీదేదాబులంతో దాగం కాబోయి. ఎరకాటగా బచ్చానన్యా నిను చేసిన రత్నపురు నిచ్చాత్రాపంరో చెంపలు వేలిదాని, నా తల్లిని నా కప్పుగించిపో. ఆమెను కలిసేందుకుండా పర్జకాలకు చేకస్తాను. కాదా ఇక్కడనుంచి నీ రథం అటగుముండుకు పోయి. ఆలోచించుకో. నా ప్రియమిద్రుని పుత్రునకు ప్రియం రోసం ప్రాణాన్నైనా ఒరి ఇస్తాను కాని నిన్ను ఏమాత్రం కృతకృత్యుడుగా

పోనీయను. నీవు నా ప్రాంచారణ్య భూమి గుండా పోతున్నావు. నీకు రణరూపంగా అతిథేయాన్ని కల్పిస్తాను. ఆరగించు. ఏమాపొగరు ; రథం తోలమంటున్నావు : ఓరినికాట్టా ! ఒక్కతన్నుతో తాడినుండి గెలెల్చినట్లు రథంలో నుండి నిన్ను నేల రాస్తాను అగు. చూడు. నా విక్రమం" అంటూ రెండు రెక్కలూ విప్పి రథాన్ని అడ్డగించి గమనాన్ని ఆపివేశాడు.

జటాయు రావణ యుద్ధం

అనుకోని ఈ సంఘటనానికి అసురపతి నిరాంతర పోయాడు. సులభంగా పక్షిరాజును స్రుక్ష్మించటం సాధ్యంకాదు. రామచారి అయిన రథం అనర్హతనంచన్నది అర్హతలంవల్ల అదృశ్యంకాలేక పోయింది. విహంగాధి పలుచిన రెక్కల అవరోధానికి సూర్యగమనమే అగినట్లయింది. సహస్రంబుని కిరదాలు భరణికి చేరలేకపోతున్నై. చూర్చు పడమర దిక్కులు రెండూ ఇంద్రభనుస్సువలె అపజైలు ఆక్రమించివున్నై. ఇలాగ రుడు ఉపకారం చింతించాడు. తలపడక తప్పదనుకున్నాడు. వింశతి భుజాలతో శరశరాసనాలు చరించి, "ఓ పక్షి ! న్వపరతారతమ్యం తెలియ కూడా నమరానికి సంపిడ్డదవవచ్చున్నావు. పక్షివిసీవు. నేను దానవుడను. నా గమనాన్ని త్రిలోకాలే నిలువరించ లేక పోయినై. ఇది నీ తలమీరిన పని. వృద్ధుడను. కాలానుసారంగా కదలేరక, జలవన్మరణం కోరి ఎండకు తెచ్చుకుంటావు : శరవ్రయోగం జరగకముందే దారి ఇచ్చి తప్పుకో. విన్ను చంపటానికి నాకు నిముసంకూడా పట్టదు. నిష్కారణంగా నిరోధించి చావరు" మని వడినోళ్ళతో ఒక్కోడు పలికాడు. అమోఘమైన వర్షాలు ప్రతిష్ఠినిందినై. పక్షిమృగముల సంచారం స్తంభించింది. మేఘ మండలం పులిమినట్లయింది. పక్షిరాజు హసించి "మాటలతో పనేమి ; మార్కొన గరిగితే మార్కొను. లేదా : లోకమారను సీతను అప్పగించి శీఘ్రంగా పో"మృన్నాడు.

వాగ్యుద్ధం క్రమంగా తీవ్రమైంది. రావణుడు ఎకతెరిపి లేకుండా దాణవృష్టి గర్భరాజుపై కురిశాడు. జటాయువు అవరీలగా అసురనిర్ముక్త

మచ్చతున్న ఆంపకోలఁ చందతుండ కాతోరు నభాగ్రసాదే తుండ్లుతుండ్లుగా
త్రుంచాడు. చానపుని దేహమంతా కాళ్ళ గోళ్ళతో చీర క్తపిక్తంచేశాడు.
అప్పుటి వారి యద్దం రెండు జలభరాలు పురించినట్లు, వజ్రలున్న పర్వతాలు
రెండు డీ కొన్నట్లు, చూపరకు భీతి కొల్పుతూంది. దావానలంపైన
జల్లిన అల్ప జలం వలె రావణుడు ప్రయోగించిన భీముఖాలు ప్యర్థం
కావటంతో, జటాయు పై జవ నవ్యాలు రాను ఎంచుట నన్న
పరిమితికి మించినట్లు గుర్తించిన రావణుడు చాలచండనన్నిభజైన
దళభరమార్గదానను చావంలో తొడిగి అరద్ధాంతం నాటిచాగి “వక్షీ! చావు”
మంటూ ప్రయోగించాడు. అవి నిప్పులు క్రమశ్చూ వచ్చి జటాయు
శరీరాన్ని రాకి మిట్టిపడిపి పడి పడమిపాలై నై. రావణుని రథంలో
ప్రక్కగా పరుండబెట్టిన నవాప్పలోచనయైన జానకి పాటును చూచి, జవ
నవ్యాలు నలలించుచుని, తీవ్రకోపంతో, అమెపై అవినాసం విజృంభిం
చగా, వాయువేగ మనోదేగంతో రాక్షసవల రథింపైకి చూకి, ముత్యాలు
పొడిగిని, శరయుక్తమైన, ప్రధానహస్తస్థయనన్నులిరిమైన లంకెజని
చాపాన్ని ద్వీశుండంగా భండించాడు. జటాయు, సాహసించి తన చేతి
చాపం త్రుంచినందుకు రాత్రించుట కళవళపడి, దేరొర చాపం అందు
కొని అసాధారణాస్త్రాలను అవలంబి విడిచాడు. ఆ విశిష్టవృష్టి రాకి
విహంగనాడు విహ్వలించాడు. కాని, స్వామి కర్ణార్థం తన తినుచు
త్యగించేయక నిపుడనుకున్నాడు. సర్వభిద్యాలను స్వరించాడు. తన
తిర్రవ్య నిర్వహణలో లోపం రావీయరూపంనుకున్నాడు. స్వీయమరణం
కాత్రవ ముదానికీ ప్రాతిపదిక కావాలని నవ్విదేవరంను అర్థించాడు.

కోల్పోయిన శక్తిని చూడలేనుకున్నాడు. కొత్తగా చేపట్టిన రావణ
మోర చాపాన్ని ఉత్తమరు చేశాడు. హేమమయమైన నివచాన్ని
బ్రహ్మకొట్టాడు. విద్యుత్కాచస్య భరాలను చించాడు. త్రిదేయరంము,
కామగము, పాదకర్పూము అయిన రిచాన్ని చేరించాడు. చంద్రకాంతు
రీసేశ్వరచ్చత్రం పిలిచివేశాడు. చంచుచ్చటమధ్యంలో నూతుని రం
ఇరించి నొక్కి ప్రాణం తీశాడు. ఏకకాలంలో, భగ్నుచాపుదూ, హత
పారతీ, పాతికాచ్చుదూ అయి పం క్రిముడు చంకిలో సేర నిడుకించుచుని

ధరణికి లంఘించాడు. పాపశ్రేష్ఠుడైన పంక్తిగ్రీవుడు, విల్లువిరిగి, సూతుడు వచ్చి, రథంమార్గమై పవతికాగానే, భూతకోటిభగరాజును మేలమేలని మెచ్చుకుంది.

మునుకదూ, బరలిసవదూ, బలంకగినవదూ అయిన గృధ్రరాజు సిలిని చూచి రావణుడు అదే సమయమని ఆవనిజలో ఆకాశానికి ఎగిరాడు. వెంటనే భగవానుడు కూడ ఎగిరి మార్గాన్ని అడ్డి “ఓరీ సుర్యవీ ! కివ్యాప్త దీప్తితుడైన రామవర్మని నీవు కొనిపోవటం రాక్షసకులం మూలముట్టుగా కూరిపోవటకే సుమా.

జటాయువు రావణుని పరుషంగా పట్టుట

ఇంటిమిత్ర పుత్ర రక్షత్రాపురవిద సైన్యసమేతంగా గరళం పవిత్రమైంది. భ్రాతృవాదా ? మూర్ఖవా ! రాగల వలాన్ని తెలుసుకోలేక చెడ్డవాళ్ళాట చేసిన జటాయు, వివర్తులు ముంచివచ్చినప్పుడు నీ వలెనే ఏమి స్తాట. రావణుని నీ కంఠంకో పాశం దిగించాడు. గాలంతో ఎర్రబొంగిన చేపవైనా, ఇది నీ వెక్కడ రేగినా, ఎవని శరణుదొచ్చినా, రాముని దృష్టిపతంబుంది నిన్ను రక్షించలేదు. బంటరికారము చూరించి పారి పోతున్నావని. నిరీక్షింపులో నీరూ, దొంగరూ తేడా ఏమి వుంది ? నన్నెదిరించి నిరీక్షితనే జవలన సమయంలో వచ్చుకొని పారిపోతున్న నీవు రాముణ్ణాన్ని నీ వింకా ఎదుర్కొనగలవా ? అగల, పారిపోరా ! ముహూర్తం లంకా పురి కేగి, రామలక్ష్మణులు వచ్చి తాగింది రాగక వెలుగుకూ ఇదే కస్తాట. వారిలో కలవడి తీవ్రతతో అంతాపురం చేరుతో. అప్పుడు నీరు విడిచిన బాబులవు. కూచున్నది వెప్పి పంచవరే పారిపోరా వెంటనే : స్వదంతాకానా ? సరివదే పాశకార్యం నీ విప్పుడు కేతకాపు. ఇక నీ చురచాన్ని నివారించే శక్తి నృష్టించిన పితామహుడా మీదలేదు” అని నీరులు దోచిస్తూనే పడువేగుతో ప్రవక్షిణంగా వచ్చి వీపుపై వ్రాలి, ముక్కుతో పొడిచి, గోళ్ళతో పీరి రావణు డేగాన్ని పొసుగు పడచేశాడు. మరగజాన్ని చూవటేడు అంకుశంకో అనువుకోనికి తెచ్చినట్లు జటాయువు

రాక్షసుణ్ణి నిర్వహించటంతో చశకండునికి తల తిరిగిపోయింది. ఈ లోపల ఉరనశాలలచేతా, చందచంచూపుటచేతా దైత్యేయుని తలవెండ్రుకయడుచ్చి, ముఖం పొడిచి దాచించాడు. ఆ హింసకు తట్టుకోలేక దానవవిభుడు పెదవులు కొడుకుకుంటూ గిర్రున వెనక్కు తిరిగాడు. తిరిగి నవ్యాంకంలో జానకిని పొడిచిపట్టి, పాణిచలంలో జటాయువును బలంగా చరిచాడు. ఆ హస్తమూరాన్ని అలలాపువంగా తప్పుకొని అభిముఖంగా వచ్చి ఎడమ వైపున వున్న పరిచేరులనూ చిగుళ్ళు చిదిమినట్లు ముక్కుతో చిదిమి ధూడై పరచేశాడు. వెంటనే పట్టలోనుంచి పాములు వెలివచ్చినట్లు పోయిన చేరులు మొలచినై, అంతట సేతను రక్షించుకుంటూ రహం చేయటం రాక్షసునకు సాధ్యం కాలేదు. శకుంత పతి పెద్దే దాచిన సహించటం రూదా సాధ్యం కాలేదు. క్షణకాలంలో ఖామికి చిగి జానకిని చించి మరుక్షణంలో పురుగుచేసిని ముద్దలచేదా పాదాలచేదా నొప్పించాడు, దానికి చిగినట్లు చుంగుచుంగు చుటాడ పరిశరనిదాల దానవని దాచించాడు, కొంకరలం పోయి మోరంగా సాగింది.

అవయవములను బహుముఖములైనవి నగుదును

అనంతరము నన్ను కలవన నహలవియ్యించెను. అతని
అయునియందు నుదామ, కాగితము కాంటియన నహితును. దానిప
నున నన్నును అతనినికాచుచి లో నున్న దానిని పరిష్కరించు
దోనం ప్రకటించునట్లుగా మిని నీ సమాధియై పరివిరహము అయి
అప్పుడే వానిని అన్ను, నిరవలంబగా ముట్టె. చేతులను అప్పుడా
వలంబి. అడుగులంటి. నాదాదా అంటి. అడుగులు ముట్టెను.
కాని గడిచినాడీ రావలయును. చేతులు రాగలవి. నీరను విడిచి
పోవటానీ మనస్సు ముక్తమై నీయి. స్వేదనా దానదానానీ సాక్షం
లనబడ్డారే. ఈనరాని సన్మతహితై న చేనదర కానచేసిన ప్రయత్న
మంచా వ్యర్థమవుచుంది. ఈ సంతకనన్నిచేతిలో జలతిలో మునిగిన
వాటికి తెప్పకొయ్యలాగా అకస్మాత్తుగా అంతకునకు ఒక అలోచన స్ఫురి
చింది. స్మరణను రావటం తదక్షగా వినుపిడికి ఎగిరి ఒరనుంచి అర్థం

పెరికి దక్షిణ హస్తంలో భరించి సమసంగ్రామం చేస్తూనే రెండురెక్కలూ మోరంగా నరికాడు. పక్షులకు ప్రాణనశ్యకమైన పక్షిలు తెగగానే పర్యతం కూలినట్లు పశిరాజు నేలపై పడ్డాడు. పడిక్రిందనున్న జానకివైపు దీనంగా చూస్తూ, “తల్లీ! నీ రక్షణకు శక్తివంచన లేకుండా సేవచేశాను. ఇంక వరకూ నీ విధుడుగానీ, మరదిగానీ రాలేదు. నిన్ను విడిచి నీ పిల్లవు వినగానే రాదుచంద్రునికోసం వెళ్ళితే ఈపాటికి నీవు లంకలో రాక్షసాంగనా రక్షితవై వుండేదానివి. కాలహరణం కోసమే రయ్యం చేశానుగాని శత్రువును జయింపగలనని రాదు. నా ప్రాణం పోకుండావుంటే నీ శర్మకు నీ వృత్తాంతం చెప్పరాను. రావణవధోపాయం చూడ చెప్పరాను.” అన్న భావాలు ఆ చూపులో వెలియించాడు.

దైవప్రాతికూల్యంవల్ల సహాయకోసం వచ్చి జటాయువు రావడా నుడువి శాతాపిచారలనే రెక్కలు లెగి కాలజీమూతచేహంతో నేలబడి గుర గురమంటూ కందగతప్రాణుడైయుండగా జానకి పట్టరాని దుఃఖంతో పల్లకల్లిపోయింది. రాక్షసేంద్రుడు, శ్రతర్థి పడిపోవటంతో మండిపండి చల్లారిన దావదహనునివలె కాంతుడైనాడు.

జానకి రామలక్ష్మణుల తలంచి ఆర్తధ్వని చేయడం

నేలపడి, భిన్నవదనంతో “రామా రామా” అన్న అస్పష్టధ్వనితో కన్నులు మూరబడడి అవసానకాలం చేరువ కాగా, తెలివి కోల్పోయి దియసియస్థితిలో ఉన్న జటాయువును చూచి, అభ్యుక్తలేని కోరంతో జానకి భయకంపితగాత్రంతో మెల్లమెల్లగా చేరవచ్చి, కర్ణధారన తరంగిరాలైన కరద్యయంతో గాఢంగా గుండెలకు చేర్చుకుని, “తండ్రి! నీ ఋణం నేనలా తీర్చుకునేది! బ్రతికితే కొంటైనా చేయగలనేమోగాని శడకాలలో సాగిపోనున్న జీవితయాత్రను ఎలా పుద్ధరించగలను? నా దీన్మతి చూచి నన్ను కాపాడనెంచి, నిండుప్రాణాలు ధారపోశావు. పక్షిడైన నీకే ఇంత జారి నాపై తరిగితేహృదయ వివేకజ్ఞానాలు గల వంశంలో పుట్టిన ఈ అధమునికి జాతి కలుగదేమి? నీవు చూపించిన సరాక్రమం దేవతలుకూడ

వీడివట్ల చూపలేదు. వృద్ధుడవే కాకపోతే యుద్ధరంగంలో వీశ్రద్ధతకు ఈ పీచుడు బలి అయిపోయేవారు. మందభాగ్యులారాను. మంచిమాటలు చెప్పి హెచ్చరిక చేసిన మరచిన దూరం చేసుకున్నాను. సంరక్షించగా వచ్చిన నీ వునురు బోసుకున్నాను. నా పూర్వజన్మకృత పాపం తక్కువది కాదు. ఒగనాదా : నీ ధ్యానానికి నేనేమీ బంధు చేయలేను. నా భర్త నిన్ను చేరి పీచు పుత్రుడు లోరాలు కల్పించమని దైవాన్ని ధ్యానించురాను. చెరిచి పండే నా దురంతి చెప్పి త్రోవ చూపు. లేకపోతే నాబ్రతుకు ఏమిరానుందో దైవానికే ఎరుక.

రామ : రక్షించు. మరదీ! అశ్వుడా! నన్ను మన్నించి కాపాడు. నా పీచుపు, నా అర్తనాదం తిలకించిన జడ చైతన్యాలు నా నాభునకి వార్త తెలుపునుగాక. ఈ పూజ్యుడైన పక్షి ప్రభువునకు పుణ్యలోరాలు ప్రాప్తించు గాక" అంటూ చెట్టును పెనవేసుకున్నది. శాంతించిన రక్కసుడు పడివడి వచ్చి జానకిని చేయిపట్టి లాగాంచి చూశాడు. కాని, చెట్టును చుట్టి పుండ టంతో సాక్ష్యం కాలేదు. పెనగి పెనగి ప్రయోజనం లేక, విసిగి, శోభాలు చేరికి మెలికొచ్చి బంతంతో లాగాడు. ఆ భూరుక కృత్యానికి నరాలు సకలి కలకం నొచ్చి కళ్ళు తిరిగి చెట్టువదిలి సీత "అర్లీ! నీ బిడ్డగతి చూడు" మంటూ పిలిచి పడిపోయింది. "రామా! రక్షించు. అశ్వుడా! కాపాడు" అనే నీ టలు అపర్యాయక స్థితిలోనూడా అమె వోటివెంట అవ్యాహారంగా జన్మనే పొన్నె. సాక్షిజన సేవ్యుల సమైక్య జానకి ఏడ్చుకు సకరాచర జగత్తు సాధించింది. స్తంభించింది. గాలి వీచలేదు. సూర్యుడు వెల్లిరికి. అగ్ని మండిలేదు. దేవతలూ, ఋషులూ, శోక సంతోషాలు పొందినాయి. బ్రహ్మ, సుభద్రాసనం విడలటంతోనే కన్నులు తెరిచి, భావి దర్శించి, "కావలసిన కార్యం చక్కజద్దది. త్వరలో జగత్కల్యాణం చేపాడుతుంది దొ"మ్మని ధ్యానిస్తున్నాడెందు.

రావణుడు సీతను ఎత్తుకుని పరుగెత్తుట

ఒకరెయంగక నేలపడియున్న భూమిని ఎత్తి భుజములపై పెట్టు కుని, రావణుడు రామములు రాకముందే లంక చేరినని చచ్చే జేగంతో

పుల్కవలె తిరుప్పవై పదసాగించి. ఆమె మెదదోని ముల్కాలహారం తెగి
భూమి పడుటందే గంగ అకాళం నుంచి వనగి వస్తున్నట్లుంది గాటి
కడులుతున్న కొమ్మలమీది వున్న పక్షిల కిరిలా రావలతో పక్షులు సేతను
వీరి పొందవచ్చని ఓదావిస్తున్నై. అర్చనాభి పాములు పుత్రమ చేత వచ్చి
నట్లు, ప్రస్తుతం జరుగవచ్చు, వస్తున్న పక్షుల వివిధ యైన కలహం నుండోహం
భూమి వానకోసం పొగులుచోదో, అడవిమీద నీరు రానిపోవడం
భూరిలంపై నీరుపర పడుచిందే పుష్పి మృత వ్యాధి నున్నపాలు ఆమె
రక్షణకోసం నీటి వాడల వెంటబడి పనిగొల్పు చున్నై నుంచి పచ్చి
యైన వాడల వ్యాధిపట్టిన వాడో, అధినేతల నుండి నిర్జీర శోచనీయ
ప్రదహింస చేస్తూ ఉన్న రాజుల గుహా విభావల నుండి వేదోపదాలు
మూరిలా శోచిస్తున్నై. నీయ మల మలనడై, అడుగుల అల
మూరిలా మల అడవిది. అని నీల మూల కావ్యములో చాటిన విషయ
టందే మ. చేయవలె అ చక్కలరీ నున్న వెంపెలవీడు కుగ్రో
ప్రంగపేరున్నది మట్టు విడివేరించా మట్టి చిరుగు. పాలబోదానే
వెన్నాగు.

[illegible]

రోషంతో రోజితూ, తన దౌర్భాగ్యాన్ని నిందించుకుంటూ, రావణుని చూచి—

సీత రావణుని మర్మభేదనంగా మాటాడుట

గర్భ నిర్భేదకమైన మాటలు పలుకసాగింది. “ఏమిరా వీరరాక్షసా! వీరు పిగ్గులేవా? బంటు పుండటం చూచి మ్రుచ్చువలె వచ్చి నన్ను మ్రుచ్చిరింది భయంతో పారిపోతున్నావు. నీ మాయచేతనే నా భర్త అడవిలో దహ్వగా పోయి పుంటాడు. లేకపోతే ఎన్నడూ ఇంత అలస్యం చేయని పతి ఈనాడిత అలస్యం ఎందుకు చేస్తాడు? నయమంచదుదా! పౌరుషవంతుడవైతే నాపతి భండగా వచ్చి ఈ పని చేయలేకపోయావా? న్యూనంబుదా! నన్ను రక్షింప వచ్చిన పక్షిరాజు నీ బ్రదుకు బంధిలు చేశాడు. చర్మంలా తలపడలేక, వృద్ధకతో బడచినవేళ హతాత్తుగా రెక్కలు నరకటం పౌరుషమనుకున్నావా? వీరు వెప్పుకొని ఎర్రకాలలో ప్రవేశించలేక, యుద్ధంలో నా వివరకమిచ్చి గెలువలేక, శృంగిలీలైన నన్ను చొంగిరింది పారిపోతున్న నీ రాక్షసరాజువా? వీరు లోకం లోపడిందా? ఆ లోపడిన లోకం ఏది? ముహూర్తకాలం నిలువడంలే నిరపక సుదురులు క్రమ్మరా పడుం దిస్తున్న వీరిని, రిప్పుచూచి వెరచిగట్టి చాల్చెడునీచే, చురుకైనా చూసిగిరి? కాకిత్తి వస్తారేమోయన్న భయమేకదా నీ యీ చావు పరుగులు తరలించి దానినా. ఇరానిమాచాలు వడలిక ముడుదాళనునివి మర్మభేదనలైన మాటలు పాడుడమందుని చేయగలవా? చీ చీ! నీ పాటుబోయి చిన్నామచి మగవాన్ను నీ మొగన పుమ్మివేయరా?

రాక్షసారోష్ణి చేతావు అంగవాదననీ, ఇంగవాదననీ. పాదవారి, మోకపుడు, ఎక్కువ. అనిచిని ఎదిరించలేక పరిగెత్తే గుండెలక నీ పాడుషం చల్లరా? కన్ను దివిది కారో పోయి. నీ అడవికన్ను. నీ అడ్డుకత్వం ఎందుకుతో నేను చూస్తా. ఈ నడుమందోదాకరమల కంటకంతే నిన్ను నిలుపురా కన్నెస్తాడు రాక్షసిమ్మ నమీపాడికి ఒగు చేరలేనట్లు, వారి గాదాలు తేలి చూడనైనా లేని నీవు పోలేం చేస్తావు. నీ హితంకోరి నేను

చెప్పే మాటలు విను. నన్ను వదలి వీ చారిని వీపు పో. పోయి వీ వగలాట్టి,
వీ వారిని కాపాడుకో. నా భర్త వీవు చేపిన వీరకార్యానికి నిన్ను చంప
కుండా, వీ లంక తగులబెట్టకుండా. వీ వాళ్ళను వీలు (బూడిద) చేయ
కుండా విడిచేటట్లు నేను చేస్తాను నా మాట పాటించకుండా బలవంతాన
నన్ను లంకకు చేరిస్తే, ముందు చెప్పిన వన్నీ నేనక్కడ
వుండగానే జరిగి. తెలిగడిన వీ శిరస్సులపై కాల్పు
మోవగా గ్రద్దలు వారిండు చూచి మరి నానాచి చేరుతాను. వీచంకి గిటవి
వారో, వీచేక అవమానం పొందినవారో వీచావుగోలే ఈ మార్గం దొరికింద
వుంటుంది. మూర్ఖుడవుకినుక వారిమాటలునమ్మి మృత్యువు చేతులారా లంకకు
మోసుకుని పోతున్నావు. ఏమేమో మరూహాలు చేసుకుని నన్నవహించావు.
కాదురావారో నన్నురావారో వీచిందవు నేనందుకు భయపడి దూరించటం
లేదు. శోకమూర్తులనుకాపాడే నాపతి నాకోసం శోకం పొందుతాడని శోకిస్తు
న్నానురా. నాజీవన్మరణాలెందూ నావద్దనేవున్నవి. నన్నేంచేయలేవు. నేను
పిర్లయిండునున్న గురువులోపల నాలక్ష్యం నెరవేరాలి. అంకితవరకే నాబ్రతుకు.
అవైతడం నేనుండేదా? చావు నమయంలో సంభవించే సందిగుండవలె,
వీచావుకు ముందీగుండం సంక్రమించింది. వీ నాకనాన్ని వీవే గురించ
లేకున్నావు. వర్షమైన నామండిమాటలు గ్రహించలేని వీకు యముడిక
తనలోకంలో ఆరిత్యానికి అవ్వడం సంభవించింది. నావల్ల ముక్కుటికి
తక్షణం. వీ ముసాపావరార్కానికి ఫలితంగా కాదుకు వైరరణిస్తాను. అప
ప్రత వనవిహారం. క్రాగుతున్న ఆయోమయజలం అహారంగా ఎక్క
రిస్తాడు. వీ ఆయువు నేటితో వింకింది. యమభద్రపాళ బద్ధుడవైన నిన్ను
ఎవరూ రక్షించలేదు. విధిబరీయంగా ఈదస్తుంటే మండిమాటలు మనము
వినిము. అందుకు అనుకూలంగానే ప్రేరణ కల్పిస్తుంది నన్ను వీచేదోచేస్తా
వడబెట్టి వీతితో ఎదురుతున్న పడుకులుకావు. నిన్ను నాభర్త విడిచి
నన్నెట్లు సూగ్రహిస్తాడని నాకు తెలుసు. వీవు నన్నుండి బ్రహ్మలేవనీ తెలిసు.
వీవుచేపిన ఈ వీరకార్యం నావతికి ఎలా తెలుస్తుందని అలోచిస్తున్నాను. లోక
విందకు భయంలేదు. లోకిం స్వార్థభూషణం. అది మేలుచేస్తున్నంతి కాలం
భూషిస్తుంది. కీడు చేయకపోయినా, మేలు విలువగానే ఆనేక విధాలుగా

దూషిస్తుంది క్రష్టడవైన సీతేత కాకబడిన శరీరం అగ్ని సంస్కారం చేసి అత్యవతిని సేవిస్తాను. కార్యావచనాన్ని సహించేవందకాదు నావతి. నిన్ను సమూలంగా నాశనంచేసి, దేవతలు మెచ్చగా నన్ను స్వీకరిస్తారు." అని అనేక భంగుల సీత రావణుని నిండుస్తున్నా, లక్ష్మణమానాఁ విడిచి ద్యుత్యువు వెన్నంటి రరుమురుండగా బ్రదుకుపై తీసిపోయే జీవిలాగా, అభివృద్ధిమూని లాగా, పారిపోతూనేవున్నారు.

సీత తన భూషణాలను కవులముందు వదలేయుట

ఎంతచెప్పినా క్రూరకర్మడు వినక తనను కొనిపోతుంటే, ఇంతే వరూ తనకు సాయంకారన్న నిరాశతో జానకి అనంతపథంనుంచి క్రిందికి చూచింది. అచ్యుప్తవశాత్తు ఒక పెద్ద కొండశిఖరంపై తిరుగుతున్న కపి కుంజర పంచకం రసిమించింది. వీలైనా నాచోక నా భర్తకు తెలుపగలరేమో అున్న ఆశతో పైటకొంగు చించి. పడిపోగామిగిలిన అభరణాలను అండులో మూటకట్టి వారి ముందుపడేలాగా వినరి వేసింది. సీత ఈవిధంగా చేయటం జీవితంపై ఆశతో తిరిగి చూడకుండా పరుగుతీస్తున్న పంక్తిముఖుడు చూడలేదు. సాద్వి సీత పడుతున్నబాధ చూచి స్థావరాలు చైతన్యం చెదలి ఆచలాలైనై. "రామా రామా రామా" అని అంటున్న సీత ఆక్రందన ద్వానంతో ప్రకృతి ప్రతిధ్వనిస్తూంది. రావణుడు నిరాటంకంగా, పంపానదిచాటి పల్లెలూ, పట్టణాలూ, నదీనదీలు, పర్వతకానాలు గమించి, మందుతున్న కుంపటి ఒడిలో కట్టుకున్నట్లు సీతను చెదరిపడకుండా స్వీయ భుజాంకంపై రక్షించుకుంటూ, మహావాయువదాన, ధనుర్విముక్త శిరముఖంలా దూసుకుని పోయి, నక్ర, పాతీన, భుజంగ, తిమి, తిమింగిలాది జంతుకనందోహంతో, ఉత్తుంగ తరంగ పతద్దోషతో, అనంత సీలకారంతో కనుపించే సీతకర నమీపాన్ని చేరుకున్నాడు. క్షణకాలం సేద తీర్చుకున్నాడు. ఇహ లోకంతో ఋణంతీరుతున్నదని రావణునిచూచి వేల్పులు సంకపించారు. కాము పన్నిన వ్యూహం ఫలోన్ముఖమైనందుకు పరమేష్ఠి, ఇంద్రుడూ పరవశించారు. మరణించిన మరీచుడు సంతోష గంతులువేస్తూండగా, చిత్రగుప్తుని చేరబోయి, తనవాపుడు కారకుడైన దళకంతుని మరణ కాలం ఎంతవుందో చిట్టాచూసి చెప్పు మంటున్నాడు.

రావణుడు సీతతో లంకలో ప్రవేశించుట

మంచిపనులవల్ల కలిగేఫలం హాసపీడిమైంది. పయ్య దీక్షకారిక మైంది. చెద్ద చేతలవల్ల లభించేఫలం బాహ్యమైంది సద్యఃస్ఫూర్తి కలిసి. ఇది అనాది లోకానికి అమరున్న సత్కవర్కనం. ఏకారణం చేసినైతేనేమి తెలిక రాముని పట్టభంగం చేపించి ప్రతిఫలంగా, అనంతకాలానైన కొడుకు రాజైనాడు. తండ్రిని సత్కవాదిగా చేయాలని వృద్ధమౌనూ. నవ్వరి జనాన్ని, స్వస్థులనూ. ర్యాగంచేసిన రాముడు కిట్టుగుడ్డలకు బాచా నోచుకొని చరితప్రలపాలైనాడు. కొడుకు పట్ట పొందుతే హరి శృంగుని రాజ్యప్రభుచేసే చార్తాని ప్రయోజనం వాచించాడు. సత్కర్మ పాలనం కోసం హరిశ్చంద్రుడు చార్తా సుతులను కోల్పోయి చాచి రావరి ఐనాడు. మిష్టదాహంలో రావణుడు సేసిను హరించి కృతార్థుడై నాడు చాచు మూర్తులైన మహాపాపాల చండించి దురహరణ్య వాసులైన రావణుల రక్షించినరాముడు బలంగాచారసు పోగొట్టుకున్నాడు. అందుకే మారవ లోకం చెడుమార్గంవైపే నడుస్తుంది. అంతరింద్రియాల కన్నా, బాహ్యం ద్రియాలు బలమైనై. కనుపించే చాచికంటే రాసరాచిచే శక్తివంతమైందీ, శాశ్వతమైందీ. ఈ పరమసత్యం అజ్ఞానులై, బాహ్యసుఖాలనులై, అచ్చు లైనవాడు విశ్వపించడు. నీటికి చూటికి చాన్ని నిందిస్తుంటాడు. ఈ సత్యాన్నే రావణుడు సీతాపహరణంలో కృత కృత్యుడై ద్రువపరిచాడు. ప్రవాహంలో కొట్టుకుని పోతున్న సర్పవార్తాన్ని ప్రాచాలకు తెలింది అందులో పడి చాన్ని ఒడ్డుకుదేర్చి భద్రపరచి చస్తే, ఆరని అపత్యం అది అనుభవిస్తూ అద్దమన మూలకాండ్రు అంటున్నాడు వ్యర్థంగా ప్రేమితున్నాడు. ఆచారంలో రావణుడు ముత్తారలు, తాతలు, తండ్రులు ఆర్జించిన తపస్సంపదకు అను వింది, పురుగుడై, కన్నుమిన్నుకానక, మరగాలను విరికోరి చేస్తున్నాడు. ఎంతవారైనా తృప్తికరిస్తున్నాడు. తానుపొందిన బిన్నత్వం తన ప్రయోజ కత్యపే యని పొంగుతున్నాడు.

ఆ అహంకారంతోనే తాను పొందినవరంలో తన మరణం ఏదా దాగిందో చర్చింపక, రామునితో వైరం పెట్టుకుని ఆయన అర్థాంగిని

హరించి అంబురాకి చేరాడు. ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు. విశృంకగా విజనగరమైన లంకలో ప్రవేశించాడు. దానవబిడ్డ పూర్వం కాంచీమండ్రాది దేవతను తన మందిరంలో బంధించినట్లు దళవదనుడు నరావరి కొవిపోయి తన అంతఃపురంలో బంధించాడు సీతను. వెంటనే పితావళాంశలను పిల్చి, “అప్రమత్తులై ఈమెను ఎల్లప్పుడూ కావలివాయండి. మీరుకూడా, ఇంకా ఇతర కాంతలను కాని. పురుషులకాని ఈ ప్రదేశంలో ప్రవేశింప నీయవద్దు. ఈమె తెలివిపిచ్చి ఏమీ కోరితే అది లోపం లేకుండా చెబుతానంటే. ఈమెను తెలిపిచాని, తెలియకకాని, పరుషంగా పయకవద్దు. ఈమె ఏకాంతాన్ని ఎన్నడూ భంగింపవద్దు,” అని అజ్ఞాపించి, అలోచనా మందిరానికిపోయి చేయబడిన కార్యాలనుగూర్చి చింతించి, విరించి దత్తవర మాయామోహితుడై, ఆననంప్రక్క అమర్చిన ఆగమనసూచికను గంటను మ్రోగించాడు.

రావణుడు జనస్థానానికి రాక్షసుల కాపు పంపుట

ప్రతీహరి రాగానే, “అష్టవలాని” ప్రవేశపెట్టుచున్నాడు. రాగానే, వారివిచూచి “మీరంతా ఇష్టాయుధాలు భరించి ఆవశ్యంభంగా దంపకాటవికి పోయి, అక్కడ ఇప్పుడు హతస్థానంగావున్న జనస్థానంలో ప్రవేశించండి. అది పూర్వం మనవాళ్ళు ఖరదూషణాదులు పాలించిన చోటు. మీరంతా సాధ్యనపడకుండా, రోషాన్ని, పొరుషాన్ని నమయించిరంగా గ్రహిస్తూ, పరిర్యజిస్తూ చారచక్షులతో నంచరించండి. ఆ ప్రదేశంలోకి వలన వచ్చిన మనవాడముడు రాముడనేవాడు నా ప్రాతంసుందర్ని వరించాడు. ఆ కారణంచేత మనకు వైరం వచ్చింది. శత్రుసంహారానికి పథకు వెదుకుతున్నాను. దాంతో దైర్యంకంటే కోపం హెచ్చింది. అతని చంపికాని నేను సుఖనిద్ర పోను. అకస్మాత్తుగా పేదవాడు ఐశ్వర్యవంతుడైనట్లు, ఖరారులను చంపి సుఖంగా జీవిస్తాను. మీరు వెంటనే పోయి, వాడూ, వానికి తోడుగా వున్నవాడూ, ఏమేం చేస్తుంటారో, ఎక్కడెక్కడ తిరుగుతుంటారో, ఏం వ్యూహాలు వస్తుతుంటారో అప్రమత్తులై తెలుసుకుంటూ, ఎప్పుడొకప్పుడు ఆ వార్తలు నాకు తెలుపుకుండండి. వాళ్ళు నాకే

కాక మన జాతికే శత్రువులు. నేను మిమ్ములనే ఎందుకు ఈ రహస్య కార్యక్రమానికి వినియోగిస్తున్నానో మీరే గ్రహించండి. మీ రణసాధనం, మీ వ్యూహారచనా, మీ నేర్పు, మీ శంక్రం జరిగిన యుద్ధాలలో ఎన్నో సార్లు నేను చూచాను. మనసారా మిమ్ముల్ని బహూకృతుల చేశాను. ఈ పనికి మీకంటే నమ్రులైనవారు ఇంకెవ్వరు లేరు. కార్యసాధనోపాయాలు నేను మీరు చెప్పవలసినవి ఏమీ లేవు. నాకు కావలసింది శత్రుజయం. వాళ్ళను నేను చంపి, మీరు చంపి నాకు ఒకరే. రంధ్రాన్వేషణ విరోధులెరుగకుండా చేయాలి. మన మంత్రాంగం పొక్కుకుండా చూడాలి. కార్యం సాధించి నాకింకా మీరు సన్నిహితులు కావాలి. అష్టపలాశను లంటే అయ్యలని బాధి నార్చివాలి. మీరు శుభ్రు కడుగుతుంది. పోయిరండి. అని స్పష్టంగా చెప్పి ఎనమందుగురు రాక్షసులను గూఢచారులుగా దాశరథులపై పంపించాడు. అనుజ్ఞాతులైన ఠిక్కనులు అక్షిణమే దంకకాటవి తరిలిపోయారు. తరిస్తే నున్న బడుపు దిండుకొన్న దాటసారివలె దీర్ఘంగా క్యాపించారు.

తన సౌధాన్ని రావణుడు సీతకు చూపించుట

అనుచున్నట్లు బండ్లచూ, అదియ్యచూ, అహిరుచూ, మొదలైన కేంద్ర గరిగిన అనురపీరులను ఎనమందుగురుని, రామలక్ష్మణుల ప్రవర్తనం రహస్యంగా గ్రహించుటకు పీఠగా చాచుటగా పంపి, తన మెలం రంధ్రుల దాగా. రోరోపం రృప్తి పొంది అననుకుంది లేచాడు. వెంటనే, తుంటి విడుదలి కొండపూపుటం పరగుచుట గ్రుచ్చుకొనగా. సరాసరి జానని పించిన సౌధానికి వచ్చాడు. వచ్చి, కాపిరదైత్యసరీరవీరనూ, నమన యుగగగర్భనిలజాతనూ, నిర్జితానరాంబుజాతనూ, అనిలాహారోదుపనూన స. చులదీ సమేతనూ, చక్కననిముఖీకృతనిజ వదనవననిలజాతనూ, సీతను దానవనేతప్రీతితో చూచాడు. లేచుట వెంటబడగా మండనుండి దాచి పలు పిలుగుల పడుతున్న మృగివలె పున్నదన్నీ, ధయంతో విశ్వసిస్తున్న నాగిని వలె నిట్టూరుస్తున్నదన్నీ, వ్యంకత్యుత కుసుమంలాగా నేలపడియున్నదన్నీ బలాత్కారంగా లాగాడు. "నా వైభవం ఎటువంటిదో చూద్దువురాని

రమ్మన్నాడు. ఆచేతన పదార్థాన్ని కొవిపోయినట్లుగా సోపానాలు తరించి పువ్విదాగం చేరి సుందరమైన విజయందిరం చూపించే తలపుతో—

“సీతా! మాడు. మీనగరివైభవం నా నగరివైభవం. అసుంకాంతలే కాక అంబాలిరిజలైన అప్పురంబంతలు వేలకొలదియగా ఉన్నాడు. మనం నిలిచివున్న చోటికి ఎదురుగా ఎన్ని మేడలున్నవో చూడు. అవి అప్పీ నా అంతఃపురాలే. వాటినిండా పనితనం పుట్టివడేలాగా చిత్రించిన వస్తు జాతం ఒక ఇంటికిమించి వేరొక ఇంటిలోఉంది. స్వాటికమూ, రాజతమూ, హాళికమూ, దాంతకమూ, వజ్రమూ, వైడూర్యమూ అయిన స్తంభాలతో నిర్మించిన ఈ మెట్లెక్కి ఇంకా పైకి పోదాం పద. చూడు సీతా! వీ వెలితనం చూను. ఇది మాయానగరం కాదు. మయ నిర్మితం. ఇదిగో ఇవి చూడు. హేమచంద్ర సమేతం, పూతమైనవాతాయనవ్రాతాలు. అవి చూడు. హృదయంగమీమం, ఉద్దామం, నిర్జిత సోమధామం అయిన కాంతన దామాలు. నయనవర్షమై, కలహజితకేళీలమై మృదులవంచూపుట పక్షమైన జాలపాంగనాజాలం అదిగో. ఫలపుష్పధారంతో అకువచ్చని రంగుతో దట్టంగావున్న ఆకులుగల కాళులతో వృక్షాలు ఎంత చూడ ముచ్చట కొలుపుతున్నవో చూడు. చలనరాతి సోపానాలు కల సరస్సులు క్షిరికిపర్వతాలు, అన్నీ ఋతువుల్లో పూలు పూయించే యాంత్రిక వాతా విరిణం ఇక్కడకొక ఇంకెక్కడ నీవు చూస్తావు? దేవలోకంలో తప్ప చూడలేని వేషాలు నన్ను చూడవస్తారు. రూపరహితమైనా గాని సుఖం మీరెరుగుదురు. వీవన చేబాని వీస్తున్న వీదే వాయువు. ఆ వైపుగా నా విహారవనాలకు నీవు వెడతూ, లీగలు ప్రాకిస్తూ చెట్లకు దోహదం చేసేవాడే వరుణుడు. నా లంకానగరములో వంటలు వార్చుడ చేసే వనిలలే లేరు. అనుకున్న సమయంలో అగ్నివచ్చి అప్పీ సమకూర్చి పోతుంటాడు. ప్రాజతర్పణంచేస్తున్న ఆ పారిజాతాల దంశలు ప్రతినిత్యం ఇంద్రుడు పనికిట్టుకుని తెచ్చి నా పగ హెచ్చుకుండా బహుమతిగా ఇచ్చి పోతుంటాడు. తలయెత్తి, నా నగరం వింహద్వార ఖిరం చూడు. దండ భద్రుడై నావలెనే ఉన్నతంగా ఉన్నవారు కనిపిస్తారు. వాడే ప్రాణి నాశం కరుదైన యముడు. ద్వారం రక్షించే నా పాదకింకరుడు. చినదినం

వచ్చి నా దనకోశాలను చూచి తిరిగినవంతా మరల తెచ్చి పరిపూర్తి చేసే పనిలో నియమింపబడినవాడే కుడేరుడు. నా రాజవానిలో వివరించేవారు ఎప్పుడేమి కోరికా ఇంజనీతో చెప్పి ఆ కోరికలను తీర్చే పేగులవాడుగా నిర్వహి నియమించబడ్డాడు. నూరుయోజనముల విస్తీర్ణం గల నా లంకానగర ప్రాసారాన్ని చుట్టివస్తూ శత్రువశేక పర్లభంగా చేసేవాడే ఈశానుడు.

ముప్పైరెండు కోట్ల దానవానికిం ఎప్పుడూ నన్ను కొలుస్తుంటుంది. ఇక ఇప్పుడు చెప్పు. నీ మగని వైభవం ఎంతో, నా వైభవం ఎంతో. దారిలో నన్ను నీవు మోరంగా చూపించావు. నీకు నా దానంచెప్పటానికి అది సమయం కాదు. చెప్పి మెప్పించేకంటే చూపించి నమ్మించటం సులువు అంటే ఆప్పుడు మౌనంగా ఉన్నాను. నేను వీరుకనో, వీరుకనో దీనిబట్టి నీవే తెలుసుకో. ఇప్పటికింటే చూచావు. నీవు కా దివేరినై, నా సర్వస్వానికి రాబోదైనట్లు ఇంతెంతో చూస్తావు. ప్రేమతో నన్ను భర్తగా గ్రహించు. ఎంతోంత వంశ చెందినావ్ ; నా పాతలా విను. ఇంత ముద్రైన మార్గం నీకు ఎరువాదా అనుచును. ఎలాగూ ఇక్కడికి వచ్చావు. నీమనస్సుతో శామోలాతయ్యులమైన లంకా ద్వీపాల్ని నా అజ్ఞతే అనేది ముగియడం చేయవలసి ఇంకా ప్రాణింప లేదు. మంచిచాల్సినదైన నీ మగడ ఇది ఇంకా ప్రదేసించుట ; మేటార్ని మురిపిచి చుట్టును నింపికోట్లనట్లు, రాముణ్ణి నమ్ముతుని అనుభవించు అంతా పోర్తం పంపి. చేయించుట నీవా ఇక్కడినుంచి పోలేవు. ఎలా పర్లభులు వారేమి చేయరా మీ కుదాగదుం ఇదాని లుంటే చెప్పు. నేను నీవు తోలి భర్తను పరదాక్రితం నాచంగా చేం భావించం. ఈ కాటంపించి మరలత్తప్తి అట్లంటే. నీ మగడు వచ్చి నిన్ను కొనిపోతాన్న ఆశ వట్టి అతియాన. త్రాళ్ళతో వాయువును బంధించటం సాధ్యమైతే నా లంకనుంచి నిన్ను నీ భర్త విడిపించటం సాధ్యపడుతుంది. నేను నీకు చూపించిన ఈ దేవతానిపులికంటే చూడవ మాత్రుడైన నీ మగడు గొప్పవాడా ; పీడవా ; భూతవా ; ముప్పైమూడు కోట్ల దేవగణం నన్నూ, నా పరివారాన్ని నేవిస్తుంటే ఇక నీ మగనికి

తోడువదే మందప్రజ్ఞదేవడున్నాడు : మోక్షం విడిచి సీతా : నాతో మనసిద్ధి మాటాడు. నీ మోసం నాకు ప్రాణాంతకం.

“రాముడూ రాముడూ” అంటూ, విధి విరామం లేకుండా ఏడుస్తున్నావు. వాడు రాజ్యహీనుడి. అడవిద్రుమ్మరి. జోగి. రేజోహీనుడు. మీదు మిక్కిలి మరణించే నపుడు. కుసుమసుకుమారమైన యౌవనం కాళ్ళరిం కాదు. గడదెసరాలం రాదు. వరించి వచ్చిన సంపద వ్యర్థంగా వెచ్చించకు. తల్ల అన పెంచుకోకు. మనస్సుచేతనైనా చొరరాని చోటికి మానవుడెలా రాగల్గరాదు నన్ను జయించేవాడు. లోకంలోనే పట్టలేదు. నా సర్వస్వంలో నేను నీకు చెనువనవురాను. కలిగితోచుచి కటాక్షించు. శంకాత : రాలు వీకి నన్ను కింకరునిగా ఈ లంకానిగరాన్ని ఏయకో. నీ పూర్వజన్మకృపాపం వనవాసాయానరూపంగా తీరిపోయింది. నీ చేసిన విశ్వాసలం చేసినవై నా యనురాగం నీరు లభ్యమైంది. ఈ సరిమకం వదిలనగంపం. ఈచాక్షిరవిభాషలా, పూసుకుని, చరించుకుని, చాచాను గోరరమైన సుఖరీలాకేలో స్రుక్తిపోతాం క్రమాదులకైనా లేని దివ్య సమాసం, పుష్పకం ఉంది. దాని సరిరోహించి పూర్ణార్ధోలోరాలు చుట్టి పద్మాం అని రావణుడు రామోక్రేకంతో. వినరాని, సహించరాని మాటలు చెబుతుంటే, కర్ణదర్శయం మూసుకుని మొగంపై పైటచెరగు కప్పుకుని కంటికిమంటికి నీరధారగా ఏర్పాటాగింది. “నామరి కంటికి నీచవస్తే పేటరానికేం ముద్దు” అన్నట్లు. అ కిర్రోరకర్మనను దారి ఎందుకువస్తుంది? చర్మలోపమని ఎందుకు పిగువడి ఏడుస్తావు : ఇక్కడ చర్మలోపం ఏు వంది : ముషీశ్చర్మలు దైవకృతానుబంధాలను లెక్కించకు. నీ పదాంబుజ కరాగం, ఆన్మల్లలాట కిలకాయమానంగా మ్రొక్కురాను. నన్నింక వేలించకు. నాకు వెర్రి ఎత్తించకు. మన్మధార్తిలో పడి పదాకురున్న పద్మాంబుకాని సకల దానవలోక సార్వభౌముడు ఒక అడుదాని పాదాలంటి మ్రొక్కుతానంటాడా?” అని పక్కాతూ చరణసుక తనను దక్కినట్లే రావించి తినివిచెంపాడు. తన చావుకు ఈ కామదానమే కారణం అవుతుందని కానీ, ఆ చావు తన చేతులార తెచ్చిన సీతవల్ల వస్తుందనికానీ తలచలేదు.

పీత రావణుని నిర్భయంగా విష్ణురోక్తు లాడుట

అధికప్రసంగం చేసి అనురవతి అగంగానే, గద్దీవరక నర్తంగా పెట్టుకుని "ఓరీ రావడా ! నీవు పక్కన వీరాలాపములూ, దండములూ తగిన సమాధానం చెప్పరా విను. చెప్పిన వయలలోని పారిం తెలుసుకుని బ్రదుకును దాగువరకకో. నీ తైల్రయాత్రలో జయాలే కాక అపజయాలెన్నో వున్నై. ఈ మాటలు విదిర్వగుల జటాయువు నీ ముఠారికిం యిచ్చి, నీ సారథిని చంపి, నీ పిల్ల వీరని విన్ను నేలకు తెచ్చాడనిదా ? అతడు వృద్ధుడే చెబుతే అరిచిదే నీవు దావకపోయినా, సంపదెనులని సదానరి లుంచేలేవాడివి. ఎవలనందరినీ దానినయగా చేసున్న నీవు నా పరిచేయి చెప్పగానే భయపడిం వెంటి ? ఆ అల్పమైనపుడు విచ్చేవరకు అగలేదేమిటి ? దేయవైతే దొంగవలె పారి వచ్చాడేమిటి ? అయిన చెరిలో నీ దాపు ఎలావుందో విలసిస్తాను విను. కాటకను దేవతలు చించలేక వదిలారు. అది బిడ్డ దానిలోనే వూపి విడిచింది. గారేయమహర్షివరిస్తే నీ చిచ్చునిరాలు ? ఎడమూడేంట్లు నిండని దాదైని రాముడే కావలసి వచ్చిందా ? ఎక్కడి దురభ : ఎక్కడి నమ్మకం ? చిక్కదానిలోదే నీ తీడు. నమ్మకంలోమరి ప్రతిరడు. నుదాహుడు చచ్చాడు. ఎండరెండులో రాజులు వేలెడలైన ఎత్తలేని హులు విల్లు ఎక్కువెరుతుందేనే విశాంకి. పరదాముని వైష్ణవాత్మం గ్రహించి అయిన పుష్కలోకంను దూచిందేరాదు. అందుకదాదీల సామన్యులు కాదుకదా ? వారంతా దేవతలను బయలదినవారేమి ? అరరి చిచ్చులలేక, అంశులలేక కలహారణం కానీయక ముప్పదిగా మూడు గడియల్లోనే టూవరితుం చేరాడు. నావరి ఎంతటివాడో హరి హరి నోటి వెంట చెప్పుకుండా నీమేషం అగిగిడైలే విణం నీదే తెరినేమి. చన్ని రాబదాలను పురస్కరించుకుని నావరిదే నీదురిణం చిచ్చుమని చెప్పటన్నాను. దాపులేని వరం వుంచి సంకరపరచున్నావు. ఆ ముదిచ్చినదాదైనా అయన్ను ఎదిరించి తీవించలేదు. నేను లంకలో వున్నట్లు తెరిస్తే చాలు, అయిన ఇక్కడికి రానక్కరలేదు. నీదే నన్ను కొనిపోయి అక్కడవిడిచి అయిన కృపతో తిరిగి లంకకు చేరుకుంటావు. ఆశ్రయిచ్చారి దేవతలంతా అయన్ను

అశ్రయించివున్నాడు. ఒకే ఒక శరం చాలు నీ పవిత్రకంఠాలకు కాలపాళంగా చుట్టుకుని ఈడ్చుకునిపోయి ఆయన కాళ్ళపై పడవేయటానికి. నిన్ను బ్రతికి వచ్చినవాణ్ణిగా చేసి వదులుతాడు. ఇప్పుటి నీకావరంతో నా మాటలు సత్యం కావని త్రోవేస్తావు. కాని, నీ లంకానగరంతో నీవు భస్మంకావటం తథ్యం. దూరంగా వుండి వాగవలసిందేరాని దుష్టశాపంతో నన్ను ముట్టలేవని ముందే చెప్పాను. నీవు నాశనం కావటానికి నా ప్రాణేశునిశరమే అక్కర లేదు. నా అగ్రహవాక్యమే చాలు. ఆపని నాకిష్టంలేదు. నా భర్త పొరుగుం పీవు చూడాలి. ఆయనచే రాక్షస లోకమంతా రూపుమానిపోవలె. ఇక నీవు పొమ్మన్నాపోను. నీ వంశక్షయం చేయించి, చూచి శాంతించి అప్పుడు పోతాను. అందమైన అడుది తేలికగా దొరికిందని సంతోషిస్తున్నావేమో. పలాచల్లోకెల్లా విషమమ్మ పలం చూడ ముచ్చటగానే వుంటుంది. నోట పెట్టగానే శవాన్ని బయట పెట్టివుంటి. స్వప్తిలోని జీవకోటిలో అందమైనది నర్మం. అందమైనదని చెనకితే అంతకన్నరానికి బలెం సంకన చేయవలసి వస్తుంది. నీ అవధ్యత్య వరంలో లోకమంతా వున్నదికాని నాపతి మాత్రం లేదు. అప్పురంలో ఏలా యూపానికి కట్టిన పశువు హారం కాకుండా వుండటో రాజువత్సవి చూరించిన ప్రాణి రక్షింపబడటం అలాగే వుండు. నాజీవితేతులు పరమ శాంతస్వరూపుడు. ప్రసన్న వదనుడు. అర్తరక్షణుడు. ఆయాశయోచి ఉబ్బిస్తూవున్నావు. సత్యశంకర్లు. చాళకర్షి. సహ అత్యుణ్ణుడు. సత్య పరాక్రముడు. ఆయనకు అయకరాని. అరిగితే రవి శశిమండలాలు చాచి నేలపైపడతె. సకలోక్పీఠలయక సాగరు శోషిస్తుంది. తైలరాసిన సాగర పరివృత్తంగా వుదమి పరిభ్రమించి బ్రద్రతె పోతుంది. నా హృదయనాకుకు కోపంకపాటి కాకుండా వున్నంతవరకే ప్రకృతి ప్రకృతిగా వుంటుంది.

అల్పాయుష్కుడవు. గలేంద్రియకవు. వీరబలుడవు. కాపగ్రస్తురవు. శ్రీరామపత్ని తస్కరుడవు. నీకే వేంకొంది వందికలైన వెలదులు వైధ వ్యంఠో నిన్నాటి పోసుకుంటారు. జీవాత్మలవలెనున్న మమ్ముల విడదీసిన పాపం నీకు సుఖోదర్శనం ఎన్నటికీ కాదు. నీకు లేని దైవబలం నాపతి కున్నది. కాలకులై నీవంటి చేటుమూకినవారు చెడ్డపనులు మంచివనుకుని

చేస్తాడు. తెలిపిపెట్టినా, తెలియక పెట్టినా నిన్ను చేతిని కాల్యక మనదు. వినాకకాలం దాపురించి నన్ను లంకితు తెచ్చావు. ఈ పాపం వీవాక్కడితో బోక నీకులానికే చుట్టుకున్నది. క్రతువు మధ్యంతో స్రుగ్వాండమండితమూ, బ్రాహ్మణ మంత్రభూతమూవన వేసిని శంభాటుడు అంటలేనట్లు రామవత్సవి నన్నంటగలవా నీవు: "నిన్ను బలవంతుంగా ఎత్తుకునితదా వచ్చింది. ఇంక నన్నంటగలవా : అన్ను. దీకు ఆర్థమేమిటి?" అని అనుకుంటావేమో : వేసు దూరంగా వున్నప్పుడే ఈ కాటుకూతలు కూస్తావుకాని, నన్ను కొని తెచ్చినప్పుడు నీకీదావం వున్నదేమో చెప్పు. రామదావంతో ఇప్పుడు నన్ను తాకు. పరిశం ఏమివచ్చిందో నీవుంటేదా నీకు తెలివేది. హంతకునికి కక్ష విధించేది చంపినంతకుకాదు. సంకల్పించినంతకు. నన్ను బంచించు. రాక్షసుడవు కనుక భక్షించు. అంచు నేనేమీఅనను. ఇకపై దుష్టవాక్యాలు వట్టినా. దుష్టచేష్టలకు కడంగినా ఈ నీతిసీతగాదు. చూర్వుడు నీ పక్ష తలలో వ్రాసిన వ్రాతగా దావించు.

నిన్ను దీక్షకు చెప్పినట్లు చెప్పాను ఇప్పుడేతైనా మించి పోయింది లేదు. నన్నుకొనిపోయి దావంతో అప్పగించి కరణుకోరా. ఆశ్రయభాంధురూ, అర్హతకణురూ అయిన. నిన్ను తప్పక క్షమిస్తాను. అయిన ఆగ్రహినికి మూలం పోతూంటుంది. గుంజిపోదామి అర్హతంన్నదామి." అదని చేయటం నీకీష్టం. లేకపోతే రాగం భరితానికే ఏ జమాస్తూ రోజులు గడుపుంటేచాలి. అవాద్యాలువాగని వివరెంత పెటి పట్టాలో వారితే అనిభివర్తించి. నానతి వైఖరింముందు నీవైఖరివంపించి. నీకీ మా అయోధ్య దూరితే నీ నీగిదామ నూరు వాలపు వారికి చీలటానికి. రోజుకానన ఓజ్జిరైన మహాద్వంశా అయిన అనుగ్రహాన్ని కోరుతుంటాడు. "నిన్ను నేనిస్తున్న వారందా రోగవం నీచేటు వంక్షిస్తున్నారు. విష్యాలు నిన్ను కొల్లదం భయంతోవేరాని భక్తితోరాదు. నానతి నీపై యుద్ధ ప్రకటన చేసినప్పుడు వీరంతా నిన్ను చంకలోని మేకను పులికప్పగించి పారిపోయినట్లు నాభర్త కప్పగించి వచరి చెప్పితారు. ఇక నన్నుమరది విన్నుచ్ఛరించు కునే ప్రయత్నం చేసుకో" అని సీతపల్కుతుంటే అమెరొవీదో అనూహ్య కత్తి రావణునకు గోచరించి భయభాంకురైనాడు.

రావణుడు సీతకు రాక్షస స్త్రీలను కాపు పెట్టుట

పొంగుకగిన మహానదిలాగా కోపంతగి సీత మానముద్ర వహించింది. ఏమి చేయోలో రాక్షసునకు తోచలేదు. ఆమె చెప్పినట్లు కావించే ప్రయత్నంలో రామునిపై ప్రతీకారవాంఛ బాధ్రమే మెదిలేది. కాని రామ భావం స్ఫురించేదిరాను. ఏనాటికైనా తనకుతానై లొంగి రావలసిందే. బాతక్కరిస్తే మరణం తప్పదు. రామునకీ విషయం తెలిసి నాపై యుద్ధానికి వచ్చినప్పుడుకదా ఆలోచించారి. అది జరిగేవరకాదు అంతవరకు ఈమెను రహస్యంగా రక్షిస్తాను " అని తలపోపి. హేళనవాడప్పుడూ, "సీతా! నీవేమిన్ను నాకు లోయరా? నీపై కోపంలేదు. ఇష్టంలేని వేళ యువకులు ఇలాగే ముందు దీప్తిస్తారు. ఎంతకాలం నిగ్రహిస్తావో నేనూ చూస్తాను. నీకు శత్రుకాలం వ్యవహిస్తున్నాను. అంతవరకు నిద్రనంగా ఆలోచించుకో. నేను నీవర్త పట్ల ద్వేషినిరాని సేవల్లకాదు. స్థిమింగా నీవు పుత్రయుత తాతకల్యాణ నీవే గ్రహిస్తావు. అప్పుడప్పుడు నీవేమింపచాలించి పోతుంటాను. పత్నరాంబానికి నీవు వశపడుతుందే, నా వంటకాన్ని నీ వింజు అహంకారం చేస్తాడు. ఓ రాక్షసాంగరాలా! ఈమెను మీరు పూర్తిగా అప్పగిస్తున్నాను. ఈలోలో మొదలు వస్తాం. నీ సోదరులు గురువు కూడా కల్గిస్తున్నాను. అంతవరకు మీరేమెను కాపాడుతూ, నయానా. భయానా చెప్పి నాకు వశపర్తిని చేయండి. మీరీ కార్యంలో స్వేచ్ఛండి. మీరూ అడవికప్పు కనుక మడగుమర్కాయ తెలుస్తే. ఇప్పుడే ఈమెను కొని పోయి, సాటిలేని సౌందర్యంగల అశోకవనంలో టెకుపావృక్షం అచానంగా వుంచి, అనుదినం అపాయకహితంగా చూస్తూ మువకరిడిని చూపజేవాడు మువడించి మాలిమి చేసుకున్నట్లు ఈమె మనస్సు బాధేట్లు చూడండి. సీతా! నేను పోతున్నాను. నీవు కోరినట్లే నీకు విశ్రాంతి కల్పించాను. ఇక నా కోరిక కూడా నీవు చెల్లించు" అంటూ అజ్ఞ ఇచ్చి భూమి శద్ధింపగా నమస్తా భవిష్యత్కార్యా చరణకీడుతై చరచర నడచి వెళ్ళారు. వెంటనే దానవాంఛనలు బంగరు టెకిపై నెక్కించుకొని పరమాక్షాద ప్రసాదనసమర్థమైన అశోకవనానికి ఆవనిజను రిసుకుని వెళ్ళారు. కాన కూడ రావణునిలో వచ్చిన పరివర్తనం గుర్తించి, కొంత వూరబడి.

రామచంద్రుని ప్రయత్నం ఫలించి చేయుమని భగవంతుని ప్రార్థిస్తూ ఆశోకవనంలో విగిరింది.

రాముడు అపశకునములకని పరిచించుట

రావణుడు ఎట్టకేలకు ఏ విపరీత చర్యలు నడువకుండా జానకిని ఏకాంతస్వేచ్ఛతో ఏకాదాచారలైన రాక్షసత్వం రక్షణలో విడిచి వెళ్ళి పోయాడు. చాచు అమెను పసిడి పల్లకిలో కూర్చుండబెట్టి ఆశోకవనం చేర్చి శింశుకావృక్షంపీడలో ఆమెర్చిన చంద్రవాంత శిలావేదికపై కూర్చుండ బెట్టి చుట్టూ రావరావాస్తూ కూర్చున్నారు. ఇటుల నడుచునున్న లేడివలె జానకి కనబడుచున్నది. యామామృగం వెంటపోయిన రాముడు దాన్ని పదిించి, యామామృగం చూరీడుడుగా గుర్తించి, మరొక లేడిని చంపి, చంపం నంతరించుమని పర్ణశాఖాభిముఖమై త్వరత్వరగా రాసాగాడు. అలాగే వెనుకగా నక్క ఆకనంపంక మోరయెత్తి చూస్తూ కూపించి, ఆ కూలవిన్న రాముడు మనసులో శంకించాడు. “ఈ దారుణాచారతం నాకు కీడు సూచిస్తుంది. జానకి ఏ అపాయం రాలేదు కదా ; ను రీడుకు మరణించేవే నా కంఠస్వరంతో అరచిన అరపు నశిసోదరులు వింటే, బ్రాతులై నన్నుగూర్చి చెడుగా ఆలోచిస్తారు. అందులో జానకి అమాయ కంగా, భయపడినా తమ్ముణ్ణి నాకోసం తప్పుక వంపుతుంది. అమె మాట వాదనలేక సౌమిల్య నన్ను వెదకుతూ వస్తాడు. పర్ణశాలలో రక్షణ రహితంగా ఉన్న జానకిని రాక్షసులేమైనా చేయవచ్చు. లోకంలో లేని ఈ దింగురుడింత ఏమిటి? దానికై సీత నన్ను అర్థించటం ఏమిటి? తమ్ముడు చాచన్నా పినక నేను ఇక్కడికి రావటం ఏమిటి? నా శరాహతి మరణించిన డింక చూరీడుడుగా చాచటం ఏమిటి? చచ్చేవాడు “సీతా లక్ష్మణా” అంటూ అరవటం ఏమిటి? జరిగిన సంఘటన పరిశీలిస్తే, రాక్షసులేదో వంచనతో నా అర్థాంగిని అపహరించటమో, అశనుగా ఆరగించటమో చేయడంచే ఈ మాయ పన్నాడు. అది తెలియక సీత కోరింది, ఎన్నడూ ఏమికోరని ప్రియురాలి కోరిక తీర్చటం మంచిదని నేను తలచాను.

ఒంటరులై పర్వకాలలో వున్న సతీసోదరులకు శుభం కలుగు గాక : తీరని వైరం దీక్షలతో నాకు కలిగింది. ఏ కానికాలంలో ఈ కానన ప్రవేశం చేశామో, అడుగుడుగునా ఆపదలు అడ్డు వస్తున్నై. ఖరహిషణ సంహారంతో నాపై కత్తికట్టి రాక్షసులు రంధ్రాన్వేషణం చేస్తున్నట్లు తోస్తున్నది. ఇవి ముందుగా ఆలోచించి చేసిన పనే. మమ్ములను ముహూర్తం ఎదురించలేక వంచనతో ఏదో కీడు తలపెట్టినట్లున్నాడు. రాకపోకలై రాక్షసులు రంధ్రాన్వేషణంగా ఎదురు తిన్నవెందుట : నేనాపదలో వుండి సాయం కోరినట్లు నా రంధ్రాన్ని అడ్డుకలిపి ఎందుకు అరుస్తాడు. ఆ కేక విని లక్ష్మణుడు నా కోసం ఒంటరిగా సీతను వదిలివేస్తే అమెను అపహరించో, భక్షించో ప్రతీకారం చేద్దామని భూహం వల్ని వుంటాడు. ఇంకాను రిగిదట్టుగా నర్కం అరుపులా కీడునే సూచిస్తున్నై. దుర్నిమిత్తాలు ఎదిగెగబడతా రనువిస్తున్నై. ఏం కీడు మూడుకుందో, ఏం చెడ్డవార్త వివలంపిస్తుందో, ఏ విషాదసంఘటన చూడవలసివస్తుందో, మృగాలు అరుస్తూ నన్ను చుట్టి ఎడమవైపుగా ఏగుతున్నై. సీతతోదో కీడు తప్పక కలిగివుంటుంది" అని ఎన్నోవిచార వూహిస్తూ, శంకిస్తూ, సీత మనస్సుతో గాఢంగా నాటకుతో అడుగులవేగం ఎక్కువచేసి పర్వకాలకు తిరిగి ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు. కాని, మనసుమనసులో లేదు. "మేరు పర్యవంశం విశ్వలయైన రాముడు తుపానుకాకికి నమ్మద్రవంశం కల్లోలితమైన మనస్సుతో ఈశ్వరపక్షుడున్నాడు. అలవాటుపడిన దారులైనా, మాటి మాటికి తప్పుచూ, మళ్ళీ సరిఅయిన దారికి చేరుకుంటూ, "అట్టా! ఈ మాయలేడి వంచనతో నన్ను ఎంతచూరం కొనివచ్చిందీ! ఎప్పుడు పర్వకాల జేరుతాను? ఎప్పుడు ఆల్మేక్సరిని చూస్తాను" అని నిట్టూరుస్తూ, మూర్ఖా తపానికి శత్రుం స్వేదపిత్తం కాగా, అవాటుగా ముందుకుచూచి నిశ్శేష్టుడై నిలిచిపోయి.

రాముడు లక్ష్మణుని చూసి సీతకై మిక్కిలిగా చింతించుట

వెంటనే సంభాషించుకొని "దృష్టిలో దోషం వుందా?" అని మళ్ళీ పరీకించి చూచాడు. దృష్టిలో దోషం కాదు. తన అకృష్టంతోనే దోషం

పుంవసుకున్నాడు. ఆ వచ్చేవాడు తన తమ్ముడేయని నిశ్చయించు
కున్నాడు. అతని వంచినకలా, చిన్నపోయిన మొగం, మనసులేనిగమనం,
కంచితాత్రం చూచి, అనుమానించి ఆపద రానేవచ్చింది శరవేగంతో
సటుపించి, సౌమిత్రి నవ్వుకదాన్ని అందించని, గర్భవతో, అరి తో, పడుష
చార్థవాలైన పడుకులతో "అయ్యో! అమ్మదా! ఎంత పనిచేశా! నిన్ను
నమ్మికిగా జానకిని విడిచివచ్చాను. ఇప్పుడు నీవమెను ఏకాకిగా
ఎంత విడిచివచ్చావు! ఆపదలం దొరికింది నువ్వు అమ్మ అమ్మ
రిందాలో, అమ్మం తప్పుట్టగా తిన్నాలో. ఇంక అనుమానానికి రావలెను
హృదయం మీనే నూచిస్తాంది. అమ్మ అమ్మ దైత్యులవలె పడినందుండి
మనం పర్వతాలవెళ్ళి పువ్వల చూస్తా! అన్నీ అన్నీ, పువ్వులూ,
మృగాలూ, చూర్చికిగా మొదలెట్టి పియ్యించి చూస్తున్నా ఇంకా
శరం ఎక్కడినుండి వస్తుంది? అమ్మదా! చూచుకుంటా తోచినవాడు
రాక్షసుడు. ఎంతో దూరం. అందినట్లే వసుపించి శ్రమతెలియించా
తీసుకునిపోయాడు. చివరకు విప్ర శివప్రయోగంచేస్తే జింకలు చూ
పర్యతంవలె దైత్యులు పడినాడు. ఇదింతా శివాపహుజంకోసమే చేసి
వుంటాడు. నా వామనేత్రం అడుగుతున్నది. ఏ మాత్రం పుష్పాహంలేదు.
పర్వతాలలో జానకి కేసుంకా కంటిపడింది. కదామలవలతో కిసిగొన్న
రక్కసులు తప్పుక మనం లేకుండాటం చూచి జానకిని పట్టుకొనుటకు
యత్నించేస్తారు. వాళ్ళనుచూచి భయపడి పారిపోతూ అడవిలో చారి
తప్పిందో, లేక వాళ్ళ చేతికేదిక్కిందో, ఏదో ప్రమాదం తప్పుక జరిగి
వుంటుంది.

అయోధ్యలో అంతఃపురాల్లో హయగా లభించే సౌఖ్యం వదలి,
రాజ్యశ్రవణ్ణి. అడవిదిమ్మరినీ, దీనుణ్ణి నన్ను సంతోష సౌఖ్యాలలో
తేల్చుదామని వచ్చిన మీ వడినను ఒంటరిగా ఎందుకు విడిచివచ్చావు! ఇక
నా గతి ఏమిటి? ఎవరిని ప్రాణంతో సమానంగా ప్రేమించానో, ఎవరికి నా
అర్థదేహం అనసంగా వేశానో. ఎవరు నన్ను కృతార్థుణ్ణి చేయటానికి సర్వ
సౌఖ్యాలూ త్యాగంచేసి విడిచినవారు వెంటపచ్చాలో, నీవు విరంతురం
కంటిలేప్పవలె ఎవరిని కాచివుంటావో అమ్మను రాక్షసులకు అప్పగించి

ఎలా వచ్చావు? ఆమె లేకుండు చరావతి త్వ గీర్వాణవతిత్వాలు వచ్చినా నాకు తృణప్రాయాలని వీకు తెలుసు కదా! ఆమె ఇప్పుడు షేమంగా వున్నదా! పినతల్లి ఎదుట పచ్చలుగేండ్లు అరణ్యవానంచేసి జనకుని సత్యపంతుణి చేస్తానని నర్మిన ప్రతిజ్ఞకు భంగం రాదుకదా! ఆమె అశ్రమంలో కనుపించకపోతే అనుభులు నాలో విలువవు. నా మరణాంతరం వీవు అయోధ్యకు పోగానే అవకృతి చింతించిన కైకమ్మ అద్దు తొలగిందనీ, కాశ్యతంగా తన కొడుకు రాజ్యం పాలిస్తాడనీ, తన దూర ధృష్టి ఫలించిందనీ ఆనందం పొందకపోదు. రాజైన కొడుకుతో కూడి, భర్త మరణాన్ని పాపించని సవతిని సేవిస్తూ, తపోవ్రతా, వృద్ధురాలా మృతపుత్రక అయిన నా తల్లి జీవించగలదా!

తమ్ముడా! నీ రాకతో జానకికి అపాయం జరిగివుంటుంది. చానికి సందేహంలేదు. పోదాం పద అశ్రమానికి. అక్కడ సీత వుంటే వేనూ వుంటాను. ఆమె లేకపోతే ఆమె నివసించిన ఆ చోటనే ఆత్మహత్య చేసు కుంటాను. నవ్వు వెన్నెల కురుస్తూ నా జీవితేశ్వరి ఎదురువచ్చి, ముద్దు సుద్దులతో అన్యోనించకపోతే తమ్ముడా! ఇక వీకు అన్న లేడనుకో. చెప్పియ్యా! చెప్పు జానకి ప్రాణంతోనే వుందా! నిన్ను కన్నుకప్పి సీతను దైత్యులేమీ చేయలేదు. అందుకే చూడదును నేను అన్నట్లుగా అరచి వచ్చాడు. ఆ రూతవిని సీత నిన్ను నా వద్దకు పంపివుంటుంది. వీవు రంధ్రం వెదుకుతున్న రక్కసులకు అవకాశం కల్పించి ఆమెను విడిచి అరచికి వచ్చావు. ఇంతేమంటానికి ఏముంది? సీతావిమోగంతో చెడ్డాను. పారంలేని శోకసముద్రంలో పడ్డాను. "అవశ్యమనుభోక్తవ్యం, కృతం కర్మ కుడాకుభవ్". శివకనుర్పంగం చేశాననీ, కౌశికమహర్షి యాగం రాదాననీ, తాటకానుదాహాలను చంపాననీ, వీరుడవనీ ఆశించి నన్ను వరించింది. నేనుండగా తనకెట్టి ప్రమాదంలేదని దైర్యంతో ఎంత నేను చెప్పినా వినక వెంటవచ్చింది. ఆమె ఆనలన్నీ ఆడియానలైనాయి. నేనుండగానే ఆమెకు అవకారం జరిగింది. నా పౌరుషం ఎందుకు? నేనాడించిన శస్త్రాస్త్ర విద్య దేనికి? అదిలను, నమ్మివదానిని. అర్థాంగిని

రాపాడుకోలేని నేనుకూడ పురుషుడనేనా : నా జీవితానికి ఇది గ్రహణ నమయం. ఏమైనా అనుభవించక తప్పదు."

సీతను విడిచి ఏల వచ్చావని రాముడు లక్ష్మణుని ప్రశ్నించుట

ఈ విధంగా రాముడు సో-స్యనివలె భార్యను రలంచుకుని విచారించిస్తూ, పరితపిస్తూ, ఆశ్రమానికిపోతూ లక్ష్మణునిచూచి, "రమ్మూడా : భవిష్యాన్ని జాగ్రత్తగా చూడగలసిందే, నేను లేనినడుమలో మీ వదినను విడిచిరావటం ధర్మమని తలచావా. నీ వారకం చూస్తూన్నకొద్దీ నాకు ఆశురత ఆధికం అవుతున్నది. ఇంక రక్షకపాటుపని ఎందుకు చేశావయ్యా; నీ పుండగా, రాక్షసులేరాదు, లేమరలేరాదు, స్వప్తిస్థితిరయకారులైనా ఆమెను తేలిచూడలేకనే విశ్వాసం నాకు పుండిబద్ధేకదా నీకామెను ఎప్పు గింపి వచ్చాను. మాయామృగరాశం మీరువింటే ముప్పు వస్తుందని ముందే అనుకున్నాను. నాకు తోడుపడవలసివస్తే ఆమెను కూడ తోడు తీసుకొనిరాక ఒంటరిగా ఎందుకు వచ్చావు; నీవు ఒక్కడవే రావటం దూరం మంచి చూడంగానే వామనేత్ర భుజాలు ఒక్కసారి అదిరినై. అప్పటినుంచీ మనస్సు కీడునే శంకిస్తూంది. దానికి తోడు నీ వదనం విషాదపూరితంగానూ, విన్నదనంతోనూ కన్పిస్తుంది. అక్కడ ఏం జరిగింది; ఆమెను విడిచి ఒక్కడవే రావటానికి కారణం ఏమి కల్గింది?" అని అవలేని అమర్రాతో అడిగాడు.

లక్ష్మణుడు విలువెల్లా వణకుతూ, అన్నను సరిగా చూడలేక, ఆమె అన్న మంటలు చెప్పలేక, వేరేకారణం చెప్పటానికి ఏమీలేక, విమృశమైనా నిజం చెప్ప తప్పక, మోమువార్చి, నేలచూస్తూ, "అన్నా! ఆవరాహం క్షమించు. నీవన్నచూటలన్నీ నిజమే. నాపైనీవు మోసినభారం, నా కర్తవ్య భారం ఎంతో నాకు తెలుసు. తెలుసు కనకనే నిన్ను కళ్యాణ చూడలేకుండా వున్నాను. నేను బుద్ధిపూర్వకంగా, ఈ అనుచితకార్యం చేసి నీ ఆశ్చర్య క్రమణ దోషం కట్టుకోలేదు. నేను శ్రాంతిపడజ్జి కాలేదు. ఆలోచన

రహితుడై అంతకింటి వారేదు. జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పరా. ధర్మమైతే మన్నించు. అధర్మమైతే శిక్షించు. నీవులేని సమయంలో నేను ఎక్కడ పుండి ఎలా వచినను చూస్తానో నీరు తెలుసుకదా: ఈనాడూ ఆ విధంగానే ఉన్నాను. వచ్చి తనపని రాను చేసుకుంటున్నది. ఇంతలో "హాసితా! హలశ్చడా! అపవిత్రో వున్నాను. అపవిత్రుడి" అన్న అడుపు వినిపించింది. అది వింటానికి నీ కుర్రస్వరంవలెనే ఉన్నది. ఆ కూతి వినంగానే, అమె నీమీదవున్న సురాగంతో ఏడుస్తూ నన్ను నీకు లోడ్చడపొమ్మంది. నేను విరిగిపోతూ ఉన్నాననిగా పూచుకున్నానేరాని, సమాధానంపూడ చెప్పలేదు. అంతలా అమె కొంచెం వీలైనగా, "అపవరో అధుపదకపోతే నీవు మా వెంట నేనికి వచ్చినట్లు; పూజా అయోధ్యలోనే ఉండ వచ్చుకదా" అన్నది. ఆ మాటలకు సమాధానం, "వదిలా! ఎందుకమ్మా అంత భయం? ఎవరికోసం భయపడుతున్నావు? నా అన్న కోసమైతే అది అక్కరిలేనిదీ, అనవసరమైనదీ అయిన బాధ్యం అవుతుంది. ఎందుకంటే, ఆ కేక మా అన్నకి ఎన్నటికీరాదు. నిజం ఆ కేక నా అన్న వేస్తే ఈ లోకిం ఇలా పుండవచ్చు. అంతలానికి సహాయం అనవసరమైతే నేను చేయగల సాయం ఏముంటుంది? ఇది రాక్షసుల మాయ. దేవతలనే కాపాడు మునిశర్వ సంపన్నుడు దుఃఖితుడై, అభిమానరహితుడై, నీరు వట్ల పరుల సాయంకోసం ప్రాకులాడుతున్నాడని భావించటం నీ ప్రాంతే కాని, అది నిజంరాదు. ఆయన పరాక్రమం నాకు తెలిసినంత నీకు తెలియకున్నా, నీవెరిగినంత వరకు ఆయన అజేయుడనీ, అనభయభూతుడనీ గ్రహించావుకదా అకేక మిక్కిలి దూరమంది వినవచ్చింది కాని చగరలో నుంచి వచ్చింది కాదు. అంత దూరం మనుష్యుల కంఠధ్వని అయితే వినవడదు పోయినవని ముగించుకుని అన్న కేమంగా వస్తారు. భయపడవలసిన పనిలేదు. ఎవరో తెలివితక్కువ వాళ్ళు తలచినట్లు తలచటం నీకు తగదు. ఇప్పటికి పుట్టినవారిలో కానీ, ఇక ముందు పుట్టబోయే వారిలో కానీ, నా అన్నను ఎదిరించి జీవంతో మరలగలవాడులేదు. ఆ విధంగా భావించక అన్యధా భావిస్తే ఆయనపట్ల అపచారం చేసిన దానవవృతావు. నీవు యథార్థం తెలుసుకో లేక పొందుతున్న నీతి వదలి స్తిమితపడు"మని చెప్పి వేరుకున్నాను.

ఆ మాటలు విన్న వదిన అన్న మాటలు నేను పుచ్చరించవచ్చునో లేదో, నీవు వివవచ్చునో లేదో, చెప్పక తప్పలేదు కనుక చెప్పుకున్నాను. "ఓరీ! కృతముదా! ఆయన నీ పట్ల ఏం అనుచుండేవాడు? ఆపదలో తోడుపడమంటే శ్రీరంగ వీరుడు వర్తిస్తున్నావా? ఆయన ఎంతవాడో నాకు తెలియక చెప్పుకున్నావా? ఎంతవానికైనా ఒకప్పుడు సాయం కావలసి వస్తుంది. మామామగారు మూర్ఖులైన నడుమంలో పిన్నులగాను రథం యుద్ధమామి నుంచి తప్పించలేదా? సేదచేసి వారు శాస్త్రపుల సంహరించలేదా? నీ వైఖరి చూస్తే ఆయన మరణానందం నన్ను ఆస్తి న్నట్లున్నది. నీవు. భరతుడు కలసి ముందే అలోచించుకుని నీవు నావెంబ వచ్చావు. ఆపదాగం కోసం కాదుకుని ఉన్నావు అది వచ్చింది. నీ నైజగుణం వచ్చింది అది ఎన్నటికీ వుండదు. ఆయనకు నిజంగా ఆపదే వస్తే అయినతోనే సీతనహగమను చేస్తుంటాని, నీవుత్తర మీయర్తుగదసాగ విస్తుందా?" అని మర్మలేడంగా మార్చాడింది."

సీతను విడిచి వచ్చుట తగదని రాముడు సామిత్రికి చెప్పుట

అని ముఖంతో చెప్పికలనార్చి పూరకున్నాడు. విషయం అంతా విన్న రామచంద్రుడు, "తమ్ముడా! ఏమైనా ఆమెను ఒంటరిగా విడిచి రావటం యుక్తంగాలేదు. ఆకుది అనురాగంచేతో, భయంచేతో, తెలిసో, తెలియకో, కఠినంగా వచ్చినా, విజ్ఞాతపూ, ఆమెకు రక్షకుడవూ అయిన నీవు తొందర ఎందుకు పడ్డావు? ఆమె అన్నమాటల వేదే గ్రహించావురాని. అట్టి మూడే కీడు అలోచించలేదు. అసందర్భపు మాటలు అన్నదని, ఆమెకు డిక్కులేనివానిగా చేపిందేకాక, పెద్దవాడనైన నా అజ్ఞాభంగం చూడ చేశావు. ఇందులో ఎవరిననివలసివడేముంది? నాకర్థు ధర్మమైవధువు నేను అను తనించాలి అంతే. నామోగం ఎలావుంటే అలాగే జరుగుతుంది. పోవం పడ." అంటూ పర్వకాంక్షైపు నడకసాగించాడు. అన్న తేలికగా అన్నా. ఆమె అన్న మాటలకంటే సామిత్రిని ఆధికంగా బాపిందినై. భార్యపై భర్తకు అనురాగం, భర్తపై భార్యకు అనురాగం వుండక పోవటం విద్వారంగాని, వుండటం చాలా నహజం. అది లక్ష్యమని పట్ల సీత

రాములు ప్రకటించిన విధానం విద్వారంగానేకాదు. విపరీతంగా కూడా ఉంది. వెత్రితలలు వేసిన మోహం వివేక శూన్యట్టి చేస్తుంది. విషయాన్ని విపరీతంగా చూస్తుంది. కాకుంటే, "అత్మాభిమానం చంపుకొని అయినా ఆమెను కాపాడడం!" అని ధ్వనించేట్లుగా ఎందుకు చూట్టాడురా? ఇంతకు పొమ్మిత్రి చేసిన తప్పేమిటి? సీత అన్నట్లు పరమభక్తుడైన తరతుడు, పరమత్యాగియైన లక్ష్మణుడు ఆమె కోసం కుట్ర చేశాకా? ఆరణ్యవాసానికి పూర్వం భరతుడు అయోధ్యలో ఉన్నాడా? అని అనేక ముఖాల రాముడి మనస్తత్వాన్నీ, జానకి మనస్తత్వాన్నీ శంకించవలసి వస్తుంది. ఈ భావాలే లక్ష్మణుని మెడలులో మెదిరినై. తప్పు చేయకుండా చేసిన వాడివలె సహించటం పాద్యం కాలేదు పొమ్మిత్రికి. ప్రతిఫలశూన్యమైన త్యాగంతో తన్నుతామ అన్నకు అర్పించుకున్నందుకు అనవలసిన మరలైనా ఇవి? సీత అన్నది ఆయనకు కోవంలో తెలియక అన్నవిగా తోచినై కాని, అనిమానవడి ఆమె ఇద్దం ప్రకారం వచ్చిన తమ్ముని చేత తప్పుగా తోచింది. కేవలమైన వ్యామోహం ఎంత చెడ్డది? తగిన విధానమాధానం చెప్పరామనుకుంటున్న లక్ష్మణునికి తల్లి స్ఫురించింది. "నాయనా! లక్ష్మణా! తొందరపడకు. అన్న ఆ భావాన్ని అంత తీవ్రమైనదిగా భావించకపోతే జరిగిన కవికి ప్రతీకారం జరుగదు. "అత్మానం మానుషంమనన్యే. రామం దశరథాత్మజమ్," శాంతంతో సమాధానం చెప్పు" అని ప్రబోధించింది.

లక్ష్మణుడు అందునకు చూపు వర్తివట్టియి. "అన్నా! ఇలా జరుగుతుందనీ, నీవు ఇలా దాధపడతావనీ నాకుతెలిసే అన్ని మాటలన్నా ఆమెను విడిచిరావటానికి ఇష్టపడలేదు. నేను సీతత్తిని గురించి చెప్పిన కొద్దీ ఆమెకు వావై అనహ్యం ఎక్కువైంది. "వ్యర్థవాక్కులతో కాలం గడుపుతూన్నావా? ఆయన అపాయానికి అడ్డుపోవా? పోకపోతే నేనిప్పుడే మరణిస్తా"నంటూ మరణప్రయత్నం చేయబోతుంటే చేపేదిలేక, దైవంపై భారంవుంచి వగ్గాను. ఇక నా దోషమేమిటో నీవే చెప్పు!" మంటూ పొమ్మిత్రి దైన్యవడి మాట్లాడాడు. రామునికి తలతిరిగింది. "నిష్కారణం"

తమ్ముణ్ణి పరుషంగా మంచులించాను. ఆనమయంలో ఎవరైనా అంతకంటే చేయవగింది ఏముంది? ఆమెకు ఆ దుర్బాసం కలగటం ముందేదో కీడును సూచించటమే. లేకపోతే దిక్పరలె చూచుకుంటున్న సీత ఇటువంటి భావం ఎలా పొందుతుంది? పాపం! తమ్ముడు నా మాటలకెంత నొచ్చుకున్నాడో." అని తలపోసి. "తమ్ముడా: విచారింపకు. విధి ప్రతిఫలమైనప్పుడు ఎంత వాడైనా చేయగలిగింది ఏమీలేదు."

పర్వకాలలో సీత లేమికి రాముడు చింతించుట

అంటూ రాముడు పతివతిగా పర్వకాలవైపును వస్తున్నాడు. పర్వకాల చేరునైనాస్తే రామునిలో ఆరాటం హెచ్చింది. పాదాలు నేలపై తొట్టు పాటుగా పడుతున్నై. పర్వకం పంటి శరీరం తీగలాగా వణికిపోతుంది. చూపులో నిర్మలత్వం తగ్గింది. చాలి గుర్తించటం కష్టమైంది. లోకం అంతా అరికినట్లు గోచరిస్తుంది. అంతకంటేను తనకు రాహుడని ఆవరిక జ్ఞాన అధికం కాసాగినై. సీత జీవంగా ఉంచా ఇంక నేను ఆమెను చూస్తానా? ఆమె నన్ను ప్రాగంతో ఆదరిస్తుందా? ఏమీ ఈ జన్మమున కాద్రాప్తి ఉందో లేదో, ఉంటే నేను ఎంత అపృథ్వమయజ్ఞే: ఈ దుశ్శున పరవా అందుకు అర్హుడవు రాదని చెప్పుకున్నై. ఆమెలేని జీవితం ఎంత దుర్మరం! ఈ అరణ్యవానభారం ఆమె సాహచర్యం వల్లనేకదా మోదు కలిగాను. ఇకముందు నా గతి ఏమిరానుంది? సారలేని స. సార యాత్రలో సహచరి ఆనే నన్నం లేకపోతే చూసవజీవితం వృథా. గడుపు ఛార్తి కాబోయే సమయంలో ఈ అవాంతర ఘటన దైవం నాకు ఎందుకు కల్పించాలి? మనోవాక్యాయ కర్మల్లో ఎట్టి చెడ్డను చేయలేదే." అని అనేక విధ భావపరంపర అవ్యాహతంగా మనస్సును కలదిపేస్తుండగా పర్వకాలకు వచ్చాడు.

హేమంతంలో పద్మినిలాగా, వాతినపూలా, రాలినపండ్లూ, కదలిక లేని పక్షిలా కలిగి శోభ తగిలిన వృక్ష రథాదులతో శోకదేవతలాగా, సమయ సంస్కారహీనుగా, కాంతిరహితంగా వెలితెరిపోతూ దొంగలా పతి బోదిన కొంపలాగా, పక్షి విడిచిపోయిన గూడులాగా, విశ్వబ్ధంగా,

పీఠంగా సంపద కోల్పోయిన సీమంతినిలాగా, వదలివేయబడిన, రుద్రాక్ష మాలికలు, కమండలువు, దండం, కృష్ణాజినంతో, పాడుబడిన ఇల్లలాగా పర్ణశాల కానవచ్చింది. అడుగుతున్న గుండెతో, చెడురుతున్న చూపుతో లోన ప్రవేశించాడు. సీతలేదు. రాముడు పెనుకేక పెట్టుతూ పడిపోతుంటే లక్ష్మణుడు అగి పట్టుకున్నాడు. పట్టుకున్న తమ్ముణ్ణి గట్టిగా పట్టుకుని "పోదరా. నా కొంప నిలుపునా కూలించి. నా అడుగు వ్యర్థమైంది. నే పడిన శ్రమంతా పాదయిపోయింది. నా సీత ఏది: ఎక్కడ వుంది: అనురులు అపహరించినారా? మృగాలు భక్షించినవా? నమిత్తుకపలాదుల కోసం అడవిలోకి పోయిందా? గౌతమికి స్నానం విమితం వెళ్ళిందా? ఇప్పుడు ఏంచేసేది? ఎక్కడ వెదికేది? ఎక్కడికని పోయేది? ఎవరు నా మొరాలిస్తారు? ఎవరు నాకు తోడ్పడుతారు?" అంటూ పర్ణశాల అంతా పలు సార్లు వెదికాడు. పరిసరాలను చూశాడు. వేడురుకొన్నట్లు, వెంగలి విభంగా, నెల్రెవానివలె, తలతిక్కువాని చందంగా, వికారంగా చూస్తూ, మీదికీ, క్రిందికీ, దిక్కులూ తలతిప్పుతూ, ఏడ్చి ఏడ్చి ఎర్రబడిన కళ్ళతో, తల మోచుకుంటూ నేలకూరి పడ్డాడు. చైతన్యం స్వాధీనం తప్పితే జరగజైన ప్రకృతి ఏంచేస్తుంది? అంతకాలం అయిన అనురాగవృద్ధిని అనుభవించిన ఆ ప్రదేశం, మేం చేయగలిగింది ఏమీ లేదన్నట్లు గాఢించి రంంలో రేగిన దుమ్ములో మునిగిపోయింది.

రాముడు సీతను వెదకుట

రములమఃమయైన రాముడు, జగదేకవీరుడు, విరిక ముఖసోముడు, అనంతకాలం రక్షకృత్యలో అణిమాచిక్షిద్ధుల అవరీలగా సావించి, సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేయగలిగిన మహర్షులకే ఆరాధ్యమైనవాడు, వ్రేలెత్తి చూపించటానికి వెలితిలేనివాడు, ఆనన్న పట్టాభిషేకాన్ని అధికరించి అజరామరమైన కీర్తిని అందుకున్నవాడు, స్వీయనిగ్రహంతో, సత్యవ్రతపాలనంతో, తండ్రికి పుత్రమౌత్తమగతులు కల్పించినవాడు, అఖండ ఒరి పరాక్రమ నవన్నలైన అనురులను దహనుడు కాననం దహించినట్లు దహించిన వాడు, సత్యై మతిపోయి గతితప్పి శీతపై పడి మూర్ఛిల్లటం లక్ష్మణునకు

తప్ప, చరాచరజగత్తుకు నహింసరాని వేదన కలిగించింది. ఇంద్రాదులు రావణ వర లక్ష్మ్యంగా రచిస్తున్నవ్యాహం చరమస్థాయికి చేరుకుంటున్న దని ఒకప్రక్క నంతోడిస్తున్నా, “పరమపురుషుని నిష్ఠారణంగా వారల్లో వదేస్తున్నా”మనే భావం ఇంకోప్రక్క అనుభవిస్తున్నాడు. ప్రమాదరహిత ప్రదేశాన్నించి, ప్రమాదరహితమైన ప్రదేశానికి చేళ్ళు, జనస్థాన దక్షుణ విరళనంతో నుభిస్తున్న ముహూర్తం, త్రికాలజ్ఞుడైన హరి రామునకు సీతాప హరణముఃఖంలో సహాయం చేయలేకపోయాడు. పితప్రజ్ఞుడైన లక్ష్మణుడు అన్నను లేవరిచాడు. జలం ఇచ్చి దాహం తీర్చాడు. వీవన్తో వివరి నేద పోగొట్టాడు. పండ్లు భుజింపజెట్టి ఆకలి అలుచాడు.

“అన్నా! అద్వైత్యపదపద్ధు. ఇక్కడ యతిభరించే పరికరాలు పడి పున్నై. ఎవరో దైత్యులు యతిహాసంలో వచ్చి వదినను ఆపహరించి పుంటాడు. మనం శ్రమ అనుకోకుండా ఆమెను వెంటాడాలం. ఇప్పుడు ఇక విచారినై లాభంలేదు. ఆనెనాడు తెలియకపోయింది అని వోదార్చి, దైత్యం చెప్పి, అన్నేపద నిమిత్తం అయిత్రం చేశాడు. కొంతకొంత మనస్సును కుంటు పరమమని రాముడు తొందరగా పది ఆమె దొంగిలించువనే అంతో అడవికి సరిచాడు. ఆ అన్నేపదలో లోకమే చురుచు. ప్రస్తుతం అంతా సీతామయంగా గోచరిస్తున్నది. ఆమె లేరున్నా ఆమె అయింద ప్రకృతిలో ప్రతిఫలించింది. చెట్టుచెట్టులా, పుట్టుపుట్టులా, గుట్టుగుట్టులా, గట్టుగట్టులా పడుగెత్తుతున్నాడు. అక్కడ ఆమె లేనందుకు, “అయ్యో! ఎవ నా సీతా! ఎక్కడ నా సీతా! ఓ దిండుకలలా! సీతలే మమరాలం కలిగిన నా సీతను సీపు చూడలేదు! చిలుక! సీతలే చక్కని పయకలో ప్రమదించారే నా భార్య సీత! నిమింజలేదా! హరిణమా! ముచ్చటనాన చింజలనేలాంతో నిన్నుబోలెన నా సరి నీపన్ను చిక్కుగా పోలేదా! ఓ గజరాజా! ఆమె గడు నానికి అనూయపడి ఎక్కడైన దాచాదా! ఎన్నడూ కోకం ఎరుగదు. నన్ను కోకంలో ముంచి నా అడ్డాంగి అదృశ్య అయింది. ఆశోకమా! చెప్పి. నీవంటే ఆమెకు ఎంతో ఇష్టం. లతలారా! భూజములారా! మీకు తెలియ కుండా సీరజగంతి ఎక్కడికి పోయింది! మీరు తప్పకచూచివుంటారు. నా మొరవిని నాకు సీత జాడ చెప్పండి. లక్ష్మణా! ఎవరూ పోవునది! సీత కాదు

కదా! అయ్యో! సీతా! నన్ను విడిచి ఎలా పోగలిగావు? నన్నేం చేసి పోయావు? అగు. నేనూ వస్తున్నాను. నిన్ను వదలి నేనుండలేను. అవును. విజంగా నీవు నా సీతవే. అహారాలు, ఆ చీర, ఆ రైక, ఆ కంకణ మంటే రాలు అన్నీ నా తండ్రి జన వనవాసానికి ముందు సుమంత్రునిచే భద్రపరచి ఇచ్చినవే.

నా ప్రేమను శోధిస్తున్నావా? హస్తాగ్రహిణీ, అటకుగానీ, చాటున మండి నన్ను గేలిచేస్తున్నావా? నాకు తెలుసు నీవు నన్ను విడిచి ఎన్నడూ ఎక్కడికీ పోవు. సరసకర్ణాలైనా విరసస్థితికి రానీయవు. ఎన్నెవరో హరించి పుంటారు. కాకుంటే వడించి పుంటారు. అంతేకాని, భయంకరా రణ్యంలా. రాక్షసులు లింగే చోట్లకు నీవెండితు పోరావు? మనుషుళ్ళ కలిసే యోగం పుంటే ఏ ఒక్కరైనా నీ బాడ చెప్పురా? ఇక్కడ ఎవరు వున్నారూ? ఉన్నవాళ్ళంతా రాక్షసులే, చాటున కూర్చుంటారు. మానవాళులు, వాళ్ళకు తెలుసు. కాని వాళ్ళెందుకు చెప్పారూ? నన్ను ఎదిరించి గెలువలేక, నా భార్యకు నన్ను మారంచేసి వ్యవరో జమిలే నిన్నుచూచి నవ్వుకుంటారు. ఈ లోకు ఎంత స్వార్థం కలది? నానడాయం కోరి నన్నర్పించినవాళ్ళు. నా కష్టాలంతో లోడు రాదా? రాదు. అవసరం తీరితర్వాత ఎవరూ గొళవింది కృతజ్ఞులూ చూపరు. చెట్టునుండి పండు పడకుండా పుంచాలికాని, పడితే మళ్ళీ లోడిమకు అంటించటం సాధ్యమా? నా పుణ్యఫలితం ఉన్నంతవరకు సీత నా జడ్డనే పుండి, పాపఫలితం అనుభవానికి రావటంతోనే నన్ను వదలిపోయింది.

నాకు కర్మాదికారమే పో. ంది, సీతా! ఇంక “అస్మాకం సహ కుటుంబానం” అని చెప్పి కిర్కకు పుత్రకమించే అవకాశం ఏదీ! ఆపద నమయం అసన్నమైనప్పుడు నన్ను కలజుకుది ఎంత విలపించావో? కర టూషణాలతో, చేర్చుక్కతో, ముక్కెరతో, కుంకుమతో, వేడిభరంతో, వెన్నెలవాన కురుస్తున్నట్లు పుండే నీ చల్లని వచనం ఆ ఘటనలో ఎలా వుందో వూహించలేనుకదా? ఊహించి. మాత్రం చేయి చాచినమీదట చేయి గలిగింది మాత్రం ఏముంది? పరమ సుకుమారమైన నీ శరీరం చిన్నాభిన్నం చేసి చెరకు ముక్కల్లాగా దైత్యులు భక్షిస్తారేమో,” అంటూ ఉన్మాదివత

పోయినచోటికేపోయి, చూచిందేచూచి, అడిగినవారికేఅడిగి, అదవి అంతా తమ్మునితో కలిపి తిరిగాడు.

సీత రాక్షసుడే హతమైనదనే నిర్ణయానికి వచ్చి
రాముడు శోకించుట

ఎక్కడా ఆమె జాడ తెలియలేదు. గత స్మృతలు ఒక్కొక్కటి తలంపున దాగానే, తలచినంత తిరుగుపోయాడు. చివరకు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాడు. "ఎక్కడైనా దొంగిలెత్తే ఏదో ఒకమందిరం అయితే తెలుస్తుంది. ఆమె ప్రాణంతోమీదే ప్రాణంపెట్టినా చేయదా? చేస్తే వినిపడదా? లేదుని లేదు వినిపడలేదు? లేదు. ఆమె అనుభవం చేతలో బడి హతమై గురియై వుంటుంది. ఆమె వాళ్ళనే అంతంతం భక్షించబడి కూడ వుంటుంది. గంభీరమైన లేదని ప్రారబ్ధుగాలు చంపి తిన్నట్లు నేను లేకపోవడంతో సీతను చంపటం లేకగొలిగిపోయింది. ఎక్కిడికని పోవటం? ఎక్కిడి చుండిని చూడటం? ఈ అన్వేషణకు అంతం వుంటుందా? అది నా అంతంతోకాని జరిగదా? తమ్ముడా! సామిర్రే! అదవి అంతా తిరుగుతున్నాం. మీ వాని జాడ తెలియటంలేదు. బాటి భార్య కోసం ఏద్యకచస్తే, స్వర్గంలా నా రెండో నన్ను చూపి "సమీరా రామా! వచ్చాలేంట్లు నిండకుండానే. నిన్నుస్మృతవాడిని చేయటానికి వచ్చావా? వీ భార్య ఏమీ ఒక్కడెవె ఎందుకు వచ్చా? వందే ఏం సమాధానంపెప్పేడి? దుర్బాద్ధుడై యగస్సు వడలిపోయినట్లు నన్ను వీడువడలిపోయాడు. రాజ్యం లేనివాడనీ, అరాచకంగా, వానప్రస్థం పండిన ప్రాజ్ఞుడనీ అరిగివా? ఇది ఏమీ కాదు. నిన్ను రక్షిస్తే భక్షించివుంటారు. సందేహం లేదు. భార్యను పోగొట్టుకుని బ్రహ్మి నేనేం దాముకుంటాను. చచ్చి నీ నన్నులికే వస్తాను" అంటూ వాపోవసాగాడు.

సామిర్రే! రాముని సమాధానపరచుట

అన్నా! ఎందుకీంత శోకిస్తావు? ఈ మహారాజ్యంలో ఎక్కడో ఒకచోట తప్పక ఆమె జాడ తెలుస్తుంది. మనమిద్దరం లేకపోవడంతో

వరివయమైనవే కదా అని గౌతమిలో స్నానానికిరావీ, పూలతోటల్లోకిరావీ పోయి వుండవచ్చు. లేక మన తెలివితేటలు తెలుసుకుంటానికని దాగి వుండవచ్చు. దారి తప్పివుండవచ్చు. అడవిమ్మగాలు అమెకు అవకారం చేయవు. నీవు నిర్బరంగా వుండు. మానవయత్నం చేద్దాం. దైవాను కూలం తర్వాత గదా" అని సౌమిత్రి సమాధానవాక్యాలు పలికాడు. ఆ చూడలకు రాముడు కొంఠ భూరటవడి మిట్టలూ, పల్లాలూ, కొండలూ, కోనలూ, నకులు, నరస్సులూ, పుట్టలూ, గిరులూ, ఒకటేమిటి? విరువ కుండా అరణ్యమంటా అన్నేడించాడు. సీత జాక తెలియలేదు. రాముడు నిరాశతో, "తమ్ముడా! నీవు చెప్పినట్లే చూడతగినవవీ, తగనివవీ శలంపక అన్నీ చూశాం. ఎక్కడా అమె అలికిడి కనపడలేదు. వద్దశ్రమం వ్యర్థమైంది. ఇంకేం చేద్దాం?" అని అడిగితే "అన్నా! నిరాశ పొందకు. తప్పక నీ వదిలను నీవు, మరల పరిగ్రహిస్తావు. ఇదివరకనర్థినుండి వాడునుడు టూమిని పరిగ్రహించలేదా? చాలం ఎప్పుడూ ఒకవిధంగానే వుండటం కదా? ఎంతో నా చునప్పు అమె మరణించలేవనీ, మళ్ళీ లభ్య మవుతుందనీ, మరిమరి చెప్పరాంది" అని సౌమిత్రి చెప్పాడు. "తమ్ముడా! వెరకరలసిన చోట్లన్నీ వెరచాం. వెరమిగిరించేరాని, అరిచకనుడించలేదు. ఇంకా చూడాలో ఏం విడిగేడి" అంటూ రాముడు పోయిచూ, చూయిచూ, "హా నీరా! హా నీరా!" అంటూ నేలవ్రాచాడు. ఎన్నివిచారి తమ్ముడు చెప్పినా, మోహవిష్టుడై బ్రహ్మలికలో లొమ్ముచాడుంటూ కోకించసాగాడు.

ఉద్బాదివలె రాముడు సౌమిత్రివెంటి సీతరై తిరుగుట

జానకి! ఎన్నదైనా నన్నింత తీవ్రవేదనకు గురిచేశావా? ఎక్కడ చాగావు, ప్రాణం కంఠగరమవుచుంది. నీ వాక్యమదురాంబులతో నా దప్పిక తగ్గిండు. "అశయాబద్ధతే రోకేకర్మణాబహునింతయా" అశ లేపందా నేనెక్కడ అన్నేడించగలను? ఐశ్వర్యంకంటే అనుభూవతియైన ఇల్లాల చొరకటం అవృష్టం అని కదా పెద్దలంటారు. ఆ అదృష్టం వుండికూడా అనుభవానికి దూరమైన నా బ్రతుకెందుట? శాల్పనా? నీకు పుష్పాంపై ప్రీతిమెందు. చక్కగా పూచిన ఆకోకవృక్షంచాను చాగావు.

విన్ను గుర్తించాను. ఇప్పుడే పట్టుకుంటాను. కాదు కాదు. పొరబడ్డాను. అక్కడ లేవు. రదకీరవుల ముటున నిర్వి నా కనుకప్పావు. నీవు రంతోరువు రావటంచేత వెంటనే చూడలేకపోయాను. జాలిమాలిన రీలా వినోదం జానకీ ఇంక చాలించు. నేనిక తాళలేను. కళ్యాణి! ఇది నీకు కానివని. దేనికైనా పరిమితివుంటే దాగుంటుంది. నా ముఠా విను నాకు ప్రాణం నం చేయి. రీరీ! ఎంత వెర్రివాడనవుచున్నాను! ఇప్పుడేరాదు. ఎప్పుడైనా నన్నియ క్రూరపరీక్షకు గురిచేసిందా? సంస్కృతి నభ్యుతయ తెలిసిన జానకీ జీవించివుంటే పుష్కలవిడిచి ఒంటిగా బయటకు వెళ్ళుతుందా? అన్నా! అక్కడా! మనం కొండలు ప్రతిష్ఠనించేలాగా కేకలు పెట్టి పిలుస్తుంటే ప్రాణంతో వుంటే బయట పడకదా! అమె ప్రూరరాక్షసుల దారుణకర్మకు పాలై పుంటుంది. ఏ మాత్రం సంభయంలేదు. కిన్నీళ్ళు రాదుస్తూ, ఓమ్మలు చూస్తూ, చుట్టూలే నీర అడుగులవార జడించని వెళ్ళుతున్నై. నా పిన్నతల్లి మీ కోరి అడివికి చంపిందో అది నీ పోరతో పిట్టించింది. నీవు లేకుండా అయ్యాళ్ళకు ఏ మొగుల వెట్టునిపోయేది? నీవు లేని అంతః షటంలో ఏలా రాదుపాడేది? ఇంక ఎవరోసం జీవించేది? "అప్రయోజనము తన అరిసి రక్షించుకోలేని అనబట్టుత. ఎన్నడైనా భయంకరాలవ్యవస్థలో భాగ్యుడు ఒంటిగా వదిలిపోతావా? తెలిసేది రాముడు చేసేటదాని" అని లోకం సంస్తుందిగా, "నేనీ చిరకాల నీ హోరాజును ద్వేషిస్తున్నట్టి. ఈ అబంధసాగ్ర జ్ఞానికి చదువార వారసుల్లే నేనే" అని పిష్టుకునే అర్హత ఇంకెక్కడ నాకుంది? కలంక చరిత్రలై. అమరినయగస్కులై. ఇంక పరాక్రమసంపన్నులై అభంధభారరావని పాలించిన వారి స్మర్యచే ప్రతిభా వంతులై హేచుసిం. ననంపీద, అబలను, అలిగి రాజాచుకోలేని అతి దుర్బలులు అతిపడింది. మహామేధావులు, ధర్మకర్మసంసిద్ధితులు, శక్తి సంపన్నులైన ప్రజలను పాలించే అవకాశంలేదు. అందుకు అన్నివిధాలా శరమభక్తాగ్రేసరుడు, ల్యాగమూర్తి, తమ్ముడు ఒక్కడే తగినవాడు.

ఎంతో అల్లారుముద్దుగా చూచుచున్న జనకుడు నా అనమరతను అప్రయోజకతను చూడకముందే స్వర్గంచేరాడు. ఆయన జీవించివుంటే, రోకులాడే పరుగాకి చూడలకూ, అరివైవేరి వత్సరాల వయోవృద్ధత్వంలో

అఖిల దేవతా ప్రీతికరంగా యజుండేసి, అగ్నిభట్టాఃక వరప్రసాదంగా, కన్నవాడు ఇంత పవిత్రమాలినవాడైనాడనే బెంగూ గురి అయ్యేవాడు. ఆయన సుకృతీకర్మఫలాలు అపఖ్యాతి మోయడందానే ఉత్తమ లోకవ్యాప్తి కలిగించినై. ఆయన అన్నివిధాలా అదృష్టవంతుడు. ఆయనకు తగిన పుత్రుణ్ణి అనిపించుకునే అవకాశం నాకు లేకుండాపోయింది. గరువు తీరగానే వస్తానని గంపంర ఆశతో ఎదురుమాస్తున్న మన తల్లులకూ, తమ్ములకూ, పువకృతి చేయలేకపోగా టీవితాంతం దుఃఖం కలిగించాను. "పిదిరా నాయనా! కోడలు ఎంత భారపడిందో", అని తల్లులూ, "మహా గురు శీలసంపద కలిగింది కాబట్టే కారడపుల్లో చున్నా కపిగంధులందా వచ్చింది చూ వదిన" అని తమ్ములూ, దీర్ఘకాల వనవాసానంతరం అరిగి తేజుంగా వచ్చారన్న అనంతం, బహువిధ బహుకృతలు తెచ్చిపూతున్న, అల్లుణ్ణి గౌరవించువాడునుకునే మామగారూ, అయ్యో! బంటరిగా చున్న నన్ను చూచి ఎంత జోభిస్తాకో? అన్నాహారాల చూచి, అయ్యో! పీడి. అదవికీ మన చెంటవచ్చిన పాడులు, లేవు మనం అయ్యో! పోగానే అంత అభిమానం, అంత ప్రేమ చూపుతారా! చూడకపోగా ఎంత చురుకైనగా చూస్తారో పూహించు. తమ్ముడా! మీవదిన నాకెంత చిత్త సంక్షోభం తెచ్చిపెట్టింది! నా బ్రదుకెంత భారం చేసింది!

రాజువాడు అత్తగారుని అయ్యో! వ్యక్తు పొమ్మనుట

నీవిక అయ్యో! వ్యక్తు పో. ఆయనకు ఉంటే అన్న మాటప్రకారం కరణ్యవాసం పూర్తిచేస్తాను. లేకుంటే పితృవాక్యపాలనలో మరణించా నన్ను తప్పవైనా ఉంటుంది. మీ వదిన పుండికనుక ఆమె రక్షణకు నీ త్యాగం అవసరమైంది. ఆమె లేనప్పుడిక నీవు సంసారమూడువడ నా కోసం కావద్దు. నీవు పురంలోకి పోగానే తమ్ములిద్దరు నీ వద్దకువస్తారు. వారికి జరిగిన సంగతులుచెప్పి, "నాయనా! భరతా! ఇక నీవు పూనిక ప్రక విష్ణు వదలి, సింహాసనం స్వీకరించి మన పెద్దల కీర్తి ఇనుముడింప చేయుమని చెప్పు. గారపరిష్వంగం చేసి కుళలమడిగాననీ, మరలకూ, మంత్రులకూ, మహర్షులకూ అభివాదం చేశాననీ చెప్పు. మన తల్లులకు,

మనపైకంటే సీతపై మమకారం ఎక్కువ. ఆమెకోసం ఎంతో ఆరాటపడ
వాడు. నాకు మారుగా నీవు వారిని సముదాయించు. అన్నా వదినలేరీ అని
అడిగితే విషయం వివరించు. సీత అన్వేషణకందలేదని చెప్పు. ఆమె
వియోగం సహించలేక, ఆమె సంతరించలేక ఆత్మార్పణం చేసుకున్నాడు
రాముడని చెప్పు. ఎంత యత్నించినా మనస్సు విగ్రహించలేక పోతు
న్నాను. కాలం గడచినకొద్దీ గతకాలస్మృతులు కళ్ళకుకట్టి లోకం భూస్థంగా
కనపడుతున్నది. చెప్పకగిరి ఎంతో పున్నట్లు లోస్తుంది. చెప్పబోయేవరికి
ఏమీ చెప్పలేక, చెప్పించే చెపుతున్నానేమోయనిపిస్తుంది. "రాముడింత
దుర్బలహృదయుడా? ఇంత శ్రీవామోహం కంటాడా? జీతేంద్రియదనీ,
గంభీరుడనీ, శాంతప్రసన్నుడనీ అనుకున్నాం. కాని, అతిసామాన్యుడు
కూడా పొందని చిత్త విక్షేపం పొందుతున్నా"డని అనుకునే అల్పజ్ఞు లోకా
నికి నా పీఠి అర్థంరాదు. వాళ్ళు నిన్ను ప్రార్థిస్తే, నా మాటలుగా వారికి
నీవు చెప్పు.

శ్రీ పురుష మాత్రభేదంగా జరిగిన జీవవృద్ధిలో జ్ఞానంకం
నావపుడు తన్నుతాను వియమించుకున్నాడు. వృద్ధికి ఒకక్రమం పున్నదని
గుర్తించాడు. ఆ క్రమాన్ని పాటించే శక్తి, పరిహరించే యుక్తి రెండూ
తనకున్నవని గ్రహించాడు. క్రమాన్ని పాటించటం వల్లా, అతిక్రమించటం
వల్లా కలిగే పరిణామాలను పరిశీలించి, పరిశోధించాడు. తాను తనకొరకే
రాదనీ, లోకం కొరకనీ, తన కర్మంతా లోకకల్యాణం కొరకేరాది కేవలం
స్వార్థంకోసం రాదనీ తెలుసుకున్నాడు. తాను తెలుసుకున్న పరిజ్ఞానం
లోకానికి వికారం చేశాడు. విరివియను విబంధనలతో అన్యోన్య జీవితాంసు
ముడివేశాడు. ఆ ముడే, వాచివరువది. ఉచ్చరిచాడు. పాపపుణ్యాలు.
కలిమిలేమిట. సుఖమిటాని మొదలైనవాటి రూపంలో వ్యవహారలోకంలో
ప్రకటితమవుతుంది. అందుకే బాహ్యజగత్తు ద్వంద్వభూయావ్వం. అంత
లోకం ఏకత్వం కలది. ఆ రహస్యం చెప్పటానికి పెద్దది "ఏకమేవా
ద్విరీయమ్" అన్నారు. నేనా పనాతన సంప్రదాయాన్ని చిత్తశుద్ధితో పాటి
స్తున్నాను. నేను మానవుడుగా పుట్టాను. పుట్టగానే సంఘం సంప్రా
ప్తాయాననుపశించి నన్ను పెంచారు. నాకు విద్యాబుద్ధులు నేర్పారు.

వివాహంచేకారు. ఇప్పుడు నేను స్వేచ్ఛగా విరయించుకోగల అవకాశాన్ని పొందివున్నాను. నాకు తెలిసినంతలో సుఖముఃఖం స్వరూపం వేరుగావుంది. మానవులు అనేక సమయాల్లో ఏడుస్తూ వుంటారు. తల్లిదండ్రులు మరణించినప్పుడూ, సోదరులు చచ్చినప్పుడూ, అక్కచెల్లెళ్ళ గతించినప్పుడూ, ఇంకా ఇతర కార్యాలను పురస్కరించుకుని కూడా ఏడుస్తారు. ఈ ఏడుపుల్లో విలక్షణమైన భేదం ఎంతోవుంది. అది సూక్ష్మదర్శనం గలవారికి త్వరగా తెలుస్తుంది. తలిదండ్రులకోసం ఏడ్చినంత, తమ్ములకోసం, అక్కచెల్లెళ్ళ కోసం ఏడ్వం. కొడుకులకోసం ఏడ్చినంత మనమేమీ, మనుషులకోసం ఏడ్వం. ఏస్థిలిలోనైనా తనమేమీ కోలేమీ తలిదండ్రులు. తనకష్టం చూచి తపించి తమ్ము త్యాగం చేసుకునేవారు తలిదండ్రులు. అందుచేత ఆధికంగానూ, మనస్సువర్తిగానూ ఏడుస్తాం. తక్కినవారు తక్కిన లోకంతో సంబంధం కలవాళ్ళు కావటంచేత, వారి పువయోగానువయోగాల మీద ఆధారపడి ఏడుస్తాం. తల్లిదండ్రుల కొడుకునుగూర్చి కూడా గొప్పగానే ఏడుస్తాం అన్నీకలెత్తే తమకీంద్ర కర్మ చేస్తాడనీ, వృద్ధావస్థలో దోషిస్తాడనీ, తనూ, భార్య కలిసి నేపచేస్తారనీ. ఇక భార్యకర్తల విషయం చెప్పకా విను.

విధివిషేషకార్య ఏర్పాదైన నంబు వ్యవస్థతో, అర్హ భర్తానుసారంగా ఈ వ్యక్తుల స్థానాన్నిమించిన స్థానం మరొకటిలేదు. భరింపబడే భార్యకానీ, భరించే భర్తకానీ భాగస్వాముల సమానంగా కలవారు. శ్రీ పురుష స్వేచ్ఛా సమాగమం మనవసంఘంలో విషేషం. ఈ ఇరువురి కూడిక లేక నృష్టి లేదు. ఈ కూడిక విధిరూపంగా నియమింపబడ్డది. ఈ విధి నియమాలలో ఎంతో విజ్ఞానం వుంది. భర్త చనిపోతే భార్య జీవితం వ్యర్థం. ఆమె శరీర చర్యాచరణలో అంతరాయం ఏర్పడుతుంది. మరొక ఆలంబనం ఆమెకు నిషేధం. ఇక భార్యపోతే భర్త జీవితం వ్యర్థ శబ్ద దశగుణితం. శరీర భాహ్యకర్మలకేగాని శాస్త్ర విహిత కర్మలకు అధికారంలేదు. శాస్త్ర విహిత కర్మలు లేకపోతే మనోనైర్మల్యం కానీ, జ్ఞానవృద్ధి కానీ, ఇంద్రియ సంయమనంకానీ లభించవు. శ్రుతి, పురుషునకు వేరొక ఆలంబనం విధించింది. ఆ విధించటంలో ఎన్నో నిషేధాలు చెప్పింది. ఈ చెప్పటం కూడా పక్షపాత

దృష్టికాక లోకక్షేమంకోసమే చెప్పింది. అగ్నిపాక్షగా ఏవాహకాలంలో “సత్యంవద, ధర్మంవద, నాతిచరామి” అని పాటిగ్రహించిన భర్త భార్య మరణానంతరం పునర్పర్యాగ్రహణం చేయటం నాకు ప్రీతికాదు, ఏదో అపద్ధర్మంగా చెప్పిన అపమవిధిని అలంబించి గ్రహించే అయ్యడుగా డి రాముడు. భార్యభర్తల సంబంధం టీవీప్రైవేట్లో సంచనం పండిది. ఆ బంధం అభేద్యం. అద్వైతం.

ఈ విధంగా మన నా దృష్టిలో ఏర్పడలసి వస్తే చార్యకోసం, భర్తా, భర్తకోసం భార్య ఏదాని. ఆ వెతికి ఎంత ఏడ్చినా కాలదు. ఇహలోకంకిలో అంతకుండు ఏర్పడిన వస్తువు ఇంకోచోటకు వెళ్లి నేను, భర్తనుకీ నడుచునంతరం వచ్చి రాల్య పర్వహారం చేస్తానని నాకు ఇచ్చాను. ప్రతిహేళనలపై అనుభవమే. భార్యతోబాటి ప్రణామాలనం చేయవలసివస్తే. పోయిన నన్ను అవిచ్ఛిన్నంగా గ్రహిస్తాడు. నియమాతి క్రమంతో నీరులు బోలించే నీరుల జాదిరాలో చేరే దొర్లగ్యుడిక రాముడు కోరడు. అనుకున్నది అచరిస్తాను. అచరించింది అమలుపరుస్తాను. అంతే. ఆ స్ఫూర్తి జానకిలో వుంది. సతీత్యం జానకి అంటే అత్యుక్తిరాదు. అటు వంటి ఆర్థాంగి ఆవహృత అయిందో. అహరిచరించిందో తెలియనప్పుడు ఏమిచ్చికాక ఇంకేముంటుంది? నేను మానవజన్మనుంచి, దైవత్వానికి అధిగ మించ దలచేవాణి కాని మహర్షులవలె మారదృష్టి. ఉపశాంతి కలవాడను కాను. అంటుకే ఏడుస్తున్నాను. నాకోసం ఏదవర, మీ దాగకోసం మీరు ఏదవర?” అని. ఆ పయకులు విన్న అప్పిలుడుకూడ కర్తవ్యతామూరుడై కలతపడసాగాడు.

తమ్ముడా. తగిలిన పుండుకే మళ్ళీ దెబ్బ తగిలించన్నట్లు, వంశా చారంగా రాకగిన రాజ్యనాశనం, హితాప్తవియోగం, జనకమరణం, తల్లిని పాయటం. తమ్ములప్రేమకు దూరం కావటం నాకు ప్రాప్తించింది. ఇందులో ఒక్కటి చాలు ముఖం పొంచిటానికి. అన్నీ నాకే వచ్చినై. అవన్నీ ఆమె సాహచర్యంలో విస్మరించాను. ఇప్పుడామె లేకపోవటంతో అన్నీ నాపై తిరుగుబాటుచేసి అవశుణ్ణి చేస్తున్నై. నాకు లోకమంతా జానకి మయంగా కనుపిస్తోంది. అడుగో నా జానకి. ఎవడో దుష్టరాక్షసుడు

అవహరించునునిపోతుంటే వీణానాదంవంటి కంఠస్వరం వికృతధ్వనిగా మారేట్లు ఏడుస్తుంది. ఆ మృదు మధురాలాపాలు వీనులు ఇంకా వింటున్నై మేడక కేక భార రుచిరంగా పున్న వదనం రాహుగ్రస్త చంద్రబింబంలా శోభాహీనంగా కన్నులు చూస్తున్నై. నిర్దయులైన అనురులు వరమ కుసుమ పేళలమైన ఆమె శరీరాన్ని ముక్కులుముక్కులుగా ఖండించి తినివుంటారు. పశుబద్ధమైన ఆమె కం పానంచేసి వుంటారు. ఇవిగో గోచారవి. ఇక్కడికి వచ్చాంకోసం నాతో వచ్చేది. ఈ తిన్నెపై నిల్చి ప్రకృతిశోభను చూస్తూ వరవళించేది. అంతఃపురాల్లో అనేక సుధాలను అనుభవించిన ఆమెతో వనవాస క్లేశభావం ఎంతవెడకినా కనుపించేవికాదు.

సూర్యుడేవా! నీకు మొక్కుతాను. నీవు లోకచక్షవవు. నీవు చొరరాని చోటకానీ, నీవు చూచనిచోటు కానీ, లేదు. ఎందరికన్ను కప్పినా నీ కన్ను కప్పటం, ఎవరికీ సావ్యంకాదు. నా ఆరవప్రాణం, అర్థాంగి, సీత ఏమైంది చెప్పు. నేను నీ వంశంవాణ్ణి. నిన్నారాదించేవాణ్ణి. నాపై దయవుంచి చెప్పు. వాయుడేవా! నీవు అంకర్పహిళ్యరుడవు. నీకు తెలియకుండా పుండదు. నీవైనా దిక్కులేని రామునిపై జారి వహించి జనకజ వార్త చెప్పు. ఆమె జీవించివుందా? మరణించిందా? అని అంకం లేకుండా, ఆడుగడు ఆక్రోశస్తూ, ప్రరాపిస్తుంటే, సౌమిత్రి "అన్నా! శోకం మాను. శోకించి చేయగలిగింది మాత్రం ఏముంది? నీవంటి ప్రజ్ఞావంతులే కర్తవ్య దూరులైతే సామాన్యులేంచేస్తారు. ఓదార్పుకోసం కాదన్నా నా మనస్సు మాత్రం ఆమె మరణించలేదని మాటిమాటికీ హెచ్చరిస్తుంది. మాయామృగ రూపంతో వదినకు భ్రమ కల్పించారంటే ఆమెను అపహరించటానికి చేసిన ప్రయత్నమే అని తోస్తుంది. మనం నిరాశపడకుండా వెదకుదాం. ఆమె జాడ తప్పక తెలుసుంది." అని ఎంత చెప్పినా వివక, రాముడు "సౌమిత్రి! నేను నకువలేకున్నాను. నీవు గోదావరి నదికి పోయి వెదకిరా. ఆమె పద్మప్రియ కావటంచేత వికసిత పద్మాకోసం రావచ్చు" అని ఆదేశించాడు.

లక్ష్మణుడు అన్న చెప్పిన ప్రకారం గౌతమీ తటానికి పోయి పరిసరాన్ని వెదకి, పెద్దగా పిల్చి, సమాధానం లేక, మరలివచ్చి. "చూడ

తగిన చోట్లన్నీ చూచివచ్చాను. కేరడేపి పిల్వాను. వాని ప్రయోజనం లేక పోయింది" అని అన్నకు చెప్పాడు. రాముడు "తల్లీ ! గోదావరీ ! నీత నీ సమీపానికి వచ్చిందా ? నీవంటే ఆమెకు ఎంతో ఆనందం. నీ జలం పానం చేయాలనీ, నీలో స్నానం చేయాలనీ, నీ పద్మాదులను చూడాలనీ, ఎప్పుడూ పువ్విట్టూరుదుంటుంది. ఆవవాళంవస్తే నీతీరంలో నిర్వి. నీ సాంవర్థ్యాన్ని మనసారా ప్రస్తుతిస్తాంటుంది. చెప్పుతల్లీ ! చెప్పు" మని దీనాదిత్యుడై నదికి అభిముఖంగా నిర్వి అర్థించాడు. ఆ ప్రార్థన విన్న భారతీయి చెప్పు మని ఎంత వత్తికి చేసినా, రావణుని భయంతో చూచు చూటాడక మౌనం వహించింది. రాముడు నిట్టూర్చి "ఈ నదికూడ నా ప్రార్థన మన్నించ లేదు. అశ్వుడా ! నాకూతురేమైందని అడిగితే చూచుకొంటే సమాధానం చెప్పురాను ! కోడలేదన్న తల్లిని ఏవిధంగా సమాధాన పరుస్తాను ? అదరించే బంధువులులేక. అర్థాంగిలేక శోకంతో జాగరం చేసే నాపల్ల యామవక్షలు బహుగా యామవరుచురావా ? తమ్ముడా ! ఇకనీవు అయోధ్యకుపో. మనకున్న యుధానుబంధం నేటితో తీరింది. హజ్జాలంకరికి నా సమస్కారాలని చెప్పు. చిరంజీవులందరినీ ఆశీస్సులనిచెప్పు. అంరకంఠకు సమీపం చేసినకొద్దీ మండే మంటవలె సీతావిమోగాన్ని నన్ను చూపించి వేస్తాంది. నాకై నీవు చేసిన త్యాగం ఈ ఉన్నలోనేరాదు. ఏజన్యలోనైనా తీర్చు కుంటుంది. ఇక నీవు అయోధ్యకుపో" అనిచెప్పి అదేదన అధికంగా మూర్ఖులైనాడు.

అడవి మృగాలు రామునకు సీత పోలిక సూచించుట

అన్న పాటకు సామర్థి అడవిపడ్డాడు. ఆన ప్రయత్నం ఫలించ లేదని కహితకాపొందాడు. ఏవిధంగా అన్న స్వప్నకవచాడని యోచించాడు. దండకకు పంపేటప్పుడు, గంగ దాటినప్పుడు తల్లి తనకిచ్చిన వలం స్మరణకు వచ్చింది. రాగానే తల్లిని మనస్సులో వ్యాపించాడు. ఆమె మనో గోచరంకాగానే తన కర్తవ్యం ఏమిటో తెలుసుకున్నాడు. "భయపడకు నాయనా ! అన్న కర్తవ్యోన్ముఖుడు కాబోచున్నాడు. అందోళన పడవలసిన

అవనరంలేదు. వీడ అన్న పుషకమనం కోసం చెప్పినవన్నీ సర్వాలే. అదే జరిగింది అన్నకు స్పృహ వస్తుంది. అన్నీ సవ్యంగానే జరుగుతై” అని తోచింది అంతరానమైంది. సమాశ్వాసంపొందిన సౌమిత్రి పువ వారాలకు రాముడు తేరుకున్నాడు. తమ్ముడందించిన ఇలం త్రాగి దాహం తీర్చుకున్నాడు. ప్రేమితపడి ముందుకు చూచాడు. తమ్ముణ్ణి పిల్చాడు.

“తమ్ముడా ! అటచూడు. మృగాలు మందగాచేరి మాటిమాటికి నావంక చూచి ఏమో చెప్పబోతున్నట్లు సైగలు చేసుకుంటున్నై. మీ వదిన జాడ వీటికి తెలుసునేమో. లేకపోతే అవి ఎందుకు అలాచూస్తై ! ఓ మృగాల్లారా ! నాదాద చూడలేక జాలి చూపుచు చూస్తున్నారు. ఏదో చెప్ప బోతున్నట్లు సైగలు చేస్తున్నారు. మిమ్ముల ప్రేమతో చూచి, మీతో కలిపి మెలపి, మీరు మంచి పలాలు తినిపించి ఆనందించే సీతజాడ తెలిపి మీరైనా పుణ్యం కట్టుకోండి” అని కన్నీట కారుస్తూ, గాఢద్యంతో అడిగాడు. వెంటనే అవి అన్నీ లేచి దక్షిణ ముఖాలై మోరలెత్తి ఆకాశం చూపుతూ, తూమ్మడికగా, రామలక్ష్మణుల మొగాలు చూస్తూ పరువులు తీపినై. వాటి ఇంగితం గ్రహించిన లక్ష్మణుడు, “అన్నా ! నీ ప్రశ్నకు మృగాలు కుతూహలకంగా, నిన్నూ, ఆకాశాన్నీ, భూమిని చూపిస్తూ, నైఋతిదిశగా వరుగెత్తుతున్నై. దీన్ని బట్టిచూస్తే, మనం ఆ దిక్కుగాపోతే ఆమె జాడ తెలియవచ్చు. లేకపోతే అన్ని మృగాలూ ఆనైవే ఎందుకుపోతై ! ఇకనీవు విచారం వదిలి ఇంతువులు పోతున్న దిశగా పోదారా” అన్నాడు. ఆ మాటలు రామునకు అమృతోపమానాలయినై. తత్ క్షణం కోదండాన్ని ధరించి అనుగత లక్ష్మణుడై అరిగాడు, కొంత దూరం పోయేసరికి దారిలో తలలో ముడిచిన పూలరాలి వుంటం చూచాడు. ఆ పూలను చూడగానే రామునకు కోకంపొంగి వచ్చింది.

“తమ్ముడా ! మృగనంకేతాన్ని గుర్తించి ఈ దారివెంట కొని తెచ్చిన ఫలం కొంత కనుపించింది. ఇవి నేను కోపి మీ వదిన కిచ్చిన పూలు. ఆమె వేటిలో ముచ్చటగా ముడుచుకున్నది. పర్వతాలనుంచి ఇంత దూరం ఎలా వచ్చింది! ఎవరు తెచ్చారు; ఈ ఈపూలు రాజానికి

కారణం ఏమిటి : ఏది ఏమైనా జానకి మరణించలేదని తోస్తుంది. కన్న దిద్దపై కనికారంతో భూమి, తన వంశంనాదనైన నాపై జాలితో సూర్యుడూ ఆమెను రక్షించి వుంటారు. ఇంకా ముందుకు పోయి వెదుకుదాం. ఈ ప్రప్రపంచానికి తప్పక తెలిసి వుంటుంది. ఆ మృగాలవలెనే ఈ పర్వతం జాడ తెలుపుతుందేమో. నా అదృష్టం మంచిదైతే గిరిరాజుకు సచ్చావం కలుగవచ్చు" అని చెప్పి, దైన్య భావంతో పర్వతానికి అంజలిచేసి ఓ షితిభృన్నాదా : అదిరి, సర్వాంగ సుందరి. మనోహరమైన ఈ వనంలో చూడబడియేనా సీత సీతేత : విడువబడుట నాచేత, ఒంటి నడయాడుచుండ ఇచ్చట : అని ప్రార్థనా పూర్వకంగా ప్రశ్నించాడు. అందుకు సమాధానంగా ఆ పర్వతరాజు ప్రతిస్పందించాడు.

"ఓ షితిభృన్నాదా : అదిరి, సర్వాంగ సుందరి. మనోహరమైన ఈ వనంలో చూడబడియే : (క+అ సీత) నా సీత సీతేత విడువబడుట నా చేత. ఒంటి నడయాడుచుండ ఇచ్చట," అని చెప్పాడు. తానన్నమాటలే తిరిగి వినిపడటంతో రాముడు కోపించి ఓయీ : పర్వతరాజా : మంచిగా అడుగుతున్నా. నా సీతను నాకు అప్పగించు. లేదా జాడైనా చెప్పు. చెప్పక పోతే విన్నా నా శరణాలతో సమూలంగా రూపుమాపుతా. తమ్ముడా : గోచాపరికూడ నా ప్రార్థన మన్నించలేదు. ఆ నదిలో ఒక్క పీడిబొట్టు కూడా లేకుండా నాదాడాలతో పీల్చేస్తాను" అని క్రోధోద్రిక్త మానసుడై, ధనువును చేత దరించాడు. దరించి పర్వతంవైపు వృష్టి సాంపించి, శరాన్ని సంధానం చేయబోతుంటే సమీప ప్రదేశంలో నేల నరిగి కొన్ని పాద చిహ్నాలు కనుపించినై.

రాముడు జానకి ఆభరణాలను నేలపై చూచుట

వెంటనే తమ్ముణ్ణి వెంట బెట్టుకుని ఆ చోటికి చేరాడు. ఆ నేలంతా వారి గుర్తులు స్పృహంగా కనుపిస్తున్నై. కొన్ని చిన్న పాదముద్రలూ, మరి కొన్ని పాదముద్రలు పెద్దపీ వెంటవెంటవున్నై. రాముడు ఆ పాదముద్రలను నిదానంగా పరికిరించుకూ పోతుంటే, విరిగిన ధనుస్సు, ముక్కలైనరథం, జారిపడిన అంబులపాదీ రానవచ్చినై. అవన్నీ చూచిన రాముడు ఆశ్చర్యంతో,

అనుజానకు చూపిస్తూ, "తమ్ముడా! ఈ అడుగులు మీ వదినవి. ఈ పెద్దపాదాల రాక్షసుడివి. త్రుటిత ధమరథతూటారాలు ఎవరివో తెలియటం లేదు. ఈపూరి నదాలూ, ఈ బంగారు నగలూ జానకి ధరించినవే. శంక తెగి రాలిన పగడాలవలె కనుపిస్తున్న నెత్తురు బొట్లు సీతను బిండించి నప్పుడు కారి వడి వుంటై. ఈ భయంకర కార్యం ఒక్కడు చేపవట్లు తోచటం లేదు. జానకికై ఇద్దరు బలవంతులైన రక్కసులు పోరివుంటారు. అందులో ఒకడు జయించినా సీతను కబళించి వుంటాడు. లేకపోతే రథం, చాపం. పొది ఇక్కడి ఎందుకు పడివుంటై? ఆ గెరించినవాడే సీతను వెన్నాడి వుంటాడు. అందుకే చిరుపాదాల వెనుక పెద్ద పాదాల గురుతులున్నై. ఈ రథాన్ని చూచినా, ఈ మణిమౌక్తికస్థగిరమైన ధనువును చూచినా, ఆ రక్కసుడెవడో సామాన్యుడు కాదని తోస్తుంది. తువియలైన ఈ కవచంచూడు. ఆ మూర్తి ఎంత పున్నత మైందో, ఎంత జిత్తిష మైందో తెలుస్తుంది. ఇంతే కాదు. ఇటుచూడు. రథదా రుదారక్కనన్నితమై, తపసియ దండ సంఘటితమై వెలుగులు చిమ్మే శ్వేతచ్ఛత్రం, చిరిగి చిరిగి పడివుంది. అంగరు తనుత్రాణాలతో, భీమాకృతులతో, దిరివిష తనువులతో, భీష్మ పిశాచాస్థాలతో వున్న ఈ ఖరాలు చచ్చిపడివున్నై. తూమకేతువులాగా వున్న కేతనం రూపుమాపింది. మొనలు మాత్రమే విరిగి కుప్పలు కుప్పలుగా కూరిన అత్రుకస్త్రాలు కొంకల్లాగా గోచరిస్తున్నై. వింటిలో బాణం వింటిలోనే విరిగింది. ఎడమ చేతిలో పగ్గాలూ, కుడిచేతిలో నెలగోలా దాల్చి రథం తోలుతున్నవాడు తోలుతున్నట్లే సారరి చచ్చివున్నాడు. కర్ణాభరణాలుగా కుండలాల ధరించి, తంపై పాగా, వేతిలో చామరాలూ గల ఇద్దరు పరిచారకులు నేలకూలారు.

ఇది సామాన్యుల నడుమ జరిగిన సమరంకాదు. ఈ విచ్చిన్నమైన వస్తువులను చూస్తే, తేజోబల పరాక్రమాలతో చెప్పకగినవారనే భావం స్ఫురిస్తుంది. ఇంత భీకరయుద్ధం జరిగి; ఇన్ని విజయగల పరికరాలు నాశనమైనా, పోరినవారిలో ఏఒక్కడూ మృతుడై నట్లు కనబడదు. పోరినవారిలో ఒకడు రథికుడు. రెండోవాడు పదాతియో, మరోదైనా వాహనం కలవాడో తెలియటంలేదు. రథహీనుడై, శగ్గుచావుడైనవాడు ప్రాణభీతితో

పారిపోతే, జయించినవాడు సీతను హరించి పుంటాడు. తమ్ముడా! సీత రాక్షసులచేత అపహృత అయినట్లు రూపి అయింది. దారిహిని మృగాలు షహాసవారం చేస్తే, దానపులు దొంగలై నాకవకారం చేశారు.

రాముడు దేవతలపై కోపించి జగత్సంహారం చేయబొనుట

ఇవంత్రంగా తెలియక ఇంతవరకు నా కర్మను నేను నిందించు కున్నాను. ఇప్పుడు స్వప్నంగా రక్కసులచేత అపహరింప జరిగింది తెలిసింది. ఇక జీవితాంతం దను శాపంతో నాకు విడరాని వైరం సంప్రాప్తమైంది. హృతయైనా, మృతయైనా. భక్షిత అయినా రాక్షసుల చేతికి సీత చిక్కింది. అభ్యర్థన చాచిలచేత భర్త కర్ములు దాహింపబడుతుంటే భర్త దేవత ఏడుచునట్లు. ఏ దేవతల ప్రీతికై ఎల్లప్పుడు విధివిధిగా కర్ములు చేస్తున్నానో, ఆ దేవతలు నాకంత అపవారం జరిగితే పట్టనట్లు తేమంగా తిరుగుచున్నాను. నృష్టిసిరియూరు ముడింపకల్గిన శక్తివుంది. కరుణావ్యాపయంతో సాధవై నవాల్లే ఉర్బలుడిగా, మతిహీనుడిగా జ్ఞానించేనిలోకం చూస్తుంది. లోక తేమకోసం, వాంఛహింసలతో జీవితే పురుషుష్టమొందని సంఘం ప్రోపిషేస్తుంది. సోదరా! నా తప ఇప్పుడొకాగే పుంచి, కుడిలే లేరా. కుట్టకుంటే కుమ్మరిపురుగు. ఏ విధంగానూ లోకం సత్య దర్శనం చేయదు. "యద్భావం తద్భవతి." తమ భావంతోనే పరుల భావాన్ని కొలుస్తారు. నాలో ఉన్న సద్భావాన్ని దోషాలుగా పరిగణింపబడినై. ఇంత ఈ అసురభూరిగణం ఎట్టిపాటు పడుతుందో ఇప్పుడే చూస్తాం.

కరకరమంటూ పొడుపుచిది చంద్రుని వెలుగును చోడుకున్నట్లు, నాలోని కోమలగుణాలను అజిదిచే కరకుతనంతో ప్రకాశిస్తారు. రాక్షస ప్రిణావకోట్లాగానీ, యక్షగంధర్వదేవతాసమూహంగానీ, మానవలోకంగానీ ఇంత ఒక్కక్షణంకూడా నుటంగా పుండలేదు. హరమసువర్కపావక ప్రభమై, నిర్మలితాడితిఖరమై, గతిరహితగ్రహమై, స్కర్మనికారకమియమై కోపిత జలరాశివృక్షమై, చిన్నలతాద్రుమగుల్మమై. ఈ జగత్తుచూపు చూపేలాగా నానేర్పక దివ్యాత్మ సంవోహిన్ని ప్రయోగిస్తాను. ఈ దివ్యాత్మంతో ఆరాన్ని చేసిస్తాను. కీలతో భేదమొనరిపిస్తాను. కీలతో జగత్సంహారం

చేస్తాను. రాముడు దిక్కులేనివాడో, శక్తి లేనివాడో, ఇంద్రియలంపటడో, ఇంద్రియవిశేషో, సత్యపరాక్రముడో, ధర్మవాదో, వ్యర్థుడో, పార్థక జన్ముడో ఒక్కసారి లోకం తెలుసుకుంటుంది. చెక్కుచెదరకుండా నా జీవితేశ్వరిని తెచ్చి నాకు అర్పించి, చేపిన తప్పుకు శరణాగతి పొందితే సరి లేకపోతే ఈ నృప్తికి ఈనాటితో ఆయువు సరి. లక్ష్యదా! విగ్రహాన్ని అదిగమించి అగ్రహం పెరుగుతుంది. అతంకుతలంగా, అర్చకల్లోలంగా పంచబింకాళంగా, బీడుగా, బగం పాడుగా చతురశబువనాలు చెల్లాచెదలై జోతవి. మర్యాదాసహితంగా వృష్టించిన బ్రహ్మవృష్టి అమర్యాదమై, ఆరూపమై, నాశర సముద్రంలో, సొక్కి, సోలి, వ్రాలి, తూలి మునుగు తుంది.

నా కవచారం చేపిన రాక్షసులూ, ఉపకారం పొంది విరిచుతులుగా పున్న దేవతలూ, అన్యత్ప్రయోగబీముఖనికృత్తులై ఏమవుతారో చూడు. నేను నేను జగత్తేమంకోసమే కాని, జగత్తోభం కోసం ఎన్నడూ అప్రధారణం చేయలేదు. నాధార్యకే చిక్కులేకపోతే, సామాన్యుల ఇల్లాండ్రకు రక్షణ ఎక్కడ? నేను జీవించివుండగా ధర్మహాని జరుగుటకు వీలులేదు. "స్వయం తీర్త్వా పరాం తారయతి" నన్ను నేనే వుద్ధరించుకోలేకపోతే ప్రజలనేమి వుద్ధరిస్తాను? ధర్మరక్షణకోసం చందం ధరించవలసిన నేను దైన్యాన్ని పొందితే లోకం గర్హిస్తుంది. మానవుడు క్రుతిహితమైన సర్కర్యా చరణపరాయణుడు కావాలి. తత్కర్మాదిష్టానదేవతలు కాసాదాలి. నా విధి నేను ఇంతవరకు లోపంలేకుండా నిర్వహించాను. దేవతలు రాకుండాని వ్యతిరేకపలం నాకు ప్రసాదించారు. ప్రభువుగా నేను వాటిని కాపించాలి. లేకపోతే సనాతనధర్మం కూలిపోతుంది. నా సీత నాకు ఎలా అప్పగించరో నేను చూస్తాను" అని, గుణవంతుడూ, వీర్యవంతుడూ, ధర్మజ్ఞుడూ, కృతజ్ఞుడూ, సత్యవాదీ, దృఢవ్రతుడూ అయిన రాముడూ కోదండానికి గుణం తగిలించి, దివ్యాస్త్రాన్ని తొడిగి, ప్రళయాగ్నిలాగా వ్రతాశస్త్రం. "ఓ సర్వభూత సమూహమా! నా సహధర్మచారిణి సీతను నా కప్పగించు. నా కోరిక దిక్కురిస్తే, "జరామరణాలూ, కాలం, అదృష్టం ఏవిధంగా అనివార్యాలో, నాకోసంగూడా అలాగే అనివార్యం"

అవి తెలిసి ప్రవర్తించటం మంచిది" అంటూ సమాధానం కోసం ప్రతీక్షిస్తున్నారు.

ప్రళయసమయంలో పారినేత్రాన్ని తెరిచిన పరమేశ్వరుడులాగా దుర్ఘటిత్యంగా వున్నవాణ్ణి, ఎన్నడూ కోపించి ఎరుగనివాణ్ణి. సీతావియోగ దుఃఖ కర్మిత తవ్యమానుడైనవాణ్ణి. పుష్పనిశ్వాసములు మాలిమాలికి వదలుతున్నవాణ్ణి. లోకాలను నిర్వగించేయటానికి నిపుడుచైనవాణ్ణి, అన్నను చూచి సాక్షిత్రి పెవపులు ఎరిసిపోగా, ముఖం వెలవెల పారగా, బుటలు తడబడుతుండగా "అన్నా! ఆగ్రహం పరిత్యజించు. లోకాన్ని అనుగ్రహించు. సర్వభూతహితకరుడవు. శాంతహృదయుడవు. మృదుమధుర భాషణుడవు. నీకు కోపం నైజగుడం కాదు. చంద్రునిలో లక్ష్మి, సూర్యునిలో ప్రభా, చాత్రిలో ఓర్పు, సవాగతిలో (వాయువు) సవాగతిత్వం ఎలా స్థితములో అలాగే ఇవన్ని కీర్తితో కూడి నీలో సుస్థిరాలు. ఇటువంటి నీవు లోకాన్ని హావనీ పెట్టటం తగదు. తల్లే దివ్యలయ విషంపెట్టకలిస్తే, కల్లా, నిజం తెలుసుకోకుండా రాజాశిక్షలు ప్రజలను విధిస్తే, తల్లే భార్యను ఏలుకోకుండా, కంటే చేసుమేస్తే ఇంక గతేమిటి?

శాంతంతో విషము వదిలివనం చేయి. ఇప్పుడు మనం చూచిన యుద్ధసరిరాజాన్ని ఒక్కడే అలుపుచుంది. అందుకు సందేహం లేదు. ఈ రిచిరుణ్ణి ఈ విధంగా హింసించిన వాడెవడో చూచు రిచ్చిత డిండి వుంచాలె విరిగిన వాడాలన్నీ ఒకనినిగానే కనుకుంటున్నానె ఇరవికో పోలినవారు చేకూడలం తప్ప ఇతర ఎలంలేనివాడగా రోస్తున్నారు. సైన్యం పోరాడిన చందం కనుపడదు. వీరి ఏమైనా ఈ ఆశుకారంజరిగింది ఒక్కటివల్లనే. ఒక్కడు ఆపరావం అవలెస్తే, అతడెవడో తెలుసుకుని దండించాలిగాని, లోకక్షయం చేయటం ఏ భయం? రాజాలైనవారి దండచాచులైనా శాంతిప్రియులు కావాలె. ఇది లోక సామాన్యమైన నీతి. ఇది నీవట్ల సహస్ర గణితం కావాలె. సకలమూలకలయ్యకపు నీరు. సత్యవర్మస్వరూపుడవగు నీరు. దిక్కులకెల్ల దిక్కైన నీరు ప్రతీకారవాంఛ ధర్మాతిరేకంగా కలిగితే దేవతలు ఏం చేస్తారు? భూతగణం ఏం చేస్తుంది? రాక్షసవర్గం ప్రతిఘటించి బ్రతుకుతుందా? అదిరాక సురలు, భూతాలు,

గిరులూ, నదీనదాలూ, వీపట్ల ఎన్నడూ విప్రియం చేయవు. దీక్షితునిపట్ల మత్స్యజాతి ఏ విధంగా అపరాధం చేయడో ఆ విధంగా వారు అపరాధం చేయరు. భనుర్దూరమై, కొండలనక, కోనలనక వెళుకుదాం. తాపసుల డిక్కింది ప్రార్థించుదాం. అనునరమైతే అన్ని లోకాలు కలిండువాం. నా హృదయంరావీ, కనుపిస్తున్న పుటనది రావీ, వనినను ప్రాజడయంలేదని చెప్పబున్నై. ఎంతకంటే: రచయితలై వచ్చినవారు అమెను అహారంగా కొనటానికి రారు. ఆ వని అమరాక్షయమేస్తారు. అమెను అపహరించి ఆ వియోగ దాతతో జీవితాంతం క్రింగిపోయేట్లు నిన్ను చేయకుమే మృత్యు శూదా రామ్మ. లేదా ఉన్నరామమెహిరదైకాని పని చేయవచ్చు. అంతే కాని అమె అత్యుదయత్రాం పీడించును. జగన్నాయకుడైన నీవు తప్పక ఈ పోక రెండుకాని అపరాధి చూడింది కన్ను పరిగ్రహిస్తావనే ఆశీర్వాద అమెను అర్పణాంబు చేశానీయదు.

"ఈన కురానితో వంశోద్ధరణ జరగాలని ఎంతో ప్రయత్ని ఆరాకిక ప్రక్రియతో నంపరించు. అంతలో నీ మేద సర్వలక్ష్యాలను సంపించి. "మరల నమయంతో నిన్ను సృష్టించి అండ్రి చేపరోకాన్ని పొందా"దని ఎమ్మరు చిరుమ చెప్పించా నీవు అశుభంగా చింతించవద్దు. వీరేమైనా కీడు జరిగితే ఇమ్మరు కీర్తిప్రతిష్ఠలు, పరిపాలన ఇంతతో ముగుస్తుంది. నీవు లేక నీ సోదరులకు చేరే లోకం లేదు. వాళ్ళు లేక వాళ్ళ లక్షణాలు క్షయిస్తే. . వాళ్ళపైన ఆధిపత్యం పాటులు అక్కడి జీవించు. ఎక్కడకైనా దోవకుమో, ఆక్కడ వారి అనున రించకుమో చేస్తారు. అఖిల వ్రాణులు అవలంబవైన నీవే శోకానికి లొంగిపోయి వెళ్ళకు రిచ్చులొ చోటిస్తే. అచ్చనచ్చులూ, ప్రాకృతులు అయినవారి గతి ఏమిటి? నీ నడక అటువంటివారి మార్గదర్శకం రావాలి కాని, నిన్నుం కాదు. ఇటువంటి సురకుపుట్టాదు పంయమంతో, సహనంతో సాధించాలి. ఆ మార్గం రోకానికి ఆదరణీయం రావాలి. కలవంతులూ, వినవంతులూ, విద్యావంతులూ, తప్పిస్తులకు కక్షకులుగా పుండాలెకాని భక్షకులు కారు.

సహజపుత్రుడైన యయాతి నాకు పొందినా అనివేకంకో
 ఆపద తెచ్చుకోలేదా; మన సంశయరోధ, మహర్షిశ్రేష్ఠుడు, మహిమవాడు.
 శత పుత్ర వియోగాన్ని సహించలేదా; ఆయన అగ్రహిష్టే, అర్హవదే
 దిక్కేడి; సర్వహరసృష్టివి భరించే వ్యధేవి కారణరహితంగా
 కంపించటంలేదా; సకల లోక చక్షువులుగా ప్రకాశించే సూర్యచంద్రిక
 అల్పగ్రహగ్రస్తం కావటంలేదా; ఎంతటి మహాత్ముడైనా, ఆమడైనా
 చివరకు శ్రిమూర్తుడైనా దైవమంజుల్పాన్ని దాటలేదు. వారే కాదు,
 సృష్టిలో కల్గిన జీవీ కష్టపహారంగా కాలం గడిచినట్లు కృష్ణాంబేష్టైనా
 చూచగలం. : రసమదా, మేలు కీర్తి జీవకోటి సహజం.
 బ్యూతయైనా, మ్యూతయైనా జీవితోత్సాహం చిత్తం ఇదే విధంగా
 వెల చెందవట్లు. ఇంక పరిమలు పాదురులు చేసే విక్కడ;
 శోకం కార్యకాశిరం కాకపోగా, అన్ని అన్యాయములం.
 పీడించి సర్వవిరుద్ధులు నిన్నుబాష్టినే రక్షింప కలిగినప్పటికీ
 విత్తికారంగా వుంటారు. అశాస్త్రమైన భోతి సుఖ వ్యామోహములై,
 అసర్వకాలైన కార్యాలైన అభిప్రాయం కడగవేయరు. పీడించి జీతేంద్రి
 యులు శుభాశుభాలు తెండా ఒక్కటే. ప్రతికర్మలోనూ బాహ్యం,
 అభ్యంతరం తెండా వున్నై. అల్పమైనవారు అల్పమని దానించే అభ్యం
 తరశతే. ఐందైనా దానించే బాహ్యమని నీకీ కారణం అని గురించరు.
 పీపు దాని కృష్ణంరకాలా క్రి ఎరింగిన పురుషోత్తముడు. నిరపిహకపు.
 మానుషికం కుంఠ దైవకం గొప్పది. ఇదింక నాకు పీపు చెప్పించే.
 నేను సామన్యుణ్ణి. నాకు తెలిసింది. నేను చేయాల్సిందీ. తల్లిదండ్రులైన
 దారి ఒక్కటే. అది పీపు, వదిన. అంతే. ఇప్పుడు పీపు నిపురుషుని
 విప్పునలె వున్నాడు. పూర్వం నాకు పీపు బోధించిన తర్వాతనే వాయువుతో
 విపురుసు పోగొట్టుతున్నాను.

నా సామాన్యుణ్ణికి రోదిన విషయంమాదా పీపు శోకించవలసిన పని
 లేదనీ, ఈ ప్రదేశంలోనే వదినవారై తెలుస్తుందనీ చెప్పరున్నది. మనం
 పర్వకాలలో ప్రవేశించినప్పుడు వదిన లేకపోవటం ఒక్కటే తెలిసింది.
 ట్టుతో వెడకటం మొదలుపెట్టితర్వాత ఆమె దక్షిణంగా పోయినట్లు

మృగసంకేతం తెలిపింది. అనంతరం ఆమె ధరించిన ఘాలూ, ఆభరణాలూ కనిపించినై. తర్వాత విచ్చిన్నమైన యుద్ధపరికరాలూ, వదిన పాదవిహ్వలూ, ఇంకొకప్పుడును అడుగులూ గోచరించినై. దీనివల్ల ఆమె మరణించలేదనీ, బలత్కారంగా తీసికొని పోబడిందనీ, ఆ అవహరించినవాణ్ణి ఎవరో ఎదుర్కొన్నారనీ జోధపడింది. కాబట్టి ఆమె జీవించి ఉన్నది. ఈ దారినే మరి కొంతదూరంపోతే కొంత కొత్తవిషయం తెలియవచ్చు. చిత్రహాటంలో శరణాదులు, మహాదులు నీకీ సమాధానం చెప్పి సమ్మతించేయలేక పోయిరే. నేను నిన్ను సరిదిద్దగలనా? పనిపెట్టుకుని బృహస్పతి వచ్చినా ప్రయోజనంలేదు. నీ నియమనిష్ఠురతకు పోలిక ఏవేకాని, లోకంలో లేదు. వదినకై శోకం మాను. ప్రత్యర్థి ఎవ్వడో తెలుసుకుని ప్రతిచారం తీర్చు. నోరులేని గిరులూ, అపచారంచేయని దేవతలూ నీ అగ్రహానికి గురి కాకుండా చూడు. శోకంతో ప్రసుపమైన నీ జ్ఞానం పీకు గుర్తుచేయబడింది. దీనిలో నా కర్తవ్యం నామమాత్రం. ఇంచేపేనా పలికం భూస్వామితే నీవు ఇప్పుడు తీసుకున్న నిర్ణయాన్ని అమలుపరచు. నా అభ్యంతరం ఏమీలేదు. అని పాదాలపైబడి గట్టిగా పట్టుకుని వేచుకున్నాడు.

సౌమిత్రి మాటలకు శాంతించి రాముడు సీతను వెదకుట

సారగ్రాహి అయిన రాముడు సౌమిత్రి మాటల్లోని సారం గ్రహించాడు. చూర్యం భుజిపాదాలు లోనికి పువనంహరించినట్లు ఆ సురశక్తి అంత ర్హీనం చేశాడు. చాగుడైనాడు. పిన్నరాడైనా నన్నిచే నా కర్మానుసారంగా ప్రవేశించి నిరాగతంమీది పురలించినాము మానసికంగా అధినం దించాడు. నిర్వాకప్రవేశంలోని నీరజంవలె నిశ్చలంగా వోదంశాన్ని నేలకు అనింది భాతగా, పుష్ప కర్మావరణావీనమైన పుడిచేత పట్టుకున్నాడు. నహాచ వార ప్రసన్నుడుగా సౌమిత్రికి దశ్యనం ఇచ్చాడు. "లక్ష్మణా! నీ హితవాక్యాలను విరసంగా భావించి మీ వదిన అపవపాలైంది. నీ ఆనుమాన దృష్టిని శంకించి నేనూ అపవపాలైనాను. నీవు సత్యవర్కసుడవు. నీవు మృగసంకేతాన్ని నేర్చుగా గ్రహించి మారం నిర్దేశించావు. కొంత ప్రయోజనం చేహరింది. నాకు సీత మరణించలేదని విశ్వాసం కలిగింది.

అమె అనుదులచేత అవహరించబడి వుంటుంది. ఇప్పుడు నా కోసం కల్లార్చి నరియైన కర్తవ్యం తెలిపావు. ఇకముందు మనం ఏమిచేయాలో ఏదే నిర్ణయించు" అని రాముడు అనగానే, సౌమిత్రి పేదపెన్నిది పొంది నంతగా నంతోపించి, "అన్నా వీవు నన్నింతగా ఆధీనంపించవద్దు. పరిచారకులు పదివేళ్ళు కల్గిన ప్రభువు పనికోసం పిలిస్తే ఒకదావని పూర్తి చేస్తాడు. అంతమాత్రంచేత అతని ఆచిక్యం ఏముంటుంది? కాకపోతే ఆ నమయానికి అక్కడ అతను వుంటామే ఒక అచ్యుత్తం. అంతమాత్రమే. అంతకుమించి ఆలోపించటం అనవసరం. ఈ దంశక కేవలం భయంకరా రణ్యమే కాకుండా, మనోహర ప్రదేశాలెన్నో కలిగి వున్నాయి. రావనులకూ, దేవతలకూ సంవారయోగ్యమైన పర్వతనదీ వనాలుకూడా వున్నాయి. అందుచేత ఈ దిశగానే ఇంచా ముందుకు పోదాం. మృగాలు ఈ దిశకేకదా సూచించినై. అపదలో దైత్యం అడుగున్నంతగా ఏదీ అడుక్కలేదు. బుద్ధి సంపన్నులైన మీవంటివారు ఇటువంటి వేళ్ళలో గాలికి చరించని పర్వతం లాగా వుంటారు" అని విరయంగా చెప్పాడు. దునికి ఎంతో నంతోపించి తమ్ముడు తన్ను అనుసరించిరాగా, రాముడు చదువును నజ్జించేసి వాణం తొడిగి దిశలు చరికిస్తూ ముందుకు సాగాడు.

రాములక్ష్యములు జటాయువును చూచుట

ఆ చారి పోయిపోయి ఫీరకాలియ్యంలో ప్రవేశించింది. ముందు సమస్తాన్ని రాముడు దిరిగిద్రక్కగా జర్మించిలాగా పడి. తన్ను పక్షిరాజును చూచాడు. ఏదే ఈ అవారంతో నా భార్యను మ్రింగివుంటాడని భూహించి "తమ్ముడా! భయంకరావారంతో వున్న ఆగ్రద్దను చూచి. ఇంతవారం పక్షి లకు వుండదు. పీచు తప్పక రాక్షసుడే వుంటాడు. ఏదే నీరను మ్రింగి వుంటాడు. ఒక్కదాజంతో పీళ్ళ గరాయువు చేస్తాను" అని అంటూ కోదందం ఆ పక్షివైపును త్రిప్పాడు. ఉపవారం చేయబోయి వున్నులకు ముప్పు తెచ్చుకున్న పక్షికి అవవారం జరుగబోతున్నదని అగోచరమాతకోటి ఆక్రందించసాగింది. ఇంతలో సౌమిత్రి "అన్నయ్యా! కొంచెం ఆగి పరికి లించు. ఈ పక్షివారికంచూస్తే మనకు ఇంతకు పూర్వం పరిచయమైన పక్షి

జాతికి చెందినట్లు కనబడుతున్నది. పైగా నెత్తురు వరదలో తోగివుంది. నమీపించి చూద్దాం. ఆ వనరమైతే అప్పుడే ఆ పని చేద్దాం" అని చెప్పుతుండగానే "రామా! రామా! పాహి-హం పాహి-హం పాహి. అస్త్రం విడువకు. నీ కోసమే కొనవూపితితో నిరీక్షిస్తున్నాను. నీవీ ప్రదేశం వస్తావని నాకు తెలుసు. తెలిపింది నీరు చెప్పి జీవితం ముగించువామని బలవంతంగా ప్రాదాలు బంధించి వుంచాను. త్వరగా వస్తే చెప్పి మరణిస్తాను" అన్న మాటలు వినిపించినై. రాక్షసత్వములు ఆ మాటలు దూరంనుంచి విని తత్తరపడుతూ సమీపించారు.

జటాయువు రామునకు సీతావహరణ విషయం చెప్పుట

సోదరులు సమీపిస్తున్నకొద్దీ పక్షిప్రాదాలు కంఠగళం రాసాగినై. "అయ్యవ్వంటుదా: రామా! నేను జటాయువును. టిప్పికోసం వెలికినట్లుగా మీరు ఎవరికోసం వెదురుచున్నారో ఆ రల్లి సీతాదేవిసీ. నా ప్రాదాన్నీ రావణుడు అపహరించాడు. ముందు నీవు, తరువాత చిమ్మకూడ పర్వతాలలో ఒంటిగా వదిలివేళ్ళగా, రావణుడు అమెను దొంగిలించి రథంలో ఆరాక మార్గాన పోతుంటే, అమె రత్తనాదం అలించి వెంటనే వాడి గడునాన్ని అడ్డుకున్నాను. నా శక్తివంతమైన లేతుంగా నమరం నచ్చాను. ఏ యుద్ధం లోనూ వాడు పొందని అవకాశం పొందించాను. నేను విరిచిన చాపం అదిగో. పదగొట్టిన అంబులపొదీ; నుగులేపిన దాదనమూహం ఇదిగో. చచ్చినసారథీ, నాడిచెవా, నేలగూరిన పైకెండ్లం అదిగో. రూపుచెడి భూమిపడివున్న కాడుగమైన రథం బ్రద్దలై ముక్కులుగా ప్రీరివడిన తనుర్రాణం ఇదిగో. నన్ను పోరులో జయించటం సాధ్యంకాదని దప్పి యున్న సమయంలో ఒద్దంతో నారెక్కలు నరికాడు. నేను నేలపడిపోగానే అమెను బజ్రముపై పెట్టుకుని అంతరిజానికి లంఘించి పారిపోయాడు.

'రామా! నేను వృద్ధుణ్ణి. వాడు యౌవనుడు. నేను సహజశక్తి గల పక్షిని. వాడు బ్రహ్మప్రసాదికవరబలగర్వంకలవాడు. అయినా శక్తిలోపం లేకుండా కాలం కలిసివస్తుందని పోరాను. ఇప్పటికే అమె కోసం రావణునిచే చంపబడ్డాను. మళ్ళీ నీవు ఆమెకొరకే నన్ను చంపటం

దర్శించాడు. నేను చూచావివి కాదు. మీ జనకమిత్రుడను. ఇంతవర
తైనా మీకు వివరించగలిగినందుకు జీవం నిర్మిత నమవర్తికి నమస్కరిస్తు
న్నాను. నన్ను శత్రువుగా భావించక అప్పుడుగా భావించి అనుగ్రహించు”
అంటూ బాధతో సొమ్మపిల్లించి ఆ విషాదగార వింటున్న సోదరుల
హృదయం కృతజ్ఞతాభావంతో నిండిపోయింది. భగవన్నిర్యాణంతో ఎన్ని
రహస్యాలు దాగివున్నవో అవి ఆశ్చర్యపడ్డారు. “బుద్ధిగల్గిన జీవులలో
ఎన్నెన్నో రాగద్వేషాలు సముద్రతరంగాలులాగా పువ్వులులే లేచి విరుగు
బయటంటే భిన్నప్రకృతిగల ఈ పక్షిరాజు ఇంత చార్మిక ప్రవర్తనగలవాడు
కావటం ఎంత విశేషం! ఈ శకునిప్రవరును ఏమాత్రం తన ప్రాణంపీడకు
తెచ్చుచున్నాడు.” అని సోదరులు ఉడకాలం తడేక చాన్యంలో
నిర్విపోయాడు.

రాముడు జటాయువు స్థితికి దుఃఖించుట

రాముడు పుద్విగ్నకంఠంతో, స్రవణబాష్పనేత్రంతో, ప్రభవత్
కృతజ్ఞతాభావ భారహృదయంతో చేతిలోని కోపంచాన్ని జారవిడిచి, నెత్తురు
లాలలు గ్రుడ్డుతున్న నోటితో, ప్రాణవసానసమయాన్ని సూచిస్తున్న
మూతపడినకన్నులతో, రెక్కలు సరకబడటంచేత చాతిననెత్తురు ముడుగులో
పడి కదలలేకుండా వున్న శరీరభాగంతో, జీవాశ్రమడువేళ కంఠంలో
కలిగే “గురగుర” శబ్దంతో, పరోపకారభావంచేత ప్రాణార్పణం చేయ
బోతున్న పక్షిరాజును గాఢంగా కౌగిలించుకుని, స్పృశింపడైనాడు.
“పరమపుణ్యాత్ముడా! పక్షిరాజా! నీ ప్రితి చూడలేకుండా వున్నాను. నా
నిమిత్తం శరీరత్యాగంచేసి, ఆ వార్త నాకు తెలుపటానికి ఇంతవరకు
జీవితాన్ని నిలుపుచున్న నీకు నేనేమి ప్రతికృతి చేయగలను? నీ మరణస్థితి
సీతకై నేను పొందిన శోకాన్ని క్రింపిపడుస్తాను. ప్రాణంతోనేకాక,
పోతున్నప్పుడుకూడ నా జీవాన్ని చింఠించిన మహానుభావుడవు. నీ
పౌహర్లం నాకు మరువలేదు. మరుపురాదు. తమ్ముడా! ఆమవంకిమైన
రాజ్యాధికారం భంగపాటూ, భయంకరాణవులతో సుకటపాటూ, నా
ప్రాణంలో ప్రాణం పీత కోయపాటూ, అప్పులకెల్ల రోమమదమైన పక్షి

మిత్రుని త్రుంగుదుపాటూ, నా అధిగమం ఎంతటిదో చెప్పుతున్నవి కదా ! ఈ అనర్థకాలు అగ్నివికూడా కాల్యకలిగినంతగా ఆక్రమించినై. ఈ కోక తావధారం పోగొట్టుకొనటానికి సమ్మదంతో పడితే ఆ జరిమంతా ఈ తాపానికి ఇంకిపోతుంది. అటుగునేల ద్రద్దలై ఆపిరి చిమ్ముతుంది. ఇంత విద్యాగ్నుడు లోకంలో ఎవడూ వుండడు. ఈయన మన తండ్రికి మిత్రుడే కాక, మనసుకూడ పరమావృద్ధైనాడు. ఈ అనముడు ఇంతెంతో చాలం జీవించవలసినవాడు. నాత్రైవాసపక్షదూ, అన్రసత్తుడై నేలపడివున్నాడు. ఇది నా దురదృష్టం. ఇంత మహోపదేశంచేసిన ఈ పూజ్యుని ఈ అవస్థలో చూడలే"నంటూ మూర్ఛిల్లాడు.

రామునకు జటాయువు సీత వృత్తాంతం చెప్పుట

లక్ష్మణుడు అన్నటు సరలోపవారాలు సరిపాటు రాముడు తెప్పరిల్లి "అయ్యో! సోదరా! ఈ మహోపచారి నాకోసం ఎనబలం వైరిబలం తెలిసి కూడా యుద్ధంచేసి విగ్రహపక్షదై కొనపూపింతో పున్నాడు. స్వాసకోశాలు కూడా మండిగించినవి. ఎదుగుకూడా నూతితో ముట్టాడినట్లుంది. ఇక ఎక్కువకాలం జీవించనట్లు తోస్తుంది. ఓ పూజ్యవిహంగమశ్రేష్ఠా! నిన్ను బాధపెట్టకలది అడగటంలేదు. నా భార్యను హరించి నానూ, అర్థందోయిన నీనూ అవతారం చేసినవాణ్ణి అంత కాలం చేర్చేసరకూ నిద్రించను. శక్తివుండే, సీతాసహజణానీ, నీ మరకూ హేతు వైన వాడి విషయం వివరించు అకని! మాపట్ల వైరం ఎందుకు కలిగింది? ఆ సమయంలో సీత ఎలావుంది. ఏ విధంగా వాపోతుంది? శత్రువు గుణగదారెట్టివి. దానపుడెటువంటి వాడు? వాడి పురం ఎక్కడ? కోర్యం ఏపాటి? తండ్రి? దయచేసి చెప్పు." అని దీనంగా అడిగాడు. ఆ మాటలువిన్న జటాయువు లేచిశక్తి తెచ్చుకుంటూ, "రామా! వదులు వామా! రావణుడు నాచేత భంగపడి, మార్గాంతరం లేక దొంగ చాటుగా రెక్కలు నరికినమీరచిరిస సమాకుల మాయాగూడుడై సీతమ్మతో ఆకాశానికి ఎగిరి దక్షిణ దిక్కుగా పారిపోయాడు. అనుకుడు అవని జాతను అవహరించిన ముహూర్తం విచారిస్తే, యజమానికి తాత్కాలికంగా బాధకలిగినా పోయినసొమ్ము తిరిగి పొందుతాడు. తత్తరపాటుతో, విచారించ

కూడా అవహరించిన రావణుడు ఇదిశంక్రింగిన చేపలాగా చస్తాడు, ఇది కీడుతో మేలు. నీవు రావణునితో యుద్ధం చేయక తప్పదు. ఆ నమరంలో నటించవంగావాడు సర్వనాశం అవ్వతాడు. తిరిగి నీ భార్యను నీవు గ్రహిస్తావు. అందరు కలిసి అయోధ్యా నగరానికి అనందంగా పోతారు. రామా! కన్నులు తిరుగుచున్నై. మనస్సు స్వాధీనం తప్ప తూంది. విశ్రాంతికి భారమడు. ఈశ్వరమిత్రుడికి తమ్ముడు. అతడు— అవి చెప్పబోతూ నోటివెంట రక్తం, మంసం క్రిక్కుసాగాడు. “చెప్పు తండ్రి! చెప్పు. అది ఉండేదోటు తెలుపు” అంటూ రాముడు అరుచితో అడుగుతుండగానే పక్షిరాజు అరవప్రాణం పైకి లేచిపోయింది. కన్నులు ఎరువెక్కుంగా, నోరు తెరచి నిట్టలిడుగుగా కాటాసాది, మెకవేరివైతి తనువు పడకింగా జటాయువు మహాప్రస్థానం చేశాడు.

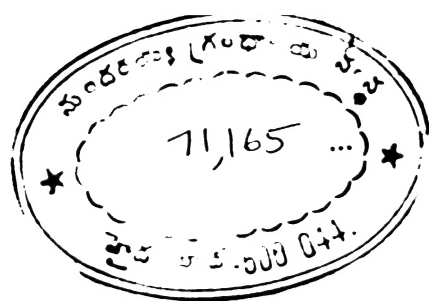
జటాయువు మరణానికి రాముడు శోకించుట

అర్హాక్షిలోనే జటాయువు అనుచు పీఠటంతో రాముడు రింద్రీ మరణవార్త విన్నప్పుడిన్నా అచింతిగా మిడిచాడు. మహావకారంచేయ నెంచిన అవుడు శత్రువు ఉండేదోటూ, ఇది అవకాశం చెప్పుకుండా మరణించటంతో తనకర్మ పరిపాక. ఇంకా కాలేని విచారపడ్డాడు. “తమ్ముడా! ఇదేం దైవస్పర్శిపాకిం? ఈ పుణ్యమూర్తి అనేక పరాలు దుర్మార్గులైన రాక్షసులన్న చండరాలవలె నిర్మయంగా పక్షి లోకాన్ని పారిస్తూవుంటి వివరకు ఇక్కడే రాక్షసుని చేరినే మరణించాడు. ఎంత వారికి కాలం అనుర్లంఘనీయంటివా? అవ్యాధంగా మనపట్లకలిగిన అనురాగ భావంతో సీతను రక్షించబోయి విహంగరాజ్యాన్ని, కన ఆయుషునూ కూడ నాకై చారపోశాడు. ఇంక మహావకారిని మనం ఎప్పుడైనా చూచామా? కూరులూ, శరణ్యలూ, హితచారులూ, సాధువులూ, ధర్మ వత్పదవర్తులూ మానవరంలోనే కాదు తిర్యక్కుల్లో కూడా ఉన్నట్లు ఈ పూజ్యుడు విరూపించాడు. ఈతడు తండ్రిలాగా, పూజనీయుడూ, మాన పీయుడూ, ప్రయతముడూనాడు. ఈరని దుర్మరణ మింకం సీతావహరణ దుఃఖంకన్నా శతగుణితంగా నన్ను బాధపెయ్యతూంది. ఏమిచేసినా ఈతని యుగం తీరదు. ఒకే ఒక మార్గం వుంది. ఆ మార్గాని అనుసరిస్తాను.

రాముడు జటాయువునకు అగ్ని సంస్కారం చేయుట

“సామిత్రి: ఈతడు తిర్యగ్జాతికి చెందిన వాడైనా పుణ్య కర్మలు చేశాడు. నాకై ప్రాణాలర్పించాడు కనుక ఇతనికి పుత్రమలోక ప్రాప్తి కలిగిస్తాను. నీవు చితిని ఏర్పాటుచేయి. రెండు చంద్ర కక్షలు తీసుకునిరా. తరిది అగ్ని పుట్టిస్తాను. ఆ అగ్నితో ఈపుణ్యమూర్తిని దహనం చేస్తాను. నా తండ్రికి చిత్రకూటంలో కర్మ చేపినట్లే చేస్తాను.” అని చెప్పగానే సామిత్రి వెంటనే చితిని ఏర్పాటు చేశాడు. ఇరువురు కలిసి జటాయు కళిందరాన్ని చితిపైకి చేర్చారు. రాముడు పుత్రరాధి ముఖంగావిల్చి. “సర్వ లోకాధి దేవతరాచా: నేను తండ్రి ఆజ్ఞా పాలనలో వంచనా బుద్ధి లేకుండా పయనిస్తుంటే, నేనుచేసే కర్మలు మీకు ప్రీతి కలిగిస్తుంటే, వర్మ యుతరాచా సదుద్ధే రాకుండా పుంటే, యజ్ఞశిలరహా, అహితాగ్నులహా, అవగావర్తులహా, అతలరహా, సత్యవ్రతులహా, ఎట్టి పుత్రమోక్షమ గతులు లభించుటచో ఆట్టి పుత్రమగచులు ఈ పక్షిరాజునకు ప్రసాదించండి. పునరావృత్తి రహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోక నిత్య వివాసం కల్పించండి” అంటూ ప్రార్థించి చితికి అగ్ని కొలిపాడు. అశ్రుతర్పణం చేశాడు. రోహిణింశం తెచ్చి లేతపచ్చికపై చూనవ ప్రేతాలకు పెట్టినట్లే పిందలు పెట్టి, పైతృక కర్మ సమయంలో ద్వితీయ చదివే మంత్రాలు చదువుతూ క్రాద్ధవిచి పూర్తిచేసి, తమ్మునితో కలిసి గోదావరిలో స్నానంచేసి. పుత్ర క్రియలు కూడ జరిపాడు. మహర్షికల్పదైన రామునిచేత అంత్యక్రియలు యధావిధి పొంది జటాయువు అనితర సాక్ష్యమైన అనుత్తమ స్థానాన్ని శాశ్వతంగా పొందాడు. అనంతరం సోదరులు జరిగిన పరిచామాలను పింహావలోకనం చేసి పతంగవతి పలికిన భవిష్యత్పూచకమైన పలుకులు పలుసార్లు మననంచేశాడు. ఆ ప్రదేశం వీధిలేక వీధుకూ, ఆవులకన్న మిన్నగా అంతటి క్రూర దానవునితో ఆహవంచేసి అనువులు వీడిన పక్షి రాజుకు కడపారి కృతజ్ఞతగా ఆతని చితికి అంజలింపారు. విష్ణుని ఇరువురూ సీతాన్నేషడా తత్పరమతురై ఇంద్రో పేంమ్రులవలె కలిసి దండ చరణ్యంలో చూకని దాగం వైపు ప్రయాణం సాగించారు.

(న కే షం)

ఎమెస్కో వర్క రమాయం

శతపథా కోట వీణాజేయశర్మ

Volume Five

Price Rs. 5/-

cover printed at nandini art printers hyderabad - 29.